

BAB II

HASIL ANALISIS DAN PEMBAHASAN

Dalam bab ini memaparkan hasil analisis dan membahas tentang (1) deskripsi variasi dialektal yang meliputi fonologis, morfologis, dan leksikal bahasa Jawa di Kabupaten Cirebon, (2) deskripsi leksikon khas bahasa Jawa di Kabupaten Cirebon, dan (3) pemetaan unsur dialektal bahasa Jawa di Kabupaten Cirebon.

A. Deskripsi Variasi Dialektal BJC

1. Deskripsi Variasi Fonologis BJC

Deskripsi variasi fonologis ditemukan adanya, (1) variasi bunyi vokal, (2) variasi bunyi konsonan, (3) variasi penambahan bunyi, (4) variasi penghilangan bunyi, (5) variasi bunyi ganda.

a. Variasi Bunyi Vokal

Variasi bunyi vokal dalam BJC meliputi, (1) variasi bunyi vokal tunggal, (2) variasi bunyi vokal tunggal dengan penambahan bunyi, (3) variasi bunyi vokal tunggal dengan penghilangan bunyi, (4) variasi vokal lebih dari satu bunyi, (5) variasi bunyi vokal lebih dari satu dengan penambahan bunyi, (6) variasi vokal lebih dari satu dengan penghilangan bunyi.

1) Variasi Bunyi Vokal Tunggal

Variasi bunyi vokal tunggal adalah variasi yang terjadi karena perubahan satu bunyi vokal pada unsur leksikal BJC, Variasi yang ditemukan dalam data leksikon BJC adalah sebagai berikut.

a) Variasi vokal / a / [a] dengan vokal / o / [o]

(1) *apa* [apa] 'apa' (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10)

apo [apo] ‘apa’ (TP 5, 6, 7, 10, 11)

(2) *mama* [mama] ‘ayah’ (TP 2, 3, 8, 10)

mamo [mamo] ‘ayah’ (TP 5)

(3) *pira* [pira] ‘beberapa’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8)

piro [piro] ‘beberapa’ (TP 10)

(4) *ngumba* [Gumba] ‘cuci’ (TP 3)

ngumbo [Gumbo] ‘cuci’ (TP 5)

(5) *teka* [t|ka] ‘datang’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10)

teko [t|ko] ‘datang’ (TP 5, 6, 11)

(6) *ira* [ira] ‘engkau’ (TP 1, 3, 5, 10)

iro [iro] ‘engkau’ (TP 5, 11)

(7) *sapa* [sapa] ‘siapa’ (TP 3, 5, 10)

sapo [sapo] ‘siapa’ (TP 5, 6, 7)

(8) *kita* [kita] ‘saya’ (TP 1)

kito [kito] ‘saya’ (TP 5)

b) Variasi vokal / u / [u] dengan / o / [O]

(9) *lamun* [lamun] ‘kalau’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11)

lamon [lamOn] ‘kalau’ (TP 10)

c) Variasi vokal / i / [i] dengan / e / [E]

(10) *kepriben* [k|pribEn] ‘bagaimana’ (TP 1, 3, 9, 10)

kepreben [k|prEbEn] ‘bagaimana’ (TP 5)

(11) *ning endi* [niG |ndi] ‘di mana’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10)

ning ende [niG |ndE] ‘di mana’ (TP 5)

(12) *inggek* [iGg|?] ‘berenang’ (TP 8, 9)

enggak [EGgo?] ‘berenang’ (TP 3)

(13) *isuk* [isuk] ‘pagi buta’ (TP 7, 11)

esuk [Esuk] ‘pagi buta’ (TP 2, 3, 4)

d) Variasi vokal / i / [i] dengan / e / [E]

(14) *wisuh* [wisuh] ‘mencuci tangan’ (TP 8, 9)

wesuh [wEsuh] ‘mencuci tangan’ (TP 1, 2, 3, 5, 10)

e) Variasi vokal / a / [a] dengan / e / [E]

(15) *ngaduk* [Gaduk] ‘gali’ (TP 3, 6)

ngeduk [G|duk] ‘gali’ (TP 1, 2, 5, 8, 9, 10, 11)

(16) *ngisap* [Gisap] ‘hisap’ (TP 3, 5, 10)

ngisep [Gis|p] ‘hisap’ (TP 10)

f) Variasi vokal / u / [u] dengan / o / [O]

(17) *busuk* [busuk] ‘busuk’ (TP 4)

bosok [bOsOk] ‘busuk’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11)

g) Variasi vokal / a / [a] dengan / o / [O]

(18) *balangnang* [balaGnaG] ‘lempar’ (TP 3, 5, 10)

balangnong [balaGnOG] ‘lempar’ (TP 11)

(19) *muntah* [muntah] ‘muntah’ (TP 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10)

muntoh [muntOh] ‘muntah’ (TP 11)

(20) *sawah* [sawah] ‘sawah’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9)

sawoh [sawOh] ‘sawah’ (TP 5, 6, 11)

h) Variasi vokal / u / [u] dengan / o / [o]

(21) *rungoknang* [ruGo?naG] ‘dengar’ (TP 3, 6)

rongoknang [roGo?naG] ‘dengar’ (TP 10)

i) Variasi vokal / e / [E] dengan / o / [O]

(22) *enteng* [|ntEG] ‘habis’ (TP 11)

entong [|ntOG] ‘habis’ (TP 3, 5)

(23) *entek* [|ntEk] ‘habis’ (TP 7)

entok [|ntOk] ‘habis’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10)

j) Variasi vokal / e / [E] dengan / e / [I]

(24) *kerem* [kEr|m] ‘tenggelam’ (TP 2, 5)

kerem [kEr|m] ‘tenggelam’ (TP 3, 10)

(25) *keder* [kEd|r] ‘bingung’ (TP 1 – 11)

keder [kEd|r] ‘bingung’ (TP 1 – 11)

k) Variasi vokal / a / [a] dengan / i / [i]

(26) *mama* [mama] ‘ibu’ (TP 10)

mimi [mimi] ‘ibu’ (TP 2,3,5,8,9,10)

l) Variasi vokal / i / [i] dengan / o / [O]

(27) *inggek* [iGg|?] ‘berenang’ (TP 8, 9)

onggek [Ogg|?] ‘berenang’ (TP 10,11)

m) Variasi vokal / u / [u] dengan / u / [U]

(28) *kukur* [kukur] ‘garuk’ (TP 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11)

kukur [kukUr] ‘garuk’ (TP 6)

(29) *dumuk* [dumuk] ‘menyentuh’ (TP 6, 11)

dumuk [dumUk] ‘menyentuh’ (TP 5)

(30) *bubut* [bubut] ‘cabut’ (TP 8, 9)

bubut [bubUt] ‘cabut’ (TP 2, 10)

2) Variasi Bunyi Vokal Tunggal dengan Penambahan Bunyi

Variasi vokal tunggal dengan penambahan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan satu bunyi vokal dengan disertai penambahan bunyi vokal maupun konsonan pada unsur Bahasa Jawa di Kabupaten Cirebon. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi vokal / u / [u] dengan vokal / o / [o] disertai dengan penambahan bunyi / n / [n] diakhir kata.

(31) *turu* [turu] ‘baring’ (TP 5)

turon [turon] ‘baring’ (TP 2)

- b) Variasi bunyi vokal / a / [a] dengan vokal / o / [o] disertai dengan penambahan bunyi / h / [h] diakhir kata.

(32) *lema* [l|ma] ‘tanah’ (TP 4, 5, 7)

lemoh [l|moh] ‘tanah’ (TP 6, 11)

3) Variasi Bunyi Vokal Tunggal dengan Penghilangan Bunyi

Variasi bunyi vokal tunggal dengan penghilangan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan satu bunyi vokal disertai dengan penghilangan bunyi vokal maupun konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi vokal / o / [o] dengan vokal / u / [u] disertai dengan penghilangan bunyi konsonan / m / [m] di tengah kata.

(33) *ngempos* [G|mpos] ‘tiup’ (TP 1, 2)

ngepus [G|pus] ‘tiup’ (TP 3, 4, 11)

- b) Variasi bunyi vokal / i / [i] dengan vokal / e / [|] disertai dengan penghilangan bunyi konsonan / p / [p] di akhir kata.

(34) *ngintip* [Gintip] ‘mengintai’ (TP 3, 5, 6, 11)

nginte [Gint |] ‘mengintai’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10)

4) Variasi Bunyi Vokal Lebih dari Satu Bunyi

Variasi bunyi vokal lebih dari satu bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan lebih dari satu bunyi vokal pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / a / [a] dengan vokal / i / [i] dan / i / [i]

(35) *mama* [mama] ‘ibu’ (TP 10)

mimi [mimi] ‘ibu’ (TP 2, 3, 5, 8, 9, 10)

- b) Variasi bunyi vokal / e / [|] dan / i / [i] dengan vokal / e / [|] dan / e / [E]

(36) *ning endi* [niG | ndi] ‘di mana’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10)

ning ende [niG | ndE] ‘di mana’ (TP 5)

- c) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / a / [a] dengan vokal / o / [o] dan / o / [o]

(37) *ning kana* [niG kana] ‘di situ’ (TP 9)

ning kono [niG kono] ‘di situ’ (TP 1 – 11)

- d) Variasi bunyi vokal / e / [E] dan / e / [E] dengan vokal / u / [u] dan / u / [u]

(38) *dereng* [dErEG] ‘belum’ (TP 10)

durung [duruG] ‘belum’ (TP 1 – 11)

- e) Variasi bunyi vokal / i / [i] dan / u / [u] dengan vokal / e / [E] dan / u / [u]

(39) *isuk* [isu?] ‘pagi buta’ (TP 7, 11)

esuk [Esu?] ‘pagi buta’ (TP 2, 3)

- f) Variasi bunyi vokal / e / [|] dan / a / [a] dengan vokal / a / [a] dan / a / [a]

(40) *ndelah* [nd|lah] ‘meletakkan’ (TP 1, 9)

ndalah [ndalah] ‘meletakkan’ (TP 5)

- g) Variasi bunyi vokal / o / [o] dan / o / [o] dengan vokal / u / [u] dan / u / [u]

(41) *jokot* [jokot] ‘ambil’ (TP 1, 3, 4, 5, 10)

jukut [jukut] ‘ambil’ (TP 6, 7, 8, 9, 11)

- h) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / u / [u] dengan vokal / u / [u] dan / u / [u]

(42) *mbabut* [mbabut] ‘cabut’ (TP 2, 10)

mbubut [mbubut] ‘cabut’ (TP 8, 9)

5) Variasi Bunyi Vokal Lebih dari Satu dengan Penambahan Bunyi

Variasi bunyi vokal lebih dari satu dengan penambahan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan lebih dari satu bunyi vokal disertai dengan penambahan bunyi vokal maupun konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi vokal / i / [i] dan / i / [i] dengan vokal / a / [a] dan / a / [a] disertai dengan penambahan bunyi konsonan / k / [?]

(43) *mimi* [mimi] ‘ibu’ (TP 2, 3, 5, 8, 10)

mamak [mama?] ‘ibu’ (TP 3)

6) Variasi Bunyi Vokal Lebih dari Satu dengan Penghilangan Bunyi

Variasi bunyi vokal lebih dari satu dengan penghilangan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan lebih dari satu bunyi vokal disertai dengan penghilangan vokal maupun konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi vokal / i / [i] dan / e / [E] dengan vokal / e / [|] dan / e / [E] disertai penghilangan bunyi konsonan / c / [c]

(44) *cindek* [cind|?] ‘pendek’ (TP 2, 5, 6, 8, 10)

endep [|ndEp] ‘pendek’ (tp 10)

b. Variasi Bunyi Konsonan

Variasi bunyi konsonan pada BJC meliputi, (1) variasi bunyi konsonan tunggal dan (2) variasi bunyi konsonan lebih dari satu bunyi.

1) Variasi Bunyi Konsonan Tunggal

Variasi bunyi konsonan tunggal adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan satu bunyi konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi konsonan / b / [b] dengan semi vokal / w / [w]

(45) *abu* [abu] ‘abu’ (TP 5, 7, 9)

awu [awu] ‘abu’ (TP 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 11)

(46) *bulan* [bulan] ‘bulan’ (TP 1, 2, 3, 4)

wulan [wulan] ‘bulan’ (TP 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)

(47) *bulu* [bulu] ‘bulu’ (TP 1, 2, 3, 7)

wulu [wulu] ‘bulu’ (TP 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11)

b) Variasi vokal konsonan / t / [t] dengan konsonan / n / [n]

(48) *tugel* [tug|l] ‘membelah’ (TP 6, 10)

nugel [nug|l] ‘membelah’ (TP 10)

(49) *taleni* [talEni] ‘ikat’ (TP 2, 3, 5, 6, 9)

naleni [nalEni] ‘ikat’ (TP 1, 4, 5, 6, 8, 10)

(50) *tarik* [tari?] ‘tarik’ (TP 1, 2, 3, 5, 7, 11)

narik [nari?] ‘tarik’ (TP 4,6,8,9,10)

c) Variasi vokal konsonan / b / [b] dengan konsonan / l / [l]

(51) *bintang* [bintaG] ‘bintang’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11)

lintang [lintaG] ‘bintang’ (TP 6, 7, 8, 9, 10)

d) Variasi bunyi konsonan / h / [h] dengan konsonan / d / [d]

(52) *hapus* [hapus] ‘hapus’ (TP 3, 10)

dapus [dapus] ‘hapus’ (TP 9)

e) Variasi bunyi konsonan / k / [k] dengan konsonan / t / [t]

(53) *iku* [iku] ‘itu’ (TP 6)

tu [itu] ‘itu’ (TP 3)

f) Variasi bunyi konsonan / d / [d] dengan semi vokal / w / [w]

(54) *kide* [kide] ‘kiri’ (TP 8, 9)

kiwe [kiwe] ‘kiri’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11)

g) Variasi bunyi konsonan / m / [m] dengan konsonan / p / [p]

(55) *meres* [m|r|s] ‘peras’ (TP 1, 4, 5, 6, 10)

peres [p|r|s] ‘peras’ (TP 2, 3, 8, 9, 10, 11)

(56) *mikir* [mikir] ‘pikir’ (TP 2, 3, 6, 7, 8, 10)

pikir [pikir] ‘pikir’ (TP 1, 3, 4, 5, 9, 11)

(57) *mateni* [matEni] ‘bunuh’ (TP 1, 3, 4, 5, 6, 10, 11)

pateni [patEni] ‘bunuh’ (TP 2, 5, 7, 8, 9)

h) Variasi bunyi konsonan / d / [d] dengan konsonan / j / [j]

(58) *driji* [driji] ‘jari’ (TP 4, 5, 10)

jriji [jriji] ‘jari’ (TP 6)

i) Variasi bunyi konsonan / k / [k] dengan konsonan / l / [l]

(59) *kamer* [kam|r] ‘kamar’ (TP 1 – 11)

lamer [lam|r] ‘kamar’ (TP 7)

j) Variasi bunyi konsonan / j / [j] dengan / g / [g]

(60) *jendela* [j|ndEla] ‘jendela’ (TP 1, 2, 3, 4, 7, 10)

gendela [g|ndEla] ‘jendela’ (TP 3, 5, 9, 10)

(61) *kejebur* [k|j|bur] ‘mencebur’ (TP 3, 7)

kegebur [k|g|bur] ‘mencebur’ (TP 9, 10)

k) Variasi bunyi konsonan / l / [l] dengan konsonan / r / [r]

(62) *kelem* [k|l|m] ‘tenggelam’ (TP 3, 10)

kerem [kEr|m] ‘tenggelam’ (TP 2, 5)

(63) *gelis* [g|lis] ‘tergesa-gesa’ (TP 4)

geris [g|ris] ‘tergesa-gesa’ (TP 9)

l) Variasi bunyi konsonan / m / [m] dengan konsonan / ng / [G]

(64) *mancleng* [mancl|G] ‘melompat’ (TP 10)

ngancleng [Ganc|G] ‘melompat’ (TP 2)

m) Variasi bunyi konsonan / g / [g] dengan konsonan / k / [k]

(65) *ambrug* [ambrug] ‘runtuh’ (TP 5)

ambruk [ambruk] ‘runtuh’ (TP 1, 7)

n) Variasi bunyi konsonan / k / [k] dengan konsonan / ng / [G]

(66) *kambang* [kambaG] ‘mengapung’ (TP 1, 3, 10)

ngambang [GambaG] ‘mengapung’ (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)

(67) *kepus* [k|pus] ‘tiup’ (TP 3, 7)

ngepus [G|pus] ‘tiup’ (TP 3, 4, 11)

o) Variasi bunyi konsonan / s / [s] dengan konsonan / ny / [ñ]

(68) *sigar* [sigar] ‘membelah’ (TP 2, 3, 5, 9, 11)

nyigar [ñigar] ‘membelah’ (TP 1, 5, 6)

(69) *suled* [sul|d] ‘bakar’ (TP 3)

nyuled [ñul|d] ‘bakar’ (TP 3)

p) Variasi bunyi konsonan / c / [c] dengan konsonan / ny / [ñ]

(70) *cokot* [cokot] ‘gigit’ (TP 2, 3, 7, 9)

nyokot [ñokot] ‘gigit’ (TP 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11)

q) Variasi bunyi konsonan / d / [d] dengan konsonan / ng / [G]

(71) *dukur* [dukur] ‘mengukur’ (TP 9)

ngukur [Gukur] ‘mengukur’ (TP 1 – 11)

2) Variasi Bunyi Konsonan Lebih dari Satu Bunyi

Variasi bunyi konsonan lebih dari satu bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan satu bunyi konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi bunyi konsonan / t / [t] dan / l / [l] dengan konsonan / s / [s]
dan / d / [d]

(72) *ketul* [k|tul] ‘tumpul’ (TP 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 11)

kesud [k|sud] ‘tumpul’ (TP 5, 6)

- b) Variasi bunyi konsonan / n / [n] dan / t / [t] dengan konsonan / m / [m]
dan / p / [p]

(73) *nginte* [GintE] ‘mengintai’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10)

ngimpe [GinmpE] ‘mengintai’ (TP 9)

- c) Variasi bunyi konsonan / b / [b] dan / r / [r] dengan konsonan / r / [r]
dan / s / [s]

(74) *burak* [bura?] ‘hancur’ (TP 5, 10)

rusak [rusa?] ‘hancur’ (TP 1, 3, 7)

c. Variasi Penambahan Bunyi

Variasi penambahan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya (1) penambahan bunyi vokal dan (2) penambahan bunyi konsonan pada unsur leksikal BJC.

1) Variasi Penambahan Bunyi Vokal

Variasi penambahan bunyi vokal adalah variasi yang terjadi karena adanya penambahan bunyi vokal pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

- a) Variasi penambahan bunyi vokal / u / [u]

(75) *woh* [woh] ‘buah’ (TP 5, 8)

uwoh [uwoh] ‘buah’ (TP 7)

b) Variasi penambahan bunyi vokal / e / [|]

(76) *mbok* [mbo?] ‘ibu’ (TP 3, 5, 7, 10)

embok [|mbo?] ‘ibu’ (TP 4)

(77) *bli* [bli] ‘tidak’ (TP 7, 8)

beli [b|li] ‘tidak’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11)

(78) *slimut* [slimUt] ‘selimut’ (TP 9)

selimut [s|limUt] ‘selimut’ (TP 4, 5)

2) Variasi Penambahan Bunyi Konsonan

Variasi penambahan bunyi konsonan adalah variasi yang terjadi karena adanya penambahan bunyi konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

a) Variasi penambahan bunyi konsonan / h / [h]

(79) *ake* [akE] ‘banyak’ (TP 9)

akeh [akEh] ‘banyak’ (TP 1 – 11)

(80) *abu* [abu] ‘bengkak’ (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11)

abuh [abuh] ‘bengkak’ (TP 1, 8, 9)

(81) *geti* [g|ti] ‘darah’ (TP 1, 3, 5, 6, 7, 10, 11)

getih [g|tih] ‘darah’ (TP 2, 4, 5, 6, 8, 9)

(82) *uya* [uya] ‘garam’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10)

uyah [uyah] ‘garam’ (TP 8, 9)

(83) *apus* [apus] ‘hapus’ (TP 9, 10)

hapus [hapus] ‘hapus’ (TP 3, 10)

(84) *ado* [adO] ‘jauh’ (TP 3, 7)

adoh [adOh] ‘jauh’ (TP 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11)

(85) *muta* [muta] ‘muntah’ (TP 3, 5, 10)

mutah [mutah] ‘muntah’ (TP 3, 9)

(86) *kola* [kola] ‘kamar mandi’ (TP 5, 7)

kolah [kolah] ‘kamar mandi’ (TP 9)

(87) *sawo* [sawO] ‘sawah’ (TP 7, 10)

sawoh [sawOh] ‘sawah’ (TP 5, 6, 11)

(88) *wesu* [wEsu] ‘mencuci tangan’ (TP 5)

wesuh [wEsuh] ‘mencuci tangan’ (TP 1, 2, 3, 5, 10)

(89) *nyili* [ñilih] ‘meminjam’ (TP 3,5,7,10)

nyilih [ñilih] ‘meminjam’ (TP 1, 2, 4, 5, 9, 11)

b) Variasi penambahan bunyi konsonan / d / [d]

(90) *apus* [apus] ‘hapus’ (TP 9, 10)

d*apus* [dapus] ‘hapus’ (TP 9)

c) Variasi penambahan bunyi konsonan / n / [n]

(91) *muto* [mutO] ‘muntah’ (TP 5, 6)

munto [muntO] ‘muntah’ (TP 6)

(92) *deleng* [d|||G] ‘melihat’ (TP 3, 5, 7, 10)

n*deleng* [nd|||G] ‘melihat’ (TP 3, 5, 9, 10)

(93) *jebur* [j|bur] ‘mencebur’ (TP 1, 4, 5)

n*jebur* [nj|bur] ‘mencebur’ (TP 5)

(94) *jokot* [jOkOt] ‘ambil’ (TP 1, 3, 4, 5, 10)

njokot [njOkOt] ‘ambil’ (TP 5, 10)

d) Variasi penambahan bunyi konsonan / c / [c]

(95) *endep* [|ndEp] ‘pendek’ (TP 10)

cendep [c|ndEp] ‘pendek’ (TP 3)

e) Variasi penambahan bunyi semi vokal / w / [w]

(96) *udel* [ud|l] ‘pusar’ (TP 6,7,10)

wudel [wud|l] ‘pusar’ (TP 5,8)

(97) *sue* [suE] ‘lama’ (TP 5, 9)

suwe [suwE] ‘lama’ (TP 1 – 11)

f) Variasi penambahan bunyi / r / [r]

(98) *ula* [ula] ‘ular’ (TP 3,5,8,9,10)

ular [ular] ‘ular’ (TP 1,2,4,6,11)

g) Variasi penambahan bunyi / m / [m]

(99) *bedol* [b|dol] ‘cabut’ (TP 3)

mbedol [mb|dol] ‘cabut’ (TP 10)

d. Variasi Penghilangan Bunyi

Variasi penghilangan bunyi adalah variasi yang terjadi karena adanya (1) penghilangan bunyi vokal, dan (2) penghilangan bunyi konsonan dalam leksikal BJC.

1) Variasi Penghilangan Bunyi Vokal

Variasi penghilangan bunyi vokal adalah variasi yang terjadi karena adanya penghilangan bunyi vokal pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

a) Variasi penghilangan bunyi vokal / e / [|]

(100) *beli* [b|li] ‘tidak’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11)

bØli [bli] ‘tidak’ (TP 7, 8, 9, 10)

2) Variasi Penghilangan Bunyi Konsonan

Variasi penghilangan bunyi konsonan adalah variasi yang terjadi karena adanya penghilangan bunyi konsonan pada unsur leksikal BJC. Variasi yang ditemukan sebagai berikut.

a) Variasi penghilangan konsonan / h / [h]

(101) *hapus* [hapus] ‘hapus’ (TP 3, 10)

Øapus [apus] ‘hapus’ (TP 9, 10)

(102) *jahit* [jahit] ‘jahit’ (TP 1, 2, 10)

jaØit [jait] ‘jahit’ (TP 7, 9, 10, 11)

(103) *tahun* [tahun] ‘tahun’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11)

taØun [taun] ‘tahun’ (TP 5, 6, 7, 10)

b) Variasi penghilangan konsonan / c / [c]

(104) *cendep* [c|ndEp] ‘pendek’ (TP 3)

Øendep [|ndEp] ‘pendek’ (TP 10)

e. Variasi Bunyi Ganda

Variasi bunyi ganda adalah variasi yang terjadi karena adanya perubahan bunyi vokal dan konsonan secara bersamaan pada unsur leksikal BJC.

- a) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / e / [E] dengan bunyi konsonan / p / [p]
] dan / n / [n]

(105) pai [pai] ‘beri’ (TP 7)

nei [nEi] ‘beri’ (TP 8, 9)

- b) Variasi bunyi vokal / o / [o] dan / i / [i] dengan bunyi konsonan / k / [k]
 dan / b / [b]

(106) karo [karo] ‘dan’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10)

bari [bari] ‘dan’ (TP 8, 9)

- c) Variasi bunyi vokal / o / [o] dan / u / [u] dengan bunyi konsonan / d / [d]
] dan / s / [s]

(107) dorong [doroG] ‘dorong’ (TP 1, 2, 3, 4, 7, 11)

surung [suruG] ‘dorong’ (TP 9)

- d) Variasi bunyi vokal / o / [O] dan / a / [a] dengan bunyi konsonan / s / [s]
] dan / r / [r]

(108) tonggos [tOGgOs] ‘gigi yang menonjol keluar’ (TP 1, 4, 5, 7, 10, 11)

tonggar [tOGgar] ‘gigi yang menonjol keluar’ (TP 9)

- e) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / e / [|] dengan konsonan / k / [k] dan /
 d / [d]

(109) lamuk [lamuk] ‘nyamuk’ (TP 1 – 11)

lemud [l|mud] ‘nyamuk’ (TP 9)

- f) Variasi bunyi vokal / a / [a] dan / o / [o] dengan konsonan / k / [k] dan /
 t / [t]

(110) *akas* [akas] ‘keras’ (TP 1, 2, 9)

atos [atos] ‘keras’ (TP 1, 3, 5, 9, 10, 11)

2. Deskripsi variasi morfologis BJC

Deskripsi variasi morfologis dalam BJC berupa proses morfologis yang dibentuk oleh (1) afiksasi (pengimbuhan), (2) reduplikasi (pengulangan), dan (3) komposisi (pemajemukan).

a. Afiksasi

Proses morfologis berupa afiksasi yang terdapat dalam BJC sebagai berikut.

1) Prefiks

Prefiks merupakan afiks yang terletak di depan atau di sebelah kiri bentuk dasarnya. Prefiks yang terjadi dalam leksikon BJC sebagai berikut.

a) Variasi prefiks { ng- } [G-] dengan { m- } [m-]

(111) { ng- } [G-] + *lumah* [lumah] → *nglumah* [Glumah] ‘baring’

(TP 1)

{ m- } [m-] + *lumah* [lumah] → *mlumah* [mlumah] ‘baring’

(TP 10)

Prefiks { ng- } [G-] dengan { m- } [m-] pada data (111) mempunyai fungsi membentuk kata sifat.

b) Variasi prefiks { ny- } [ñ-] dengan { m- } [m-] dan { n- } [n-]

(112) { ny- } [ñ-] + *sigar* [sigar] → *nyigar* [ñigar] ‘membelah’ (TP

1,5,6)

{ m- } [m-] + *belah* [b|lah] → *mbelah* [mb|lah] ‘membelah’

(TP 4)

{ m- } [m-] + *pecah* [p|cah] → mecah [m|cah] ‘membelah’

(TP 5)

{ n- } [n-] + *tugel* [tug|l] → nugel [nug|l] ‘membelah’ (tp 10)

Prefiks { ny- } [ñ-] dengan { m- } [m-] dan { n- } [n-] pada data (112)

mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

c) Variasi prefiks { ny- } [ñ-] dengan { n- } [n-]

(113) { ny- } [ñ-] + *surung* [suruG] → nyurung [ñuruG] ‘dorong’

(TP 6, 8, 10)

{ n- } [n-] + *dorong* [doroG] → norong [ndoroG] ‘dorong’

(TP 5, 6, 10)

Prefiks { ny- } [ñ-] dengan { n- } [n-] pada data (113) mempunyai

fungsi membentuk kata kerja.

d) Variasi prefiks { ng- } [G-] dengan { m- } [m-]

(114) { ng- } [G-] + *aduk* [adu?] → ngaduk [Gadu?] ‘gali’ (TP

3,6)

{ ng- } [G-] + *gali* [gali] → nggali [Ggali] ‘gali’ (TP 4)

{ m- } [m-] + *pacul* [pacul] → macul [macul] ‘gali’ (TP 3,

6, 7)

Prefiks { ng- } [G-] dengan { m- } [m-] pada data (114) mempunyai

fungsi membentuk kata kerja.

e) Variasi prefiks { ng- } [G-] dengan { ng- } [G-]

(115) { ng- } [G-] + *garuk* [garuk] → nggaruk [Ggaruk] ‘garuk’

(TP 3,5,10)

{ ng- } [G-] + *kukur* [kukur] → *ngukuri* [Gukuri] ‘garuk’

(TP 4, 10)

Prefiks { ng- } [G-] dengan { ng- } [G-] pada data (115) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

f) Variasi prefiks { ny- } [ñ-] dengan { ng- } [G-] dan { n- } [n-]

(116) { ny- } [ñ-] + *sedot* [s|dot] → *nyedot* [ñ|dot] ‘hisap’ (TP 1,2,4,5,6,8,9,10)

{ ng- } [G-] + *hisap* [hisap] → *ngisap* [Gisap] ‘hisap’ (TP 3, 5, 10)

{ n- } [n-] + *isep* [is|p] → *nisep* [nis|p] ‘hisap’ (TP 10)

(117) { ny- } [ñ-] + *sembur* [s|mbur] → *nyembur* [ñ|mbur] ‘tiup’ (TP 6)

{ ng- } [G-] + *empos* [|mpOs] → *ngempos* [G|mpOs] ‘tiup’ (TP 1,2)

{ ng- } [G-] + *kepus* [k|pus] → *ngepus* [G|pus] ‘tiup’ (TP 3, 7)

{ n- } [n-] + *tiup* [tiup] → *niup* [niup] ‘tiup’ (TP 6)

(118) { ny- } [ñ-] + *cekel* [c|k|l] → *nyekel* [ñ|c|l] ‘menyentuh’ (TP 4)

{ ng- } [G-] + *enceg* [|nc|g] → *ngenceg* [G|nc|g] ‘menyentuh’ (TP 7)

{ ng- } [G-] + *demek* [d|mE?] → *ngemek* [G|mE?] ‘menyentuh’ (TP 1, 2, 3, 9, 10)

{ n- } [n-] + *dumuk* [dumu?] → ndumuk [ndumu?]

‘menyentuh’ (TP 5)

(119) { ny- } [ñ-] + *ongglot* [OGglOt] → nyongglot [ñOGglOt]

‘melompat’ (TP 1,3,5,7,10)

{ ng- } [G-] + *ancleng* [ancl|G] → ngancleng [Ganc|G]

‘melompat’ (TP 2)

{ m- } [m-] + *ancleng* [ancl|G] → mancleng [manc|G]

‘melompat’ (TP 10)

Prefiks { ng- } [G-] dengan { ng- } [G-] dan { n- } [n-] pada data (116), (117), (118) dan (119) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

g) Variasi prefiks { ny- } [ñ-] dengan { ng- } [G-]

(120) { ny- } [ñ-] + *cekel* [c|k|l] → nyekel [ñ|k|l] ‘pegang’ (TP 4)

{ ng- } [G-] + *enceg* [|nc|g] → ngenceg [G|nc|g] ‘pegang’

(TP 7, 11)

{ ng- } [G-] + *demek* [d|mE?] → ngemek [G|mE?] ‘pegang’

(TP 1, 2)

Prefiks { ny- } [ñ-] dengan { ng- } [G-] pada data (120) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

h) Variasi prefiks { m- } [m-] dengan {n- } [n-] dan {ng- } [G-]

(121) {m- } [m-] + *potong* [pOtOG] → motong [mOtOG] ‘potong’

(TP 4,5,6)

{ n- } [n-] + *tugel* [tug|l] → nugel [nug|l] ‘potong’ (TP 1, 5,

10, 11)

commit to user

{ ng- } [G-] + *iris* [iris] → ngiris [Giris] ‘potong’ (TP 2)

Prefiks { m- } [m-] dengan { n- } [n-] dan { ng- } [G-] pada data (121) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

i) Variasi prefiks { pa- } [pa-] dengan { pe- } [p|-]

(122) { pa- } [pa-] + *tengah* [t|Gah] → panengah [pan|Gah] ‘jari tengah’ (TP 10)

{ pe- } [p|-] + *tengah* [t|Gah] → penengah [p|n|Gah] ‘jari tengah’ (TP 1, 5)

(123) { pa- } [pa-] + *tuduh* [tuduh] → panuduh [panuduh] ‘jari telunjuk’ (TP 1, 5, 10)

{ pe- } [p|-] + *tuduh* [tuduh] → penuduh [p|nudah] ‘jari telunjuk’ (TP 7)

Prefiks { pa- } [pa-] dengan { pe- } [p|-] pada data (122) dan (123) mempunyai fungsi membentuk kata benda.

j) Variasi prefiks { ny- } [ñ-] dengan { m- } [m-]

(124) { ny- } [ñ-] + *sentak* [s|nta?] → nyentak [ñ|nta?] ‘membentak’ (TP 1, 3, 9, 10, 11)

{ ny- } [ñ-] + *sewot* [s|wOt] → *nyewot* [ñ|wOt] ‘membentak’ (TP 3, 4)

{ m- } [m-] + *bentak* [b|nta?] → mbentak [mb|nta?] ‘membentak’ (TP 2)

(125) { ny- } [ñ-] + *cabut* [cabut] → nyabut [ñabut] ‘cabut’ (TP 1, 3, 5, 11)

{ m- } [m-] + *bedol* [b|dOl] → mbedol [mb|dOl] ‘cabut’ (TP 10)

{ m- } [m-] + *babut* [babut] → mbabut [mbabut] ‘cabut’

(TP 2, 10)

Prefiks { ny- } [ñ-] dengan { m- } [m-] pada data (124) dan (125) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

2) Sufiks

Sufiks merupakan afiks yang terletak di belakang atau di sebelah kanan bentuk dasarnya. Sufiks yang terjadi dalam BJC sebagai berikut.

a) Variasi sufiks { -e } [-e]

(126) *asal* [asal] + { -e } [-e] → *asale* [asale] ‘karena’ (TP 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)

awit [awit] + { -e } [-e] → *awite* [awite] ‘karena’ (TP 3)

(127) *sejen* [sejen] + { -e } [-e] → *sejene* [sejene] ‘lain’ (TP 5)

Sufiks { -e } [-e] pada data (126) dan (127) mempunyai fungsi membentuk kata keterangan serta mempunyai arti yang sama sesuai bentuk dasarnya.

b) Variasi sufiks { -an } [-an]

(128) *tandur* [tandur] + { -an } [-an] → *tanduran* [tanduran] ‘pohon’ (TP 2, 6)

wit [wit] + { -an } [-an] → *witan* [witan] ‘pohon’ (TP 7)

(129) *gebur* [g|bur] + { -an } [-an] → *geburan* [g|buran] ‘berenang’ (TP 5, 10)

(130) *bledug* [bl|dug] + { -an } [-an] → *bledugan* [bl|dugan] ‘debu’ (TP 6)

(131) *lagan* [lagan] + { -an } [-an] → *laganan* [laganan] ‘dengan’ (TP 7)

(132) *kukur* [kukur] + { -an } [-an] → *kukuran* [kukuran] ‘garuk’ (TP 1)

(133) *lamun* [lamun] + { -an } [-an] → *lamonan* [lamOnan] ‘kalau’ (TP 10)

(134) *dolan* [dOlan] + { -an } [-an] → *dolanan* [dOlanan] ‘main’ (TP 5)

(135) *bolong* [bOlOG] + { -an } [-an] → *bolongan* [bOlOGan] ‘lubang angin’ (TP 7)

(136) *arep* [ar|p] + { -an } [-an] → *arepan* [ar|pan] ‘akan’ (TP 3)

Sufiks { -an } [-an] pada data (128), (129), (130), (131), (132), (133), (134), (135), dan (136) mempunyai fungsi membentuk kata benda, kata kerja, kata keterangan serta mempunyai arti yang sama sesuai kata dasarnya.

3) Konfiks

Konfiks merupakan afiks yang terletak di depan dan di belakang atau mengapit bentuk dasarnya. Konfiks yang terjadi dalam BJC sebagai berikut.

a) Variasi konfiks { ng- } [G-] dan { -i } [-i]

(137) { ng- } [G-] + *ubah* [umbah] + { -i } [-i] → *ngumbahi* [Gumbahi] ‘cuci’ (TP 1)

(138) { ng- } [G-] + *kukur* [kukur] + { -i } [-i] → *ngukuri* [Gukuri] ‘garuk’ (TP 4, 10)

(139) { ng- } [G-] + *hantam* [hantam] + { -i } [-i] → *ngantemi* [Gant|mi] ‘hantam’ (TP 4)

commit to user

(140) { ng- } [G-] + *awas* [awas] + { -i } [-i] → *ngawasi* [Gawasi]

‘mengintai’ (TP 7)

Konfiks { ng- } [G-] dan { -i } [-i] pada data (137), (138), (139), dan (140) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

b) Variasi konfiks { n- } [n-] dan { -i } [-i]

(141) { n- } [n-] + *jegen* [j|g|n] { -i } [-i] → *njegeni* [nj|g|ni]

‘pegang’ (TP 5)

Konfiks { n- } [n-] dan { -i } [-i] pada data (141) mempunyai fungsi membentuk kata kerja.

b. Reduplikasi

Proses morfologis berupa reduplikasi yang terdapat dalam BJC, sebagai berikut.

1) *Dwilingga*

Dwilingga merupakan pengulangan secara utuh atau penuh sesuai dengan bentuk dasarnya. Data yang ditemukan dalam BJC sebagai berikut.

(142) *atang* [ataG] → *atang-atang* [ataG-ataG] ‘baring’ (TP 11)

(143) *pirang* [piraG] → *pirang-pirang* [piraG-piraG] ‘beberapa’ (TP 9)

pira [pira] → *pira-pira* [pira-pira] ‘beberapa’ (TP 6)

(144) *angin* [aGin] → *angin-angin* [aGin-aGin] ‘lubang angin’ (TP 9)

(145) *isuk* [isu?] → *isuk-isuk* [isu?-isu?] ‘pagi buta’ (TP 6, 10)

esuk [Esu?] → *esuk-esuk* [Esu?-Esu?] ‘pagi buta’ (TP 1, 5, 9, 10)

commit to user

peteng [p|t|G] → *peteng-peteng* [p|t|G-p|t|G] ‘pagi buta’

(TP 5)

(146) *rempet* [r|mp|t] → *rempet-rempet* [r|mp|t-r|mp|t] ‘senja’

(TP 5)

(147) *buru* [buru] → *buru-buru* [buru-buru] ‘tergesa-gesa’ (TP 1 –

11)

Pengulangan utuh atau dwilingga seperti dalam contoh diatas bervariasi dengan dwilingga dengan afiksasi.

(148) *kobar* [kObar] → *kobar-kobaran* [kObar-kObaran] ‘bakar’

(TP 6)

(149) *turu* [turu] → *turu-turuan* [turu-turuan] ‘baring’ (TP 3, 6)

(150) *adus* [adus] → *adus-adusan* [adus-adusan] ‘berenang’ (TP 5)

(151) *wit* [wit] → *wit-witan* [wit-witan] ‘pohon’ (TP 7)

3. Deskripsi Variasi Leksikal BJC

Deskripsi variasi leksikal dalam BJC berupa variasi onomasiologis dan semasiologis.

a. Variasi Onomasiologis

Variasi onomasiologis merupakan variasi leksikal yang menunjukkan adanya perbedaan nama yang memiliki satu makna yang terdapat di berbagai tempat yang berbeda. Variasi onomasiologis yang ditemukan sebagai berikut.

(152) *mili* [mili] ‘mengalir’ (TP 1 – 11) dengan *ngalir* [Galir]

‘mengalir’ (TP 5), dan *ngicir* [Gicir] ‘mengalir’ (TP 6)

- (153) *bocah* [bocah] ‘anak’ (TP 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11), *boco* [boco] ‘anak’ (TP 5, 7), *lare* [lare] ‘anak’ (TP 5, 8, 9, 10) dengan *pecil* [pecil] ‘anak’ (TP 6, 10), dan *anak* [ana?] ‘anak’ (TP 1, 5, 6)
- (154) *kirik* [kirl?] ‘anjing’ (TP 1, 2, 4, 5, 6, 7, 11), *guguk* [gugu?] ‘anjing’ (TP 2) dengan *asu* [asu] ‘anjing’ (TP 8, 9), dan *bopi* [bopi] ‘anjing’ (TP 3, 6, 10)
- (155) *kambang* [kambaG] ‘mangapung’ (TP 1, 3, 10) dengan *ngambang* [GambaG] ‘mengapung’ (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)
- (156) *kebul* [k|bul] ‘asap’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11) dengan *kukus* [kukus] ‘asap’ (TP 8, 9), dan *asep* [as|p] ‘asap’ (TP 4)
- (157) *bapak* [bapa?] ‘ayah’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11), *mama* [mama] ‘ayah’ (TP 2, 3, 8, 10) dengan *mamo* [mamo] ‘ayah’ (TP 5), dan *mange* [maGe] ‘ayah’ (TP 9)
- (158) *awan* [awan] ‘awan’ (TP 1 – 11) dengan *mendung* [m|nduG] ‘awan’ (TP 8, 11), dan *teduh* [t|duh] ‘awan’ (TP 9)
- (159) *bakar* [bakar] ‘bakar’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11), *mbakar* [mbakar] ‘bakar’ (TP 6, 8, 10), *nyuled* [ñul|d] ‘bakar’ (TP 3) dengan *suled* [sul|d] ‘bakar’ (TP 3), dan *obong* [ObOG] ‘bakar’ (TP 9)
- (160) *sigar* [sigar] ‘membelah’ (TP 2, 3, 5, 9, 11), *nyigar* [ñigar] ‘membelah’ (TP 1, 5, 6), *tugel* [tug|l] ‘membelah’ (TP 6, 10),

- nugel* [nug|l] ‘membelah’ (TP 10) dengan *mecah* [m|cah] ‘membelah’ (TP 5) dan *mbelah* [mb|lah] ‘membelah’ (TP 4)
- (161) *bibit* [bibit] ‘benih’ (TP 1, 2, 5, 6, 11) dengan *winih* [winih] ‘benih’ (TP 8), dan *tanduran* [tanduran] ‘benih’ (TP 3)
- (162) *renang* [r|naG] ‘berenang’ (TP 1, 3, 4, 6, 7), *enggok* [EGgo?] ‘berenang’ (TP 3), *geburan* [g|buran] ‘berenang’ (TP 5, 10), *onggek* [OGg|?] ‘berenang’ (TP 10, 11) dengan *inggek* [iGg|?] ‘berenang’ (TP 8, 9), dan *langen* [laG|n] ‘berenang’ (TP 2)
- (163) *ngupai* [Gupai] ‘beri’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11) dengan *pai* [pai] ‘beri’ (TP 7) dan *nei* [nei] ‘beri’ (TP 8, 9)
- (164) *kepriben* [k|pribEn] ‘bilamana’ (TP 10), *priben* [pribEn] ‘bilamana’ (TP 3) dengan *lamun* [lamun] ‘bilamana’ (TP 5, 6, 7, 8, 9, 11), dan *lamon* [lamOnan] ‘bilamana’ (TP 1)
- (165) *buah* [buah] ‘buah’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11), *woh* [wOh] ‘buah’ (TP 5, 8) dengan *uwoh* [uwOh] ‘buah’ (TP 7)
- (166) *awu* [awu] ‘debu’ (TP 2, 3, 5, 8, 9, 10), *bledug* [bl|dug] ‘debu’ (TP 1, 5, 6), *bledugan* [bl|dugan] ‘debu’ (TP 6), *debu* [d|bu] ‘debu’ (TP 10), *abu* [abu] ‘debu’ (TP 11) dengan *kebul* [k|bul] ‘debu’ (TP 7), dan *ledug* [l|dug] ‘debu’ (TP 4)
- (167) *ira* [ira] ‘engkau’ (TP 1, 3, 10), *iro* [irO] ‘engkau’ (TP 5, 11) dengan *sira* [sira] ‘engkau’ (TP 2, 3, 4, 6, 7, 8), dan *koen* [kOen] ‘engkau’ (TP 9)

- (168) *macul* [macul] ‘gali’ (TP 3, 6, 7), *ngaduk* [Gadu?] ‘gali’ (TP 3, 6) dengan *ngeduk* [G|du?] ‘gali’ (TP 1, 2, 5, 8, 9, 10, 11), dan *nggali* [Ggali] ‘gali’ (TP 4)
- (169) *kukur* [kukur] ‘garuk’ (TP 2, 3, 5, 8, 9, 11), *nggaruk* [Ggaru?] ‘garuk’ (TP 3, 5, 10), *ngukuri* [Gukuri] ‘garuk’ (TP 4, 10) dengan *kukuran* [kukuran] ‘garuk’ (TP 1) dan *kekukur* [k|kukur] ‘garuk’ (TP 6)
- (170) *ngisap* [Gisap] ‘hisap’ (TP 3, 5, 10), *ngisep* [Gis|p] ‘hisap’ (TP 10), *nisepe* [nis|p] ‘hisap’ (TP 10) dengan *sedot* [s|dot] ‘hisap’ (TP 3), dan *nyedot* [ñ|dot] ‘hisap’ (TP 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11)
- (171) *ira* [ira] ‘ia’ (TP 1 – 11) dengan *siro* [sirO] ‘ia’ (TP 6), dan *kaen* [kaen] ‘ia’ (TP 6)
- (172) *mini* [mimi] ‘ibu’ (TP 2, 3, 5, 8, 9, 10), *mama* [mama] ‘ibu’ (TP 10), *mamak* [mama?] ‘ibu’ (TP 3), *mbok* [mbO?] ‘ibu’ (TP 3, 5, 7, 10), *mine* [mine] ‘ibu’ (TP 9) dengan *emak* [|ma?] ‘ibu’ (TP 1, 6, 11), dan *embok* [|mbO?] ‘ibu’ (TP 4)
- (173) *naleni* [nal|ni] ‘ikat’ (TP 1, 4, 5, 6, 8, 10), *taleni* [tal|ni] ‘ikat’ (TP 2, 3, 5, 6, 9) dengan *iket* [ik|t] ‘ikat’ (TP 7, 11)
- (174) *njait* [njait] ‘jahit’ (TP 3, 5, 6, 8), *nyait* [ñait] ‘jahit’ (TP 5, 6), *Jait* [jait] ‘jahit’ (TP 7, 9, 10, 11), *jahit* [jahit] ‘jahit’ (TP 1, 2, 10) dengan *dondom* [dOndOm] ‘jahit’ (TP 3, 4)
- (175) *gulet* [gul|t] ‘berkelahi’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) dengan *tukaran* [tukaran] ‘berkelahi’ (TP 2, 11)

- (176) *balangnang* [balaGnaG] ‘lempar’ (TP 3, 5, 10), *balangnong* [balaGnOG] ‘lempar’ (TP 11), *balang* [balaG] ‘lempar’ (TP 1, 2, 6, 7, 9), *balangno* [balaGnO] ‘lempar’ (TP 6) dengan *mbalangna* [mbalaGna] ‘lempar’ (TP 8), dan *mbalang* [mbalaG] ‘lempar’ (TP 4)
- (177) *deleng* [d|l|G] ‘lihat’ (TP 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10), *ndeleng* [nd|l|G] ‘lihat’ (TP 5, 9, 10) dengan *mendelik* [m|nd|li?] ‘lihat’ (TP 6, 11)
- (178) *dolan* [dOlan] ‘main’ (TP 1 – 11) dengan *dolanan* [dOlanan] ‘main’ (TP 5), dan *anjat* [anjal] ‘main’ (TP 10)
- (179) *langit* [laGit] ‘langit’ (TP 1 – 11) dengan *awan* [awan] ‘langit’ (TP 7)
- (180) *laut* [laut] ‘laut’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11) dengan *segara* [s|gara] ‘laut’ (TP 7, 8, 10)
- (181) *muta* [muta] ‘muntah’ (TP 3, 5, 10), *muto* [mutO] ‘muntah’ (TP 5, 6), *mutah* [mutah] ‘muntah’ (TP 3, 9), *munto* [muntO] ‘muntah’ (TP 6), dengan *muntah* [muntah] ‘muntah’ (TP 1, 2, 4, 7, 8, 9), dan *muntoh* [muntOh] ‘muntah’ (TP 11)
- (182) *wedi* [w|di] ‘pasir’ (TP 1 – 11) dengan *lemah* [l|mah] ‘pasir’ (TP 5)
- (183) *cindek* [cind|?] ‘pendek’ (TP 2, 5, 6, 8, 10), *endep* [|ndEp] ‘pendek’ (TP 10), *cendep* [c|ndEp] ‘pendek’ (TP 3) dengan

- cendek* [c|nd|?] ‘pendek’ (TP 1, 9), dan *pendek* [p|nd|?] ‘pendek’ (TP 7)
- (184) *meres* [m|r|s] ‘peras’ (TP 1, 4, 5, 6, 10) dengan *peres* [p|r|s] ‘peras’ (TP 2, 3, 8, 9, 10, 11)
- (185) *wiwitan* [wiwitan] ‘pohon’ (TP 1, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11), *tanduran* [tanduran] ‘pohon’ (TP 2, 6) dengan *wit* [wit] ‘pohon’ (TP 4), dan *witan* [witan] ‘pohon’ (TP 7)
- (186) *motong* [mOtOG] ‘potong’ (TP 4, 5, 6), *nugel* [nug|l] ‘potong’ (TP 1, 5, 10, 11) dengan *tugel* [tug|l] ‘potong’ (TP 3, 7, 8, 9), dan *ngiris* [Giris] ‘potong’ (TP 2)
- (187) *boyok* [bOyO?] ‘punggung’ (TP 5, 6, 7), *gigir* [gigir] ‘punggung’ (TP 4, 5, 10, 11) dengan *pundak* [punda?] ‘punggung’ (TP 8, 9)
- (188) *wudel* [wud|l] ‘pusar’ (TP 5, 8) dengan *udel* [ud|l] ‘pusar’ (TP 6, 7, 10)
- (189) *lar* [lar] ‘sayap’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10), *sewiwi* [s|wiwi] ‘sayap’ (TP 6, 8, 9, 11) dengan *sayap* [sayap] ‘sayap’ (TP 4, 7)
- (190) *setitik* [s|titi?] ‘sedikit’ (TP 1 – 11) dengan *senit* [s|nit] ‘sedikit’ (TP 9)
- (191) *seseq* [s|s|?] ‘sempit’ (TP 3, 5, 6, 8, 10), *sempit* [s|mpit] ‘sempit’ (TP 7, 10), *cilik* [cili?] ‘sempit’ (TP 6) dengan *ciyut* [ciyut] ‘sempit’ (TP 2, 9)

- (192) *weruh* [w|ruh] ‘tahu’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11) dengan *weru* [w|ru] ‘tahu’ (TP 8, 9), dan *ngerti* [G|rti] ‘tahu’ (TP 4)
- (193) *lemah* [l|mah] ‘tanah’ (TP 3, 8, 9, 10), *wedi* [w|di] ‘tanah’ (TP 3) dengan *lema* [l|ma] ‘tanah’ (TP 5, 7), dan *lemo* [l|mO] ‘tanah’ (TP 6)
- (194) *ketul* [k|tul] ‘tumpul’ (TP 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 11), *kesud* [k|sud] ‘tumpul’ (TP 5, 6) dengan *metul* [m|tul] ‘tumpul’ (TP 9)
- (195) *durung* [duruG] ‘belum’ (TP 1 – 11) dengan *dereng* [d|r|G] ‘belum’ (TP 10)
- (196) *arep* [ar|p] ‘akan’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10, 11), *arepan* [ar|pan] ‘akan’ (TP 3), *pengen* [p|G|n] ‘akan’ (TP 6), *ngko* [GkO] ‘akan’ (TP 7, 10), *engko* [|GkO] ‘akan’ (TP 4), *bakal* [bakal] ‘akan’ (TP 4) dengan *pan* [pan] ‘akan’ (TP 9)
- (197) *lamuk* [lamu?] ‘nyamuk’ (TP 1 – 11) dengan *lemud* [l|mud] ‘nyamuk’ (TP 9)
- (198) *esuk-esuk* [Esu?-Esu?] ‘pagi buta’ (TP 1, 5, 9, 10), *isuk-isuk* [isu?-isu?] ‘pagi buta’ (TP 6, 10), *peteng-peteng* [p|t|G-p|t|G] ‘pagi buta’ (TP 5) dengan *esuk* [Esu?] ‘pagi buta’ (TP 2, 3), dan *isuk* [isu?] ‘pagi buta’ (TP 7, 11)
- (199) *barangrep* [baraGr|p] ‘senja’ (TP 2, 6, 10), *sore* [sore] ‘senja’ (TP 3, 7, 10), *nyore* [ñore] ‘senja’ (TP 6), *rempet-rempet* [r|mp|t-r|mp|t] ‘senja’ (TP 5), *surup* [surup] ‘senja’ (TP 5),

- rep* [r|p] ‘senja’ (TP 11) dengan *sandekala* [sand|kala] ‘senja’ (TP 9), dan *mbayung* [mbayuG] ‘senja’ (TP 1)
- (200) *kebon* [k|bOn] ‘kebun’ (TP 5, 6, 7, 10) dengan *kebun* [k|bun] ‘kebun’ (TP 2, 4, 9, 11), dan *karang* [karaG] ‘kebun’ (TP 1, 3)
- (201) *sawoh* [sawOh] ‘sawah’ (TP 5, 6, 11), *sawah* [sawah] ‘sawah’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 9) dengan *sawo* [sawO] ‘sawah’ (TP 7, 10), dan *sabin* [sabin] ‘sawah’ (TP 10)
- (202) *nginte* [GintE] ‘mengintai’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10), *ngintip* [Gintip] ‘mengintai’ (TP 3, 5, 10) dengan *ngimpe* [GimpE] ‘mengintai’ (TP 9), dan *ngawasi* [Gawasi] ‘mengintai’ (TP 7)
- (203) *naro* [naro] ‘meletakkan’ (TP 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11), *nunda* [nunda] ‘meletakkan’ (TP 10), *nginte* [GintE] ‘meletakkan’ (TP 2, 4), *ndelah* [nd|lah] ‘meletakkan’ (TP 1, 9), *ndalah* [ndalah] ‘meletakkan’ (TP 5) dengan *ndokon* [ndOkOn] ‘meletakkan’ (TP 9), dan *ndalo* [ndalo] ‘meletakkan’ (TP 5)
- (204) *ngemek* [G|m|?] ‘menyentuh’ (TP 1, 2, 3, 9, 10), *ndumuk* [ndumu?] ‘menyentuh’ (TP 5), *dumuk* [dumu?] ‘menyentuh’ (TP 11) dengan *ngenceg* [G|nc|g] ‘menyentuh’ (TP 7), dan *nyekel* [ñ|k|l] ‘menyentuh’ (TP 4)
- (205) *kelelep* [k|l|l|p] ‘tenggelam’ (TP 3, 5, 9, 10, 11), *kelem* [k|l|m] ‘tenggelam’ (TP 3, 10), *kerem* [kEr|m] ‘tenggelam’ (TP 2, 5) dengan *kelebu* [k|l|bu] ‘tenggelam’ (TP 1)

- (206) *nyongglot* [ñOGglOt] ‘melompat’ (TP 1, 3, 5, 7, 10), *anjlog* [anjlOg] ‘melompat’ (TP 3), *lompat* [lOmpat] ‘melompat’ (TP 5), *mancleng* [mancl|G] ‘melompat’ (TP 10) dengan *ngancleng* [Ganc|G] ‘melompat’ (TP 2), dan *melempat* [m|l|mpat] ‘melompat’ (TP 9)
- (207) *nelen* [n|l|n] ‘menelan’ (TP 4, 5) dengan *ngeleg* [G|l|g] ‘menelan’ (TP 1, 3, 5, 7, 8, 11)
- (208) *nyentak* [ñ|nta?] ‘membentak’ (TP 1, 3, 9, 10, 11), *getak* [g|ta?] ‘membentak’ (TP 5), *bentak* [b|nta?] ‘membentak’ (TP 5, 10), *nyewot* [ñ|wOt] ‘membentak’ (TP 3, 4), *nyewoti* [ñ|wOti] ‘membentak’ (TP 3) dengan *mbentak* [mb|nta?] ‘membentak’ (TP 2), dan *nyeneni* [ñ|n|ni] ‘membentak’ (TP 7)
- (209) *ceting* [c|tiG] ‘bakul kecil’ (TP 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10) dengan *pesegan* [p|s|gan] ‘bakul kecil’ (TP 5, 6), dan *sangku* [saGku] ‘bakul kecil’ (TP 2)
- (210) *cepon* [c|pOn] ‘bakul besar’ (TP 1 – 11) dengan *oblok* [Ob|O?] ‘bakul besar’ (TP 9), dan *bodag* [bOdag] ‘bakul besar’ (TP 10)
- (211) *cibuk* [cibi?] ‘gayung’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 10), *canting* [cantiG] ‘gayung’ (TP 10), *gayung* [gayuG] ‘gayung’ (TP 4), dengan *siwur* [siwur] ‘gayung’ (TP 9), dan *batok* [batO?] ‘gayung’ (TP 11)
- (212) *akas* [akas] ‘keras’ (TP 1,2,9) dengan *atos* [atOs] ‘keras’ (TP 1, 3, 5, 9, 10, 11), dan *alot* [] ‘keras’ (TP 1, 3, 4, 5, 10)

- (213) *banyak* [baña?] ‘angsa’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10) dengan *soang* [soaG] ‘angsa’ (TP 1, 3, 5, 7, 9, 10)
- (214) *jebur* [j|bur] ‘mencebur’ (TP 1, 4, 5), *njebur* [nj|bur] ‘mencebur’ (TP 5) dengan *kejebur* [k|j|bur] ‘mencebur’ (TP 3, 7), dan *kegebur* [k|g|bur] ‘mencebur’ (TP 9, 10)
- (215) *jokot* [jOkOt] ‘ambil’ (TP 1, 3, 4, 5, 10), *njokot* [njOkOt] ‘ambil’ (TP 5, 10) dengan *jukut* [jukut] ‘ambil’ (TP 7, 9, 11)
- (216) *nandur* [nandur] ‘menanam’ (TP 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10, 11) dengan *manja* [manja] ‘menanam’ (TP 10), dan *nanem* [nan|m] ‘menanam’ (TP 4)
- (217) *remuk* [r|mu?] ‘hancur’ (TP 2, 5, 11), *burak* [bura?] ‘hancur’ (TP 5, 10) dengan *rusak* [rusa?] ‘hancur’ (TP 1, 3, 7), dan *ancur* [ancur] ‘hancur’ (TP 4, 9)
- (218) *andon* [andOn] ‘menumpang’ (TP 1 – 11) dengan *numpak* [numpa?] ‘menumpang’ (TP 9)
- (219) *balong* [balOG] ‘kolam’ (TP 1 – 11) dengan *gombangan* [gOmbaGan] ‘kolam’ (TP 9)
- (220) *mbabut* [mbabut] ‘cabut’ (TP 2, 10), *nyabut* [ñabut] ‘cabut’ (TP 1, 3, 5, 11), *mbedol* [mb|dOl] ‘cabut’ (TP 10), *bedol* [b|dOl] ‘cabut’ (TP 3) dengan *bubut* [bubut] ‘cabut’ (TP 9), dan *cabut* [cabut] ‘cabut’ (TP 7)
- (221) *ketimang* [k|timaG] ‘sabuk’ (TP 1 – 11) dengan *gesper* [g|sp|r] ‘sabuk’ (TP 10) *commit to user*

- (222) *cepor* [c|mpOr] ‘lampu kecil’ (TP 7) dengan *damar* [damar] ‘lampu kecil’ (TP 9), dan *keplik* [k|pli?] ‘lampu kecil’ (TP 9)
- (223) *isin* [isin] ‘malu’ (TP 2 – 11) dengan *wirang* [wiraG] ‘isin’ (TP 1)
- (224) *gelis* [g|lis] ‘tergesa-gesa’ (TP 4), *geris* [g|ris] ‘tergesa-gesa’ (TP 9) dengan *kesusu* [k|susu] ‘tergesa-gesa’ (TP 2), dan *buru-buru* [buru- buru] ‘tergesa-gesa’ (TP 1 – 11).

b. Variasi Semasiologis

Variasi semasiologis merupakan variasi leksikal yang menunjukkan adanya persamaan nama yang memiliki beda makna diberbagai tempat yang berbeda. Variasi semasiologis yang ditemukan sebagai berikut.

- (225) *abu* [abu] ‘abu’ (TP 5, 7, 9) dengan *abu* [abu] ‘bengkak’ (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11)
- (226) *kepriben* [k|pribEn] ‘bagaimana’ (TP 1, 3, 9, 10) dengan *kepriben* [k|pribEn] ‘bilamana’ (TP 10)
- (227) *kebul* [k|bul] ‘asap’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11) dengan *kebul* [k|bul] ‘debu’ (TP 7)
- (228) *awu* [awu] ‘debu’ (TP 2, 3, 5, 8, 9, 10) dengan *awu* [awu] ‘abu’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11)
- (229) *karo* [karO] ‘dan’ (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10) dengan *karo* [karO] ‘dengan’ (TP 1, 3, 4, 5, 8, 10, 11)
- (230) *ira* [ira] ‘engkau’ (TP 1, 3, 10) dengan *ira* [ira] ‘ia’ (TP 1 – 11)

- (231) *mama* [mama] ‘ayah’ (TP 2, 3, 8, 10) dengan *mama* [mama] ‘ibu’ (TP 10)
- (232) *kukus* [kukus] ‘asap’ (TP 8, 9) dengan *kukus* [kukus] ‘kabut’ (TP 9)
- (233) *pribe* [pribe] ‘bagaimana’ (TP 7) dengan *pribe* [pribe] ‘kalau’ (TP 6)
- (234) *lamun* [lamun] ‘kalau’ (TP 5, 8) dengan *lamun* [lamun] ‘bilamana’ (TP 5, 6, 7, 8, 9, 10)
- (235) *tanduran* [tanduran] ‘pohon’ (TP 2, 6) dengan *tanduran* [tanduran] ‘benih’ (TP 3)
- (236) *tugel* [tug|l] ‘membelah’ (TP 6, 10) dengan *tugel* [tug|l] ‘potong’ (TP 3, 7, 8, 9)
- (237) *kita* [kita] ‘kami,kitta’ (TP 1, 2, 3, 4, 7, 10) dengan *kita* [kita] ‘saya’ (TP 1)
- (238) *awan* [awan] ‘siang’ (TP 1 – 11) dengan *awan* [awan] ‘awan’ (TP 1 – 11)
- (239) *lemah* [l|mah] ‘tanah’ (TP 3, 8, 9, 10) dengan *lemah* [] ‘pasir’ (TP 5)
- (240) *wedi* [w|di] ‘pasir’ (TP 1 – 11) dengan *wedi* [w|di] ‘takut’ (TP 1 – 11)
- (241) *wesu* [w|su] ‘cuci’ (TP 7, 10) dengan *wesu* [w|su] ‘mencuci tangan’ (TP 5)
- (242) *nginte* [Ginte] ‘mengintai’ (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10) dengan *nginte* [Ginte] ‘meletakkan’ (TP 2, 4)

(243) *ngemek* [G|m|?] ‘menyentuh’ (TP 1, 2, 3, 9, 10) dengan *ngemek*
[G|m|?] ‘pegang’ (TP 1, 2)

(244) *jotos* [jOtOs] ‘memukul’ (TP 9) dengan *jotos* [jOtOs] ‘hantam’
(TP 5, 8,9)

Tabel 1
Variasi Fonologis, Morfologis, dan Leksikal

No	Variasi	Jumlah
1.	Fonologis -Bunyi vokal -Bunyi konsonan -Penambahan bunyi -Penghilangan bunyi -Bunyi ganda	44 30 25 5 6
2.	Morfoogis -Prefiks -Sufiks -Konfiks -Reduplikasi	15 11 5 10
3.	Leksikal -Anomasiologis -Semasiologis	73 20

B. Deskripsi Leksikon Khas BJC

Leksikon khas merupakan salah satu variasi dialektal yang muncul dari suatu daerah dan tidak dipakai di daerah lain. Deskripsi leksikon khas BJC didasarkan pada perbandingan pemakaian BJC diantara tp 1 – tp 11 dan perbandingan dengan bahasa baku dalam Bausastra Indonesia Jawa S. Prawiroatmodjo serta kamus bahasa Jawa (Bausastra Jawa) Tim Penyusun Balai Bahasa Yogyakarta. Leksikon khas yang ditemukan dalam dialek BJC dapat dilihat dalam tabel berikut.

Tabel 2

Leksikon Khas BJC

No	Gloss	BJS	Leksikon Khas BJC	Variasi BJC di TP
1.	anak	ana?	p cil (TP 6, 10)	bocah (TP 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11) ana? (TP 1, 5, 6)
2.	anjing	asu	bopi (TP 3, 6, 10) gugu? (TP 2)	kiri? (TP 1, 2, 4, 5, 6, 11)
3.	ayah	bapa?	mamo (TP 5)	bapa? (TP 1 - 11)

			maGe (TP 9)	mama (TP 2, 3, 8, 10)
4.	berenang	GlaGi	laG n (TP 2) EGgO? (TP 3)	r naG (TP 1, 3, 4, 6, 7)
5.	beri	wEnEh	pai (TP 7) nei (TP 8, 9)	Gupai (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11)
6.	bilamana	umpOmO	lamOn (TP 1, 2) pribEn (TP 3)	Lamun (TP 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11)
7.	cuci	umbah	GumbO (TP 5)	basuh (TP 2, 3, 6, 11)
8.	dan	lan	lagan (TP 7) maniG (TP 6)	karO (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10) lan (TP 4, 5, 9, 11)
9.	debu	bl dU?	l dug (TP 4) k bul (TP 7)	awu (TP 2, 3, 5, 8, 9, 10) bl dug (TP 1, 5, 6)
10.	dengan	karo	bari (TP 9)	Karo (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11)
11.	dengar	kruGu	rOGO?naG (TP 10)	kruGu (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9)
12.	engkau	kowe	iro (TP 5, 11)	sira (TP 2, 3, 4, 6, 7, 8) ira (TP 1, 3, 5, 10)

13.	hantam	ant m	ninju (TP 11)	g bugi (TP 3, 6, 10) Gant m (TP 1, 2, 5, 7)
14.	hapus	busa?	dapus (TP 9) us ? (TP 8)	Gapus (TP 1, 2, 4, 5, 6) hapus (TP 3, 7, 10, 11)
15.	ia	DewE?e	siro (TP 6)	Ira (TP 1 - 11)
16.	ibu	biyUG	mine (TP 9) mama? (TP 3)	mimi (TP 2, 3, 5, 8, 10) mbO? (TP 3, 5, 7, 10)
17.	kalau	yEn	ari (TP 7) mbOkat (TP 5)	Lamun (TP 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11)
18.	karena	m rgO	awite (TP 3) diGapa (TP 10)	Asale (TP 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)
19.	kotor	r g t	blObOt (TP 8)	kOtOr (TP 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) b lO? (TP 1, 5, 10)
20.	lain	liyO	bedO (TP 6)	s j n (TP 1 – 11)
21.	lempar	uncal	mbalaGna (TP 8)	balaG (TP 1, 2, 6, 7, 9) balaGnaG (TP 3, 5,

				10)
22.	lihat	d lO?	m nd li? (TP 6, 11)	d l G (TP 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10) nd l G (TP 5, 9, 10)
23.	main	dOlan	anjali (TP 10)	dOlan (TP 1 – 11)
24.	mereka	DewE?e	gOlOGan kaen (TP 1) gOlOGan kuen (TP 5)	mereka (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) kuen (TP 10)
25.	muntah	mutah	muntO (TP 6) mutO (TP 5, 6)	muntah (TP 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10) muta (TP 3, 5, 10)
26.	panas	panas	OGkOb (TP 8)	panas (TP 1 – 11)
27.	pegang	c k l	nj g ni (TP 5) gOc li (TP 10)	G mE? (TP 1, 2) G nc g (TP 7, 11) c k l (TP 8, 9)
28.	pendek	c nD ?	ndEp (TP 10) c ndEp (TP 3)	cind ? (TP 2, 5, 6, 8, 10) pende? (TP 3, 4, 5, 7, 11)
29.	saya	aku	kita (TP 1)	isun (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11)
30.	sedikit	siTi?	s nit (TP 9)	s titi? (TP 1 – 11)

31.	sungai	kali	waGa (TP 8)	kali (TP 3, 5, 6, 7, 10) suGai (TP 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11)
32.	tanah	l mah	l mO (TP 5, 6)	l mah (TP 1, 2, 3, 8, 9, 10)
33.	tidak	Ora	EmOG (TP 5)	beli (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11) bli (TP 7, 8, 9, 10)
34.	tikam(me)	suDU?	nujl p (TP 1, 2) tubl s (TP 8, 9)	bunuh (TP 5, 6, 7, 11) n k ? (TP 3, 4, 10) jagal (TP 3, 5, 10)
35.	tiup	s bUl	nambOni (TP 10)	G pus (TP 3, 4, 11) G mpOs (TP 1, 2)
36.	tongkat	t k n	bentOG (TP 9)	t k n (TP 10) tOGkat (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11)
37.	tumpul	gabLU?	m tul (TP 9)	k tul (TP 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11) k sud (TP 5, 6)
38.	ular	ulO	saw r (TP 8)	ular (TP 1, 2, 4, 6, 11)

				ula (TP 3, 5, 8, 9, 10)
39.	lesung pipi	D ki?	p kO? (TP 10) l suG g g lit (TP 5)	l suG pipi (TP 1 – 11)
40.	gigi yang bertumpuk tumbuhnya	giGsUl	sOGga (TP 10) siyuG (TP 8, 9)	saGgar (TP 6, 7, 10, 11) sOGgar (TP 1, 2, 3, 5, 10, 11)
41.	gigi yang menonjol keluar	tOGgOs	daGas (TP 5) tOGgar (TP 8, 9)	tOGgOs (TP 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11)
42.	kamar	s nTOG	lam r (TP 7)	kam r (TP 1 – 11)
43.	serambi	EmpEr	jOgan (TP 10) lOster (TP 5)	serambi (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11) iriGan (TP 8, 9)
44.	mengintai	Ginc G	Gawasi (TP 7) GimpE (TP 8, 9)	GintE (TP 1, 2, 3, 4, 5, 10) Gintip (TP 3, 5, 6, 11)
45.	meletakkan	ndElEh	ndaIO (TP 5) ndOkOn (TP 8, 9)	narO (TP 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10) ndElah (TP 1, 9)
46.	menyentuh	ñ GgOl	G nc g (TP 7)	G m ? (TP 1, 2, 3,

				8, 9, 10) dumu? (TP 6, 11)
47.	tenggelam	kl p	k bu (TP 1)	k p (TP 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) k m (TP 3, 10) kEr m (TP 2, 5)
48.	melompat	ñOIot	Gand G (TP 2) anj og (TP 3)	ñOGglOt (TP 1, 3, 4, 5, 6, 7, 11) m mpat (TP 8, 9)
49.	gayung	ciDU?	batO? (TP 11) cantiG (TP 10)	cibu?(TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 10) siwur (TP 8, 9)
50.	ayam betina	babOn	dant n (TP 8, 9) ayam d darO (TP 7)	bibitan (TP 4, 5, 10, 11) ayam wadOn (TP 1, 2, 3, 5, 6)
51.	nyamuk	jeGkLOG	l mud (TP 9)	lamu? (TP 1 – 11)
52.	senja	surUp	MbayuG (TP 1) rep (TP 11)	sore (TP 3, 4, 7, 10) barangrep (TP 2, 6, 10) sand kala (TP 8, 9)
53.	belum	durUG	d r G (TP 10)	duruG (TP 1 – 11)
54.	dahulu	biyEn	ndiki? (TP 2)	beGEn (TP 1, 3, 4,

				5, 7, 10, 11)
55.	akan	ar p	EGkO (TP 4) pan (TP 8, 9)	ar p (TP 1, 2, 3, 5, 6, 10, 11)
56.	habis	nt ?	ntEG (TP 11)	ntO? (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10) ntOG (TP 3, 5)
57.	besok	sesU?	m GkE (TP 1) sukiki (TP 2)	kiki (TP 4, 5, 10, 11) sekiki (TP 5, 6, 7)
58.	mencebur	g bur	nj bur (TP 5)	j bur (TP 1, 2, 4, 5) k j bur(TP 3, 6, 7, 11) k g bur (TP 8, 9, 10)
59.	menanam	nandUr	manja (TP 10)	nandUr (TP 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) nan m (TP 4)
60.	tidak boleh, jangan	OjO	blOli (TP 5, 10)	ajO (TP 6, 7, 11) ora oli (TP 1, 2, 3, 4)
61.	runtuh	ambru?	g bru? (TP 10) ambrug (TP 5)	rubuh (TP 2, 3, 4, 6, 8, 9, 11) ambru? (TP 1, 7)
62.	kolam	kolam	gOmbaGan (TP 9)	baLOG (TP 1 – 11)
63.	cabut	bubut	mb dOl (TP 10)	ñabut (TP 1, 3, 4, 5,

				6, 11) mbabut (TP 2, 10)
64.	lampu kecil	damar	k pli? (TP 9)	c mpOr (TP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11) damar (TP 8, 9)
65.	malu	isin	wiraG (TP 1)	isin (TP 1 – 11)
66.	tergesa-gesa	k susu	g lis (TP 4) g ris (TP 9)	buru-buru (TP 1 – 11) k susu (TP 2)

C. Pemetaan Variasi Dialektal BJC

Pada variasi dialektal BJC yaitu peta tentang variasi dialektal yang menunjukkan adanya variasi antara Titik Pengamatan (TP) yang satu dengan yang lain. Hasil pemetaan ditemukan adanya variasi dialektal BJC dari segi fonologis, morfologis dan leksikal terutama di TP 1 sampai dengan TP 11. Variasi dialektal jika diurutkan berdasarkan urutan daftar pertanyaan sebagai berikut.

Variasi dialektal BJC dari segi fonologis ditemukan pada nomor 1, 8, 10, 13, 14, 16, 17, 19, 23, 24, 26, 29, 30, 35, 36, 37, 38, 40, 44, 47, 49, 50, 51, 52, 57,

59, 61, 65, 70, 71, 72, 73, 76, 80, 85, 91, 93, 96, 97, 101, 104, 114, 126, 143, 152, 153, 156, 160, 165, 171, 174, 175, 179, 181, 188, 193, 197, 198, 205, 212, 214, 218, 219, 221, 224, 229, 233, 236, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 248, 250, 253, 263, 265, 275, 276, 280, 281, 285, 296, 299, 300.

Variasi dialektal BJC dari segi morfologis ditemukan pada nomor 16, 19, 23, 24, 29, 47, 53, 56, 65, 71, 73, 79, 85, 104, 108, 120, 134, 151, 157, 158, 193, 206, 207, 217, 223, 233, 234, 242, 244, 248, 252, 285, 299.

Variasi dialektal BJC dari segi leksikal ditemukan pada nomor 1, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 24, 26, 27, 29, 30, 33, 36, 47, 49, 53, 56, 70, 71, 73, 79, 85, 90, 91, 93, 97, 102, 104, 105, 111, 121, 122, 126, 129, 134, 143, 150, 151, 152, 153, 157, 158, 159, 160, 165, 166, 167, 168, 170, 174, 177, 179, 197, 221, 223, 229, 233, 234, 235, 236, 241, 242, 243, 244, 246, 248, 249, 252, 258, 259, 261, 265, 272, 274, 275, 276, 277, 280, 283, 284, 285, 286, 287, 294, 299.

Nomor data tersebut digunakan untuk memudahkan saat membaca dan mengurutkan saat menghitung variasi dialektal BJC.

Pemetaan variasi dialektal dilakukan untuk mengetahui persebaran pemakaian unsur-unsur kebahasaan yang meliputi unsur fonologis, morfologis dan leksikal yang tersebar di suatu wilayah. Dalam hal ini, wilayah yang dimaksud adalah wilayah Kabupaten Cirebon. Peta tersebut untuk mendapatkan gambaran yang lebih jelas mengenai banyak atau sedikitnya variasi dialektal yang ada diantara titik pengamatan.

Peta variasi dialektal BJC yang meliputi unsur fonologis, morfologis dan leksikal berjumlah 136 buah. Berikut tabel untuk mempermudah dalam pembuatan peta variasi dialektal BJC.

Tabel 3

Variasi Dialektal BJC

No	Gloss	Variasi Dialektal BJC	Titik Pengamatan
1.	abu	<i>abu</i> [abu] <i>awu</i> [awu]	5, 7, 9 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11
2.	alir (me)	<i>mili</i> [mili] <i>ngalir</i> [Galir] <i>ngicir</i> [Gicir]	1 – 11 5 6
3.	anak	<i>anak</i> [ana?] <i>bocah</i> [bOcah] <i>pecil</i> [p cil] <i>lare</i> [lare] <i>boco</i> [bOcO]	1, 5, 6 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11 6, 10 5, 8, 9, 10 5, 7
4.	anjing	<i>kirik</i> [kiri?] <i>guguk</i> [gugu?] <i>bopi</i> [bopi] <i>asu</i> [asu]	1, 2, 4, 5, 6, 7, 11 2 3, 6, 10 8, 9
5.	apa	<i>apa</i> [apa] <i>apo</i> [apO]	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 5, 6, 7, 10, 11
6.	apung (me)	<i>kambang</i> [kambaG] <i>ngambang</i> [GambaG]	1, 3, 10 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
7.	asap	<i>kebul</i> [k bul] <i>kukus</i> [kukus] <i>asep</i> [as p]	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11 8, 9 4
8.	awan	<i>awan</i> [awan] <i>mendung</i> [m nduG] <i>teduh</i> [t duh]	1 – 11 8, 11 9
9.	ayah	<i>bapak</i> [bapa?] <i>mama</i> [mama] <i>mamo</i> [mamo] <i>mange</i> [maGe]	1 – 11 1, 3, 9, 10 5 9
10.	bagaimana	<i>priben</i> [pribEn] <i>kepriben</i> [k pribEn] <i>kepreben</i> [k prEbEn] <i>pribe</i> [pribE] <i>kepribe</i> [k pribE]	2, 4, 6, 8, 10, 11 1, 3, 9, 10 5 7 5
11.	bakar	<i>mbakar</i> [mbakar] <i>bakar</i> [bakar] <i>kobar-kobaran</i> [kObar-kObaran] <i>suled</i> [sul d] <i>nyuled</i> [ñul d]	6, 8, 10 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11 6 3 3 9

		<i>obong</i> [ObOG]	
12.	banyak	<i>akeh</i> [akEh] <i>ake</i> [akE]	1 -11 5
13.	baring	<i>nglamrug</i> [Glamrug] <i>ngluma</i> [Gluma] <i>mlumah</i> [mlumah] <i>lesoh</i> [l sOh] <i>lelesan</i> [l l san] <i>turu-turuan</i> [turu-turuan] <i>leleson</i> [l l sOn] <i>turu</i> [turu] <i>turon</i> [turOn] <i>nglumah</i> [Glumah] <i>geleleng</i> [g l l G] <i>atang-atang</i> [ataG-ataG]	9 8 10 10 5 3, 6 6, 7 5 2 1 4 11
14.	beberapa	<i>pirang-pirang</i> [piraG-piraG] <i>pira</i> [pira] <i>ana pira</i> [ana pira] <i>piro</i> [pirO] <i>pira-pira</i> [pira-pira]	9 1, 2, 3, 4, 8 10 10 6, 7, 11
15.	belah (me)	<i>ditugel</i> [ditug l] <i>tugel</i> [tug l] <i>nyigar</i> [ñigar] <i>mbelah</i> [mb lah] <i>sigar</i> [sigar] <i>dipecah</i> [dip cah] <i>nugel</i> [nug l] <i>mecah</i> [m cah]	3 6, 10 1, 5, 6 4 2, 3, 5, 7, 9, 11 8 10 5
16.	bengkak	<i>abu</i> [abu] <i>abuh</i> [abuh]	2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11 1, 8, 9
17.	benih	<i>bibit</i> [bibit] <i>winih</i> [winih] <i>tanduran</i> [tanduran]	1, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 11 8 3, 4
18.	berenang	<i>renang</i> [renaG] <i>langen</i> [laG n] <i>geburan</i> [g buran] <i>onggek</i> [OGgE?] <i>inggek</i> [iGg ?] <i>enggok</i> [EGgO?] <i>adus-adusan</i> [adus-adusan]	1, 3, 4, 6, 7 2 5, 10 10, 11 8, 9 3 5
19.	beri	<i>ngupai</i> [Gupai] <i>pai</i> [pai] <i>nei</i> [nei]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11 7 8, 9

20.	bilamana	<i>lamon</i> [lamOn] <i>lamun</i> [lamun] <i>apa kuene</i> [apa kuene] <i>engkoe pribe</i> [engkOe pribE] <i>kepriben</i> [k pribEn] <i>priben</i> [pribEn]	1, 2 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 6 3 10 3
21.	bintang	<i>bintang</i> [bintaG] <i>lintang</i> [lintaG]	1, 2, 3, 4, 5, 10, 11 6, 7, 8, 9, 10
22.	buah	<i>buah</i> [buah] <i>uwoh</i> [uwOh] <i>woh</i> [wOh]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11 7 5, 8
23.	bulan	<i>wulan</i> [wulan] <i>bulan</i> [bulan]	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 1, 2, 3, 4
24.	bulu	<i>bulu</i> [bulu] <i>wulu</i> [wulu]	1, 2, 3, 7 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11
25.	bunuh	<i>pateni</i> [patEni] <i>mateni</i> [matEni]	2, 5, 7, 8, 9 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11
26.	busuk	<i>bosok</i> [bOsO?] <i>busuk</i> [busu?] <i>mambu</i> [mambu] <i>batang</i> [bataG]	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11 4 3, 6, 10 10
27.	cuci	<i>basuh</i> [basuh] <i>ngumbo</i> [GumbO] <i>ngumbai</i> [Gumbai] <i>ngumbah</i> [Gumbah] <i>ngumba</i> [Gumba] <i>wesu</i> [wEsu] <i>bebasuh</i> [b basuh] <i>kumbah</i> [kumbah]	2, 3, 6, 11 5 1 4, 8 3 7, 10 5, 10 9
28.	dan	<i>lan</i> [lan] <i>karo</i> [karO] <i>lagan</i> [lagan] <i>maning</i> [maniG] <i>bari</i> [bari]	4, 5, 9, 11 1, 2, 3, 5, 6, 10 7 6 8, 9
29.	danau	<i>waduk</i> [wadu?] <i>telaga</i> [t laga] <i>kolam</i> [kOlam] <i>danau</i> [danau]	6, 8 8 6 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11
30.	darah	<i>geti</i> [g ti] <i>getih</i> [g tih]	1, 3, 5, 6, 7, 10, 11 2, 4, 5, 6, 8, 9
31.	datang	<i>teka</i> [t ka] <i>teko</i> [t kO]	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 5, 6, 11
32.	debu	<i>bledug</i> [bl dug] <i>abu</i> [abu]	1, 5, 6 11

		<i>ledug</i> [l dug] <i>awu</i> [awu] <i>debu</i> [debu] <i>bledugan</i> [bl dugan] <i>kebul</i> [k bul]	4 2, 3, 5, 8, 9, 10 10 6 7
33.	dengan	<i>karo</i> [karO] <i>bari</i> [bari] <i>laganan</i> [laganan] <i>maning</i> [maniG]	1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11 9 7 6
34.	dengar	<i>krungu</i> [kruGu] <i>ngrungu</i> [GruGu] <i>ngrungoknang</i> [GruGO?naG] <i>rongoknang</i> [rOGO?naG]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 8, 10, 11 3, 6 10
35.	di mana	<i>ning endi</i> [niG ndi] <i>ning ndi</i> [niG ndi] <i>ning ende</i> [niG ndE]	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10 4, 7, 11 5
36.	di situ	<i>ning kono</i> [niG kOnO] <i>ning kana</i> [niG kana]	1 – 11 9
37.	dorong	<i>dorong</i> [dOrOG] <i>ndorong</i> [ndOrOG] <i>nyurung</i> [ñuruG] <i>surung</i> [suruG]	1, 2, 3, 4, 7, 11 5, 6, 10 6, 8, 10 9
38.	engkau	<i>iro</i> [iro] <i>sira</i> [sira] <i>ira</i> [ira] <i>koen</i> [koen]	5, 11 2, 3, 4, 6, 7, 8 1, 3, 5, 10 9
39.	gali	<i>ngeduk</i> [G du?] <i>nggali</i> [Ggali] <i>macul</i> [macul] <i>ngaduk</i> [Gadu?] <i>didugali</i> [didugali]	1, 2, 5, 8, 9, 10, 11 4 3, 6, 7 3, 6 10
40.	garam	<i>uyo</i> [uyO] <i>uya</i> [uya] <i>uyah</i> [uyah]	5, 6, 11 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10 8, 9
41.	garuk	<i>nggaruk</i> [Ggaru?] <i>ngukuri</i> [Gukuri] <i>kukur</i> [kukur] <i>kukuran</i> [kukuran] <i>kekukur</i> [k kukur]	3, 5, 10 3, 4, 10 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11 1 6
42.	gigit	<i>nyokot</i> [ñOkOt] <i>cokot</i> [cOkOt]	1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11 2, 3, 7, 9
43.	hantam	<i>ngantem</i> [Gant m] <i>ninju</i> [ninju] <i>ngantemi</i> [Gant mi]	1, 2, 5, 7 11 4

		<i>gebugi</i> [g bugi] <i>jotos</i> [jOtOs] <i>gebug</i> [g bug] <i>hajar</i> [hajar]	3, 6, 10 5, 8, 9 3 6
44.	hapus	<i>ngapus</i> [Gapus] <i>hapus</i> [hapus] <i>apus</i> [apus] <i>dapus</i> [dapus] <i>setip</i> [s tip] <i>usek</i> [us ?]	1, 2, 4, 5, 6 3, 7, 10, 11 9, 10 9 6 8
45.	hisap	<i>nyedot</i> [ñ dOt] <i>ngisap</i> [Gisap] <i>ngisep</i> [Gis p] <i>nisep</i> [nis p] <i>sedot</i> [s dOt]	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 3, 5, 10 10 10 3
46.	ia	<i>ira</i> [ira] <i>siro</i> [sirO] <i>kaen</i> [kaen]	1 – 11 6 6
47.	ibu	<i>mimi</i> [mimi] <i>embok</i> [mbO?] <i>emak</i> [ma?] <i>mbok</i> [mbO?] <i>mama</i> [mama] <i>mine</i> [mine] <i>mamak</i> [mama?]	2, 3, 5, 8, 9, 10 4 1, 6, 11 3, 5, 7, 10 10 9 3
48.	ikat	<i>naleni</i> [nalEni] <i>iket</i> [ik t] <i>taleni</i> [talEni]	1, 4, 5, 6, 8, 10 7, 11 2, 3, 5, 6, 9
49.	itu	<i>kuen</i> [kuen] <i>iku</i> [iku] <i>kae</i> [kae] <i>itu</i> [itu] <i>kuene</i> [kuene]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 6 9 3 10
50.	jahit	<i>jait</i> [jait] <i>jahit</i> [jahit] <i>dondom</i> [dOndOm] <i>nyait</i> [ñait] <i>njait</i> [njait]	7, 9, 10, 11 1, 2, 10 3, 4 5, 6 3, 5, 6, 8
51.	jauh	<i>adoh</i> [adOh] <i>ado</i> [adO]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11 3, 7
52.	kabut	<i>kabut</i> [kabut] <i>kukus</i> [kukus]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11 9
53.	kalau	<i>lamun</i> [lamun] <i>mbokat</i> [mbOkat]	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11 5

		<i>lamonan</i> [lamOnan] <i>pribe</i> [pribE] <i>ari</i> [ari] <i>saumpama</i> [saumpama]	10 6 7 10
54.	kami, kita	<i>golongan kito</i> [gOlOGan kitO] <i>kita</i> [kita] <i>isun</i> [isun] <i>kito</i> [kitO] <i>aku</i> [aku] <i>reang</i> [reaG]	5, 11 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10 3, 8 6 8, 9 8, 9
55.	karena	<i>asale</i> [asale] <i>awite</i> [awite] <i>dingapa</i> [diGapa] <i>nangapa</i> [naGapa] <i>dengapa</i> [d Gapa]	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 3 10 3 3
56.	kelahi (ber)	<i>gulet</i> [gul t] <i>tukaran</i> [tukaran]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 2, 11
57.	kiri	<i>kiwe</i> [kiwe] <i>ngiwe</i> [Giwe] <i>kide</i> [kide]	1 – 11 5 8, 9
58.	lain	<i>sejen</i> [sejen] <i>bedo</i> [bedO] <i>sejene</i> [sejene]	1 – 11 6 5
59.	langit	<i>langit</i> [laGit] <i>awan</i> [awan]	1 – 11 7
60.	laut	<i>segara</i> [segara] <i>laut</i> [laut]	7, 8, 10 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11
61.	lempar	<i>mbalang</i> [mbalaG] <i>balangnang</i> [balaGnaG] <i>balangnong</i> [balaGnOG] <i>balang</i> [balaG] <i>mbalangno</i> [mbalaGnO] <i>balangno</i> [balaGnO]	4 3, 5, 10 11 1, 2, 6, 7, 9 8 6
62.	lihat	<i>deleng</i> [d I G] <i>ndeleng</i> [nd I G] <i>mendelik</i> [mend li?]	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10 5, 9, 10 6, 11
63.	main	<i>dolan</i> [dOlAn] <i>anjat</i> [anjal] <i>dolanan</i> [dOlAnan]	1 – 11 10 5
64.	muntah	<i>muntah</i> [muntah] <i>muto</i> [mutO] <i>muntah</i> [muntOh] <i>muta</i> [muta] <i>mutah</i> [mutah]	1, 2, 4, 7, 8, 9, 10 5, 6 11 3, 5, 10 3, 9

		<i>munto</i> [muntO]	6
65.	pasir	<i>wedi</i> [w di] <i>lemah</i> [l mah]	1 – 11 5
66.	pegang	<i>nyekel</i> [ñ k l] <i>njegeni</i> [nj g ni] <i>ngemek</i> [G m ?] <i>ngenceg</i> [G nc g] <i>jegenan</i> [j g nan] <i>ngeceg</i> [G c g] <i>dienceg</i> [di nc g] <i>gejeni</i> [g j ni] <i>ngejengi</i> [G j Gi] <i>cekel</i> [c k l] <i>goceli</i> [gOceli] <i>jegeni</i> [j g ni]	4 5 1, 2 7, 11 5 10 6 3 6 8, 9 10 3
67.	pendek	<i>cindek</i> [cind ?] <i>cendek</i> [c nd ?] <i>cendep</i> [c ndEp] <i>pendek</i> [pende?] <i>endep</i> [ndEp]	2, 5, 6, 8, 10 1, 9 3 3, 4, 5, 7, 11 10
68.	peras	<i>meres</i> [m r s] <i>peres</i> [p r s]	1, 4, 5, 6, 7, 10 2, 3, 8, 9, 10, 11
69.	pikir	<i>mikir</i> [mikir] <i>pikir</i> [pikir]	2, 3, 6, 7, 8, 10 1, 3, 4, 5, 9, 11
70.	pohon	<i>wiwitan</i> [wiwitan] <i>tanduran</i> [tanduran] <i>wit</i> [wit] <i>witan</i> [witan]	1, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11 2, 6 4 7
71.	potong	<i>motong</i> [mOtOG] <i>nugel</i> [nug l] <i>ngiris</i> [Giris] <i>tugel</i> [tug l] <i>ditugel</i> [ditug l]	4, 5, 6 1, 5, 10, 11 2 3, 7, 8, 9 6
72.	punggung	<i>boyok</i> [bOyO?] <i>gigir</i> [gigir] <i>pundak</i> [punda?]	5, 6, 7 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11 8, 9
73.	pusar	<i>wudel</i> [wud l] <i>udel</i> [ud l]	5, 8, 9 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11
74.	saya	<i>kita</i> [kita] <i>isun</i> [isun] <i>kito</i> [kitO] <i>aku</i> [aku] <i>inyong</i> [iñOG]	1 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11 5 8 9
75.	sayap	<i>sewiwi</i> [s wiwi] <i>lar</i> [lar]	6, 8, 9, 11 1, 2, 3, 5, 6, 10

		<i>sayap</i> [sayap]	4, 7
76.	sedikit	<i>setitik</i> [s titi?] <i>senit</i> [s nit]	1 – 11 9
77.	sempit	<i>sese</i> [s s ?] <i>ciyut</i> [ciyut] <i>sempit</i> [s mpit] <i>cilik</i> [cili?]	1, 3, 5, 6, 8, 10, 11 2, 9 4, 7, 10 6
78.	siang	<i>awan</i> [awan]	1 – 11
79.	siapa	<i>sapo</i> [sapo] <i>siapa</i> [siapa] <i>sapa</i> [sapa]	5, 6, 7 1, 2, 3, 4, 8, 9, 11 3, 5, 10
80.	tahu	<i>weruh</i> [w ruh] <i>weru</i> [w ru] <i>ngerti</i> [G rti]	1 – 11 8, 9 4
81.	tahun	<i>taun</i> [taun] <i>tahun</i> [tahun]	5, 6, 7, 10 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11
82.	takut	<i>wedi</i> [w di]	1 – 11
83.	tanah	<i>lemah</i> [l mah] <i>wedi</i> [w di] <i>lemo</i> [l mO] <i>lema</i> [l ma] <i>lemoh</i> [l mOh]	1, 2, 3, 8, 9, 10 3 5, 6 4, 5, 7 6, 11
84.	tarik	<i>narik</i> [nari?] <i>tarik</i> [tari?]	4, 6, 8, 9, 10 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11
85.	tidak	<i>beli</i> [beli] <i>emong</i> [emOG] <i>bli</i> [bli] <i>ora</i> [ora]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11 5 7, 8, 9, 10 3, 10
86.	tiup	<i>ngempos</i> [G mpOs] <i>ngepus</i> [G pus] <i>nyembur</i> [ñ mbur] <i>kepus</i> [k pus] <i>niup</i> [niup] <i>damuni</i> [damuni] <i>namboni</i> [nambOni] <i>damu</i> [damu]	1, 2 3, 4, 11 6 3, 7 5, 6 5, 10 10 8, 9
87.	tumpul	<i>ketul</i> [k tul] <i>kesud</i> [k sud] <i>beli landep</i> [beli land p] <i>ora landep</i> [ora land p] <i>metul</i> [m tul]	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11 5, 6 5, 10 10 9
88.	ular	<i>ular</i> [ular] <i>ulo</i> [ulO] <i>ula</i> [ula] <i>sawer</i> [saw r]	1, 2, 4, 6, 11 5, 7 3, 5, 8, 9, 10 8

89.	jari	<i>jeriji</i> [j riji] <i>jentik</i> [j nti?] <i>driji</i> [driji] <i>jriji</i> [jriji]	1, 2, 3, 7, 10, 11 8, 9 4, 5, 10 6
90.	jari tengah	<i>pertengah</i> [perteGah] <i>jari tengah</i> [jari teGah] <i>penengah</i> [peneGah]	10 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 1, 2, 5
91.	jari telunjuk	<i>penuduh</i> [penuduh] <i>penudu</i> [penudu]	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 6, 7, 11
92.	gigi yang menonjol keluar	<i>tonggos</i> [tOGgOs] <i>tonggar</i> [tOGgar] <i>monyong</i> [mOñOG] <i>dangas</i> [daGas]	1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11 8, 9 6 5
93.	kamar	<i>kamer</i> [kam r] <i>lamer</i> [lam r]	1 – 11 7
94.	lubang angin	<i>bolongan</i> [bOlOGan] <i>angin-angin</i> [aGin- aGin] <i>lubang angin</i> [lubaG aGin]	6, 7, 11 8, 9 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11
95.	jendela	<i>jendela</i> [jendela] <i>jendelo</i> [jendelo] <i>gendelo</i> [g ndelo] <i>gendela</i> [g ndela]	1, 2, 3, 4, 7, 10 6, 11 5 3, 5, 8, 9, 10
96.	kamar mandi	<i>kola</i> [kOla] <i>bak</i> [ba?] <i>wc</i> [wc] <i>kobong</i> [kObOG] <i>kolah</i> [kOlah] <i>kamar mandi</i> [kamar mandi]	5, 7 2, 6, 11 1 6 8, 9 3, 4, 5, 10
97.	belum	<i>durung</i> [duruG] <i>dereng</i> [d r G]	1 – 11 10
98.	akan	<i>pan</i> [pan] <i>arep</i> [ar p] <i>ngko</i> [GkO] <i>arepan</i> [ar pan] <i>pengen</i> [peGen] <i>engko</i> [eGkO] <i>bakal</i> [bakal]	8, 9 1, 2, 3, 5, 6, 10, 11 7, 10 3 6 4 4
99.	habis	<i>enteng</i> [ntEG] <i>entok</i> [ntO?] <i>entong</i> [ntOG] <i>entek</i> [ntE?] <i>uwis</i> [uwis]	11 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11 3, 5 7 8, 9
100.	nyamuk	<i>lamuk</i> [lamu?]	1 – 11

		<i>lemud</i> [l mud]	9
101.	pagi buta	<i>isuk</i> [isu?] <i>esuk</i> [Esu?] <i>esuk-esuk</i> [Esu?-Esu?] <i>isuk-isuk</i> [isu?-isu?] <i>peteng-peteng</i> [p t G- p t G]	7, 11 2, 3, 4 1, 5, 8, 9, 10 6, 10 5
102.	senja	<i>sandekala</i> [sand kala] <i>barangrep</i> [baraGr p] <i>sore</i> [sore] <i>nyore</i> [ñore] <i>rempet-rempet</i> [r mp t- r mp t] <i>mbayung</i> [mbayuG] <i>surup</i> [surup] <i>rep</i> [r p]	8, 9 2, 6, 10 3, 4, 7, 10 6 5 1 5 11
103.	kebun	<i>kebon</i> [k bOn] <i>karang</i> [karaG] <i>kebun</i> [k bun]	5, 6, 7, 10 1, 3 2, 4, 8, 9, 11
104.	sawah	<i>sawoh</i> [sawOh] <i>sawah</i> [sawah] <i>sawo</i> [sawO] <i>sabin</i> [sabin]	5, 6, 11 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9 7, 10 10
105.	mengukur	<i>ngukur</i> [Gukur] <i>dukur</i> [dukur]	1 – 11 9
106.	mencuci tangan	<i>wesuh</i> [wesuh] <i>mbasuh tangan</i> [mbasuh taGan] <i>wisuh</i> [wisuh] <i>wesu</i> [wesu] <i>wesu tangan</i> [wesu taGan]	1, 2, 3, 5, 10 4, 6, 10, 11 8, 9 5 7
107.	mengintai	<i>nginte</i> [GintE] <i>ngawasi</i> [Gawasi] <i>ngimpe</i> [GimpE] <i>ngintip</i> [Gintip]	1, 2, 3, 4, 5, 10 7 8, 9 3, 5, 6, 11
108.	meletakkan	<i>ndokon</i> [ndOkOn] <i>ndelah</i> [nd lah] <i>naro</i> [naro] <i>nunda</i> [nunda] <i>didalo</i> [didalo] <i>ndalah</i> [ndalah] <i>ndalo</i> [ndalo]	8, 9 1, 9 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11 10 10 5 5
109.	menyentuh	<i>ngemek</i> [G m ?] <i>ngenceg</i> [G nc g] <i>ndumuk</i> [ndumu?]	1, 2, 3, 8, 9, 10 7 5

		<i>dumuk</i> [dumu?] <i>nyekel</i> [ñ k l] <i>nempel</i> [n mpel]	6, 11 4 5
110.	tenggelayam	<i>kelelep</i> [k l l p] <i>kelem</i> [k l m] <i>kelebu</i> [k l bu] <i>kerem</i> [kEr m]	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 3, 10 1 2, 5
111.	melompat	<i>nyongglot</i> [ñOGglOt] <i>melempat</i> [m l mpat] <i>ngancleng</i> [Gancl G] <i>mancleng</i> [mancl G] <i>anjlog</i> [anjlOg] <i>lompat</i> [lOmpat]	1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11 8, 9 2 10 3 5
112.	menelan	<i>nelen</i> [n l n] <i>ngeleg</i> [G l g]	4, 5 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
113.	meminjam	<i>nyilih</i> [ñilih] <i>nyili</i> [ñili]	1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11 3, 5, 7, 10
114.	membentak	<i>mbentak</i> [mb nta?] <i>bentak</i> [b nta?] <i>nyentak</i> [ñ nta?] <i>nyewot</i> [ñ wOt] <i>getak</i> [g ta?] <i>nyeneni</i> [ñ n ni] <i>nyewoti</i> [ñ wOti]	2 5, 10 1, 3, 6, 8, 9, 10, 11 3, 4 5 7 3
115.	melihat	<i>ndeleng</i> [nd l G] <i>deleng</i> [d l G]	3, 5, 8, 9, 10 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11
116.	bakul kecil	<i>ceting</i> [c tiG] <i>pesegan</i> [p s gan] <i>sangku</i> [saGku]	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11 5, 6 2
117.	bakul besar	<i>cepon</i> [c pOn] <i>oblok</i> [Oblo?] <i>bodag</i> [bOdag]	1 – 11 9 10
118.	gayung	<i>cibuk</i> [cibi?] <i>gayung</i> [gayuG] <i>batok</i> [batO?] <i>siwur</i> [siwur] <i>canting</i> [cantiG]	1, 2, 3, 5, 6, 7, 10 4 11 8, 9 10
119.	selimut	<i>kemul</i> [k mul] <i>selimut</i> [selimut] <i>slimut</i> [slimut]	1, 2, 3, 5, 6, 10, 11 4, 5, 6 8, 9
120.	keras	<i>akas</i> [akas] <i>atos</i> [atOs] <i>alot</i> [alOt]	2, 8, 9 1, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 1, 3, 4, 5, 10
121.	memukul	<i>jotos</i> [jOtOs] <i>gebug</i> [g bug]	8, 9 1, 2, 3, 10

		<i>nabok</i> [nabO?] <i>mukul</i> [mukul] <i>nonjok</i> [nOnjO?]	6, 7, 11 5 4
122.	angsa	<i>banyak</i> [baña?] <i>soang</i> [sOaG]	1, 2, 3, 4, 5, 10 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
123.	mencebur	<i>jebur</i> [j bur] <i>njebur</i> [nj bur] <i>kejebur</i> [k j bur] <i>kegebur</i> [k g bur]	1, 2, 4, 5 5 3, 6, 7, 11 8, 9, 10
124.	ambil	<i>jokot</i> [jOkOt] <i>jukut</i> [jukut] <i>njokot</i> [njOkOt]	1, 2, 3, 4, 5, 10 6, 7, 8, 9, 11 5, 10
125.	menanam	<i>nanem</i> [nan m] <i>nandur</i> [nandur] <i>manja</i> [manja]	4 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11 10
126.	hancur	<i>ancur</i> [ancur] <i>remuk</i> [r mu?] <i>burak</i> [bura?] <i>rusak</i> [rusa?]	4, 8, 9 2, 5, 6, 11 5, 10 1, 3, 7
127.	runtuh	<i>rubuh</i> [rubuh] <i>ambrug</i> [ambrug] <i>ambruk</i> [ambru?] <i>gebruk</i> [g bru?]	2, 3, 4, 6, 8, 9, 11 5 1, 7 10
128.	menumpang	<i>andon</i> [andOn] <i>numpak</i> [numpa?]	1 – 11 7
129.	kolam	<i>balong</i> [baLOG] <i>gombangan</i> [gOmbaGan]	1 – 11 9
130.	cabut	<i>mbabut</i> [mbabut] <i>nyabut</i> [ñabut] <i>bubut</i> [bubut] <i>mbedol</i> [mb dOl] <i>bedol</i> [b dOl] <i>cabut</i> [cabut]	2, 10 1, 3, 4, 5, 6, 11 8, 9 10 3 7
131.	sabuk	<i>ketimang</i> [k timaG] <i>gesper</i> [g sp r]	1 – 11 10
132.	lampu kecil	<i>cepor</i> [c mpOr] <i>damar</i> [damar] <i>keplik</i> [k pli?]	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10 8, 9 9
133.	malu	<i>isin</i> [isin] <i>wirang</i> [wiraG]	2 – 11 1
134.	lama	<i>suwe</i> [suwe] <i>sue</i> [sue]	1 – 11 5, 9
135.	tergesa-gesa	<i>buru-buru</i> [buru-buru] <i>gelis</i> [g lis] <i>kesusu</i> [k susu]	1 – 11 4 2

		<i>geris</i> [g ris]	9
136.	Bingung	<i>keder</i> [k d r]	1 -11

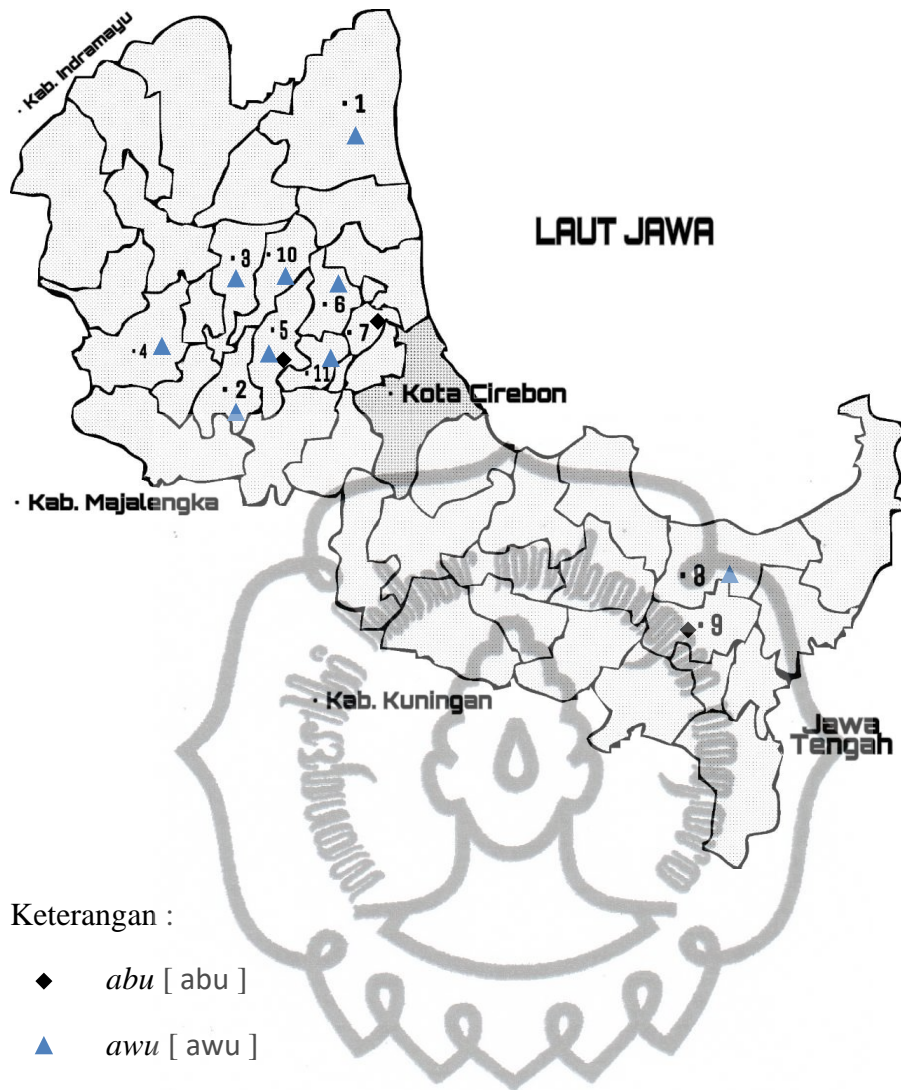
Berikut ini akan disajikan peta variasi dialektal BJC. Untuk membedakan variasi dialektal BJC yang ada di TP 1 – TP 11, maka menggunakan tanda dalam memetakannya. Misalnya leksikal *abu* [abu] ‘abu’ yang bervariasi dengan leksikal *awu* [awu] ‘abu’ akan ditandai dengan tanda yang berbeda.

Peta Variasi Dialektal BJC

Peta 1

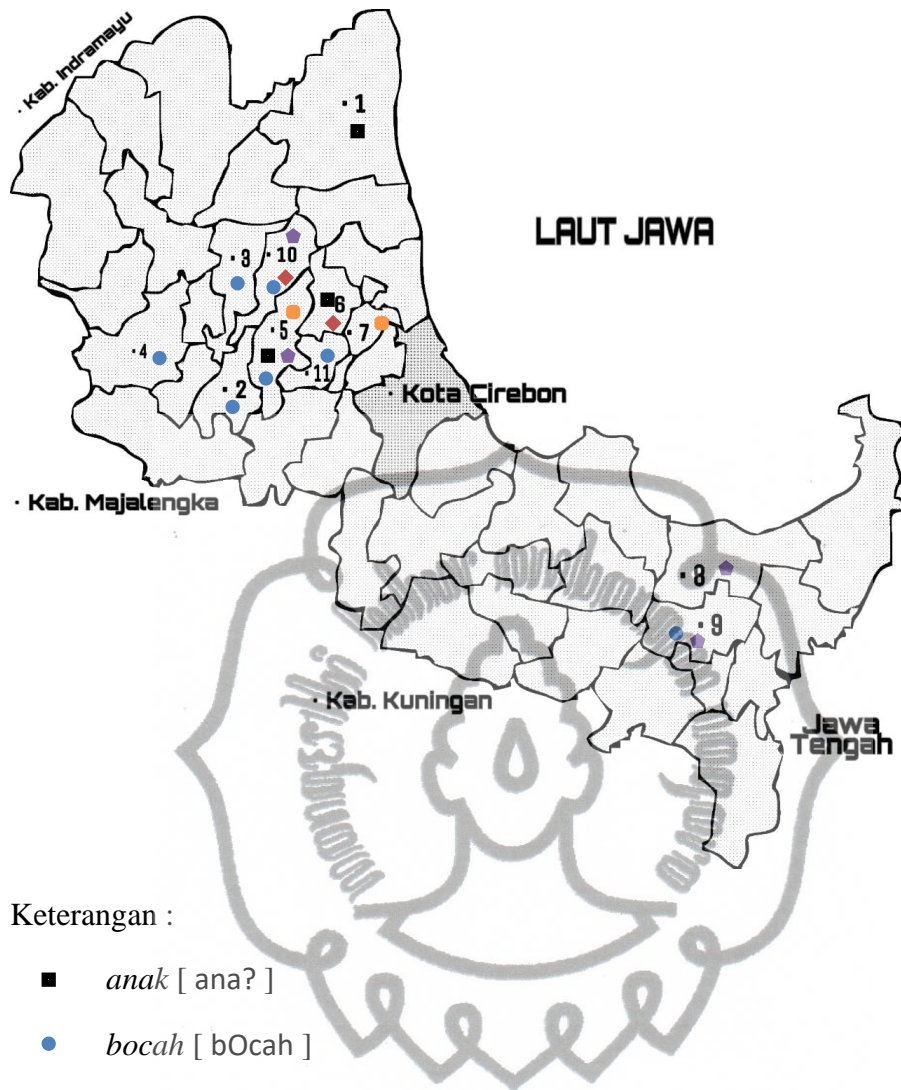
“Abu”

Peta 2

“Anak”

commit to user

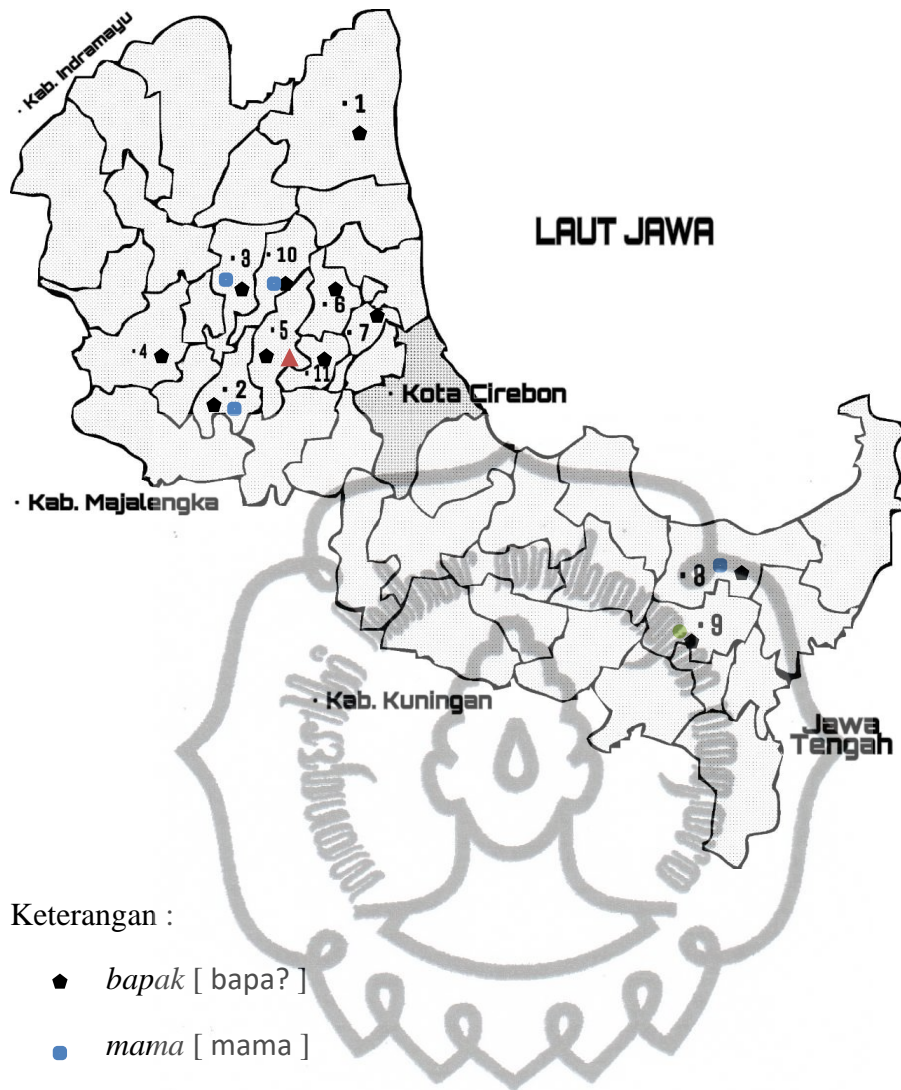

Keterangan :

- anak [ana?]
- bocah [bOcah]
- ◆ pecil [p|cil]
- ◆ lare [lare]
- boco [boco]

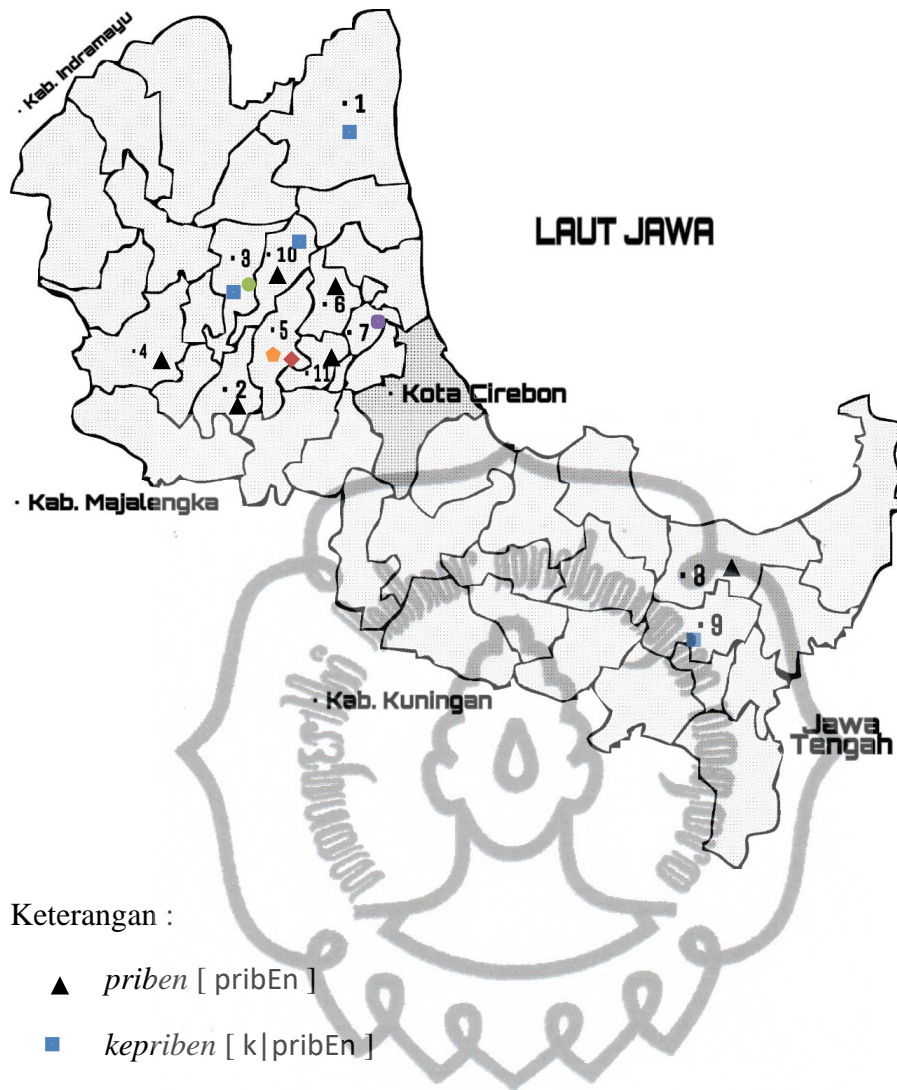
Peta 3

com“Ayah”user

Keterangan :

- ◆ bapak [bapa?]
- mama [mama]
- ▲ mamo [mamo]
- mange [maGe]

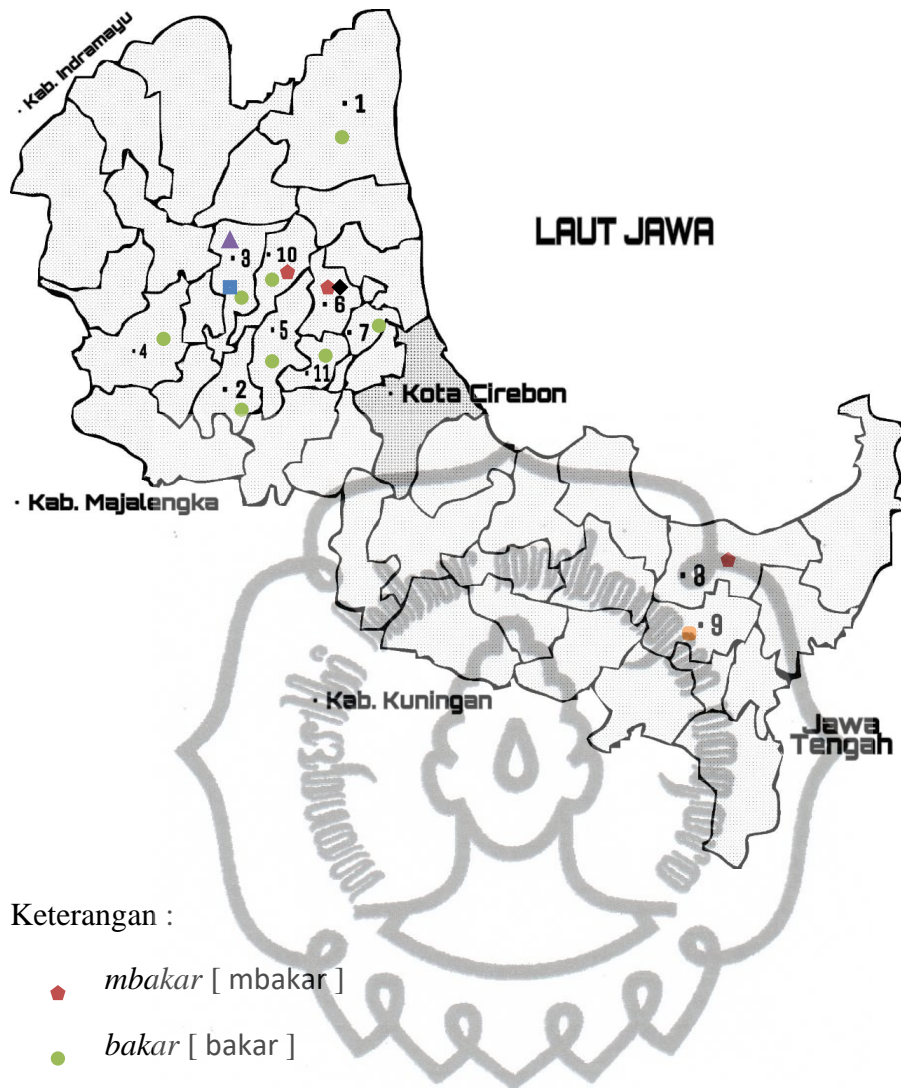

Keterangan :

- ▲ *priben* [pribEn]
- *kepriben* [k|pribEn]
- ◆ *kepreben* [k|prEbEn]
- *dengapa* [deGapa]
- *pribe* [pribE]
- ◆ *kepribe* [k|pribE]

Peta 5

com: "Bakar" user

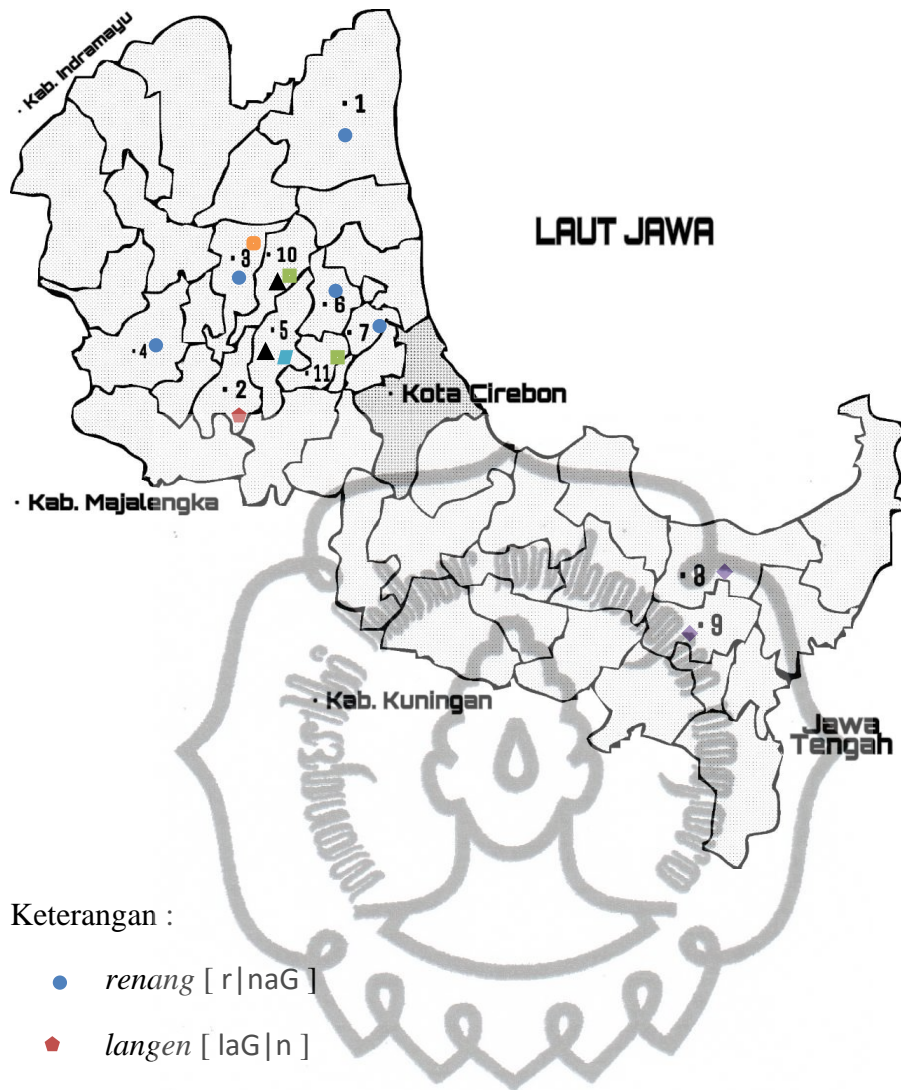

Keterangan :

- *mbakar* [mbakar]
- *bakar* [bakar]
- ◆ *kobar-kobaran* [kObar-kObaran]
- *suled* [sul|d]
- ▲ *nyuled* [ñul|d]
- *obong* [ObOG]

Peta 6

“Berenang”

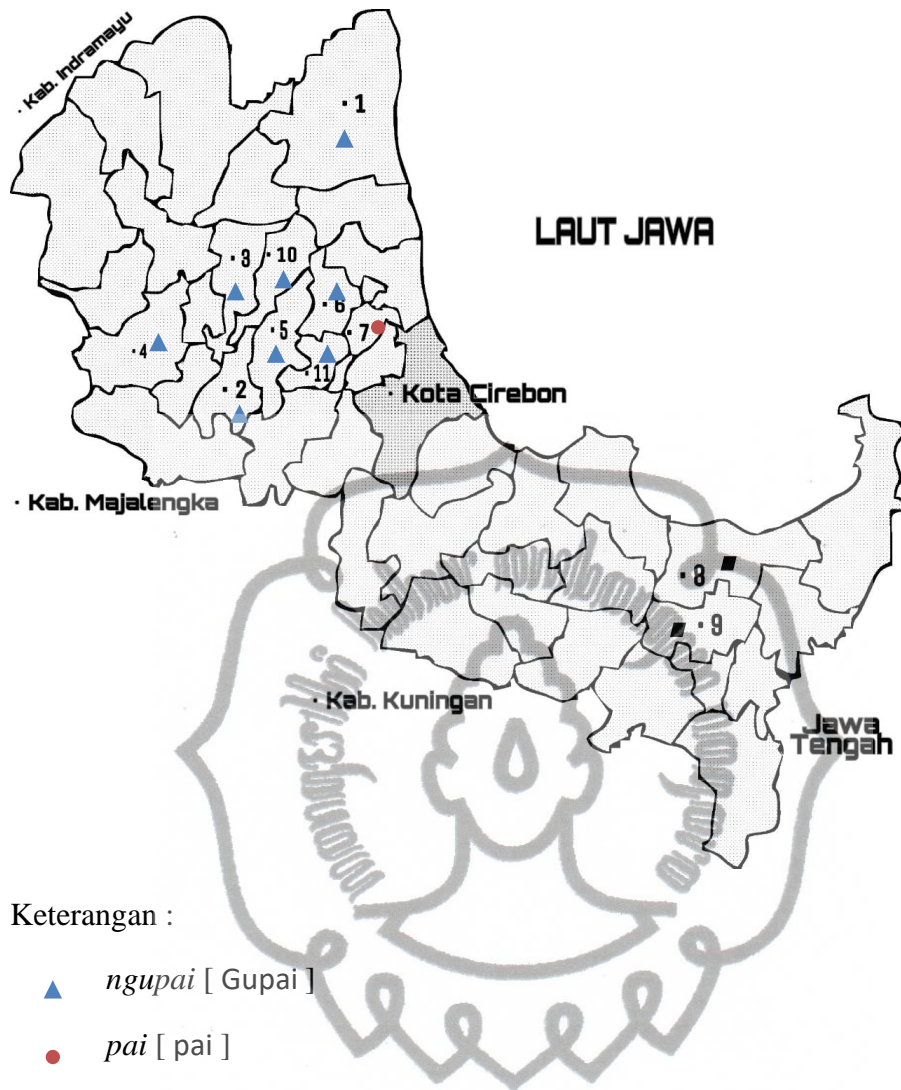

Keterangan :

- renang [r|naG]
- ◆ langen [laG|n]
- ▲ geburan [g|buran]
- onggek [OGg|?]
- ◆ inggek [iGg|?]
- enggok [EGgO?]
- adus-adusan [adus-adusan]

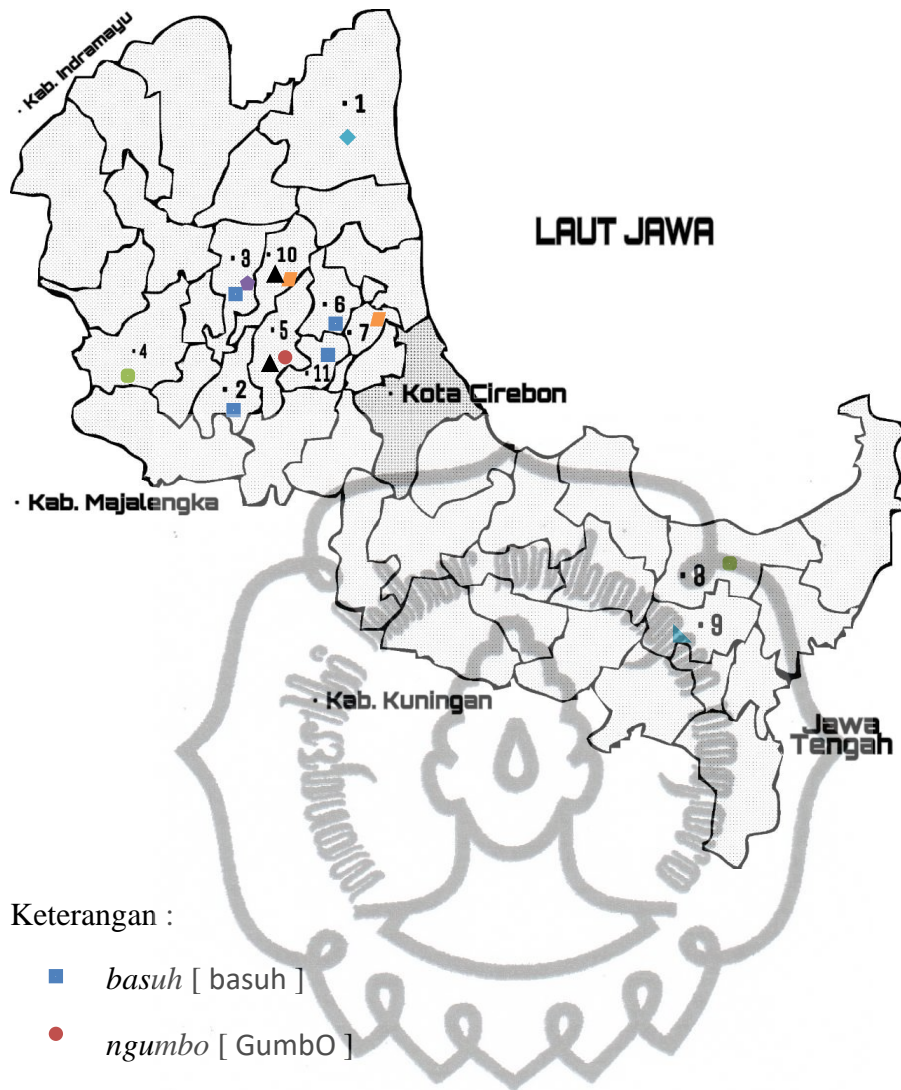
Peta 7

com user
berit

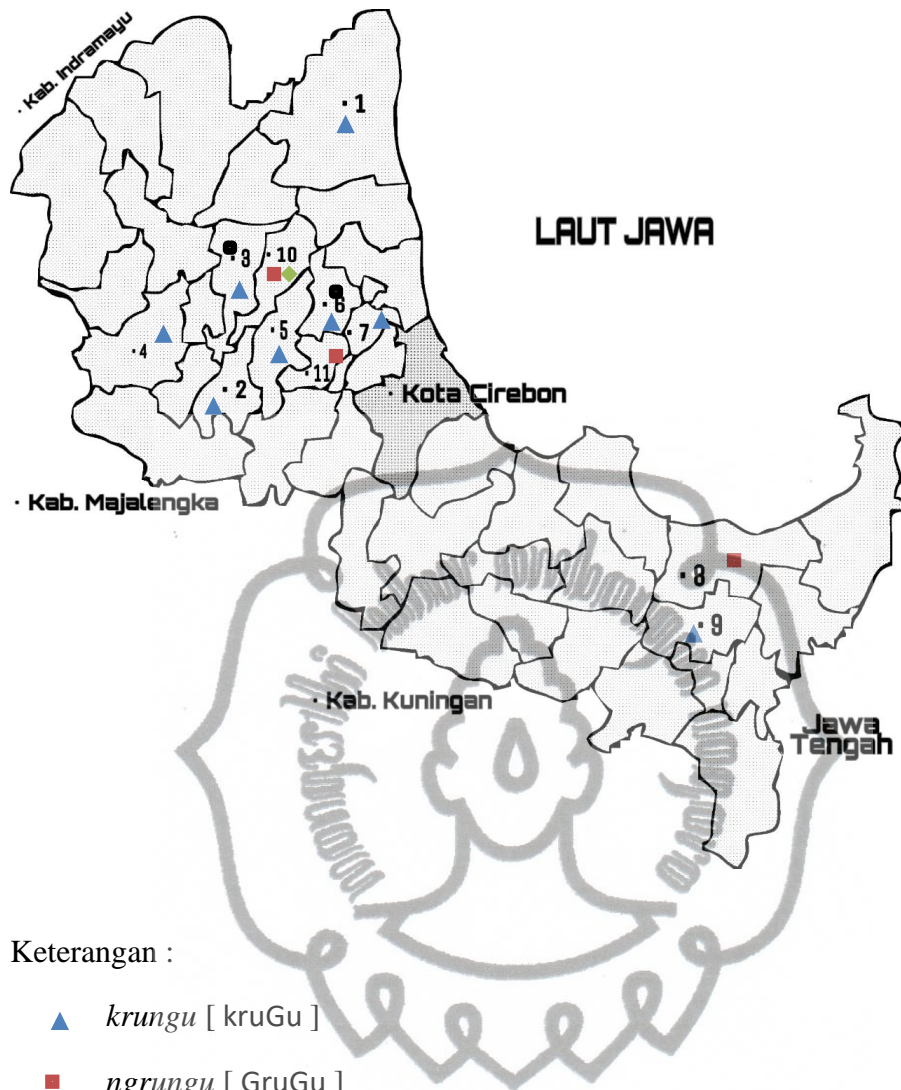
Peta 8

“Cuci”
command to user

Keterangan :

- *basuh* [basuh]
- *ngumbo* [Gumbo]
- ◆ *ngumbai* [Gumbai]
- *ngumbah* [Gumbah]
- *ngumba* [Gumba]
- *wesu* [wEsu]
- ▲ *bebasuh* [b|basuh]
- ▲ *kumbah* [kumbah]

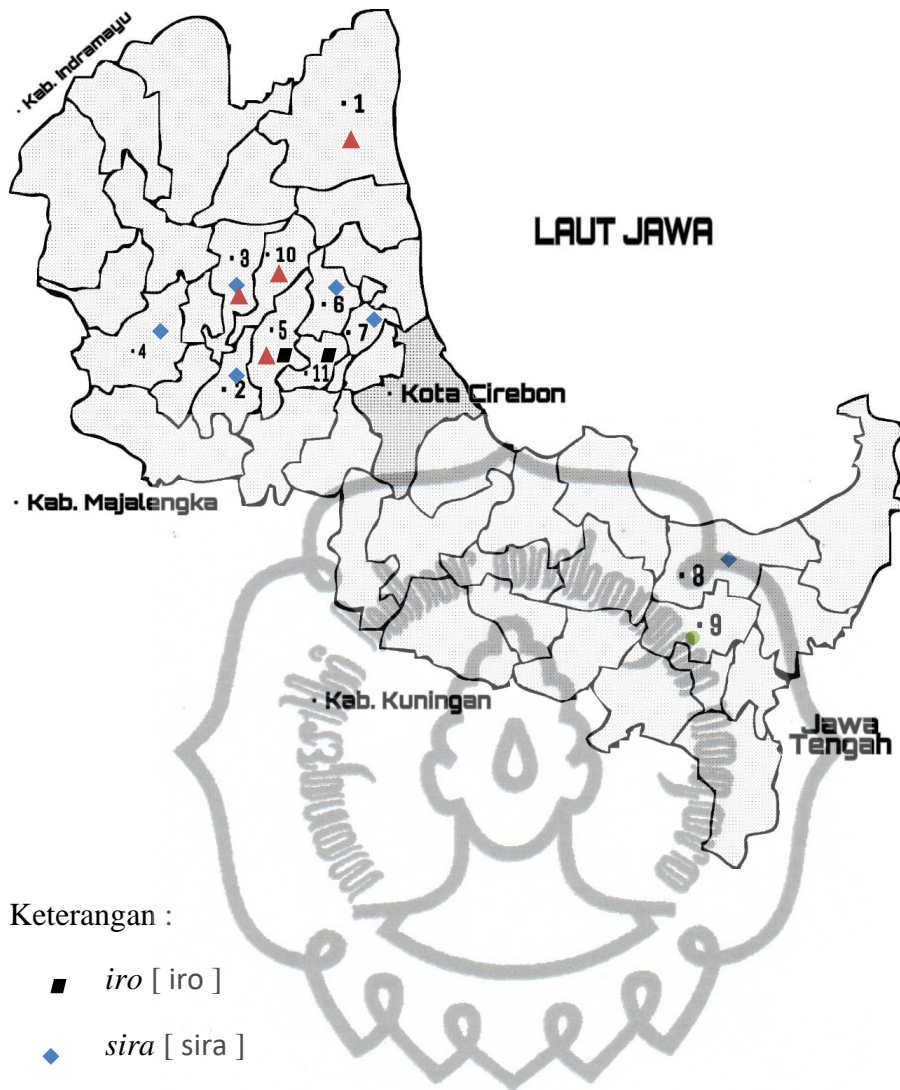

Keterangan :

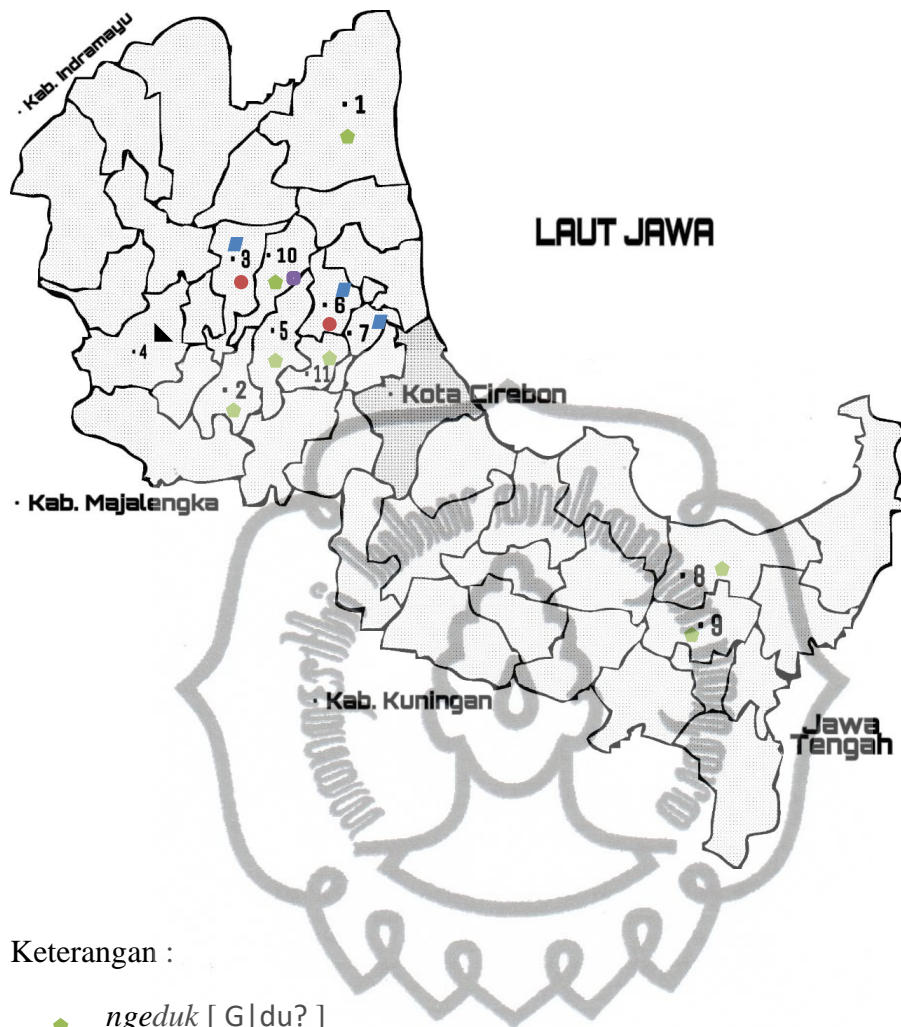
- ▲ *krungu* [kruGu]
- *ngrungu* [GruGu]
- *ngrungoknang* [GruGO?naG]
- ◆ *rongoknang* [rOGO?naG]

Peta 10

“Engkau”
commit to user

“Gali”

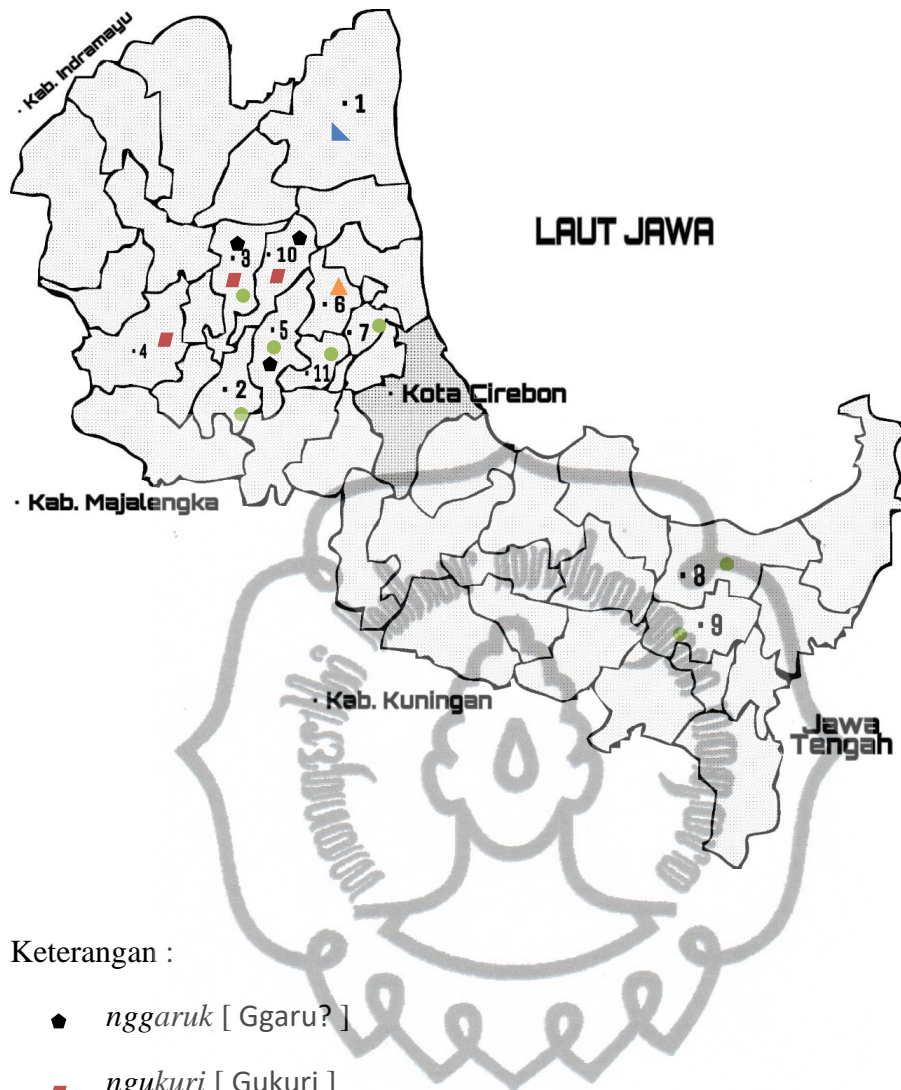

Keterangan :

- *ngeduk* [G|du?]
- ▲ *nggali* [Ggali]
- *macul* [macul]
- *ngaduk* [Gadu?]
- *didugali* [didugali]

Peta 12

commit to user
“Garuk”

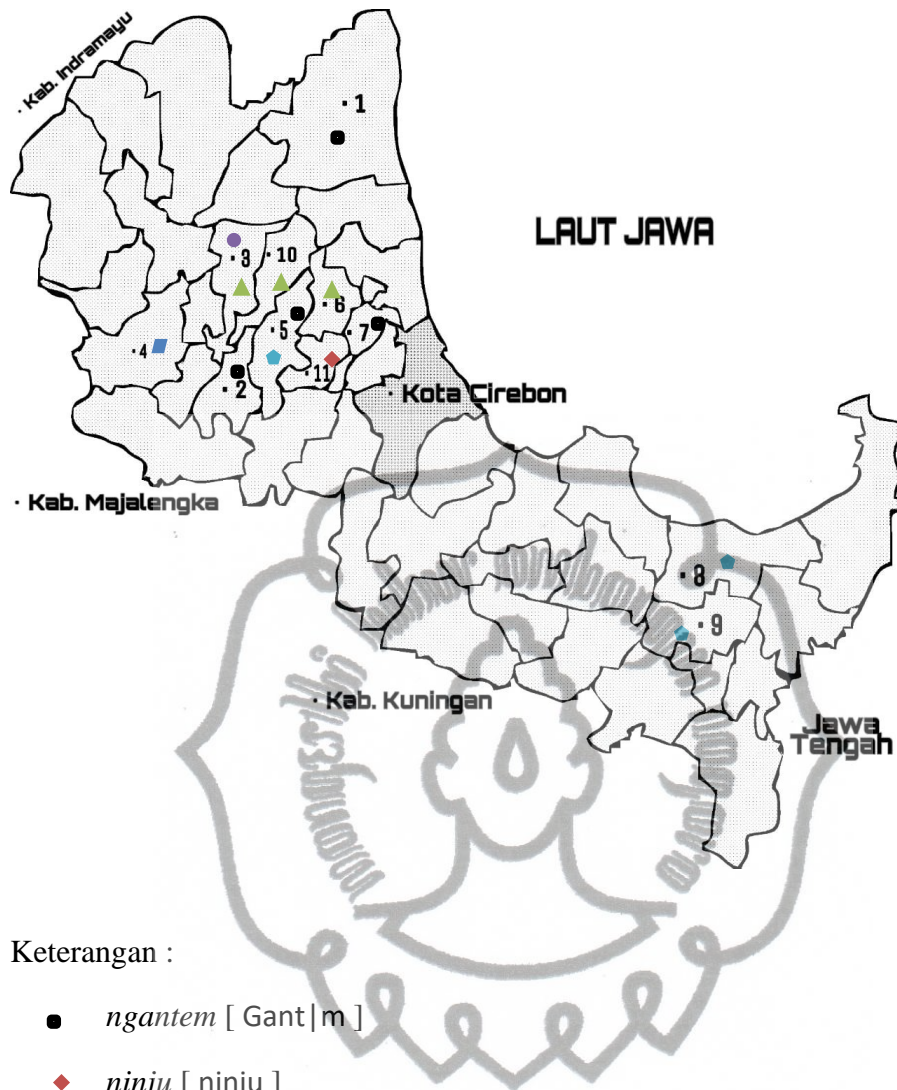
Keterangan :

- ◆ *nggaruk* [Ggaru?]
- *ngukuri* [Gukuri]
- *kukur* [kukur]
- ▲ *kukuran* [kukuran]
- ▲ *kekukur* [k|kukur]

Peta 13

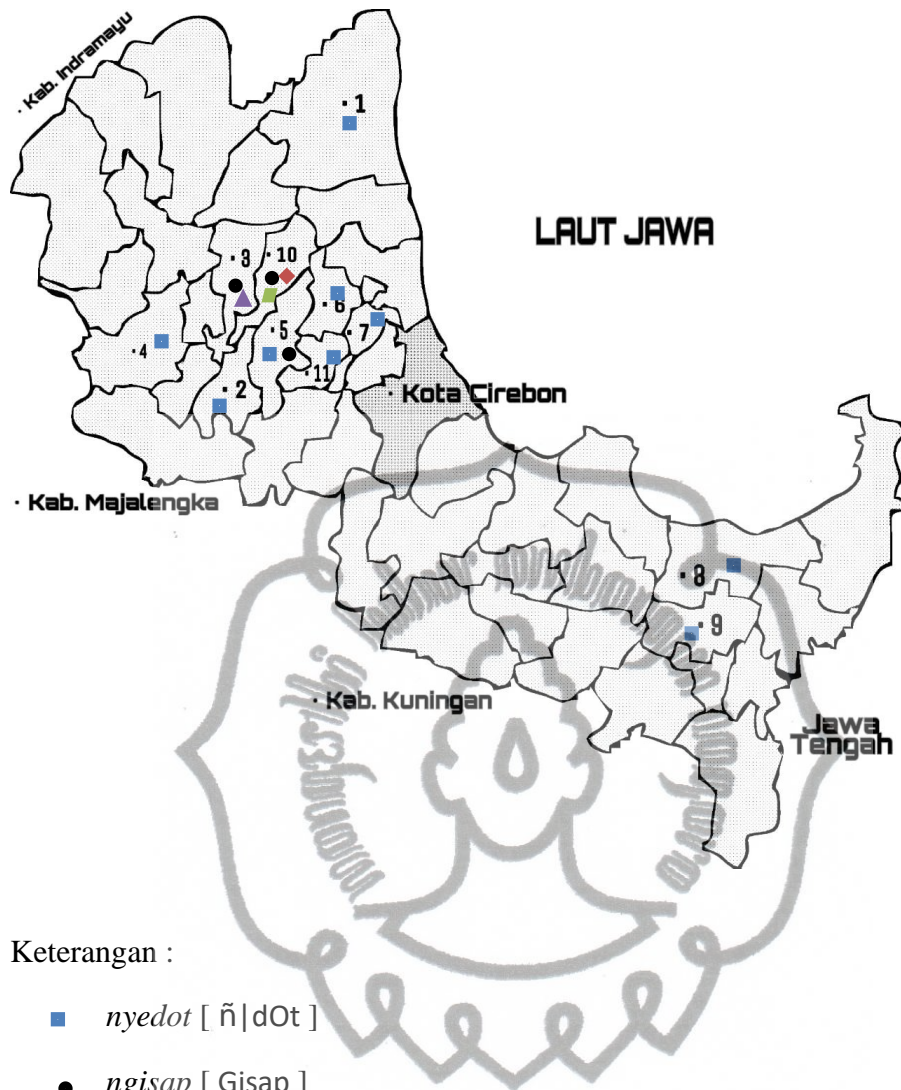
“Hantam”

commit to user

Keterangan :

- *ngantem* [Gant|m]
- ◆ *ninju* [ninju]
- *ngantemi* [Gant|mi]
- ▲ *gebugi* [g|bugi]
- ◆ *jotos* [jOtOs]
- *gebug* [g|bug]

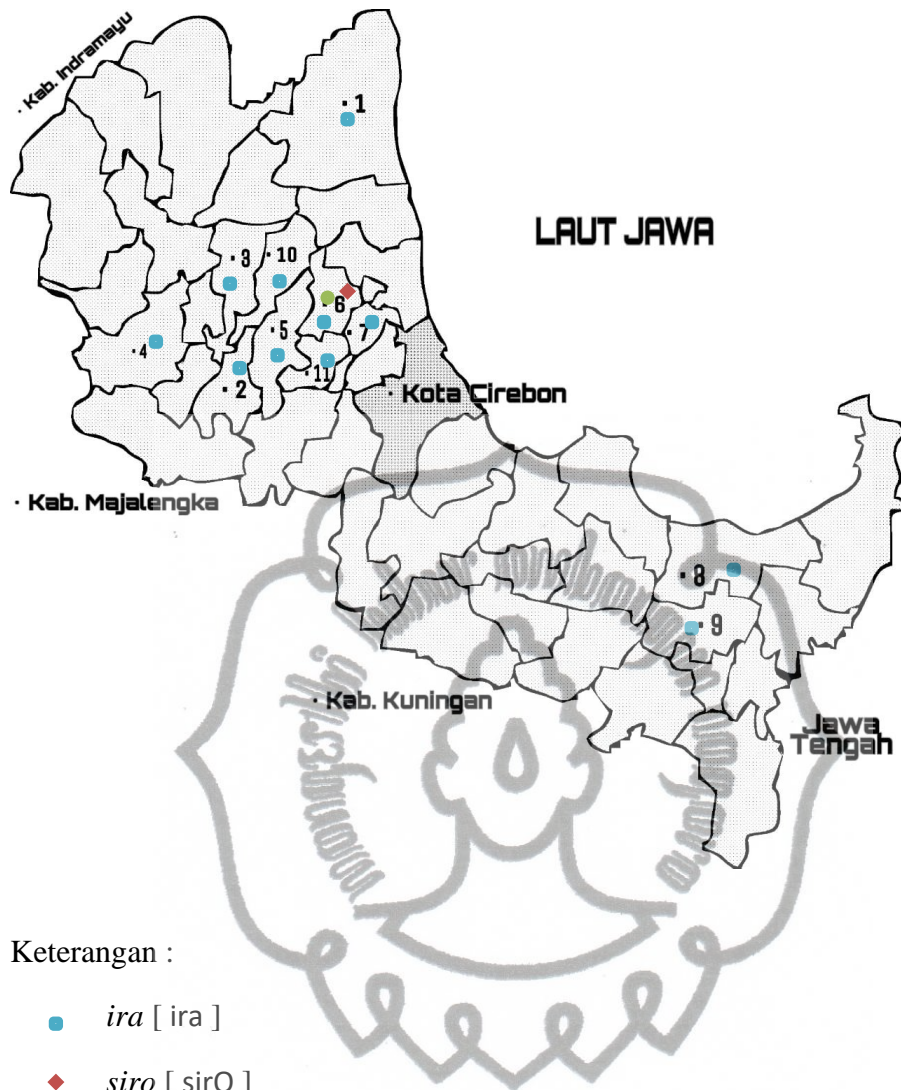
Keterangan :

- *nyedot* [ñ|dOt]
- *ngisap* [Gisap]
- *ngisep* [Gis|p]
- ◆ *nisep* [nis|p]
- ▲ *sedot* [s|dOt]

Peta 15

“Ia”

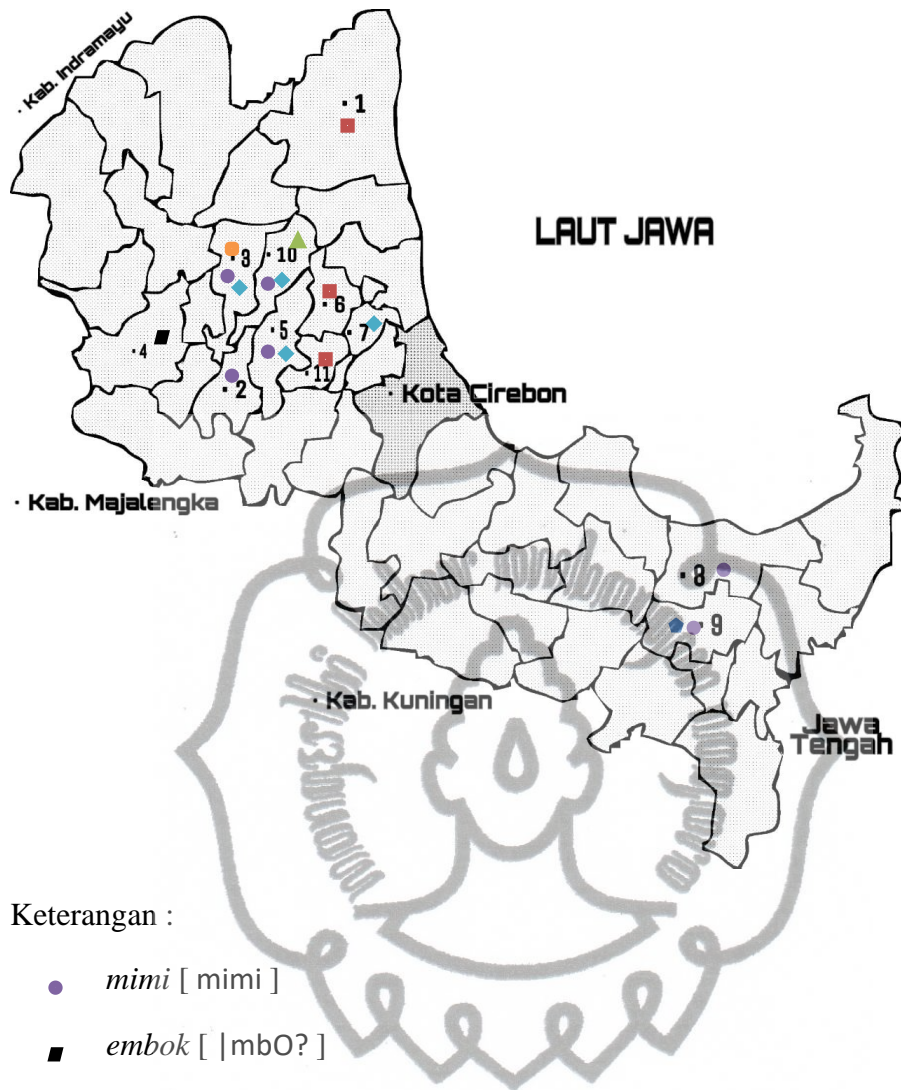
commit to user

Peta 16

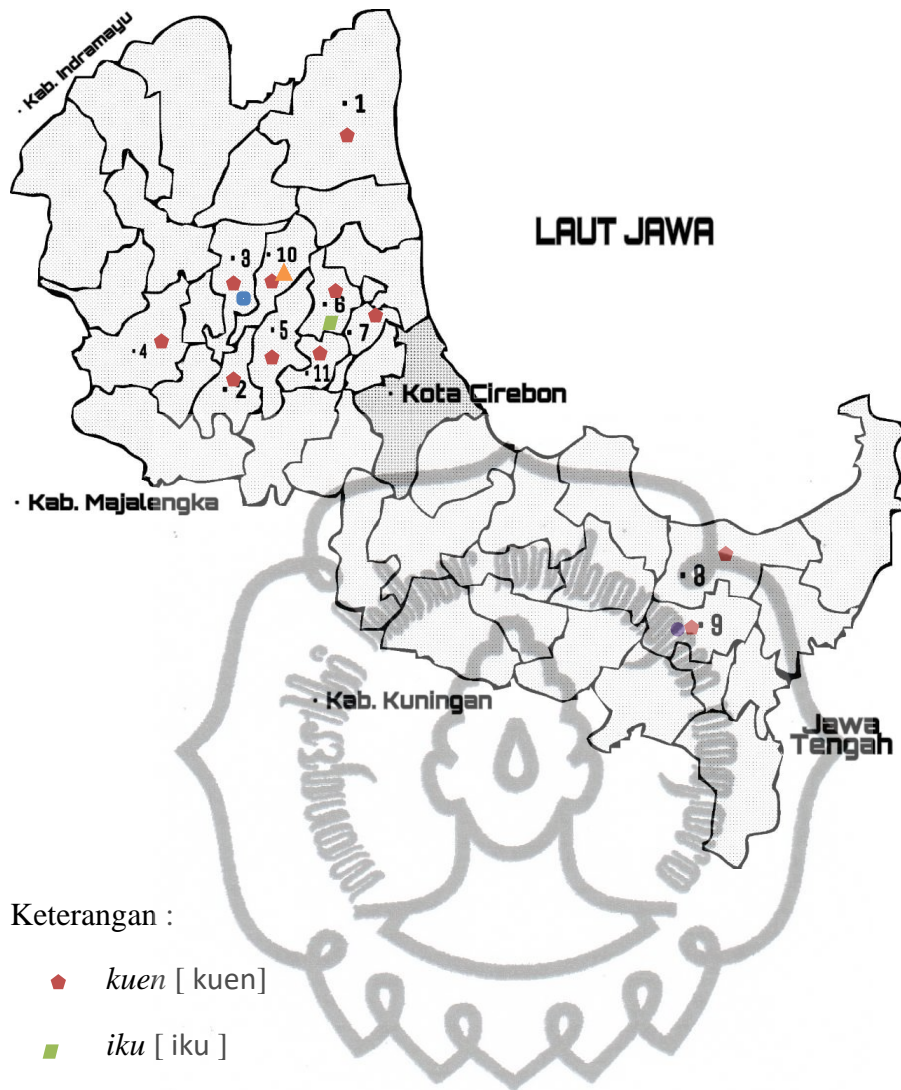
“Ibu”

commit to user

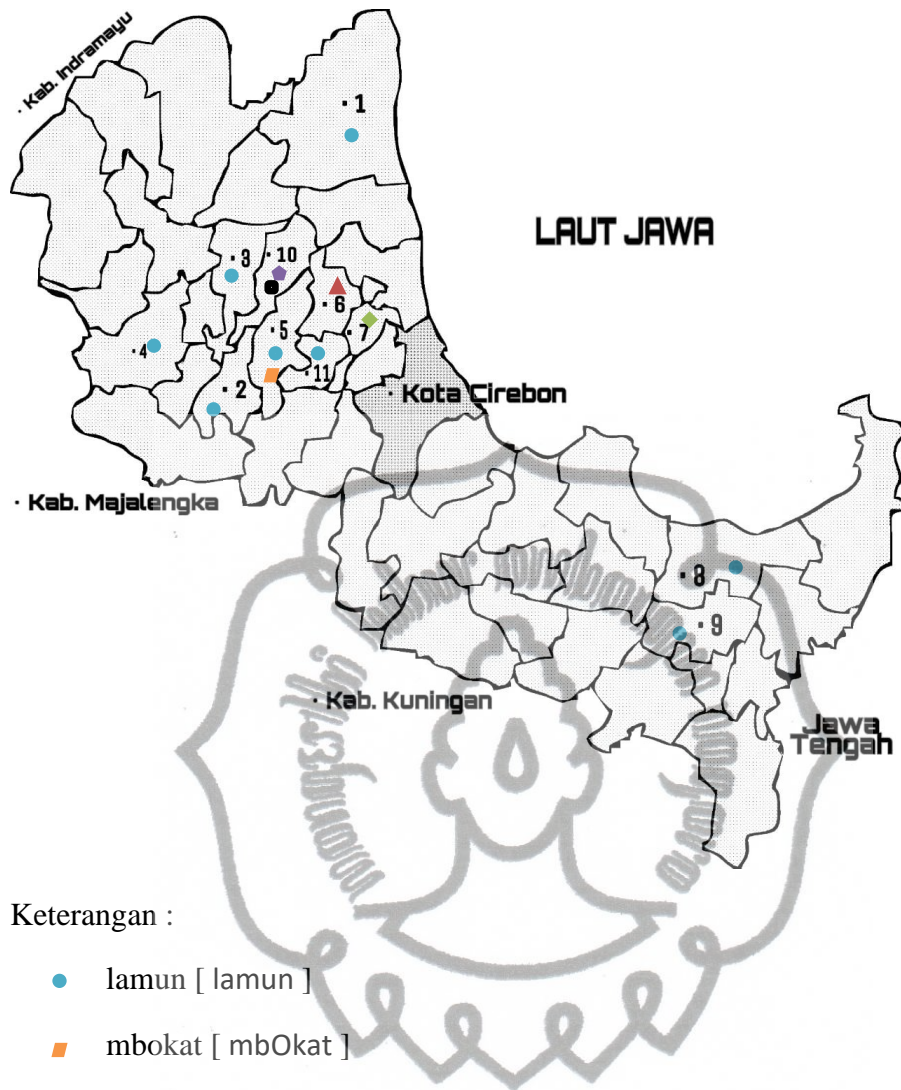
Keterangan :

- *mimi* [mimi]
- *embok* [|mbO?]
- *emak* [|ma?]
- ◆ *mbok* [mbO?]
- ▲ *mama* [mama]
- ◆ *mine* [mine]
- *mamak* [mama?]

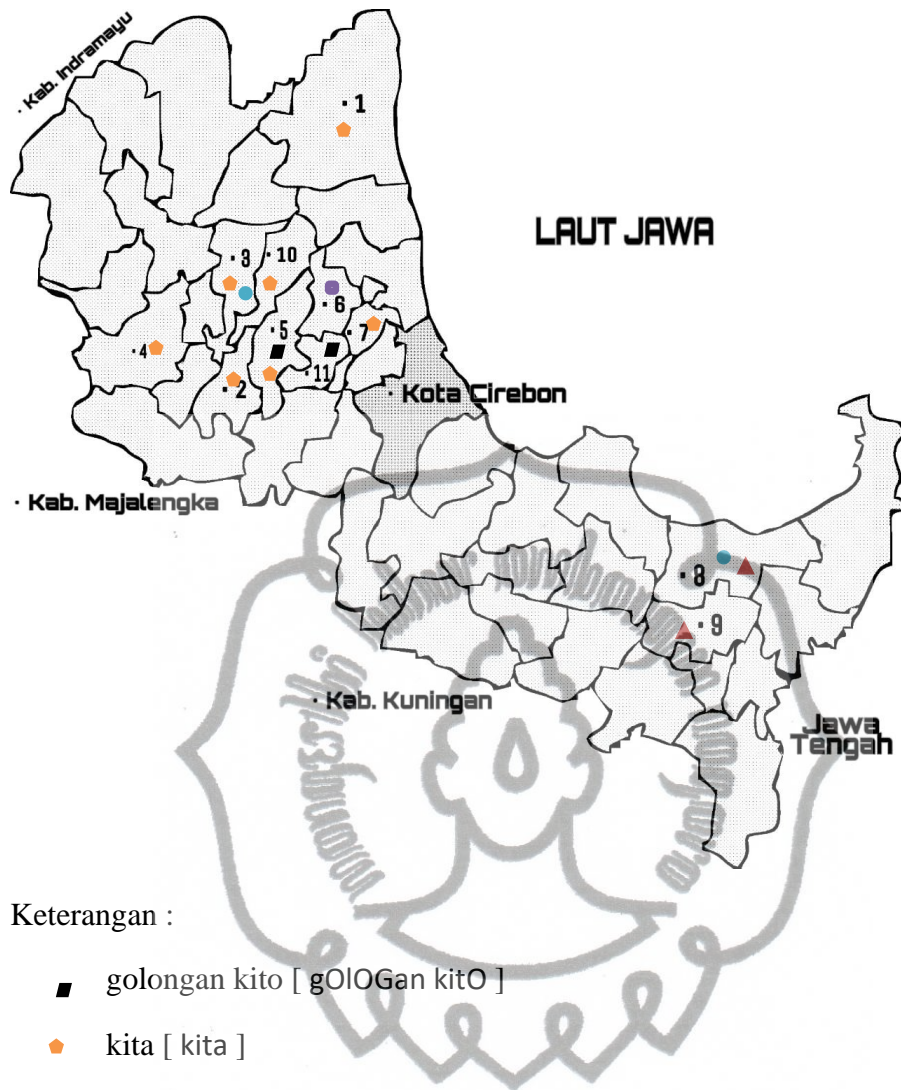
Keterangan :

- ◆ *kuen* [kuen]
- *iku* [iku]
- *kae* [kae]
- *itu* [itu]
- ▲ *kuene* [kuene]

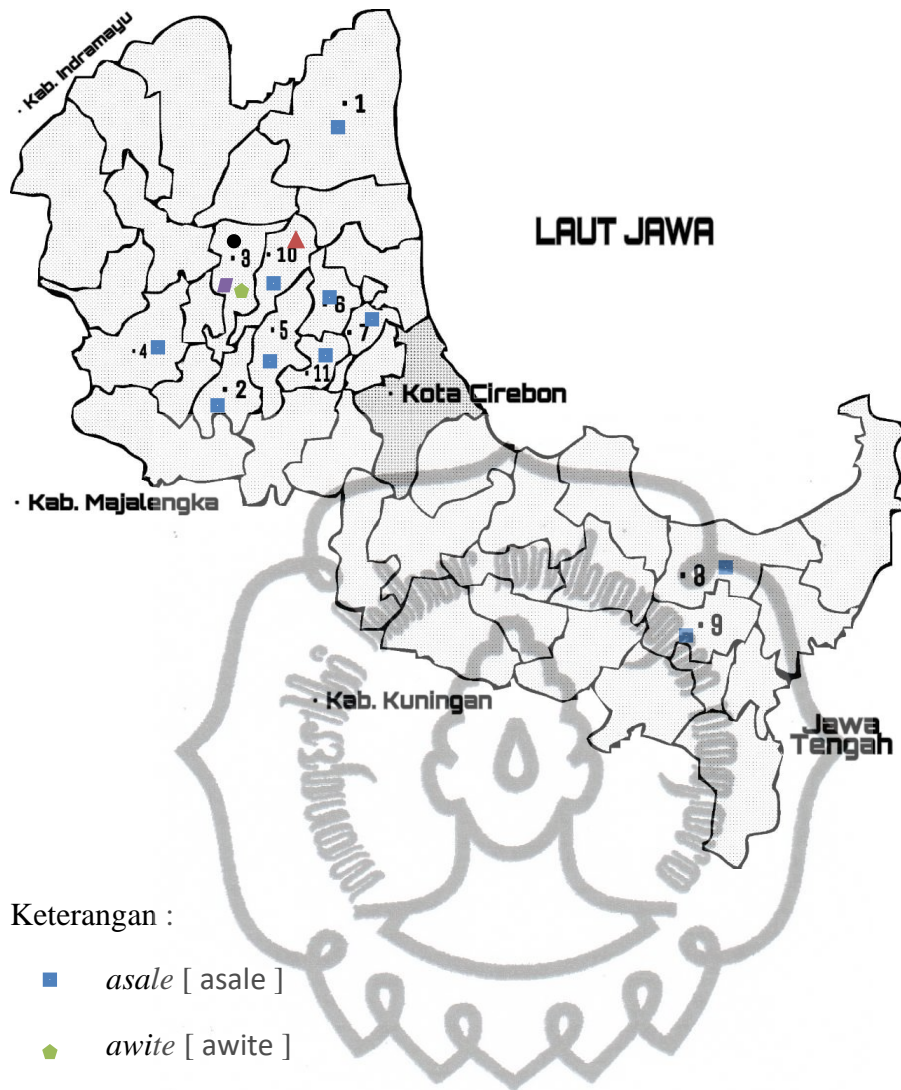
Keterangan :

- lamun [lamun]
- mbokat [mbOkat]
- ◆ lamonan [lamOnan]
- ▲ pribe [pribe]
- ◆ ari [ari]
- saumpama [saumpama]

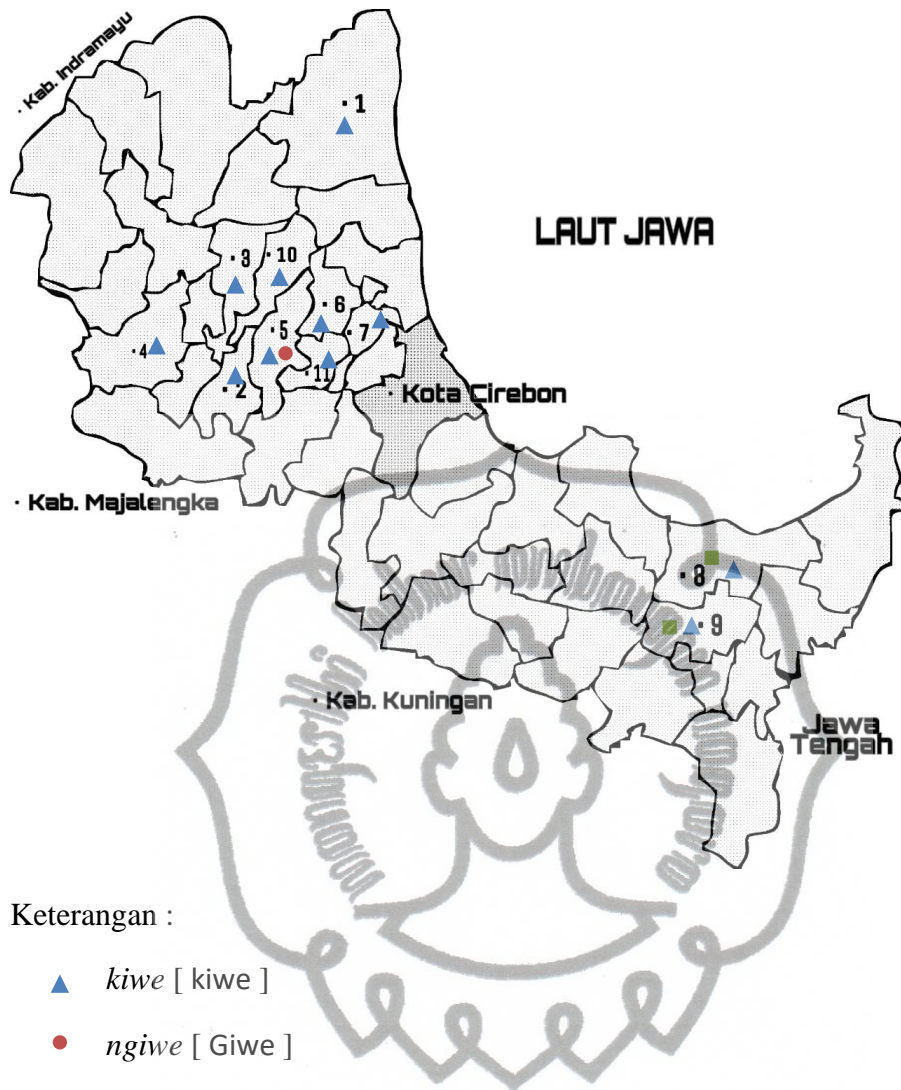
Keterangan :

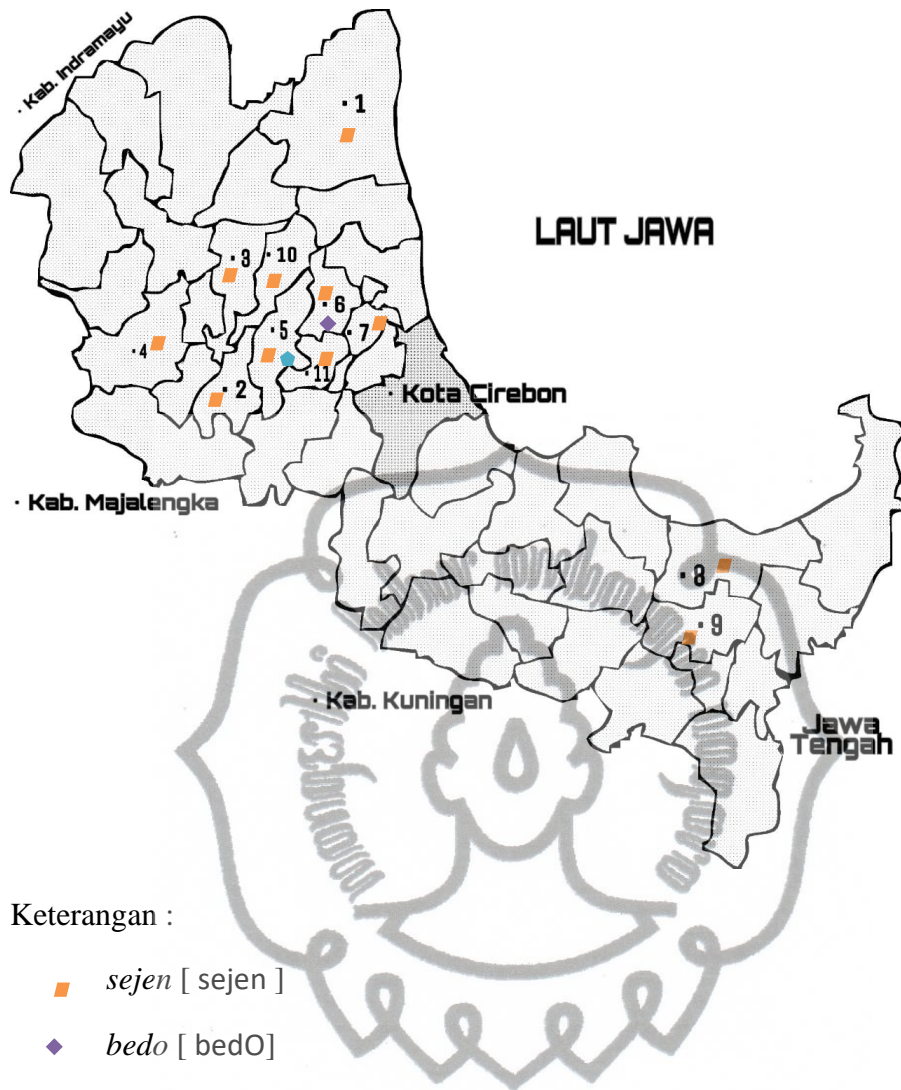
- golongan kito [gOLOGan kitO]
- ◆ kita [kita]
- isun [isun]
- kito [kitO]
- ▲ aku, reag [aku, reaG]

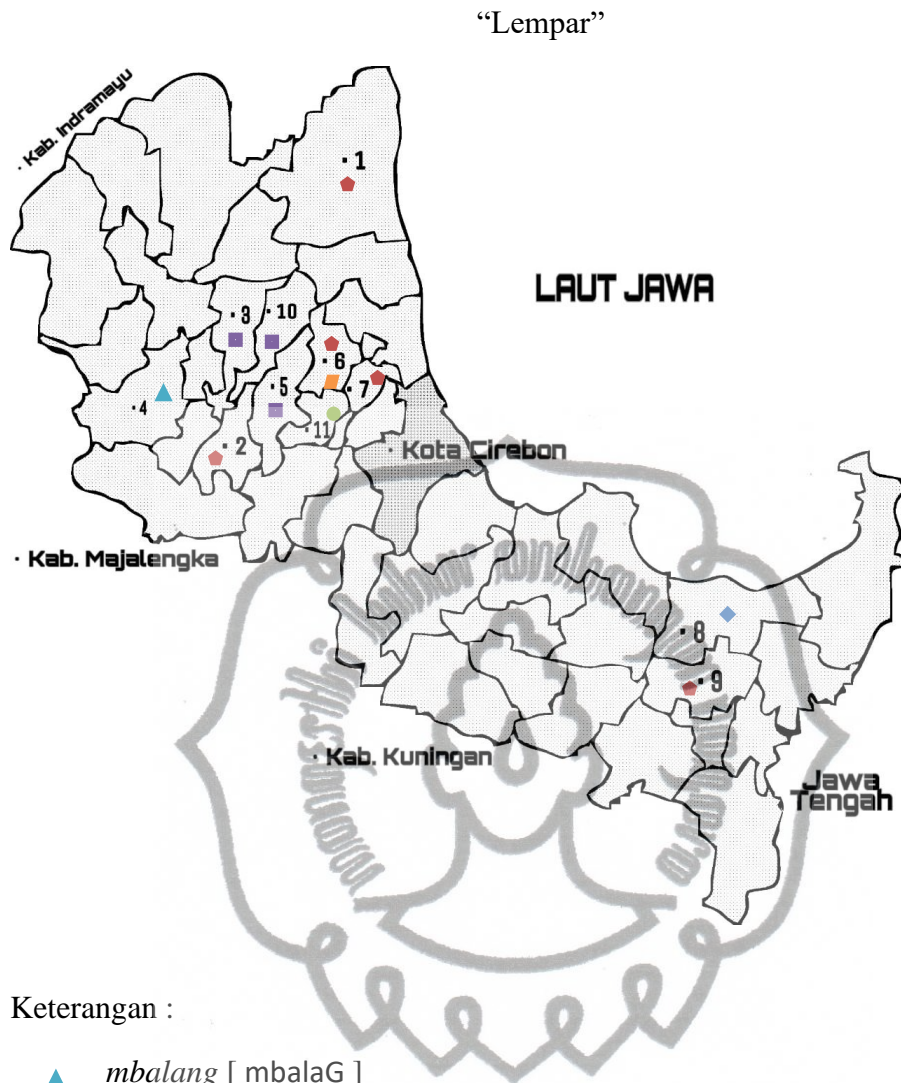

Keterangan :

- *asale* [asale]
- ◆ *awite* [awite]
- ▲ *dingapa* [diGapa]
- *nangapa* [naGapa]
- *dengapa* [d|Gapa]

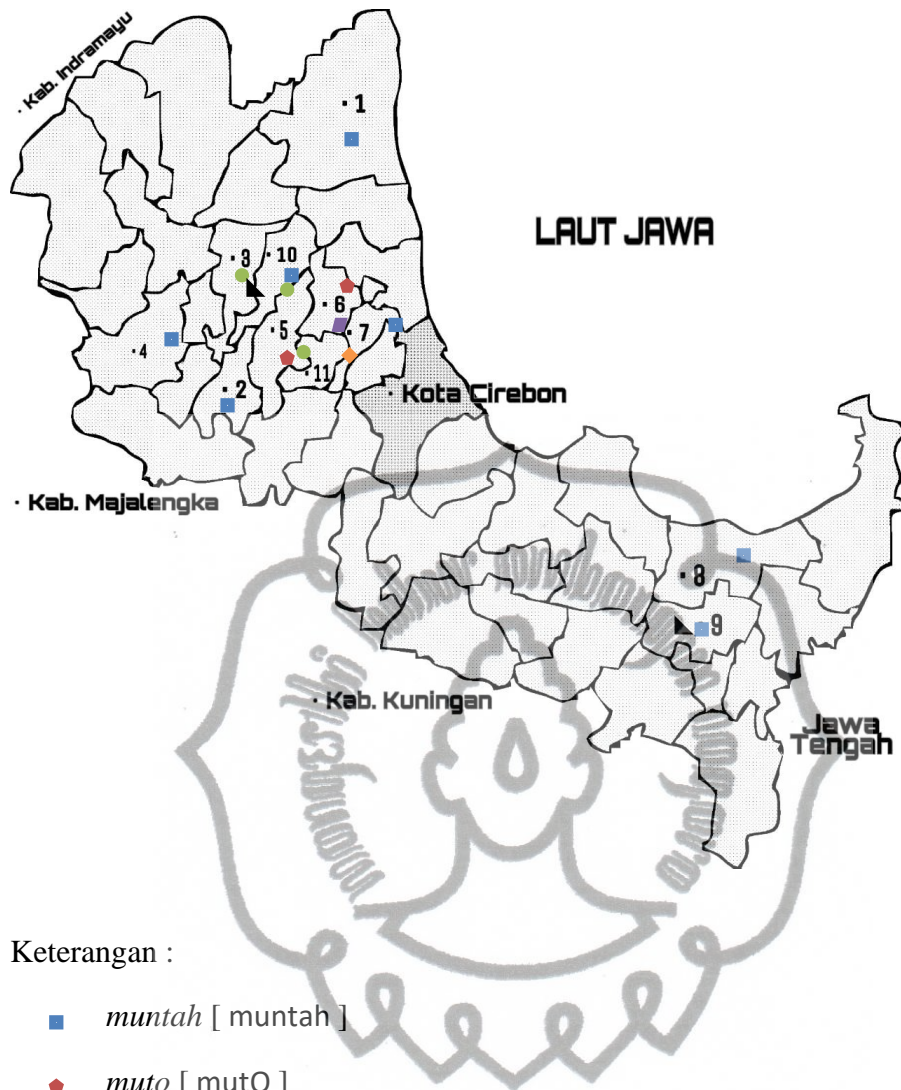

Keterangan :

- ▲ *mbalang* [mbalaG]
- *balangnang* [balaGnaG]
- *balangnong* [balaGnOG]
- ◆ *mbalangna* [mbalaGna]
- *balang* [balaG]
- ◆ *mbalangna* [mbalaGna]
- *balangno* [balaGnO]

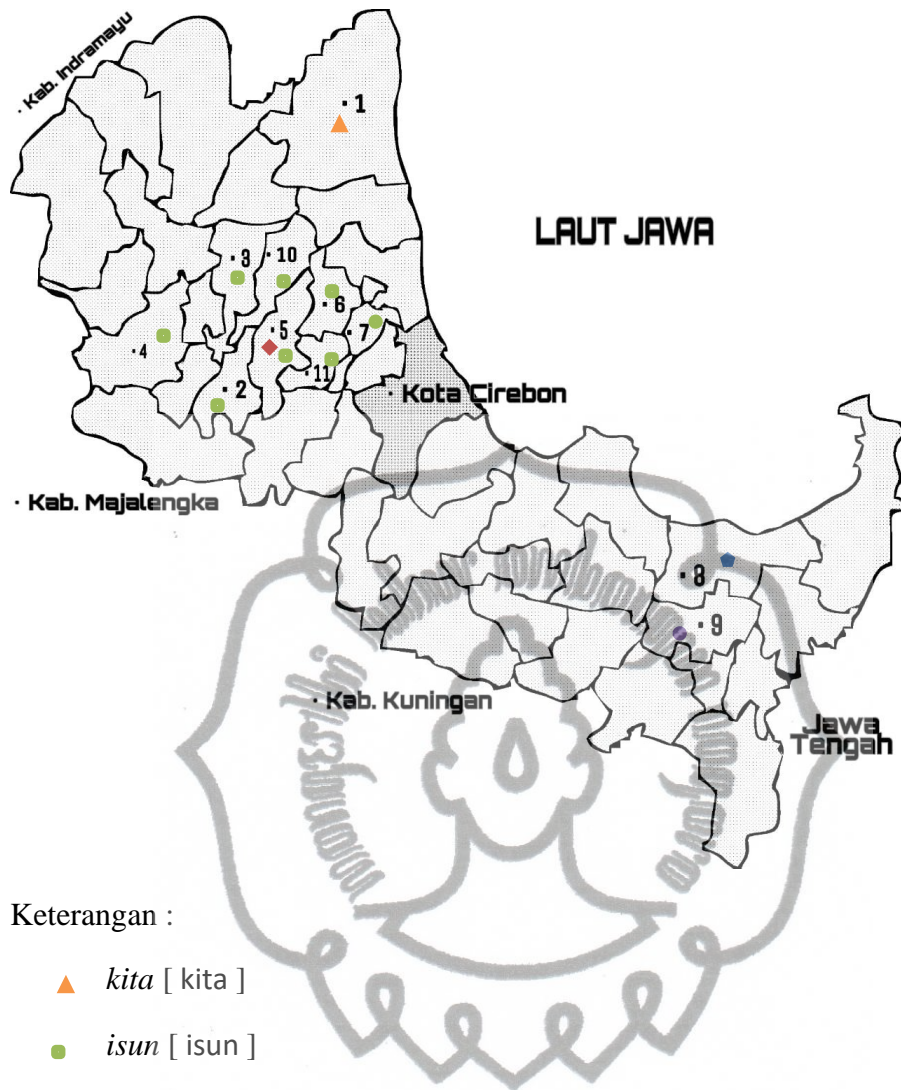

Keterangan :

- *muntah* [muntah]
- ◆ *muto* [mutO]
- ◇ *muntah* [muntOh]
- *muta* [muta]
- ▲ *mutah* [mutah]
- *munto* [muntO]

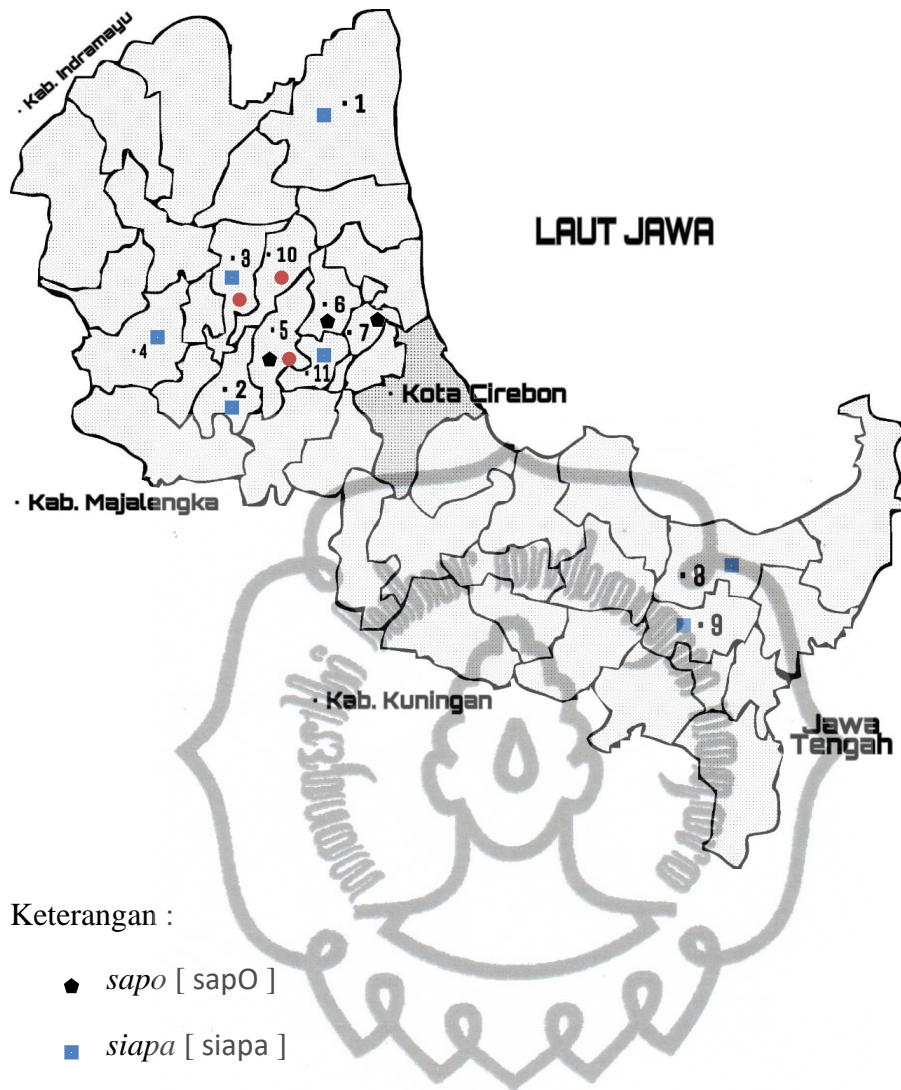
Peta 25

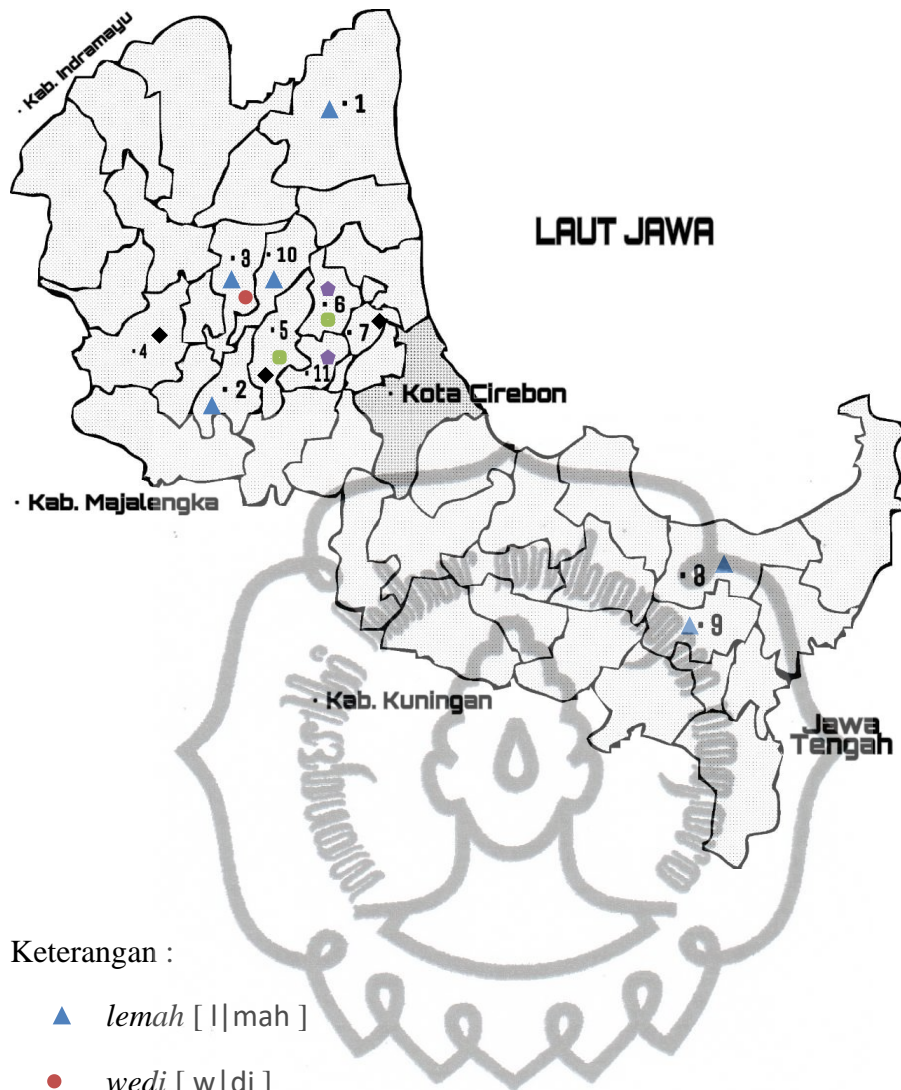
“Saya”
commit to user

Keterangan :

- ▲ *kita* [kita]
- *isun* [isun]
- ◆ *kito* [kitO]
- ◆ *aku* [aku]
- *inyong* [iñOG]

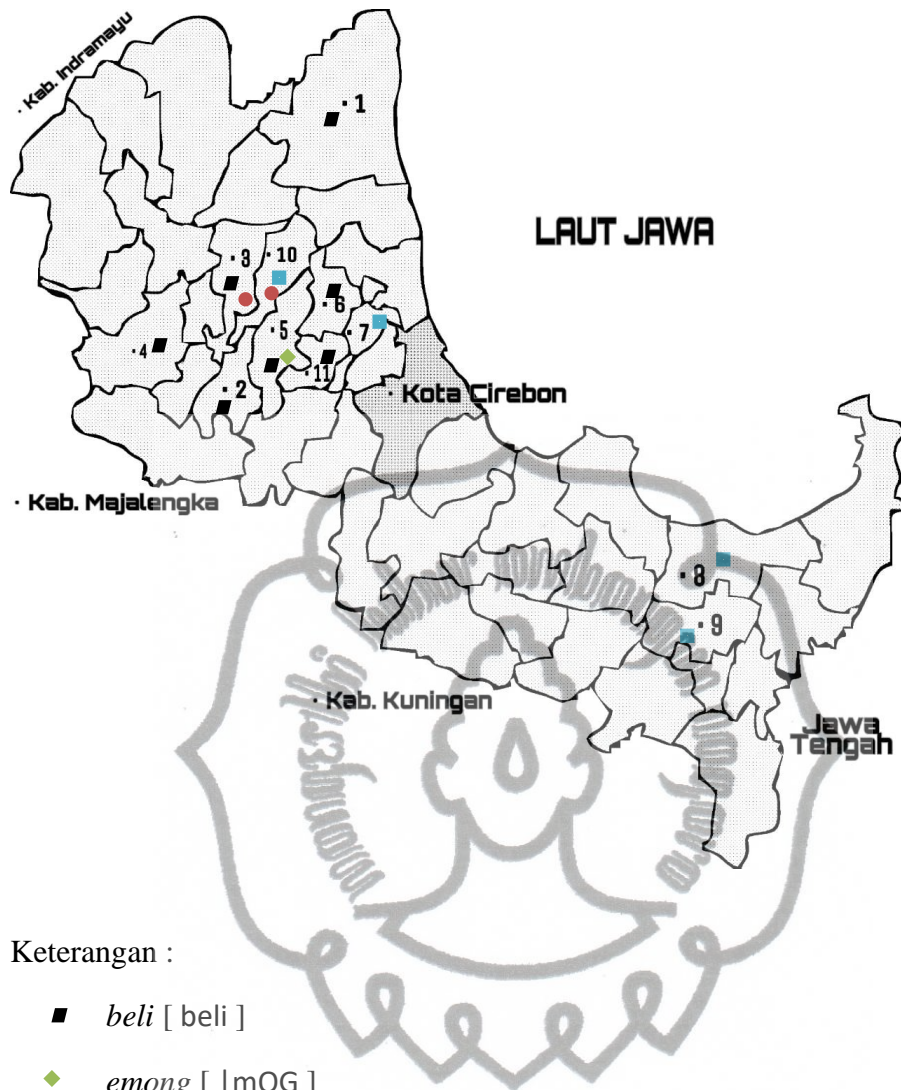
Keterangan :

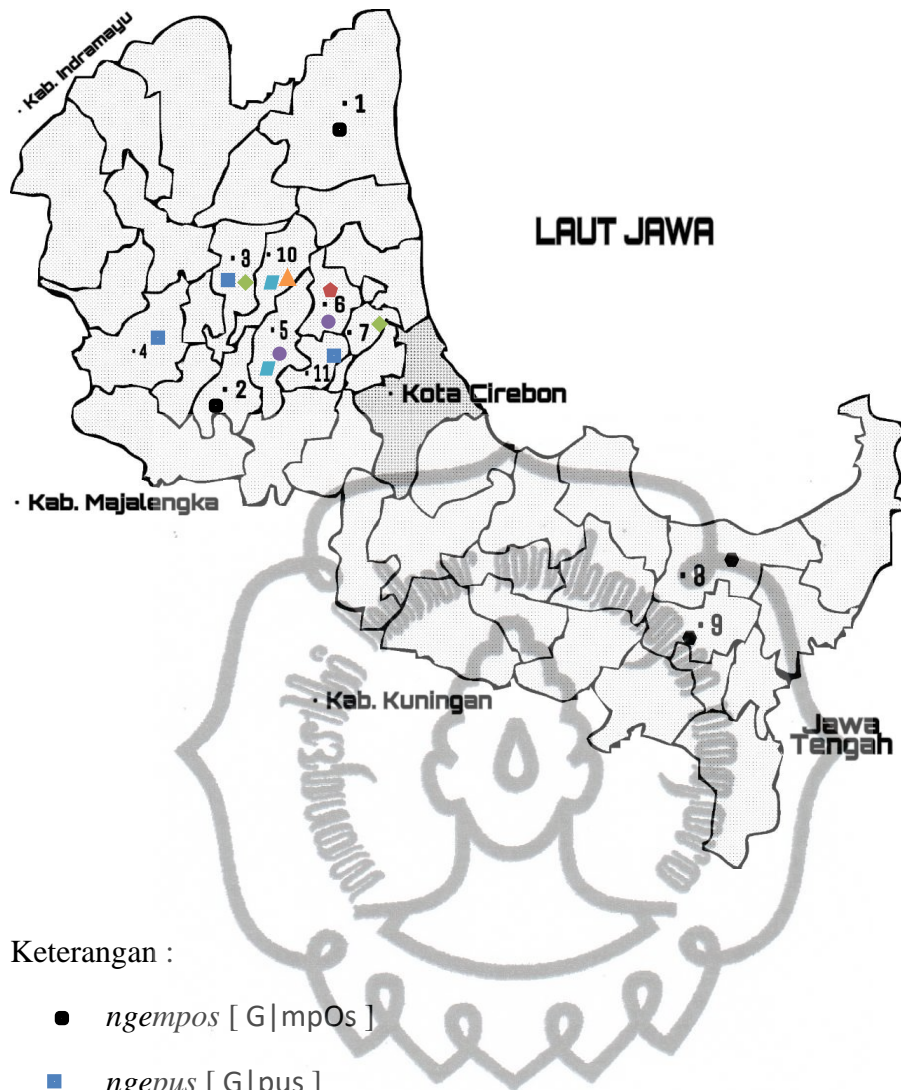
- ▲ lemah [l | mah]
- wedi [w | di]
- lemo [l | mO]
- ◆ lema [l | ma]
- ◆ lemoh [l | mOh]

Peta 28

“Tidak”

commit to user

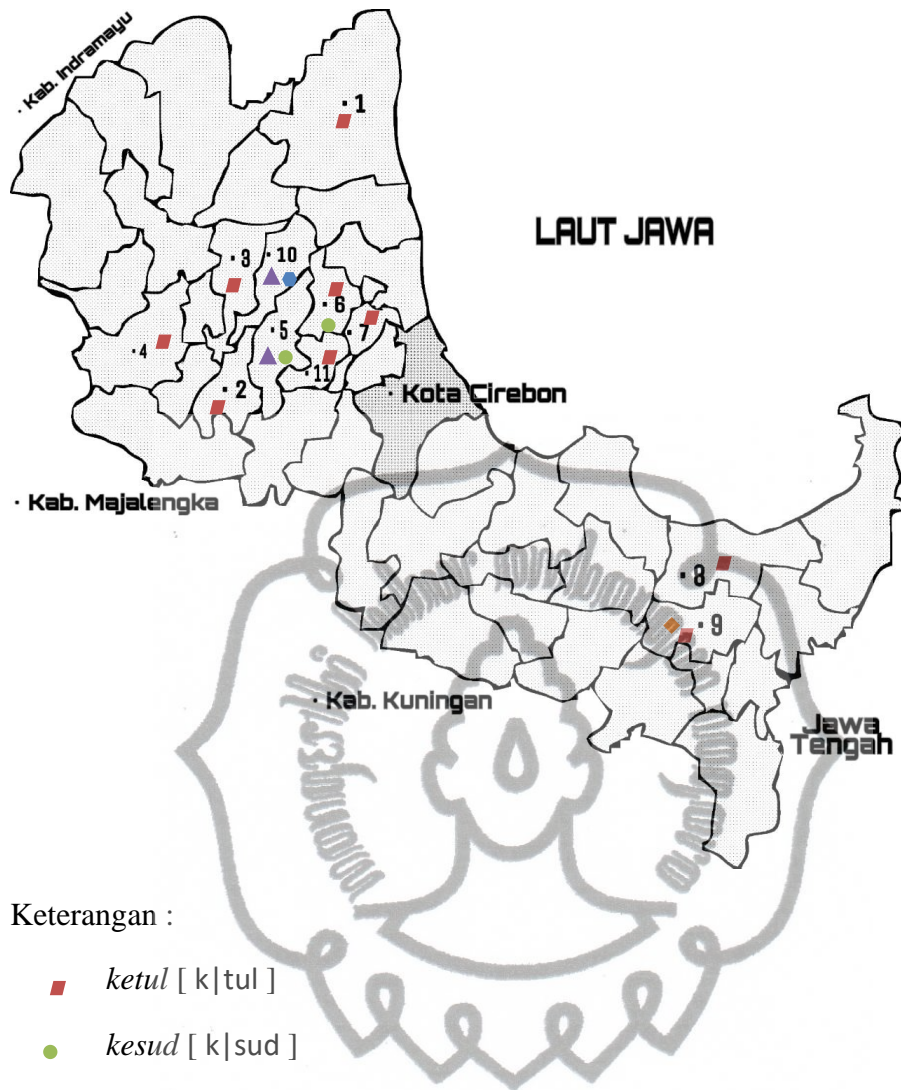

Keterangan :

- *ngempos* [G|mpOs]
- *ngepus* [G|pus]
- ◆ *nyembur* [ñ|mbur]
- ◆ *kepus* [k|pus]
- ▤ *damuni* [damuni]
- ▲ *namboni* [nambOni]
- *damu* [damu]

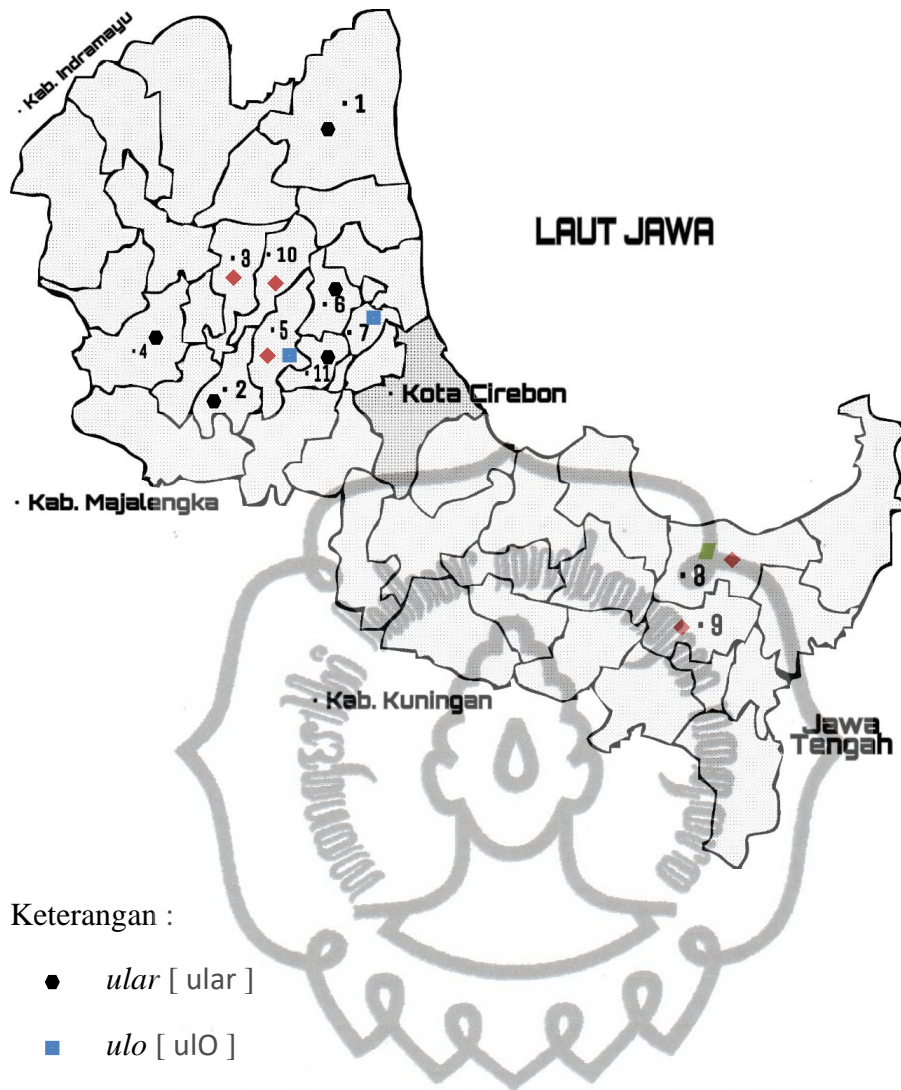
Peta 30

“Tumpul”
commit to user

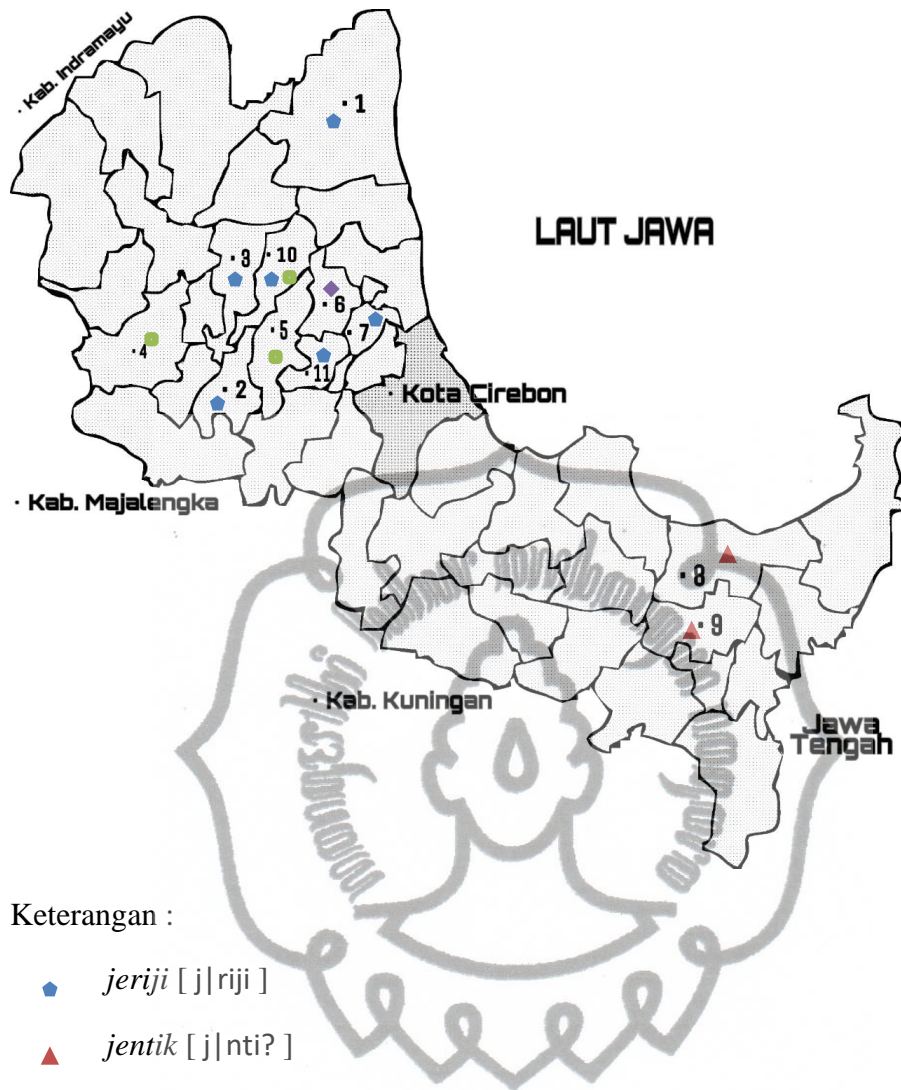
Keterangan :

- *ketul* [k|tul]
- *kesud* [k|sud]
- ▲ *beli landep* [beli land|p]
- ◆ *ora landep* [ora land|p]
- ◆ *metul* [m|tul]

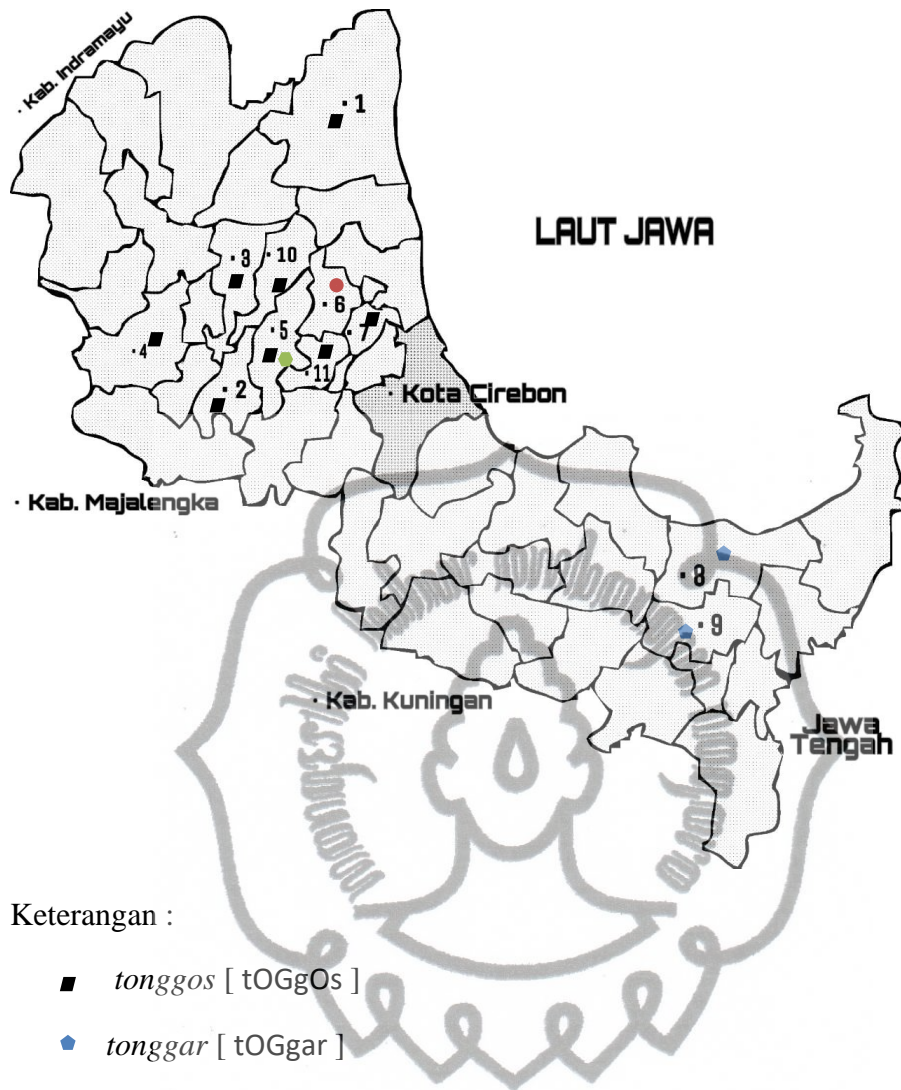
Keterangan :

- ular [ular]
- ulo [ulO]
- ◆ ula [ula]
- sawer [saw|r]

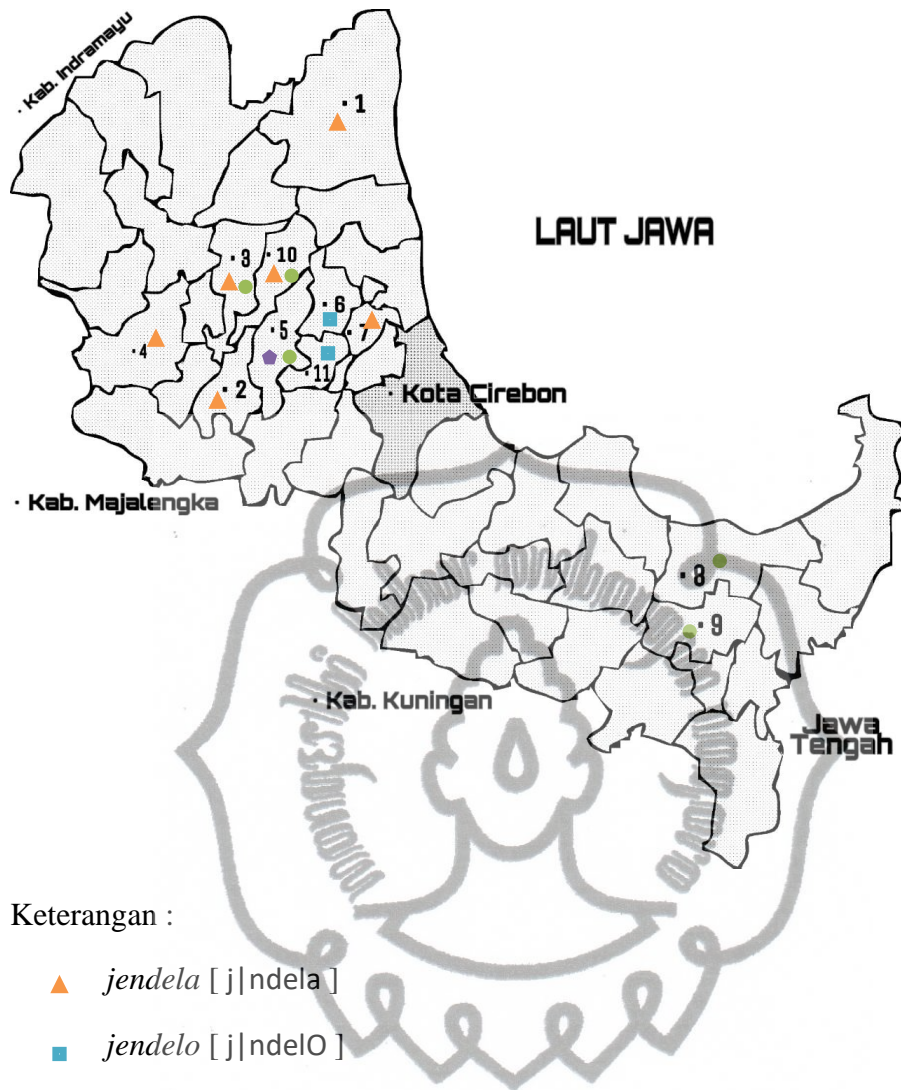
Keterangan :

- ◆ jeriji [j | riji]
- ▲ jentik [j | nti?]
- driji [driji]
- ◆ jriji [jriji]

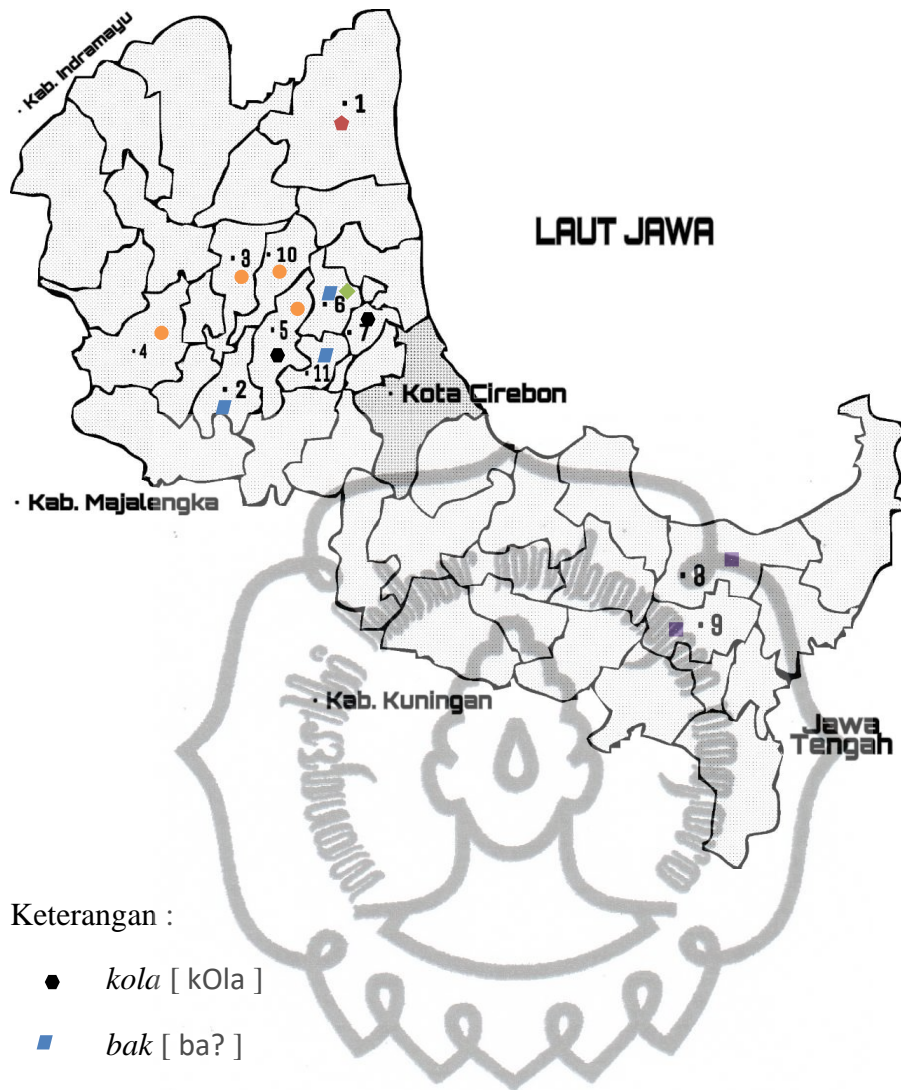
Keterangan :

- *tonggos* [tOGgOs]
- ◆ *tonggar* [tOGgar]
- *monyong* [mOñOG]
- ◆ *dangas* [daGas]

Keterangan :

- ▲ *jendela* [j | ndela]
- *jendelo* [j | ndelo]
- ◆ *gendelo* [g | ndelo]
- *gendela* [g | ndela]

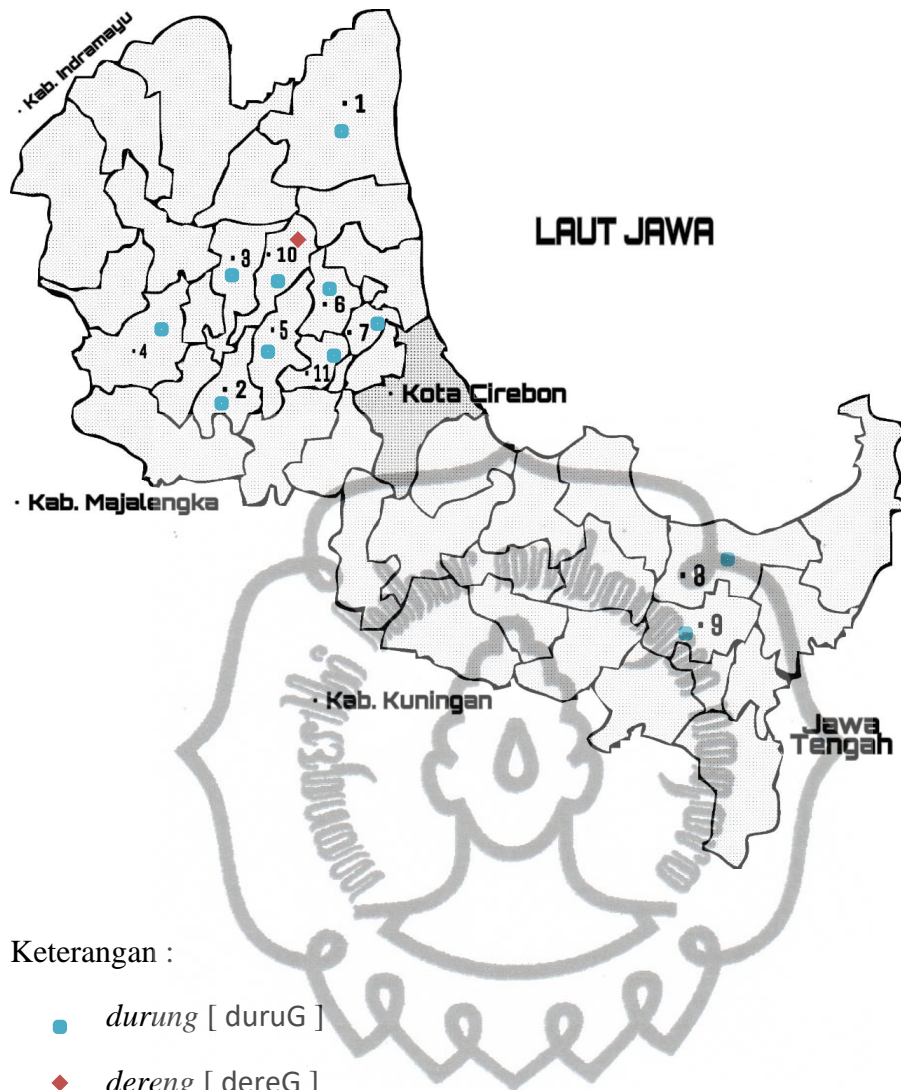
Keterangan :

- *kola* [kOla]
- *bak* [ba?]
- ◆ *wc* [wc]
- ◆ *kobong* [kObOG]
- *kolah* [kOlAh]
- *kamar mandi* [kamar mandi]

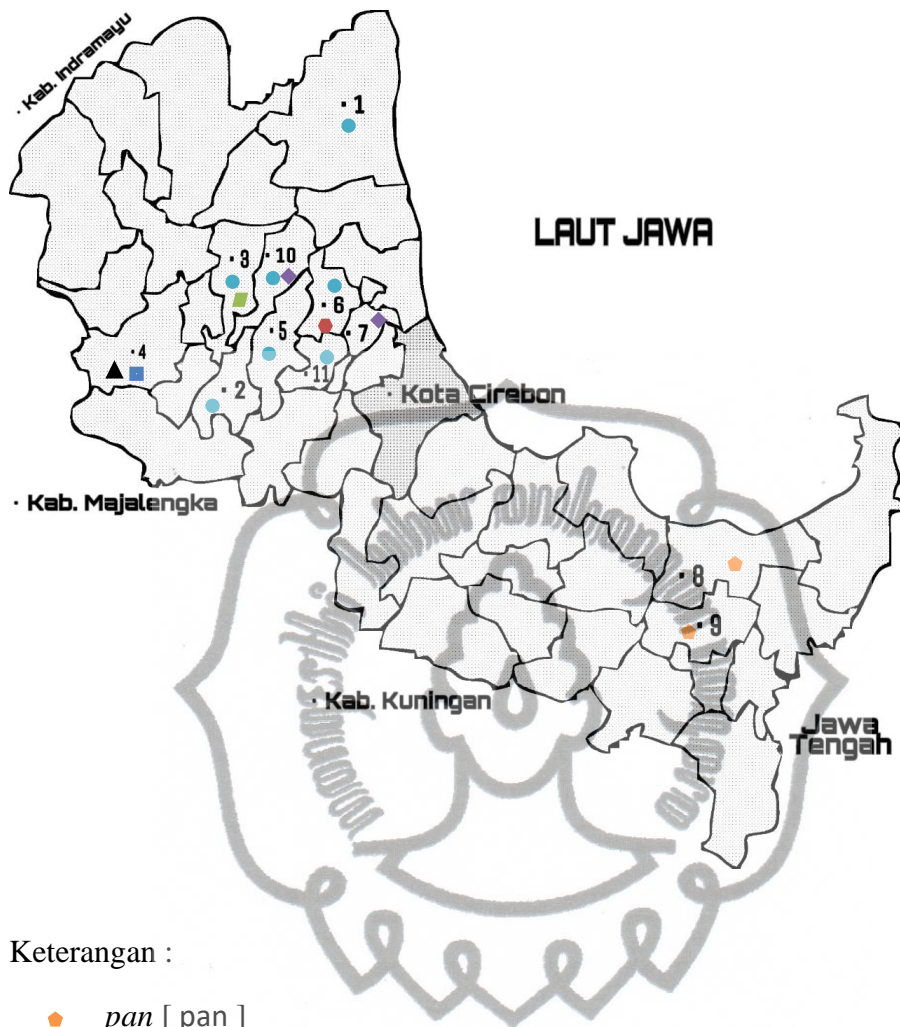
Peta 36

“Belum”

commit to user

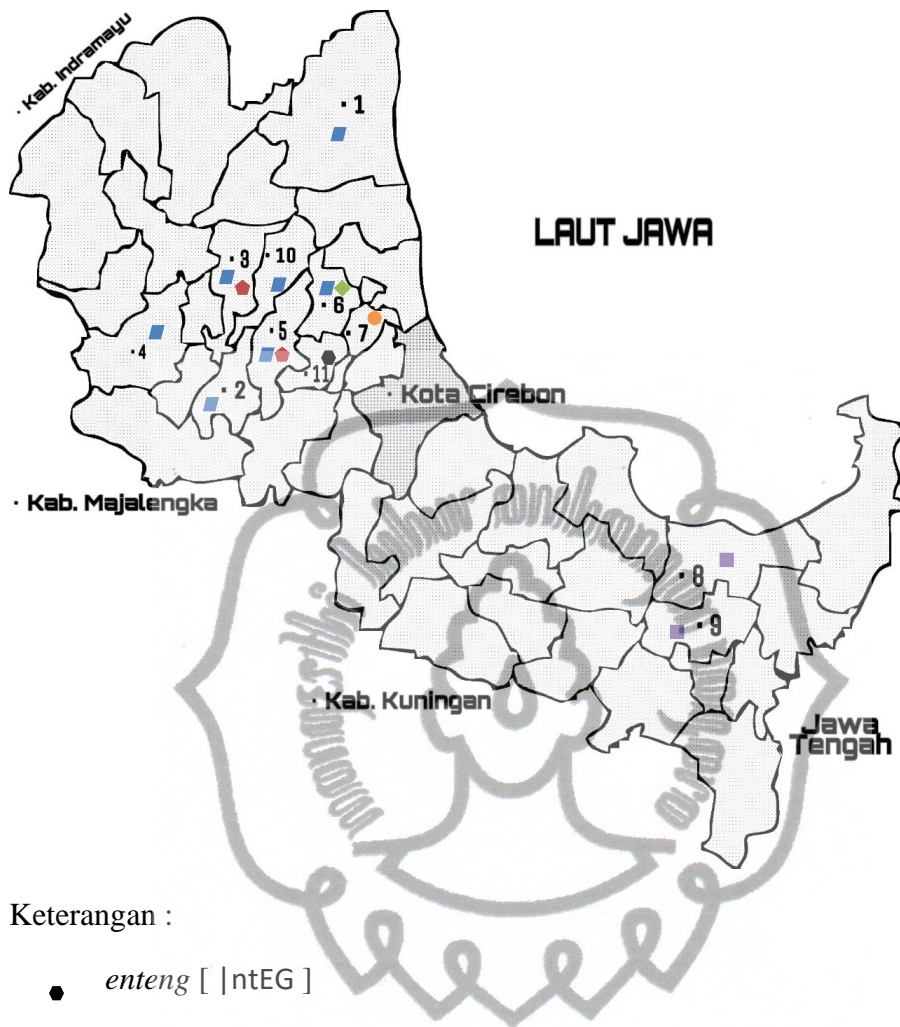
“Akan”

Keterangan :

- ◆ *pan* [pan]
- *arep* [ar|p]
- ◆ *ngko* [GkO]
- *arepan* [are|pan]
- *pengen* [peGen]
- *engko* [eGkO]
- ▲ *bakal* [bakal]

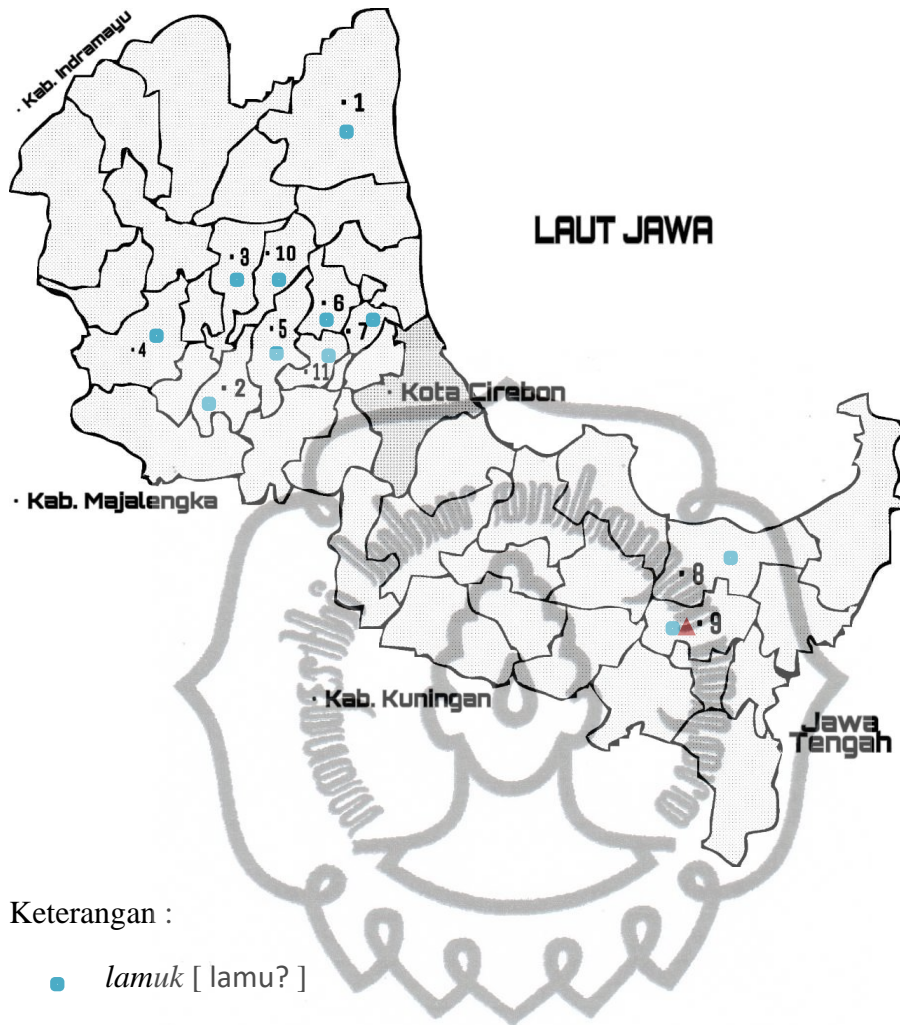
“Habis”

Keterangan :

- *enteng* [|ntEG]
- *entok* [|ntO?]
- ◆ *entong* [|ntOG]
- *entek* [|ntE?]
- *uwis* [uwis]

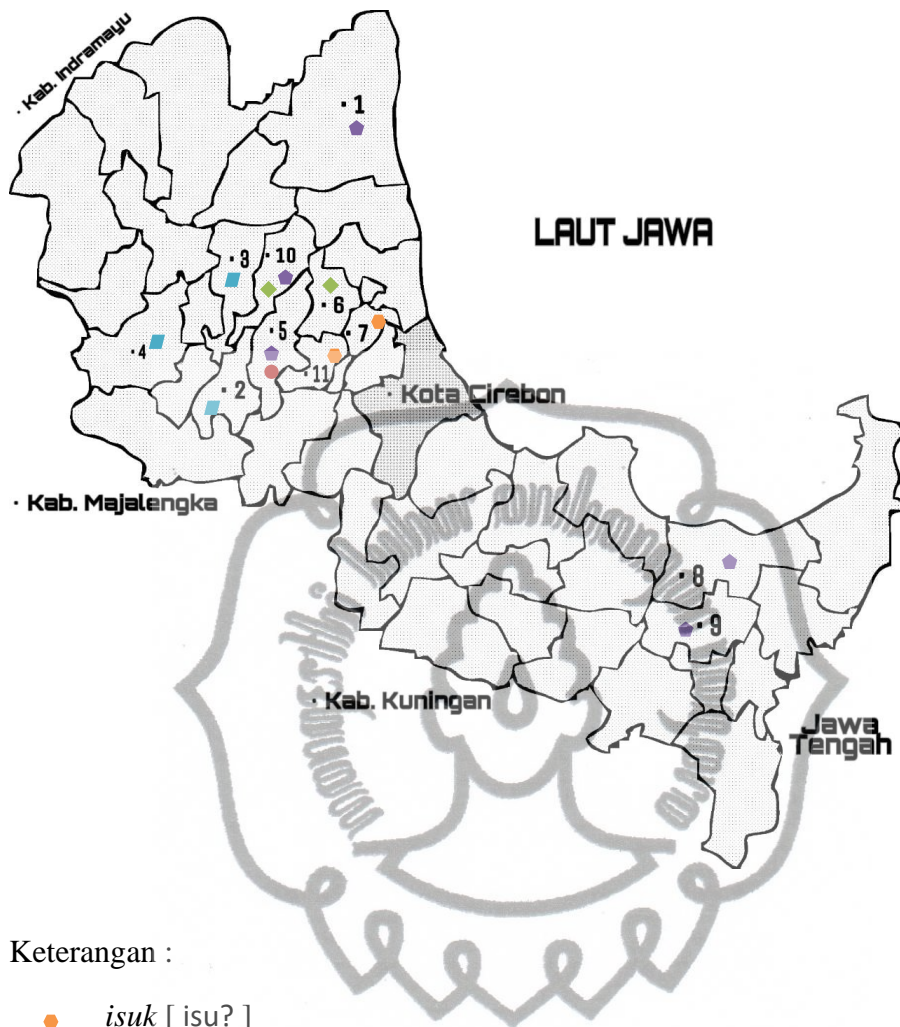
“Nyamuk”

Keterangan :

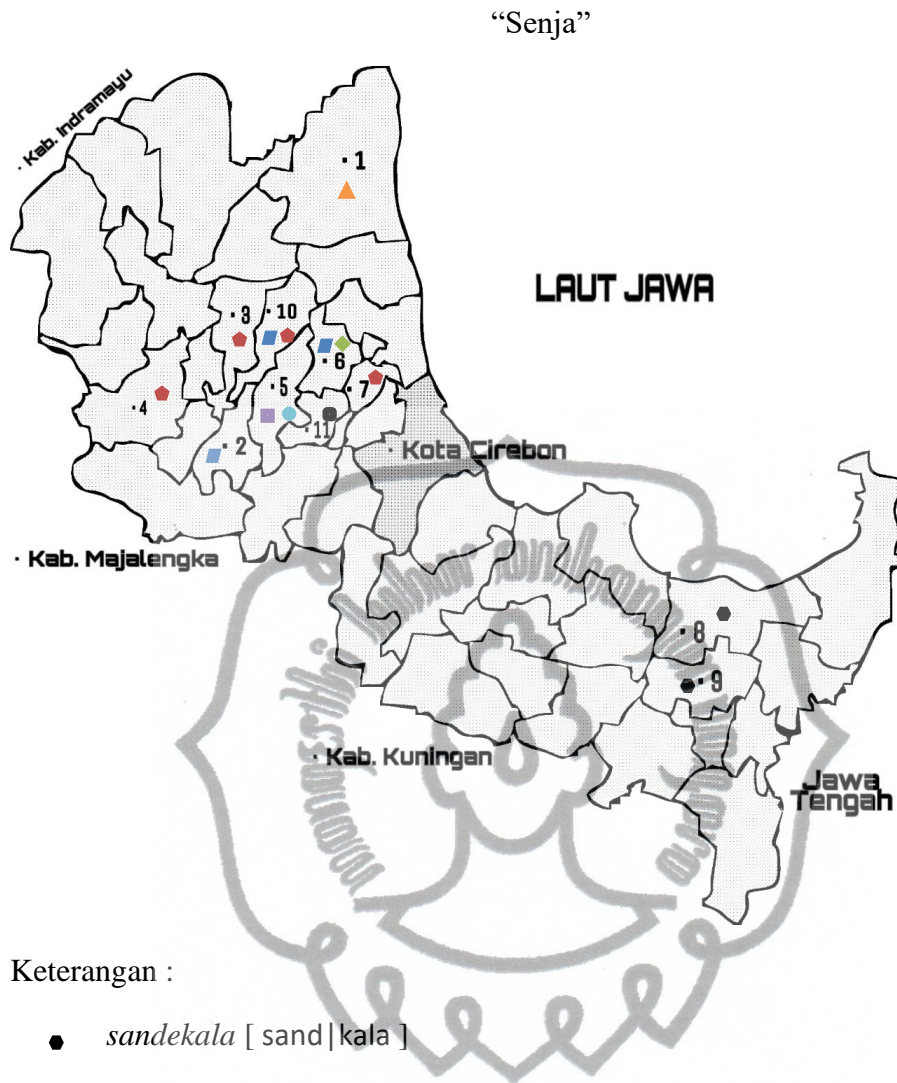
- *lamuk* [lamu?]
- ▲ *lemud* [l|mud]

“Pagi buta”

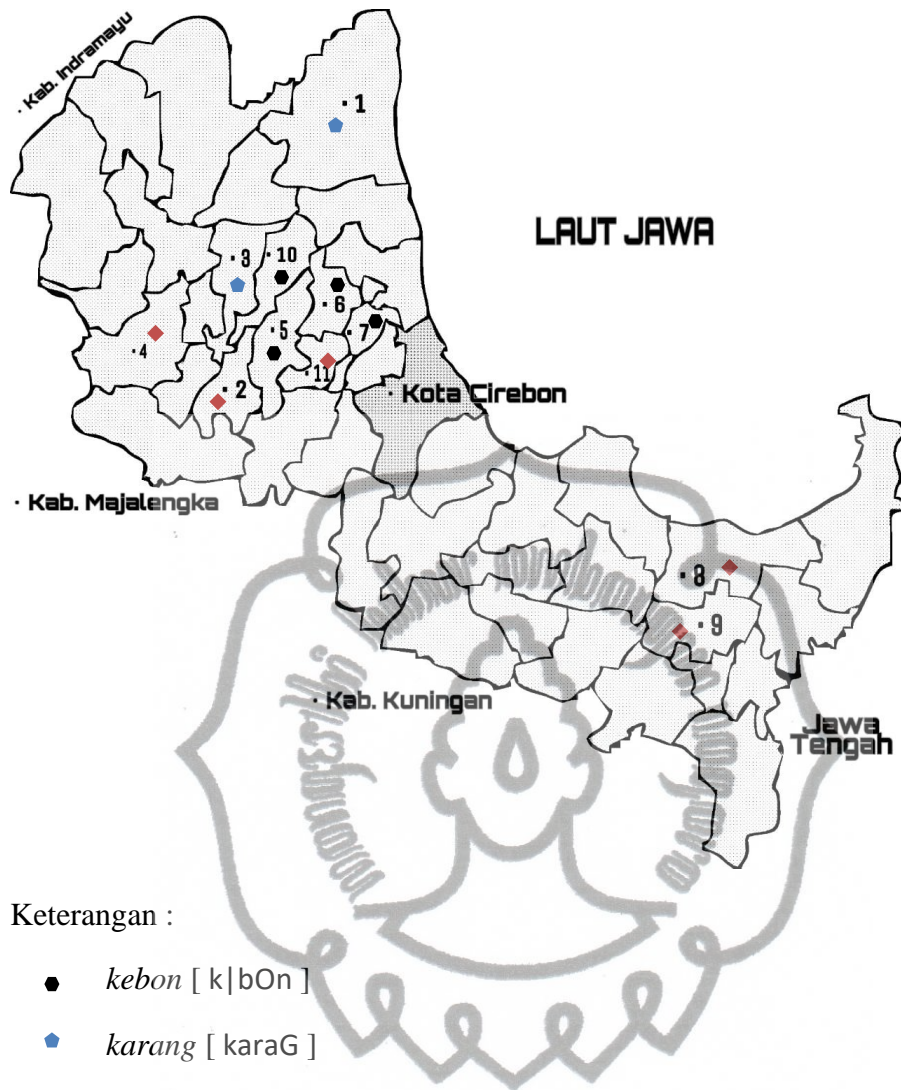
Keterangan :

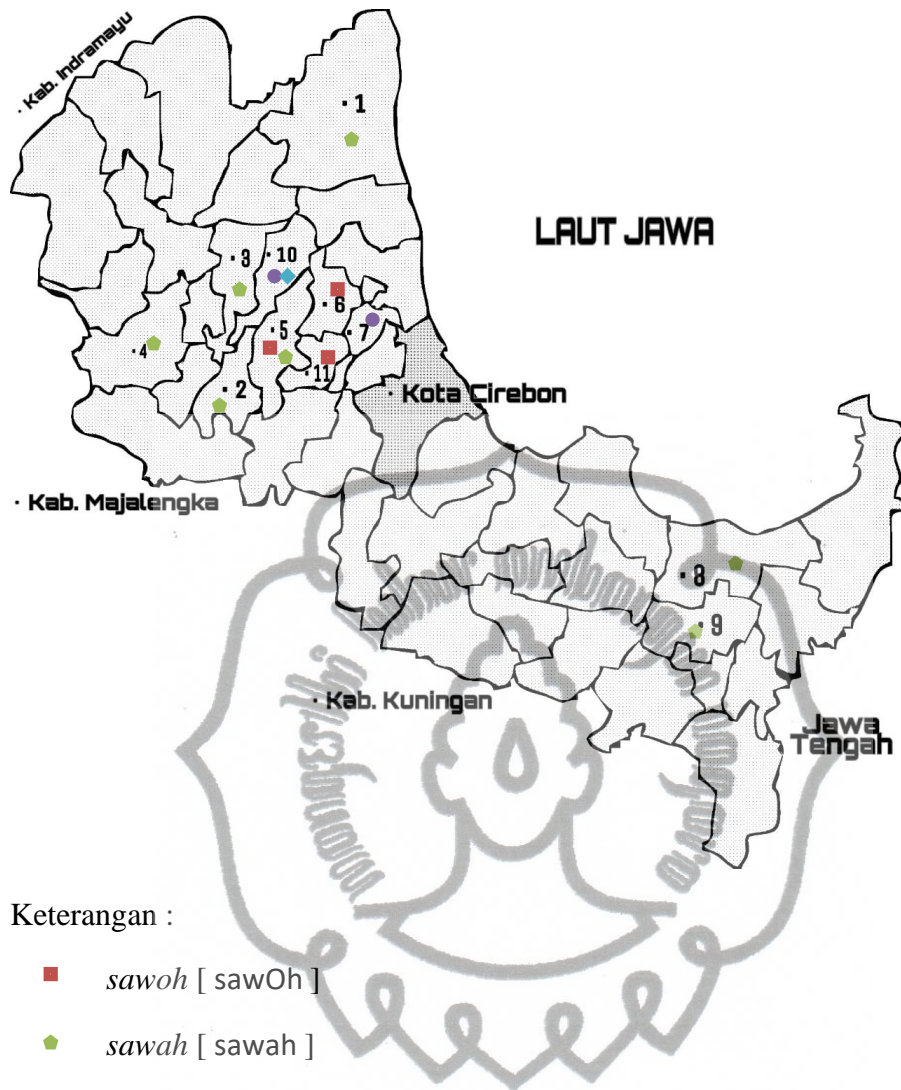
- *isuk* [isu?]
- *esuk* [Esu?]
- ◆ *esuk-esuk* [Esu?-Esu?]
- ◆ *isuk-isuk* [isu?-isu?]
- *peteng-peteng* [p|t|G-p|t|G]

Keterangan :

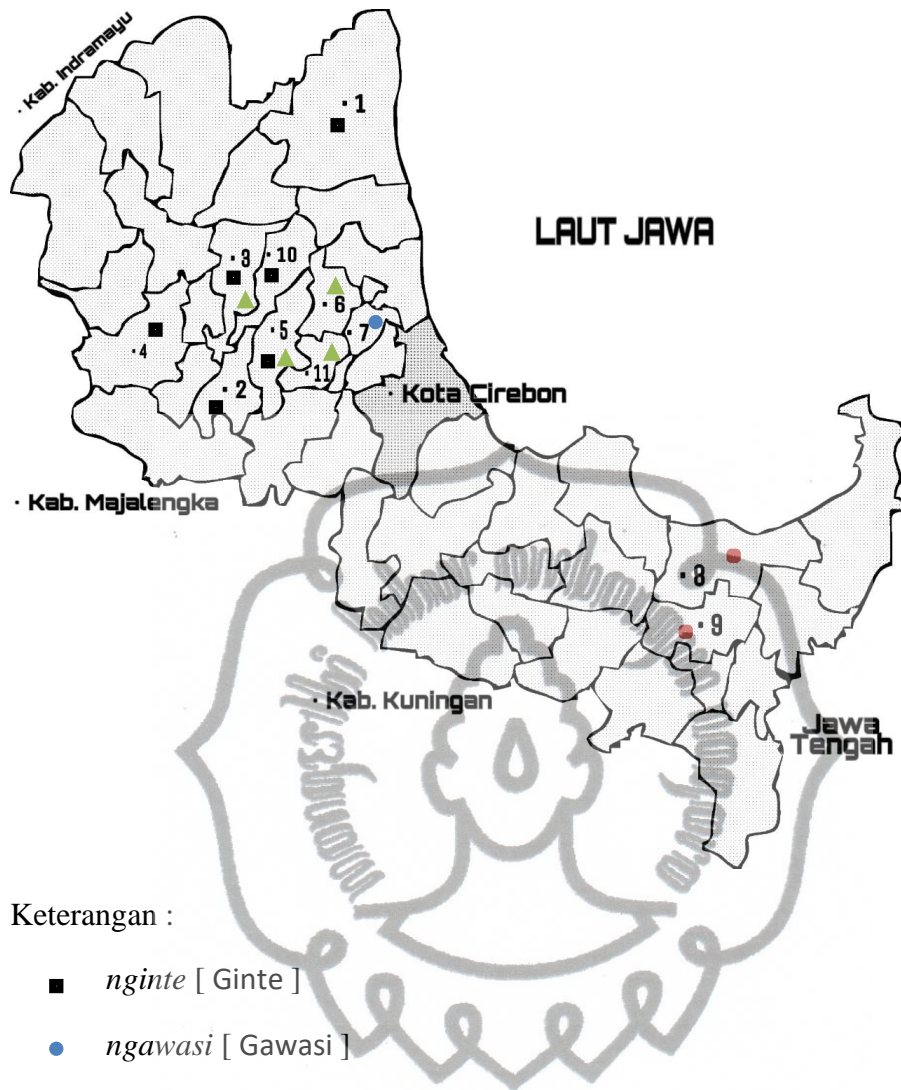
- *sandekala* [sand|kala]
- *barangrep* [baraGr|p]
- ◆ *sore* [sore]
- ◆ *nyore* [ñore]
- *rempet-rempet* [r|mp|t-r|mp|t]
- ▲ *mbayung* [mbayuG]
- *surup* [surup]
- *rep* [r|p]

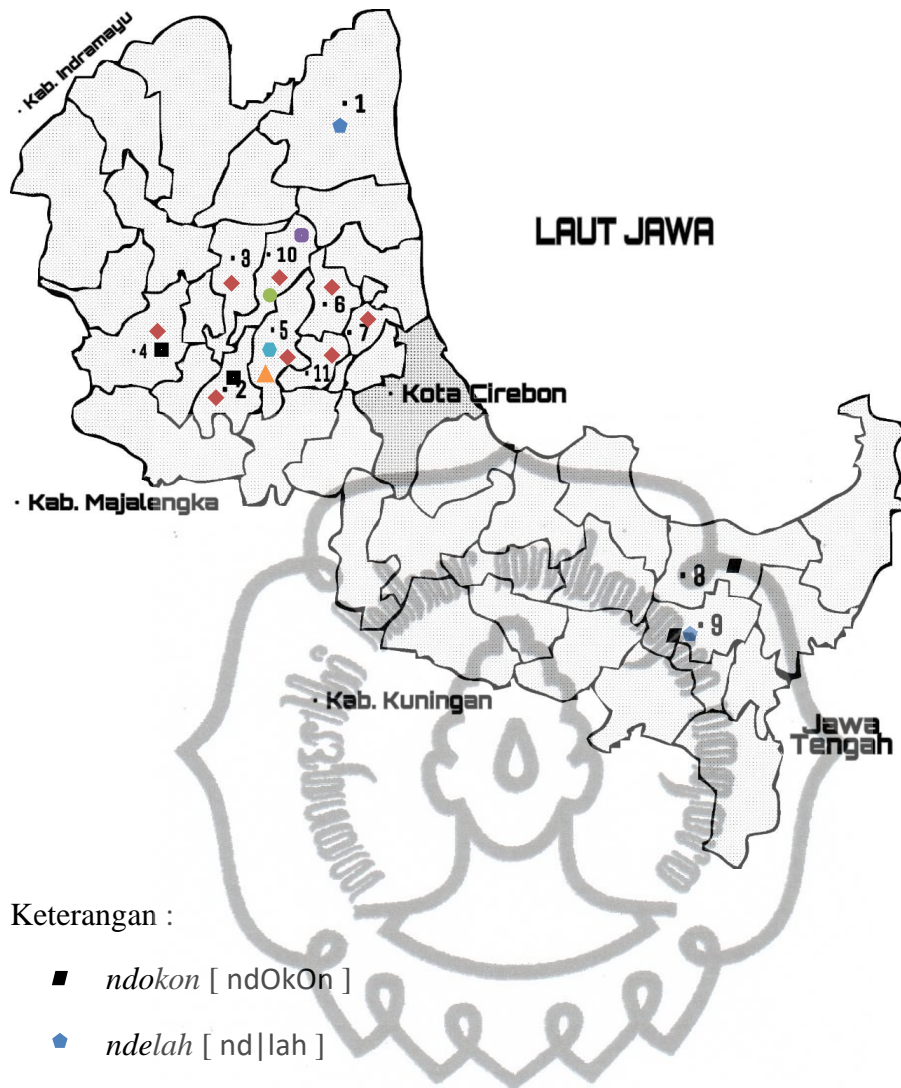
Keterangan :

- sawoh [sawOh]
- ◆ sawah [sawah]
- sawo [sawO]
- ◆ sabin [sabin]

Keterangan :

- *nginte* [Ginte]
- *ngawasi* [Gawasi]
- *ngimpe* [Gimpe]
- ▲ *ngintip* [Gintip]

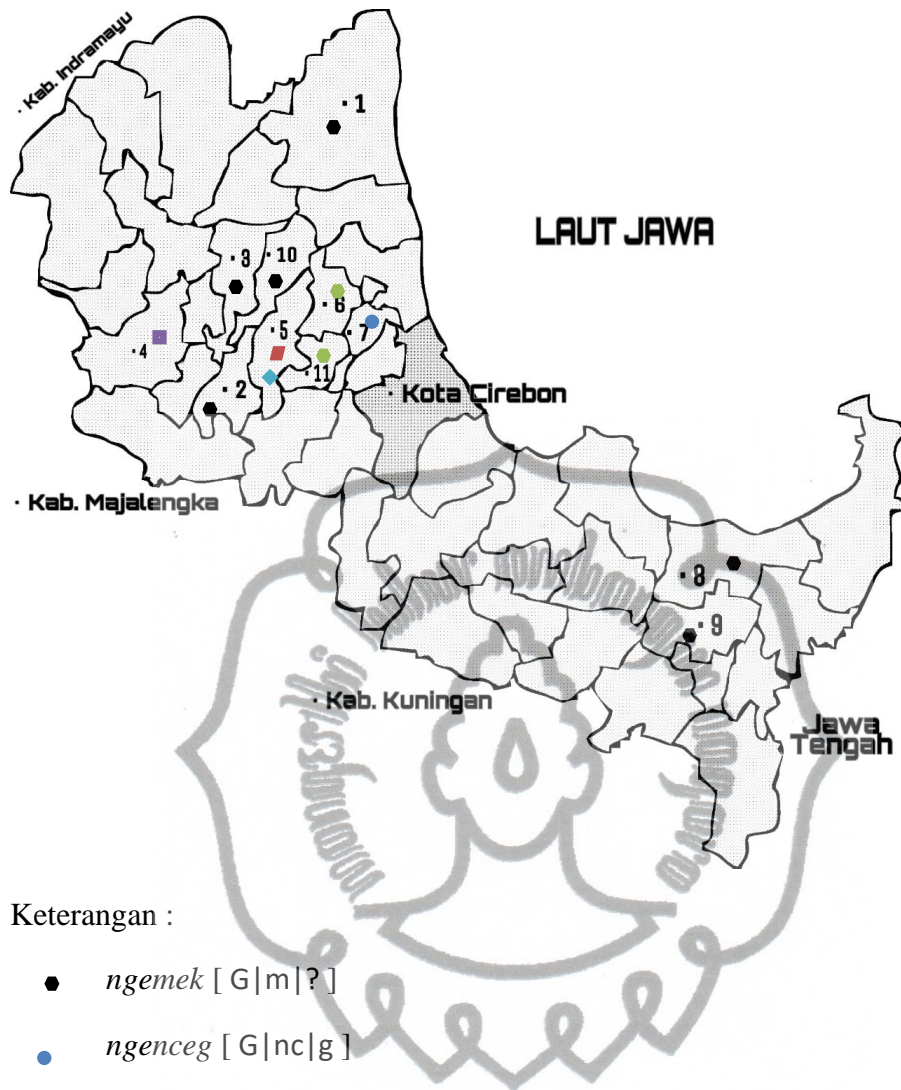
Keterangan :

- *ndokon* [ndOkOn]
- ◆ *ndelah* [nd|lah]
- ◆ *naro* [narO]
- *nunda* [nunda]
- *didalo* [didalo]
- ◆ *ndalah* [ndalah]
- ▲ *ndalo* [ndalo]
- *nginte* [Ginte]

Peta 46

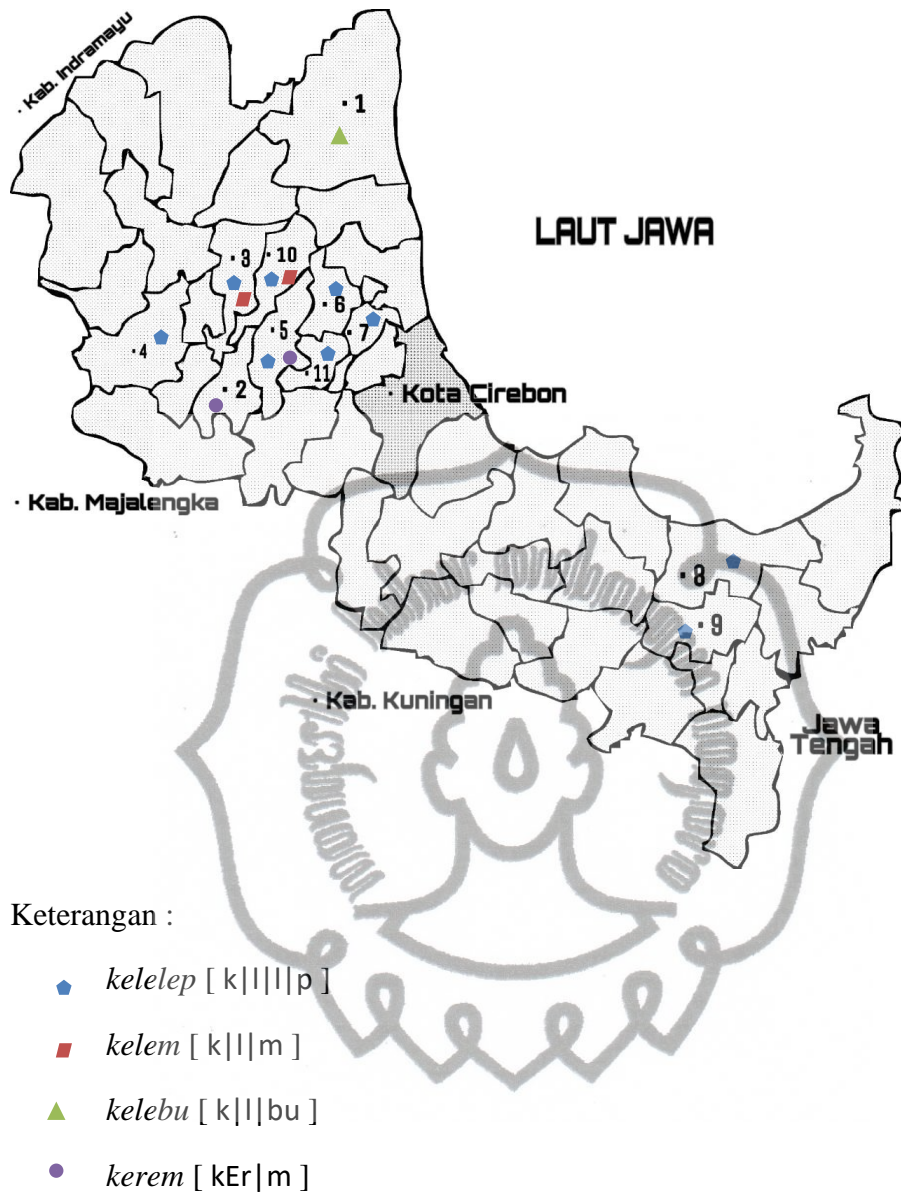
“Menyentuh”

commit to user

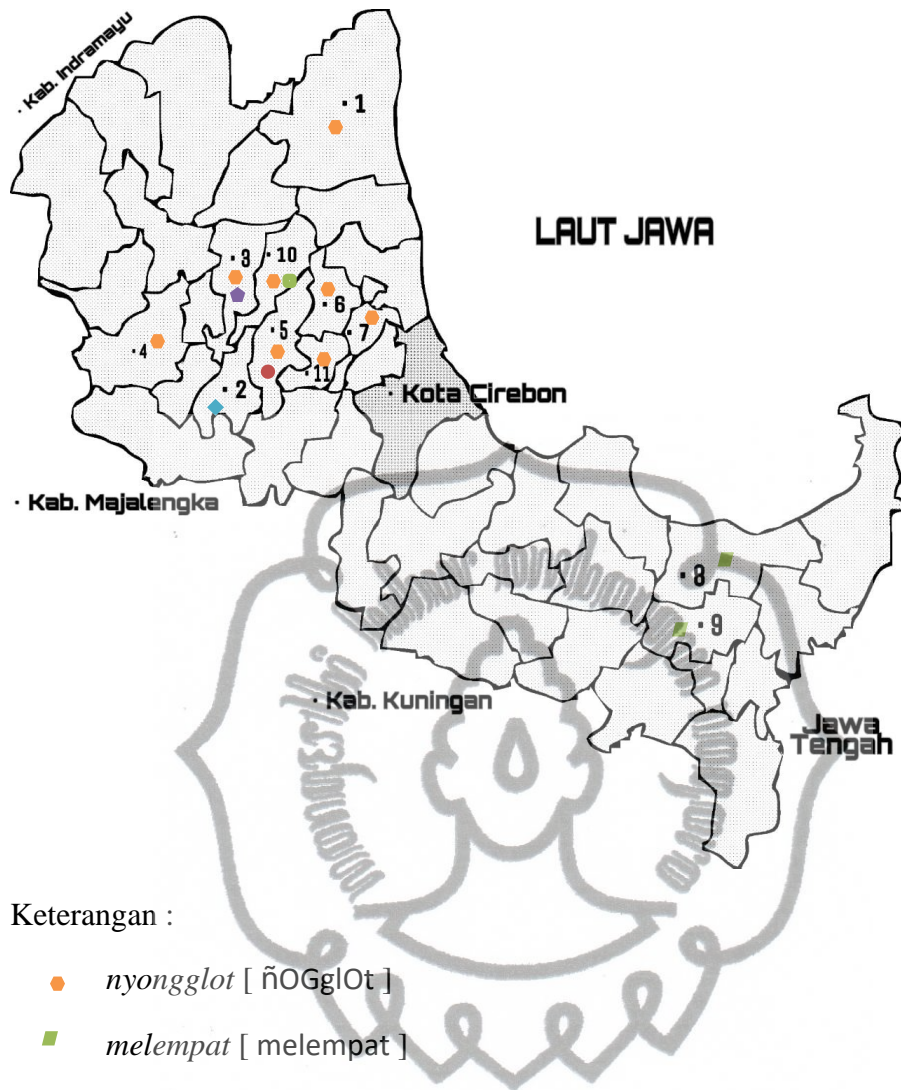

Keterangan :

- *ngemek* [G|m|?]
- *ngenceg* [G|nc|g]
- *ndumuk* [ndumu?]
- *dumuk* [dumu?]
- *nyekel* [ñ|k|l]
- ◆ *nempel* [nempel]

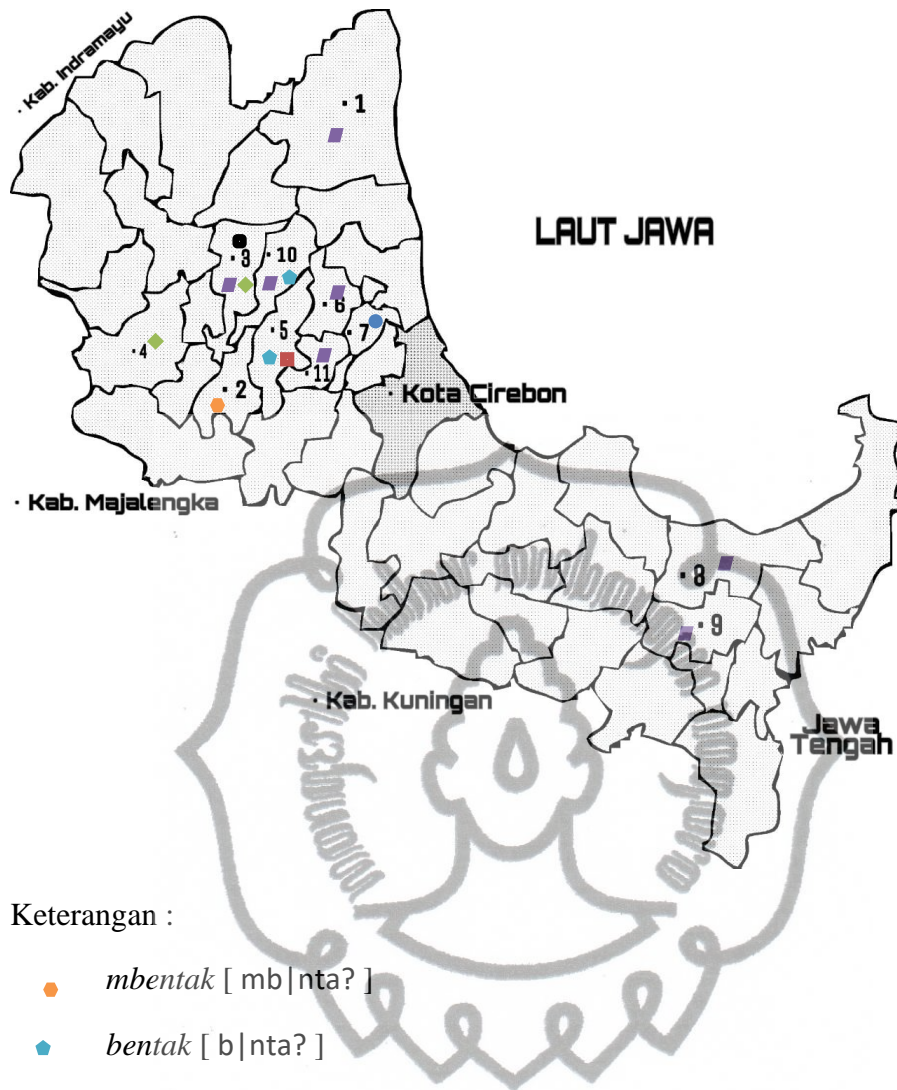

Peta 48

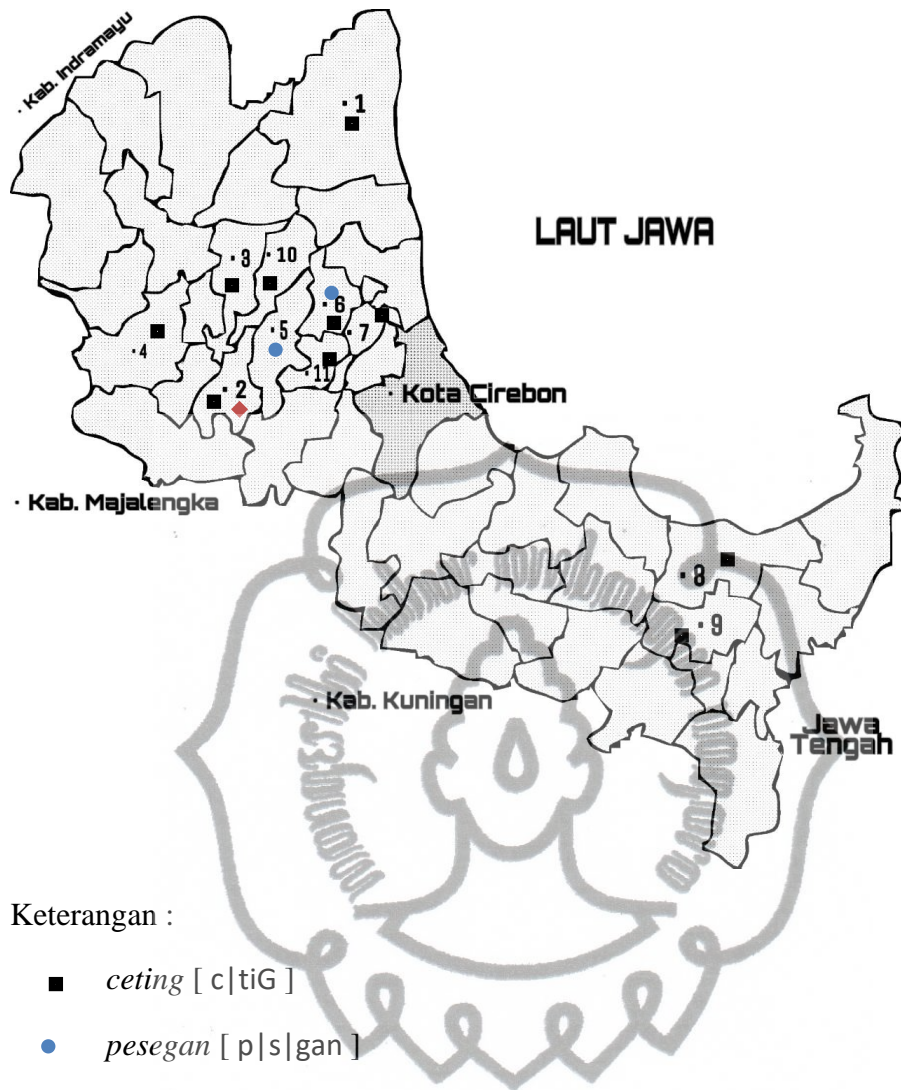
Keterangan :

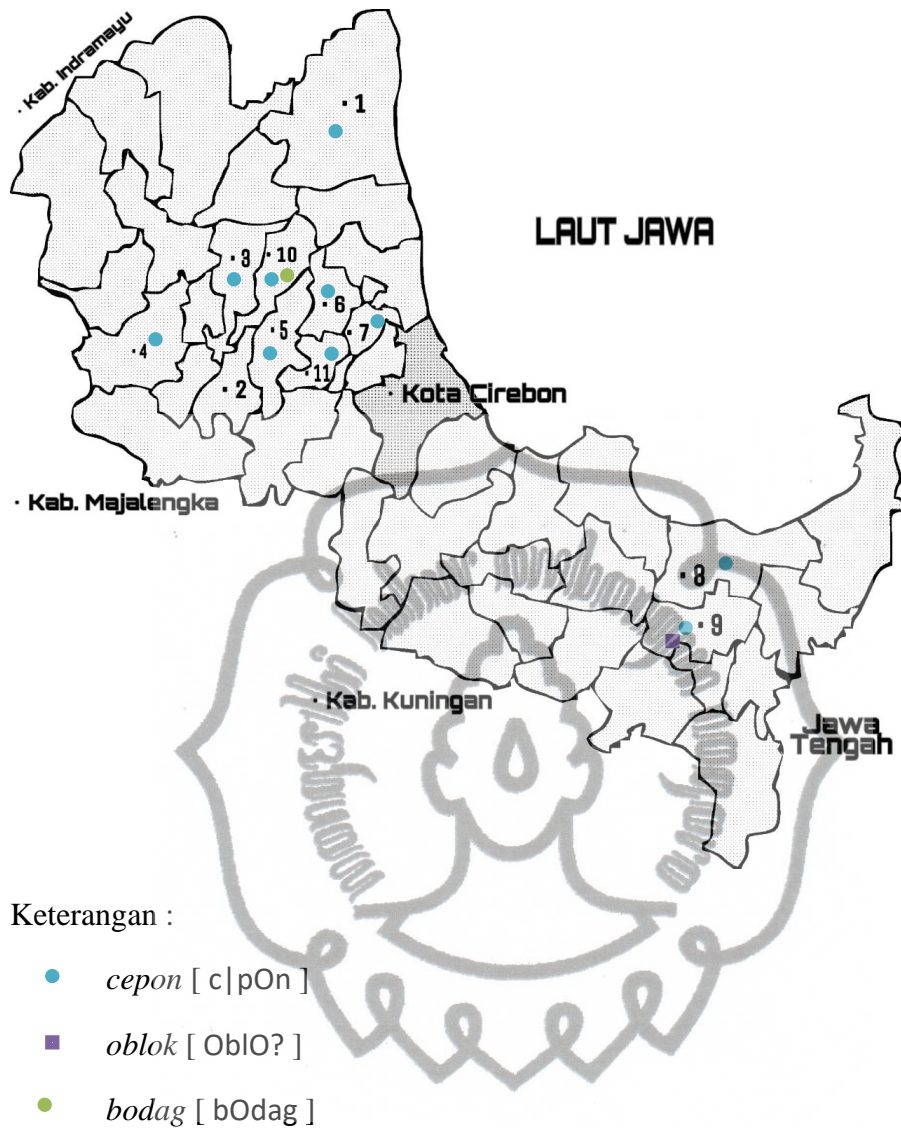
- *nyongglot* [ñOGg|Ot]
- *melempat* [melempat]
- ◆ *ngancleng* [Ganc|G]
- *mancleng* [mancl|G]
- *anjlog* [anj|Og]
- *lompat* [lompat]

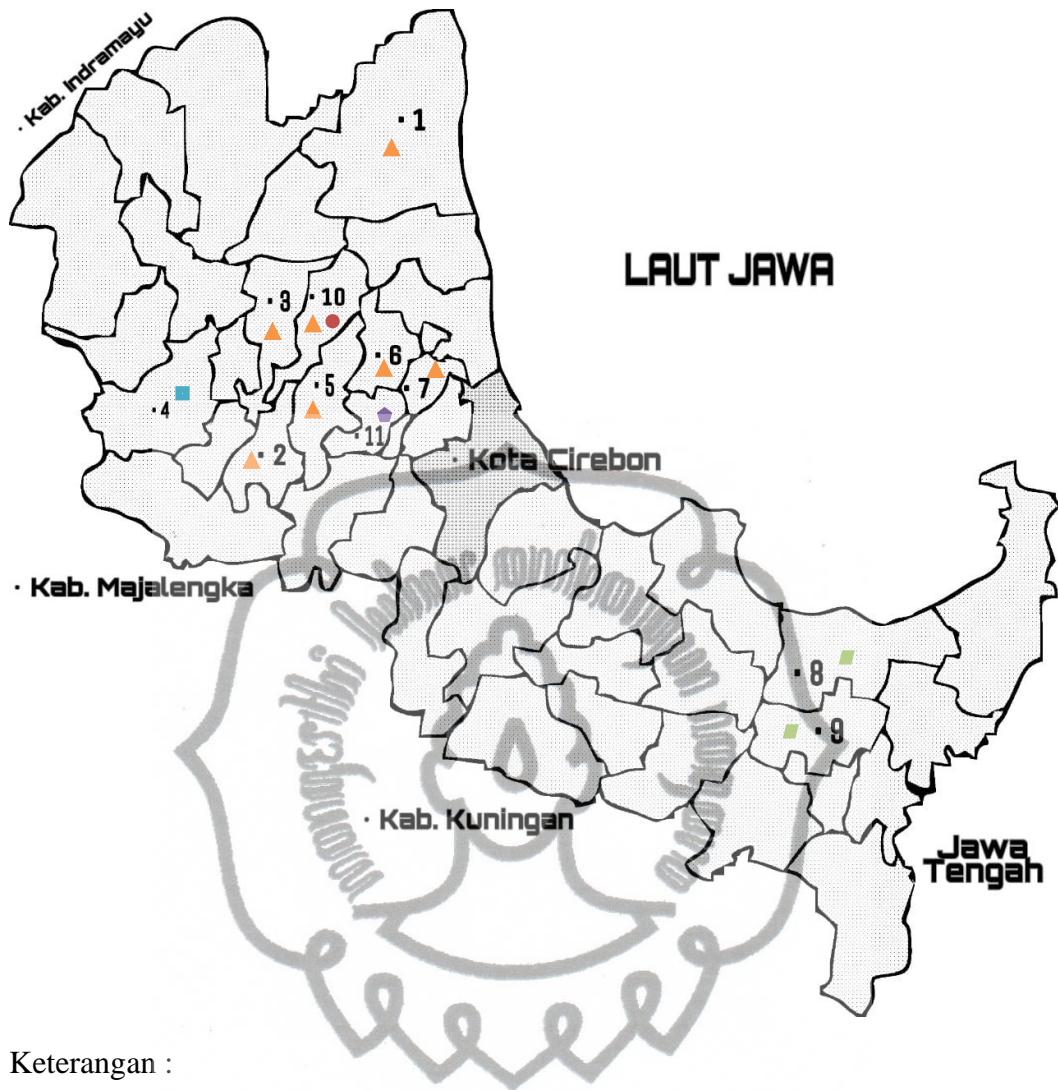

Keterangan :

- *mbentak* [mb|nta?]
- *bentak* [b|nta?]
- *nyentak* [ñ|nta?]
- ◆ *nyewot* [ñ|wOt]
- *getak* [g|ta?]
- *nyeneni* [ñ|nEni]
- *nyewoti* [ñ|wOti]

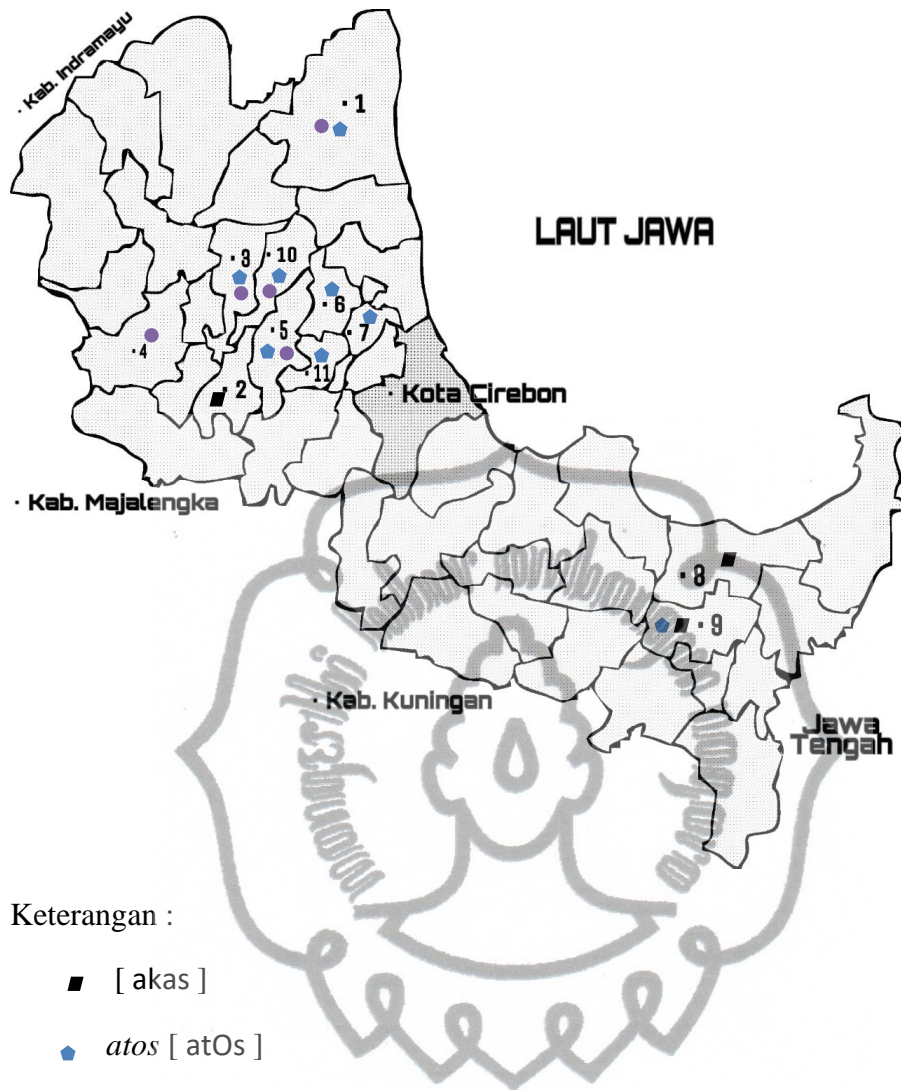
Keterangan :

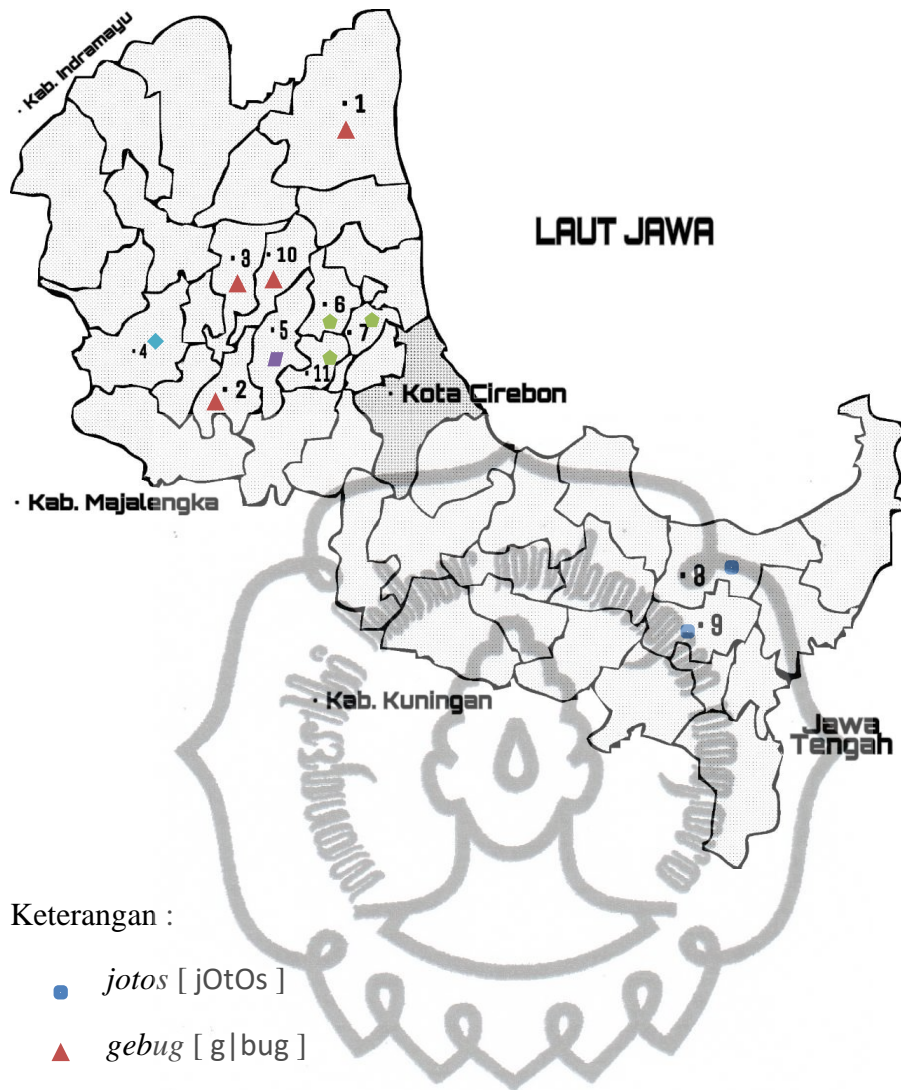
- ▲ *cibuk* [cibi?]
- *gayung* [gayuG]
- ◆ *batok* [batO?]
- *siwur* [siwur]
- *canting* [cantiG]

Peta 53

“Keras”

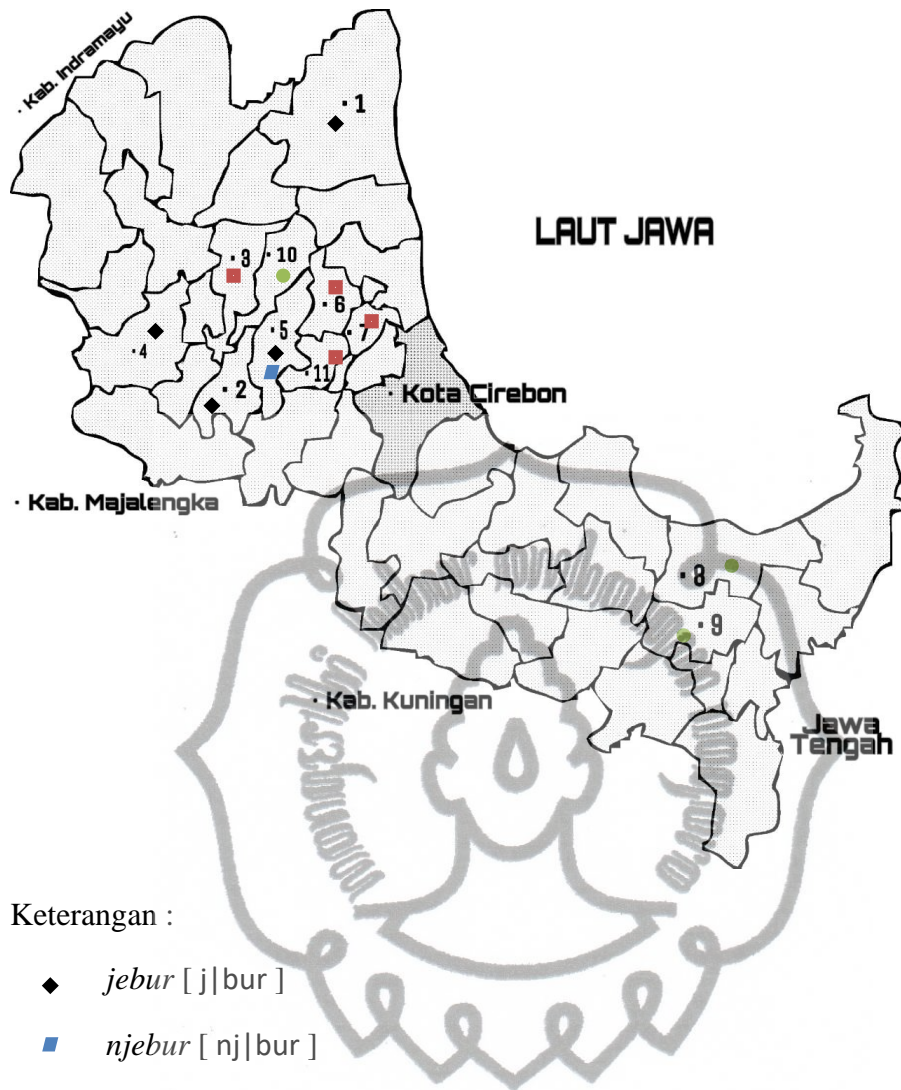
commit to user

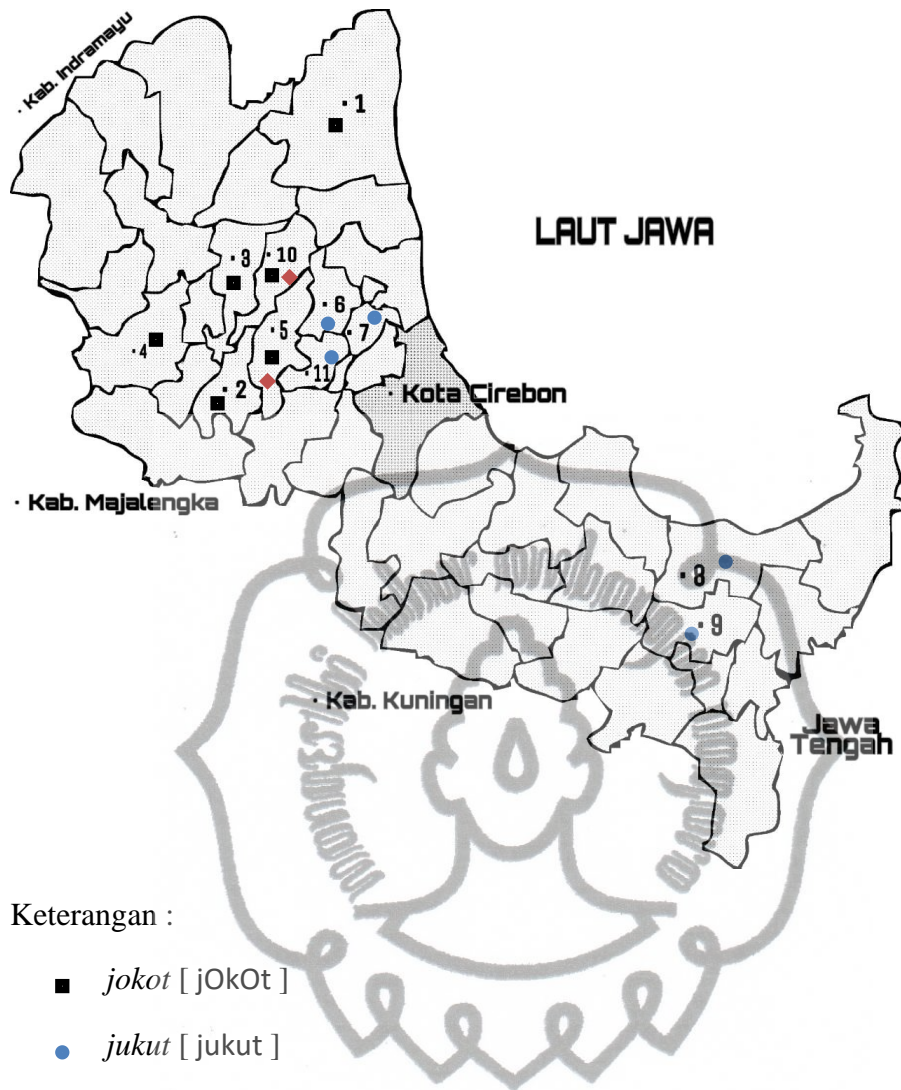

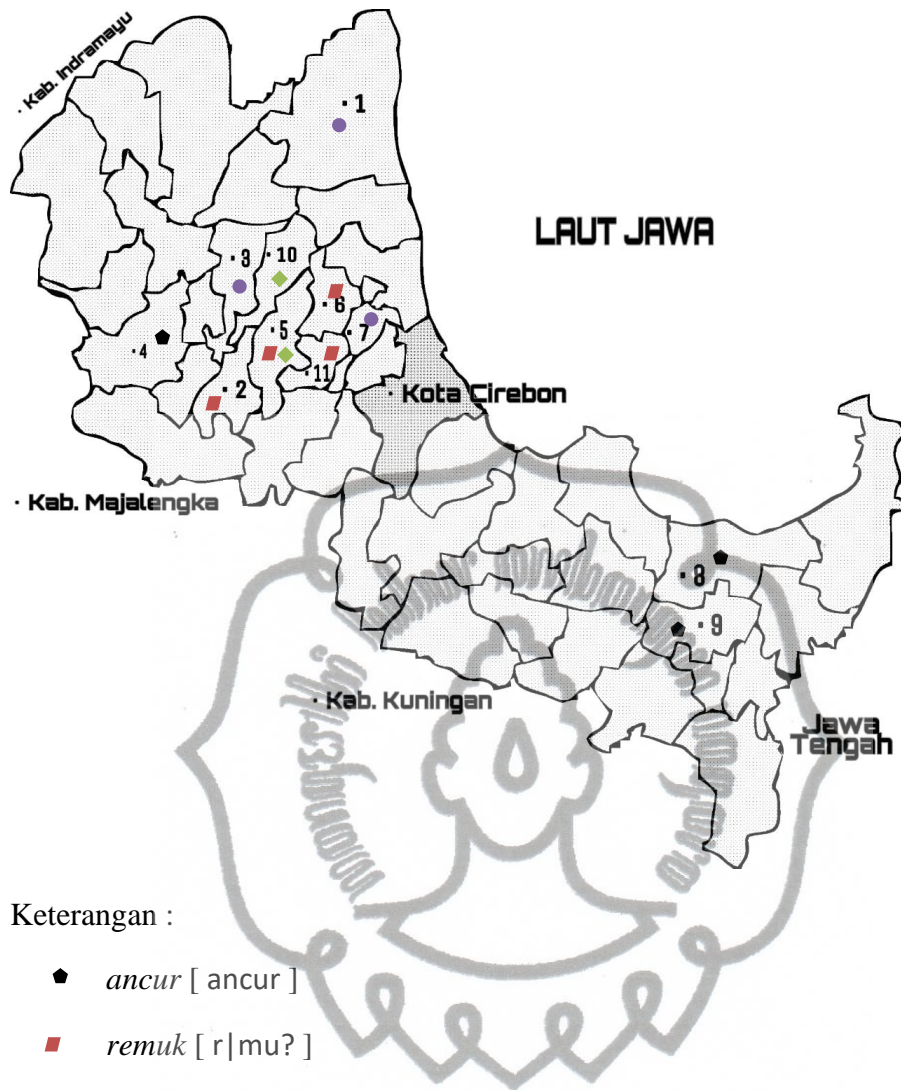

Keterangan :

- *jotos* [jOtOs]
- ▲ *gebug* [g|bug]
- ◆ *nabok* [nabO?]
- *mukul* [mukul]
- ◆ *nonjok* [nOnjO?]

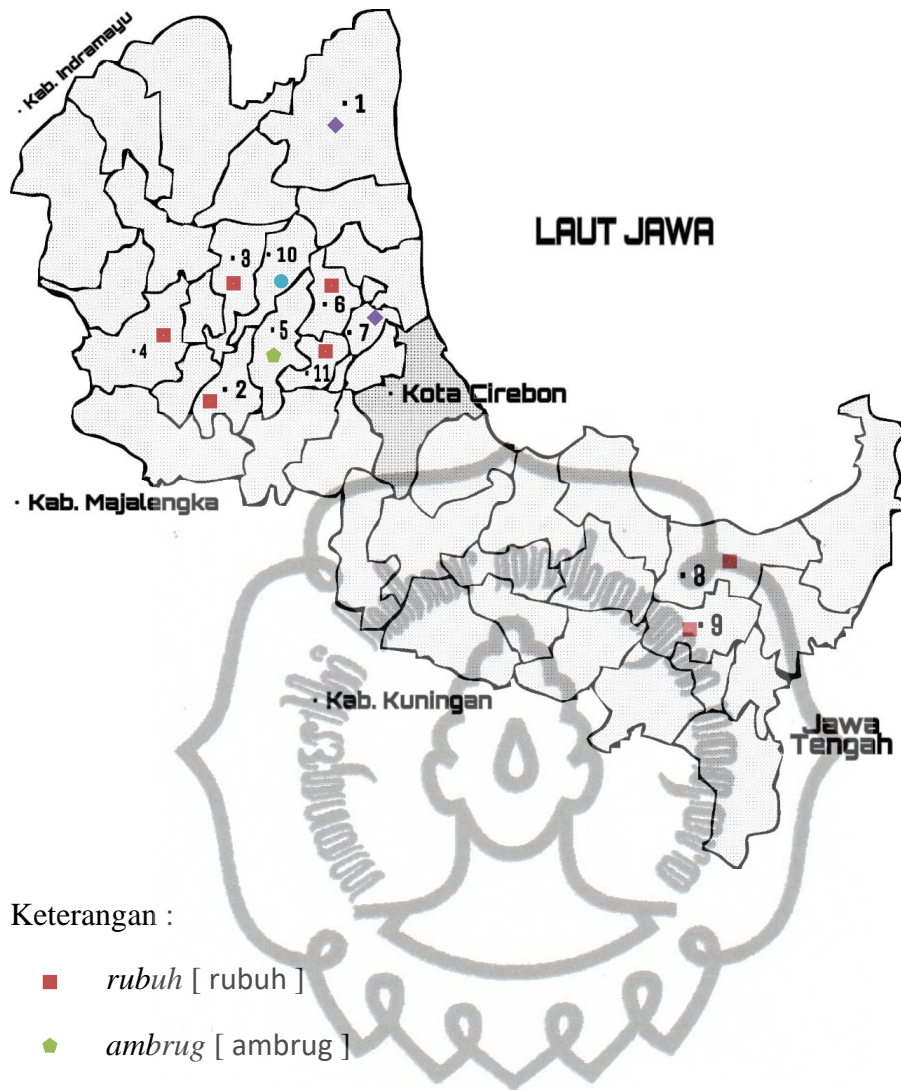

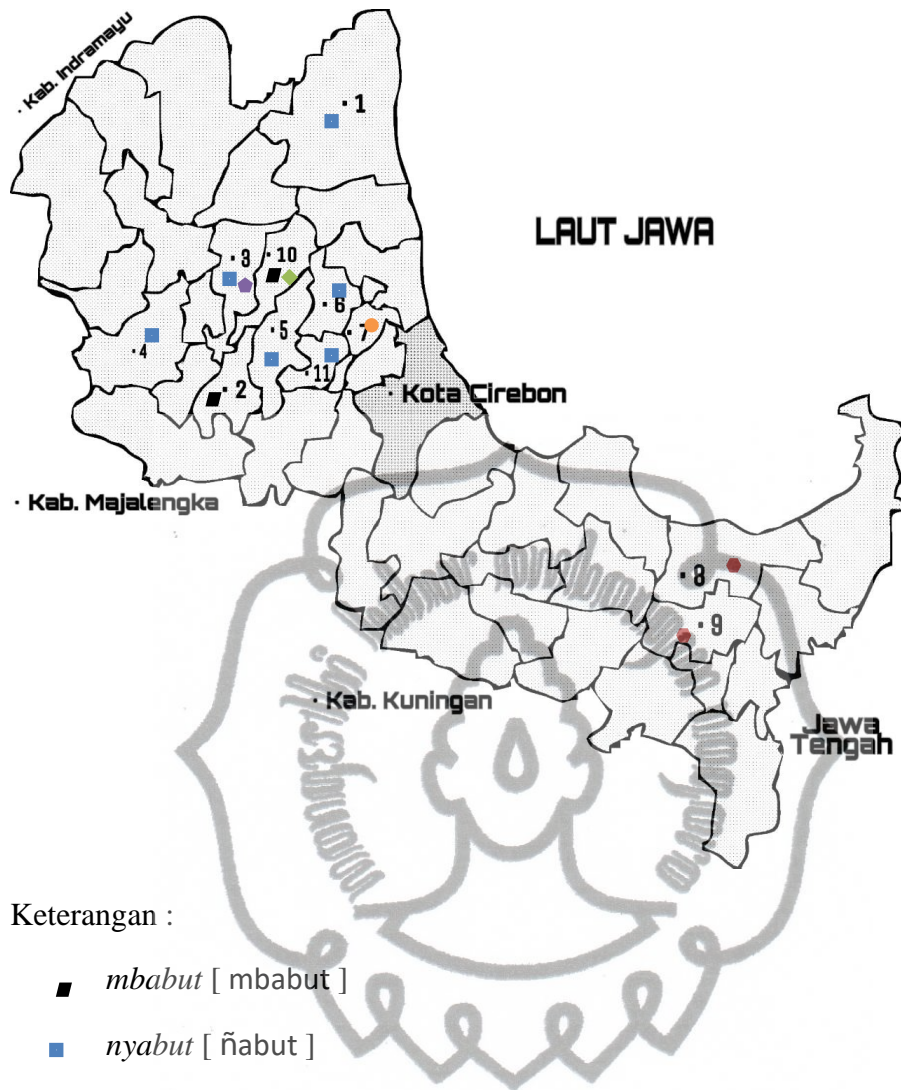
Keterangan :

- *ancur* [ancur]
- *remuk* [r|mu?]
- ◆ *burak* [bura?]
- *rusak* [rusa?]

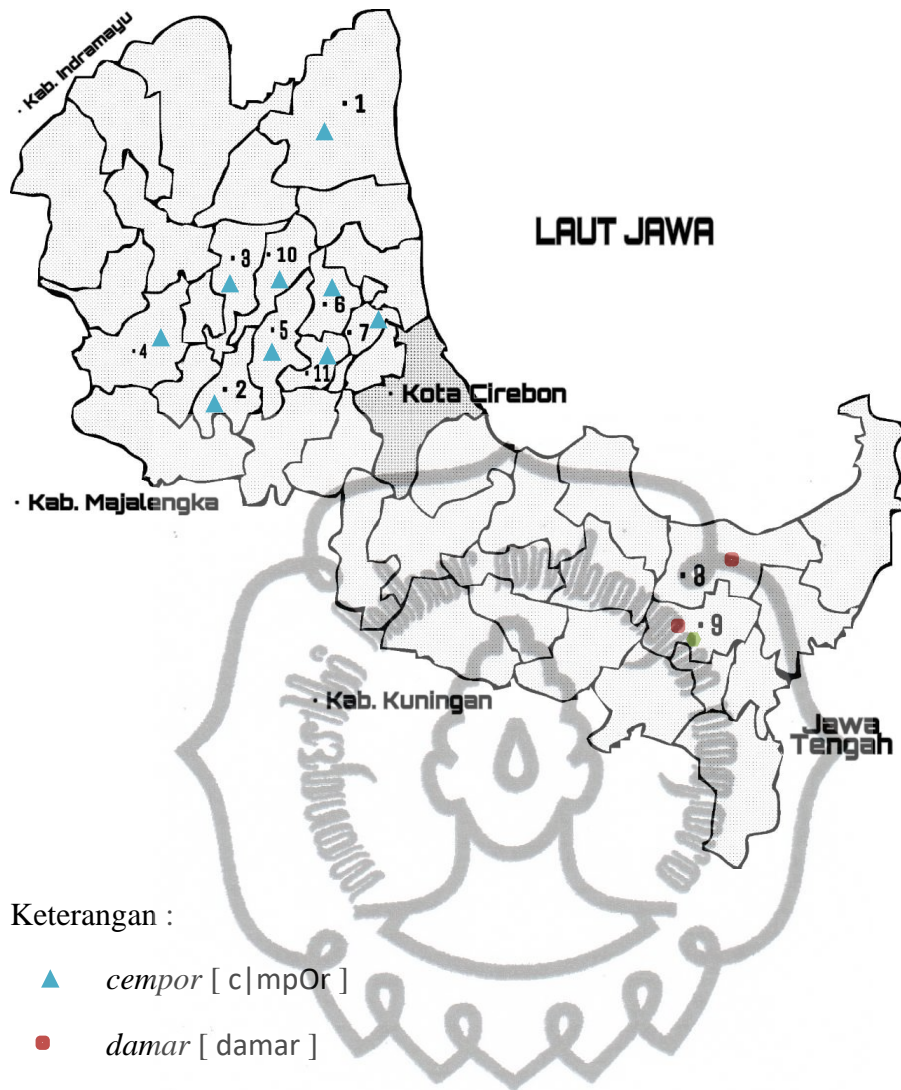
Keterangan :

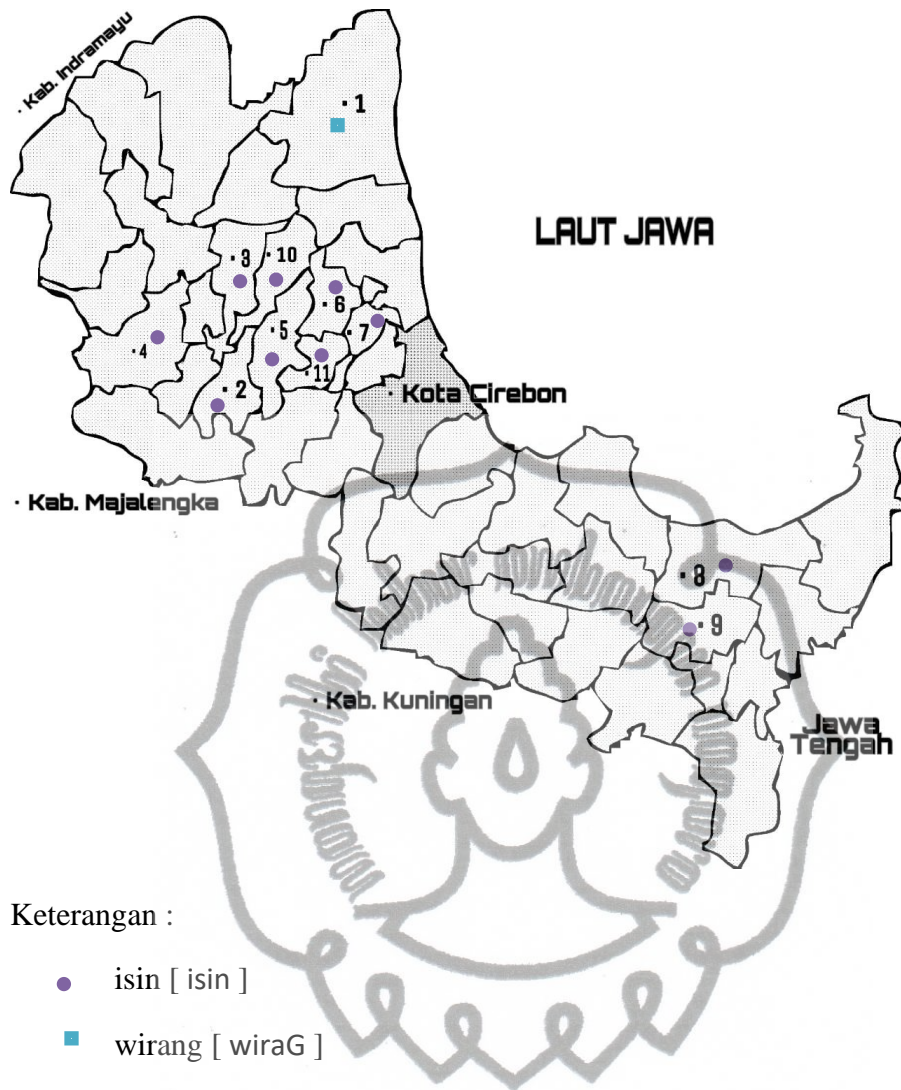
- *rubuh* [rubuh]
- ◆ *ambrug* [ambrug]
- ◆ *ambruk* [ambru?]
- *gebruk* [g|bru?]

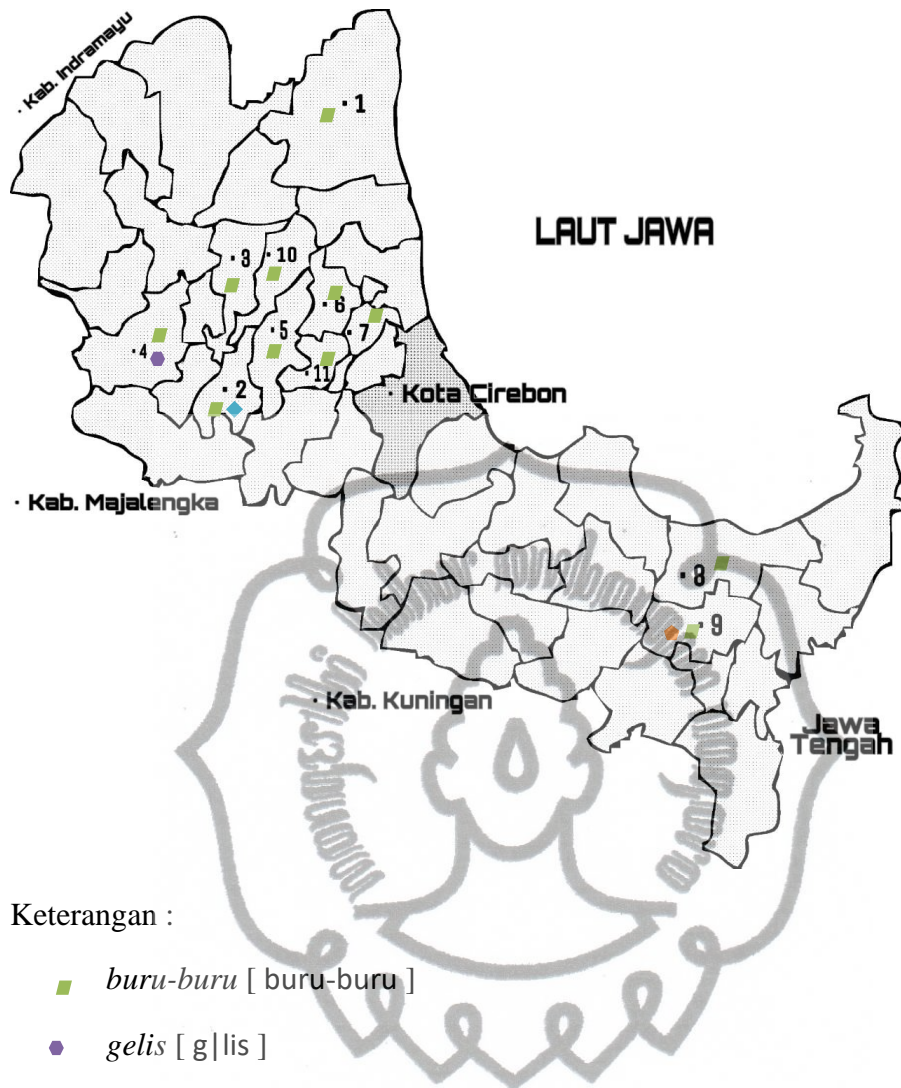

Keterangan :

- *mbabut* [mbabut]
- *nyabut* [ñabut]
- *bubut* [bubut]
- ◆ *mbedol* [mb|dOI]
- ◆ *bedol* [b|dOI]
- *cabut* [cabut]

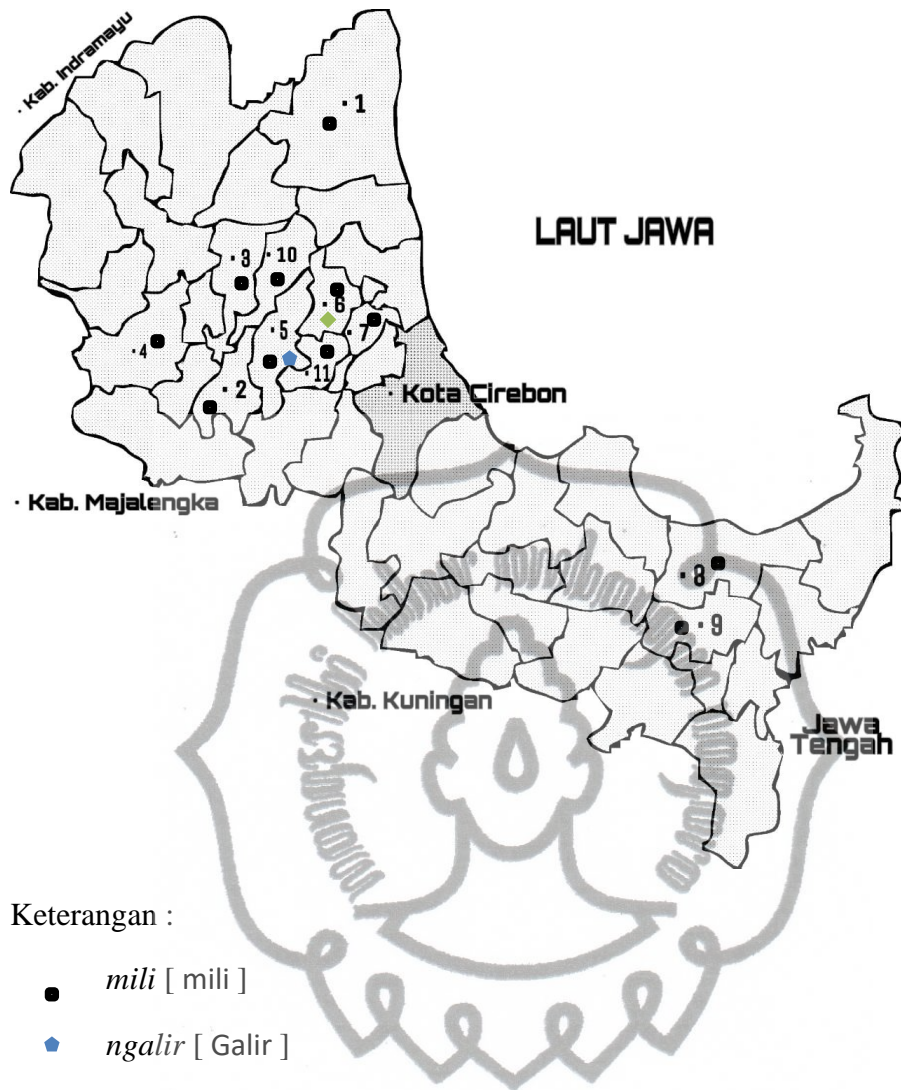

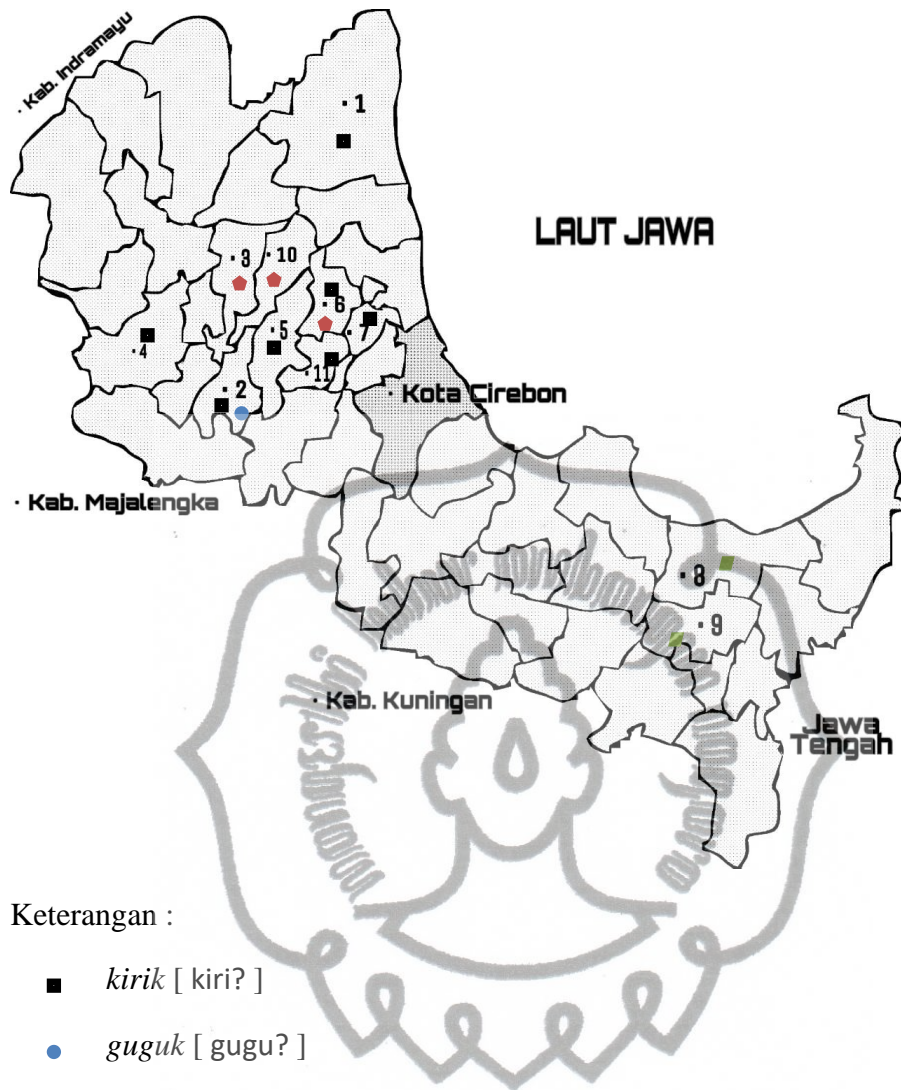

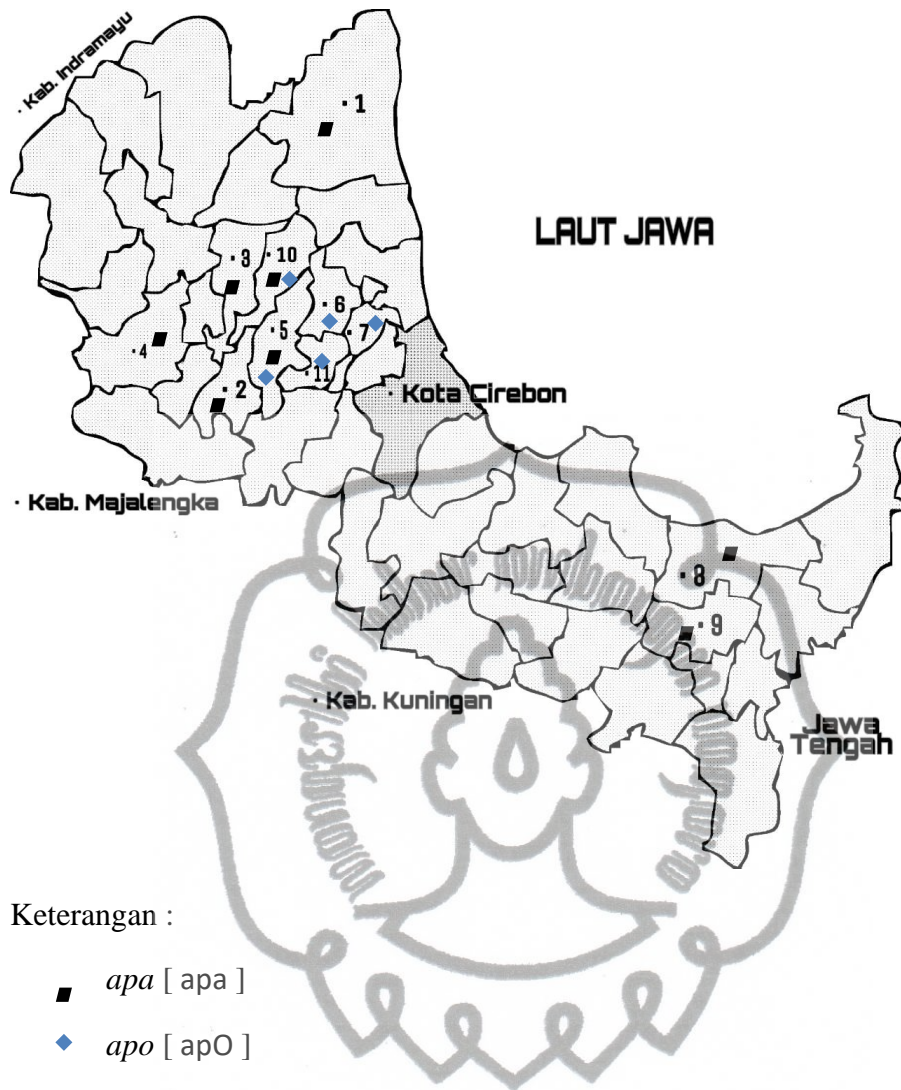

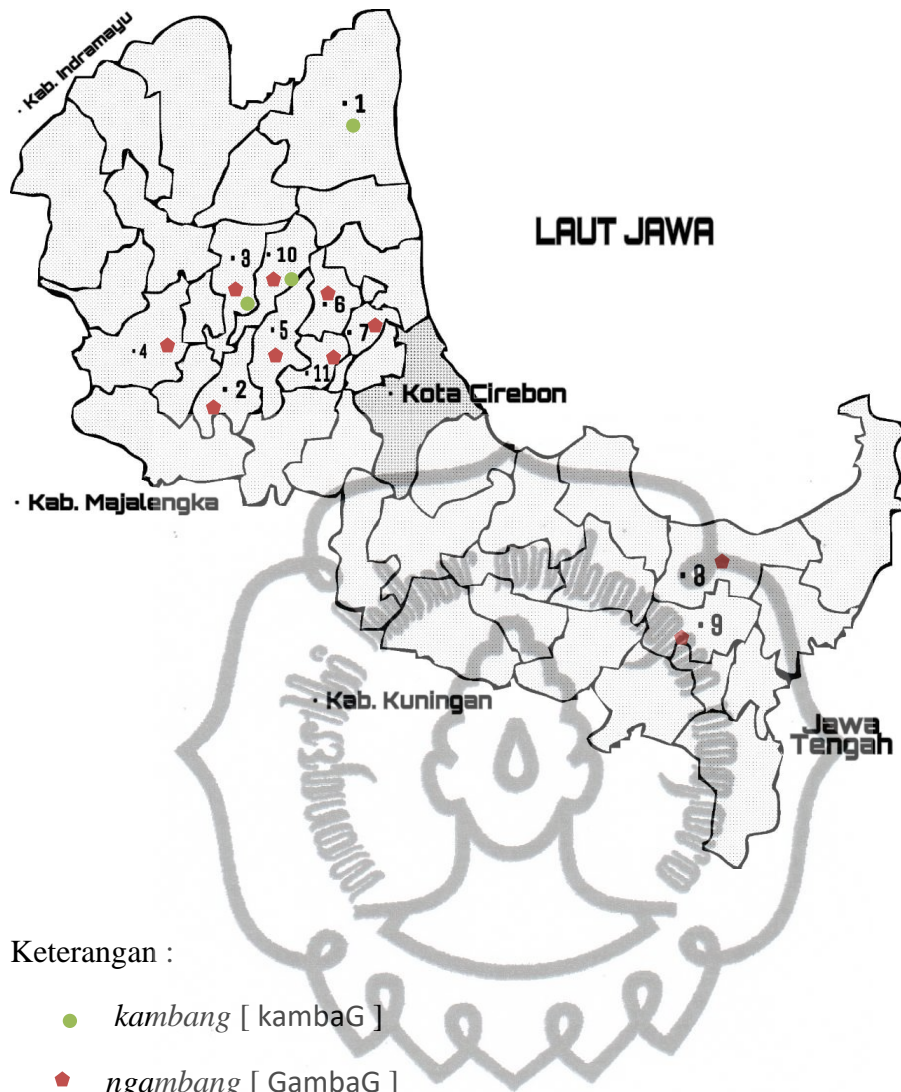
Keterangan :

- *buru-buru* [buru-buru]
- *gelis* [g|lis]
- *kesusu* [k|susu]
- *geris* [g|ris]

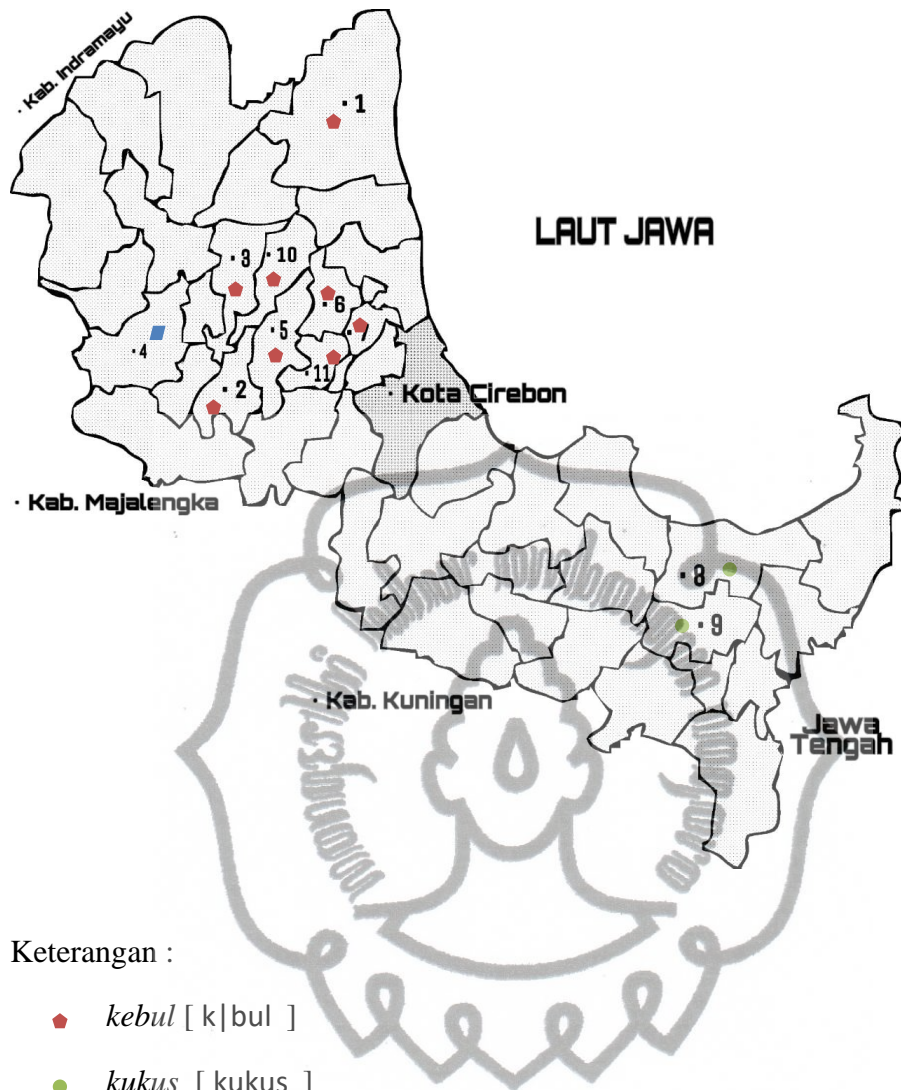

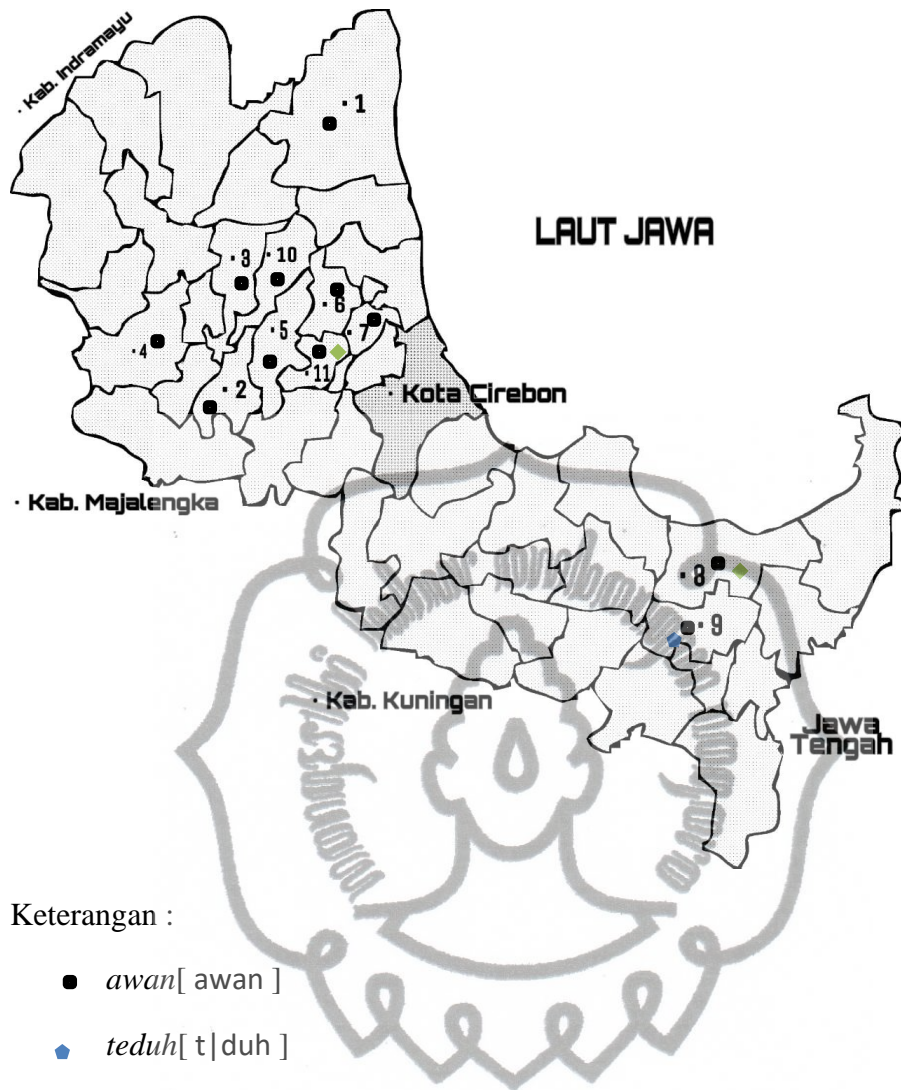

Peta 67

“Asap”

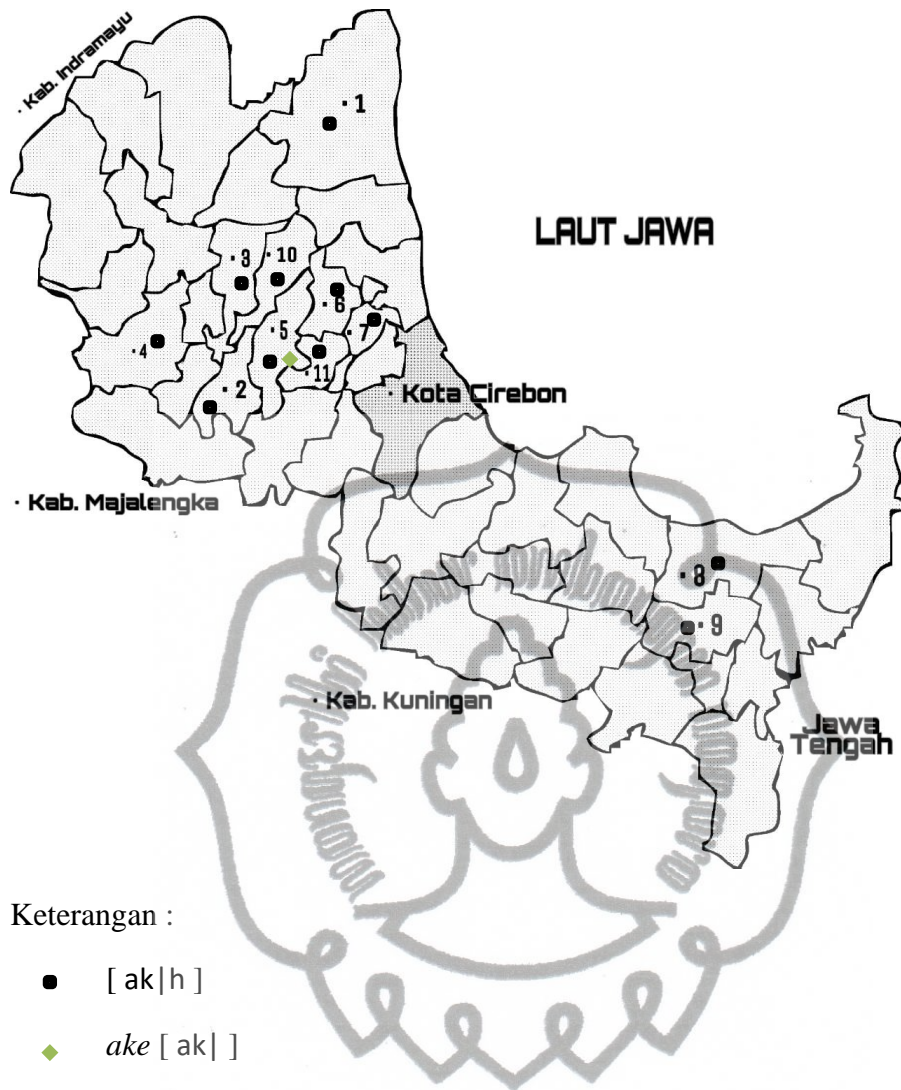
commit to user

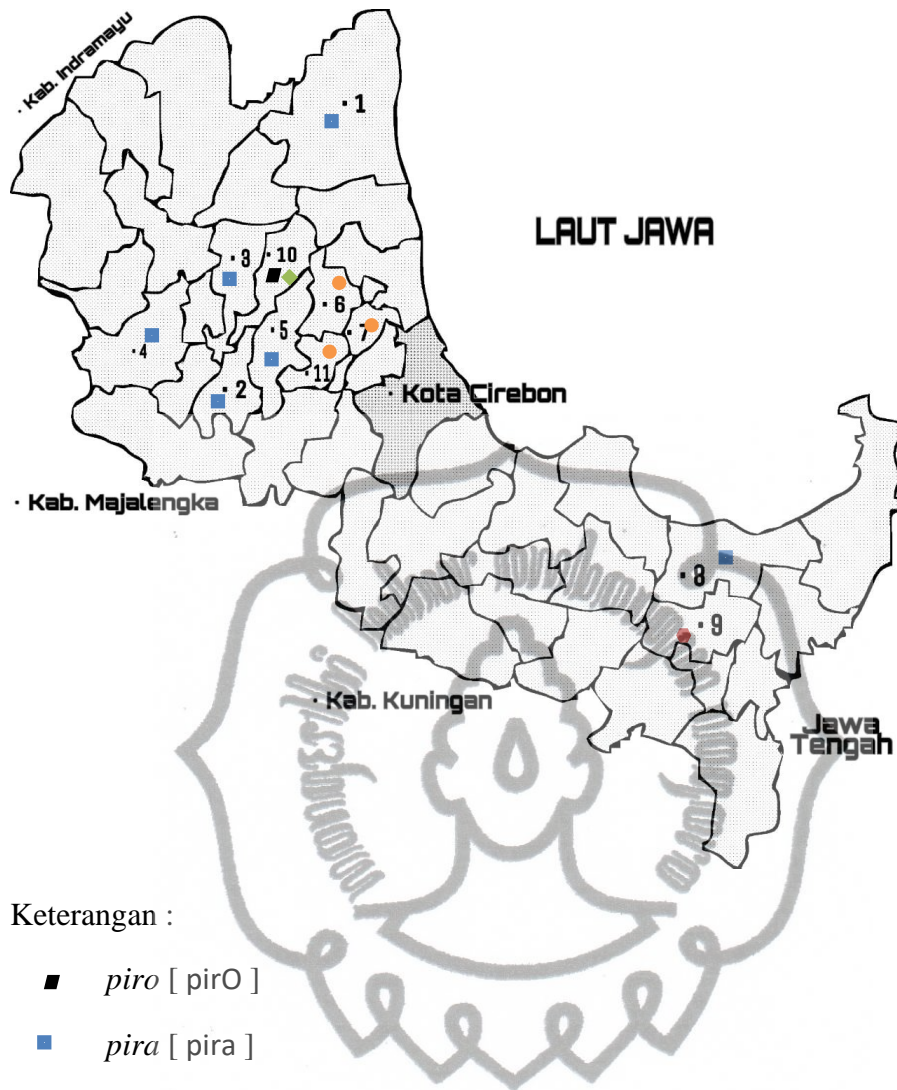

Keterangan :

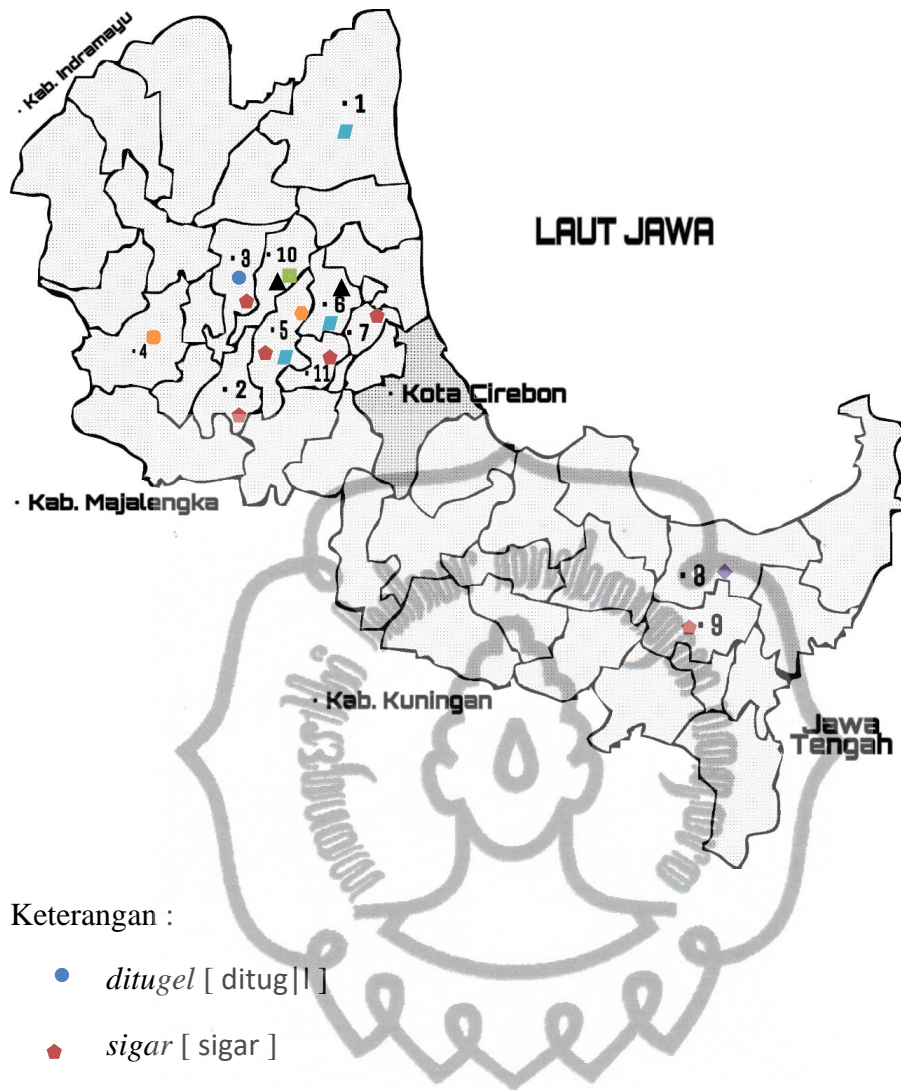
- *awan* [awan]
- ◆ *teduh* [t | duh]
- ◆ *mendung* [m | nduG]

Keterangan :

- *piro* [pirO]
- *pira* [pira]
- *pirang-pirang* [piraG-piraG]
- ◆ *ana pira* [ana pira]
- *pira-pira* [pira-pira]

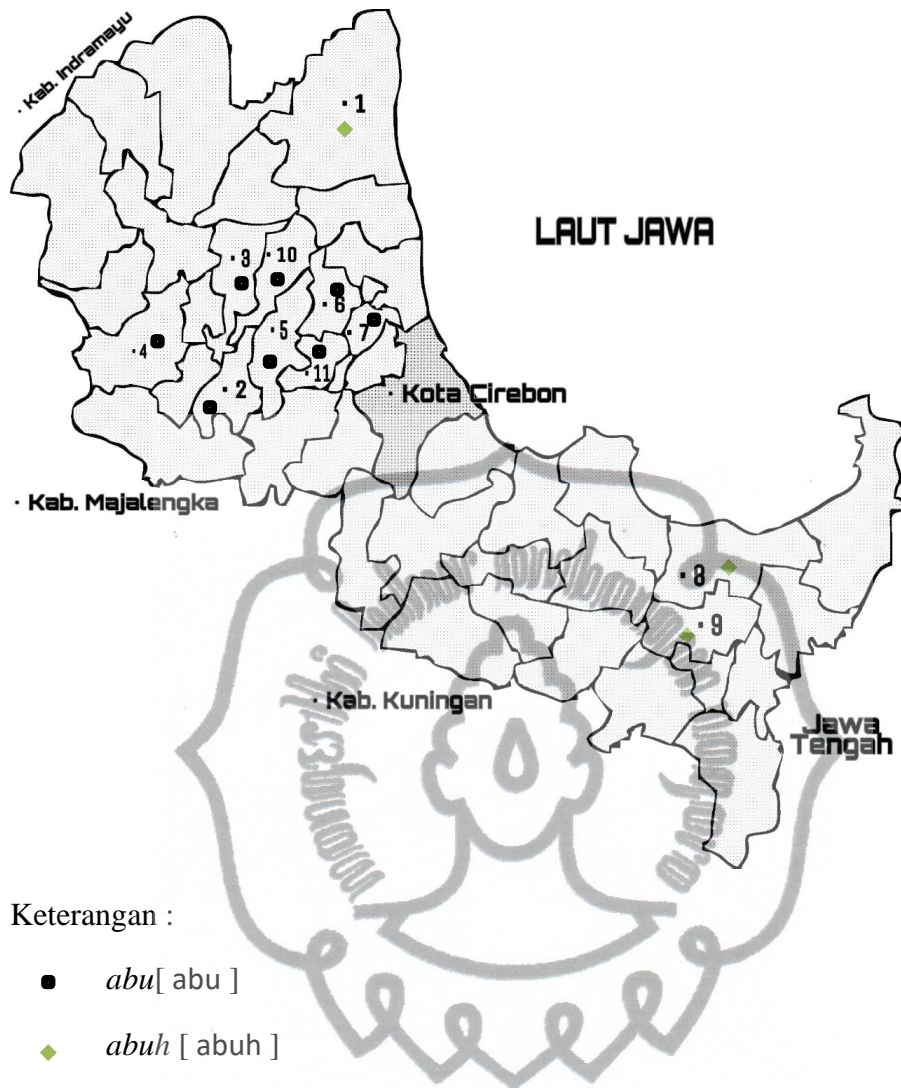
Keterangan :

- *ditugel* [ditug|l]
- ♦ *sigar* [sigar]
- ▲ *tugel* [tug|l]
- *nugel* [nug|l]
- ♦ *dipecah* [dip|cah]
- *mbelah* [mb|lah]
- *nyigar* [ñigar]
- *mecah* [m|cah]

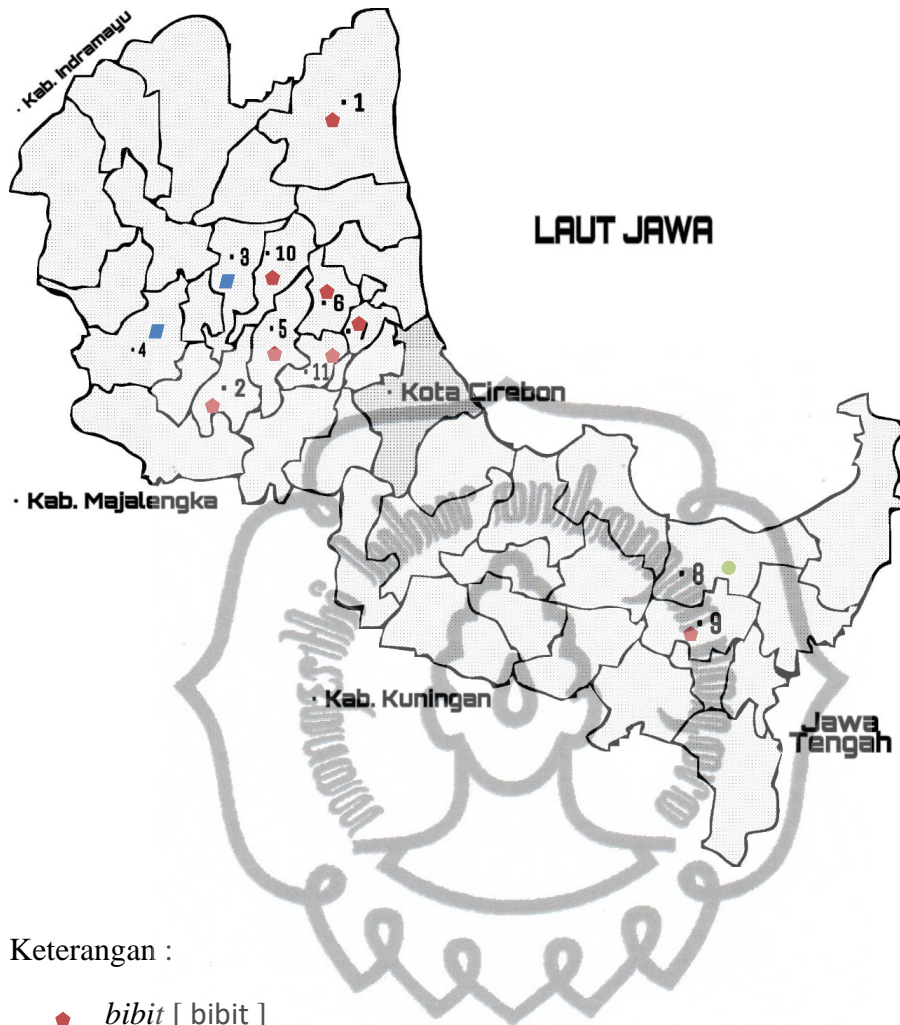
Peta 72

“Bengkak”

commit to user

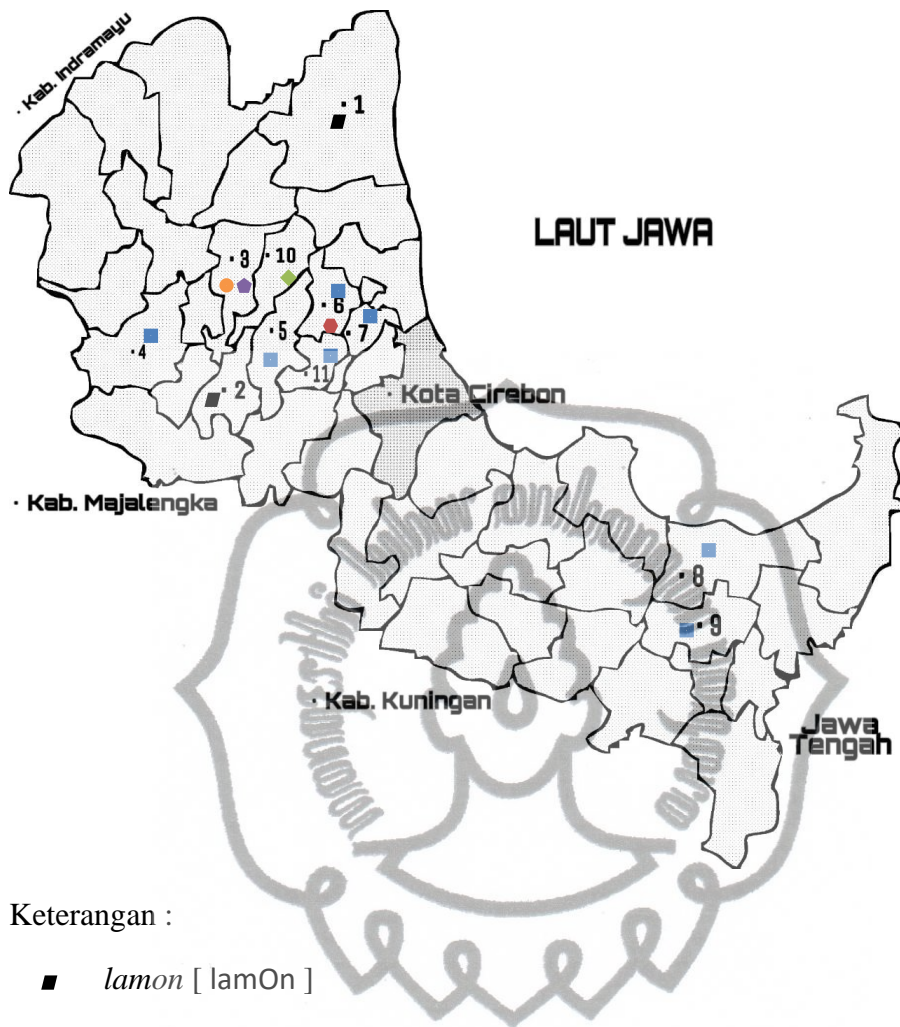
“Benih”

Keterangan :

- ◆ *bibit* [bibit]
- *winih* [winih]
- *tanduran* [tanduran]

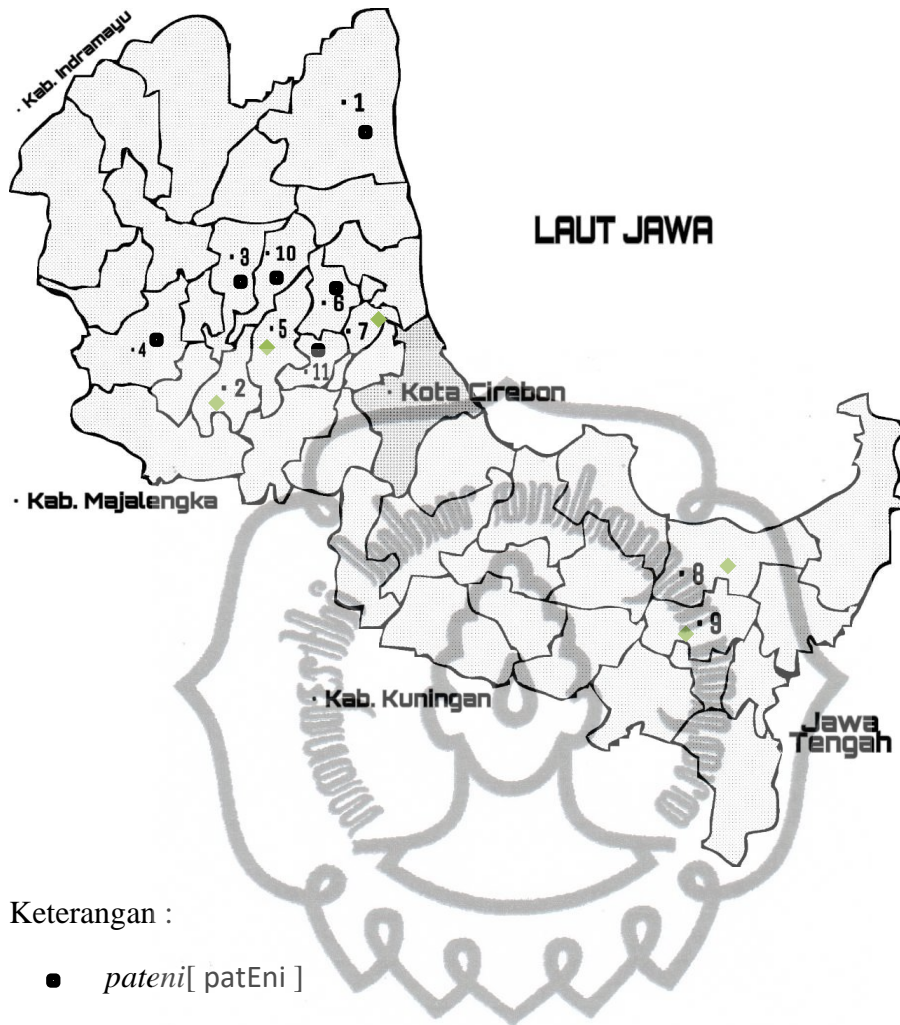
“Bilamana”

Keterangan :

- *lamon* [lamOn]
- *lamun* [lamun]
- *apa kuene* [apa ku|ne]
- ◆ *kepriben* [k|pribEn]
- ◆ *engkoe pribe* [|GkOe pribE]
- *priben* [pribEn]

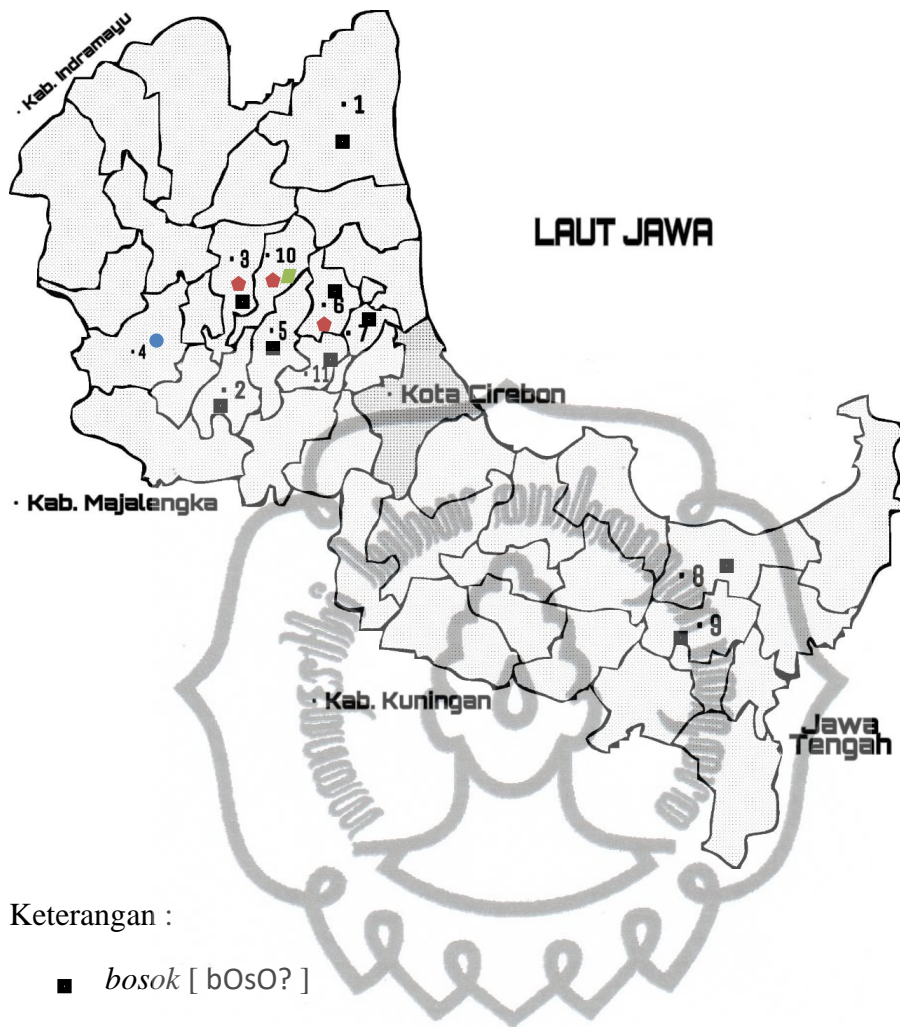
“Bunuh”

Keterangan :

- *pateni* [patEni]
- ◆ *mateni* [matEni]

“Busuk”

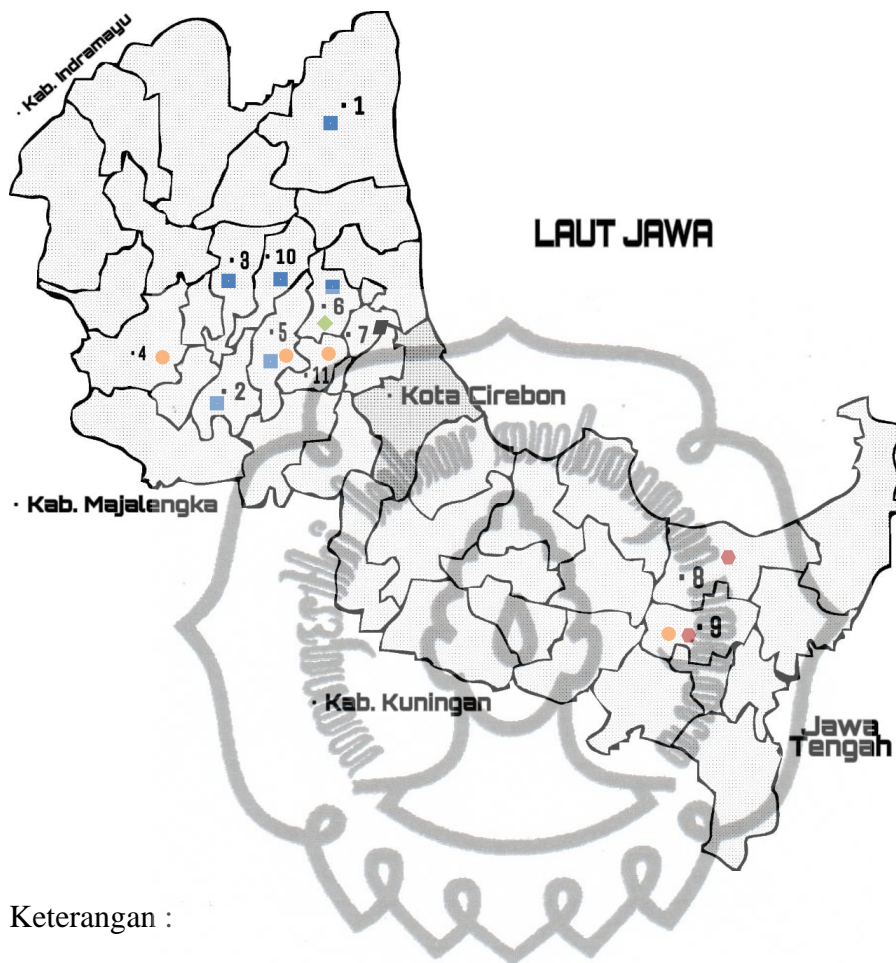

Keterangan :

- *bosok* [bOsO?]
- *busuk* [busu?]
- ◆ *mambu* [mambu]
- *batang* [bataG]

Peta 77

“Dan”

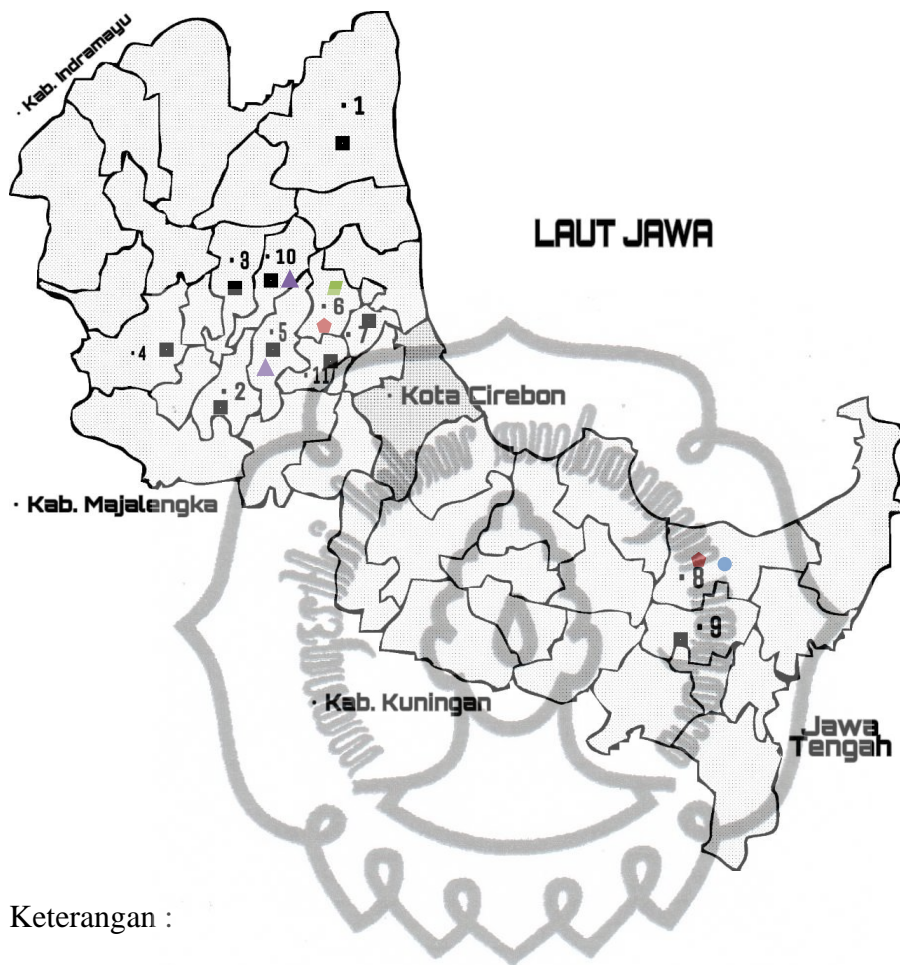

Keterangan :

- lagan [lagan]
- karo [karO]
- ◆ bari [bari]
- ◆ maning[maniG]
- lan [lan]

Peta 78

“Danau”

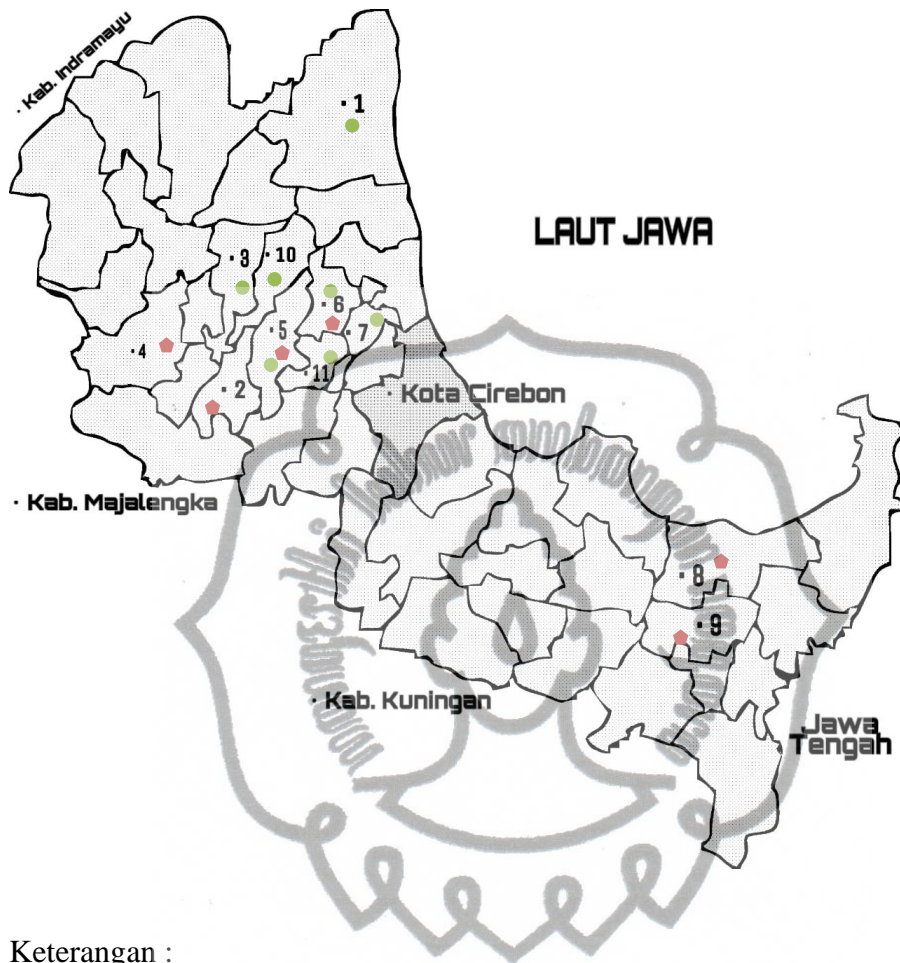

Keterangan :

- *danau* [danau]
- *telaga* [t|laga]
- ◆ *waduk* [wadu?]
- *kolam* [kOlam]
- ▲ *balong* [balOG]

Peta 79

“Darah”

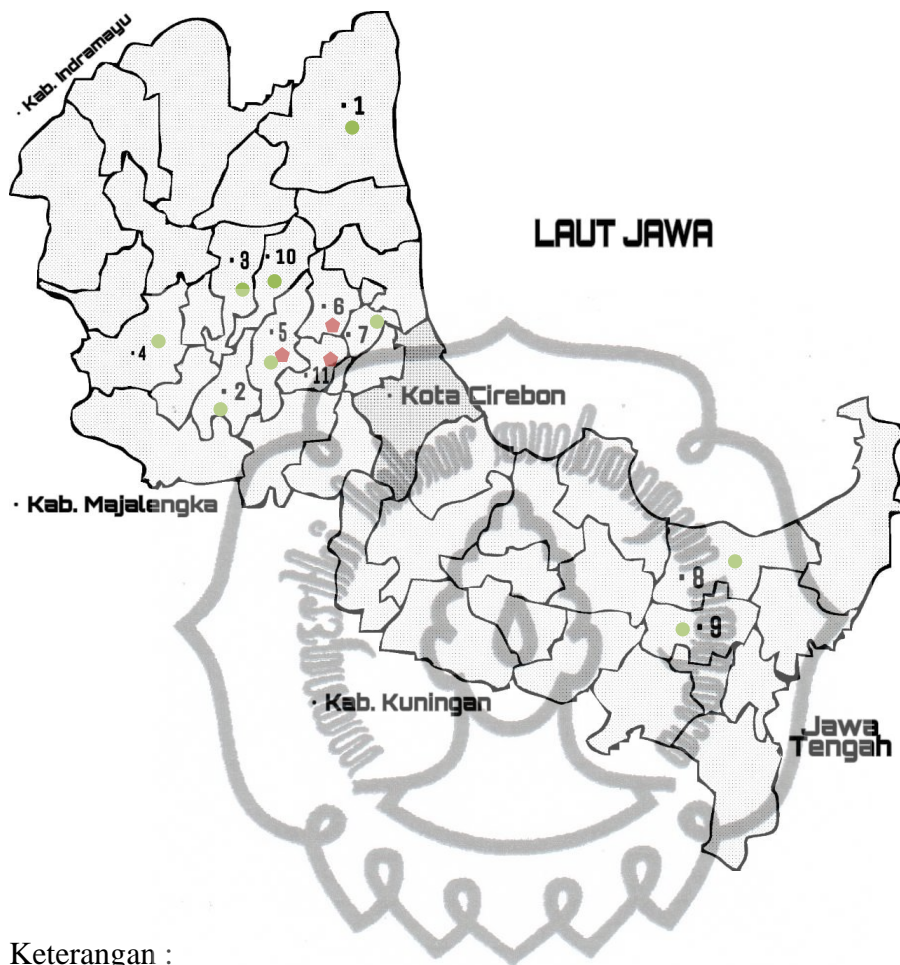
Keterangan :

● *geti* [g | ti]

◆ *getih* [g | tih]

Peta 80

“Datang”

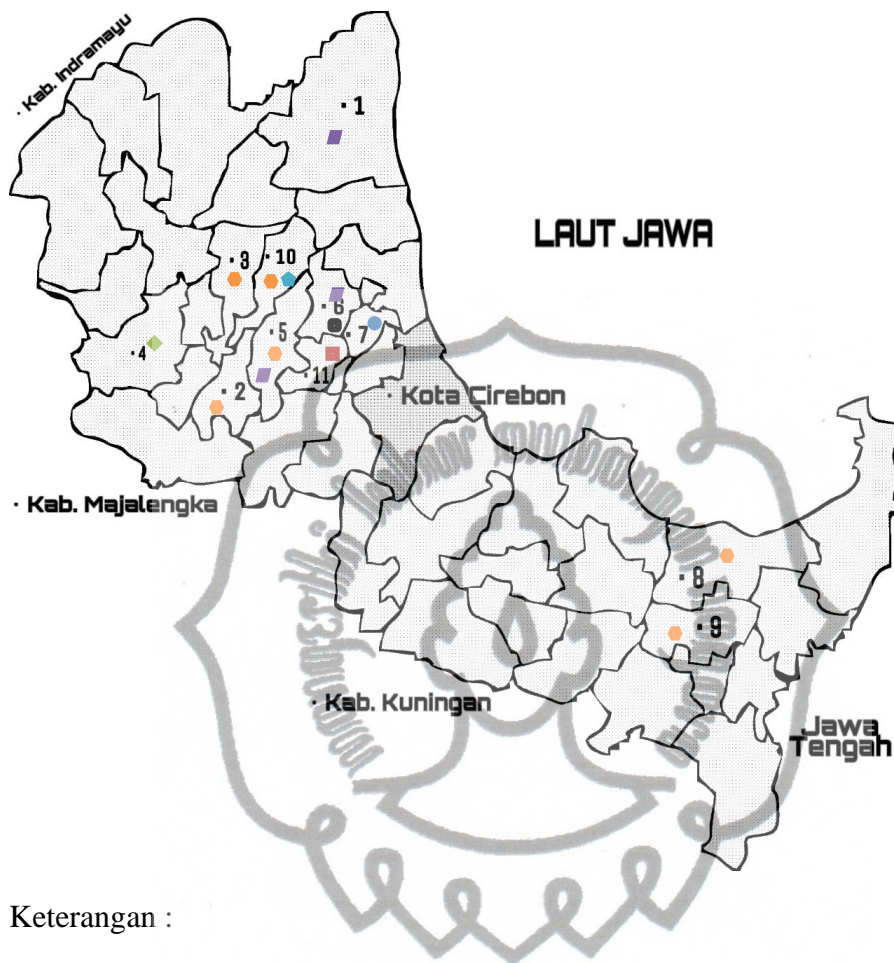
Keterangan :

● teka [teka]

◆ teko [tekO]

Peta 81

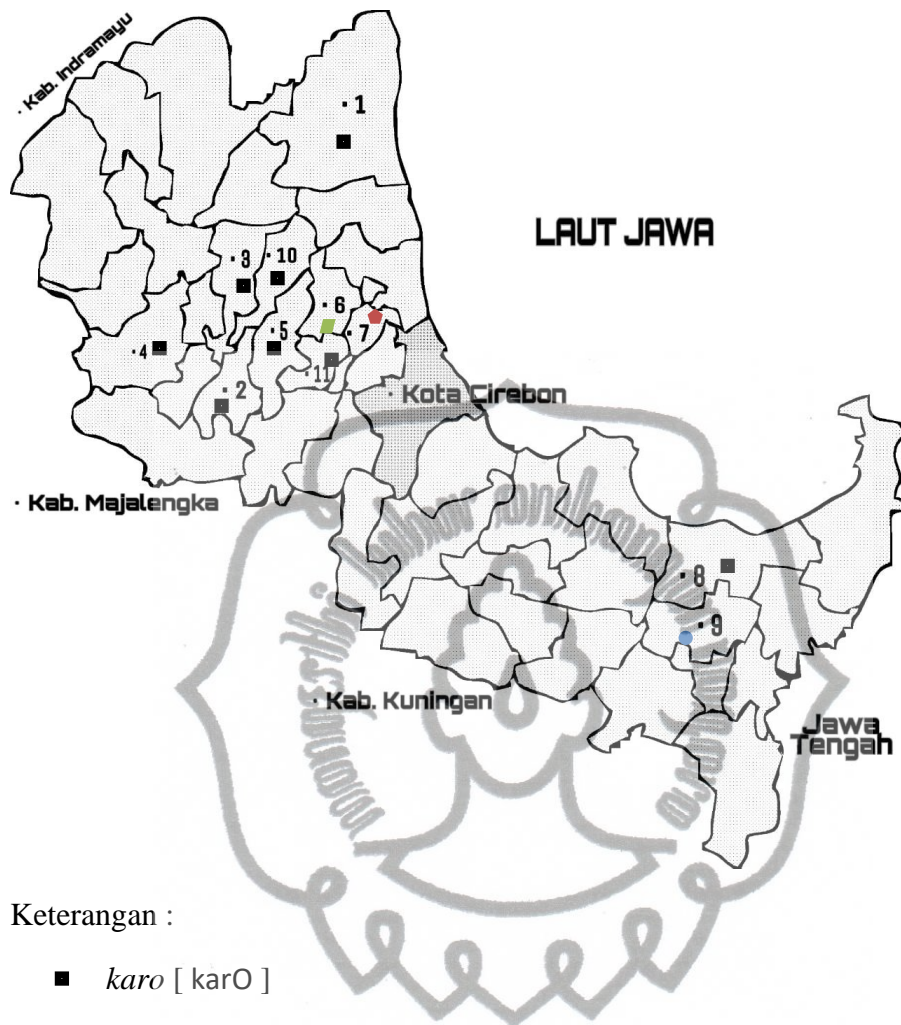
“Debu”

Keterangan :

- awu [awu]
- ◆ debu [d | bu]
- bledug [bl | dug]
- ◆ ledug [l | dug]
- abu [abu]
- kebul [k | bul]
- bledugan [bl | dugan]

“Dengan”

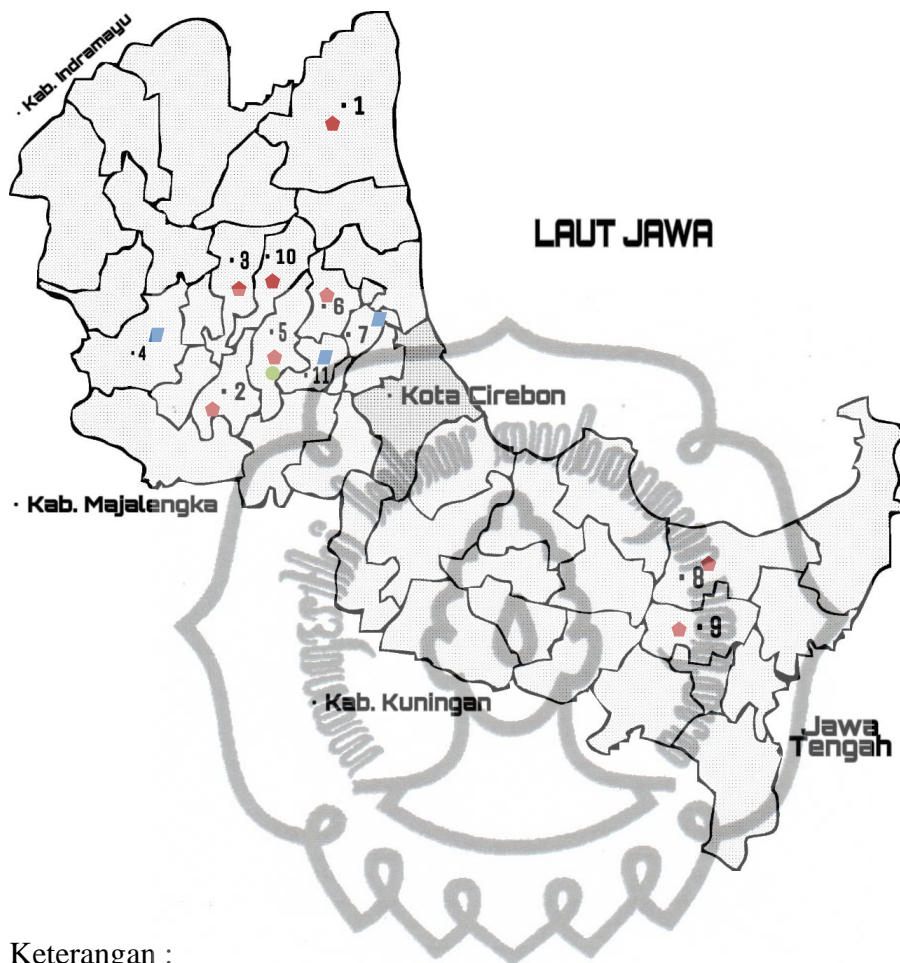

Keterangan :

- *karo* [karO]
- *bari* [bari]
- ◆ *laganan* [laganan]
- *maning* [maniG]

Peta 83

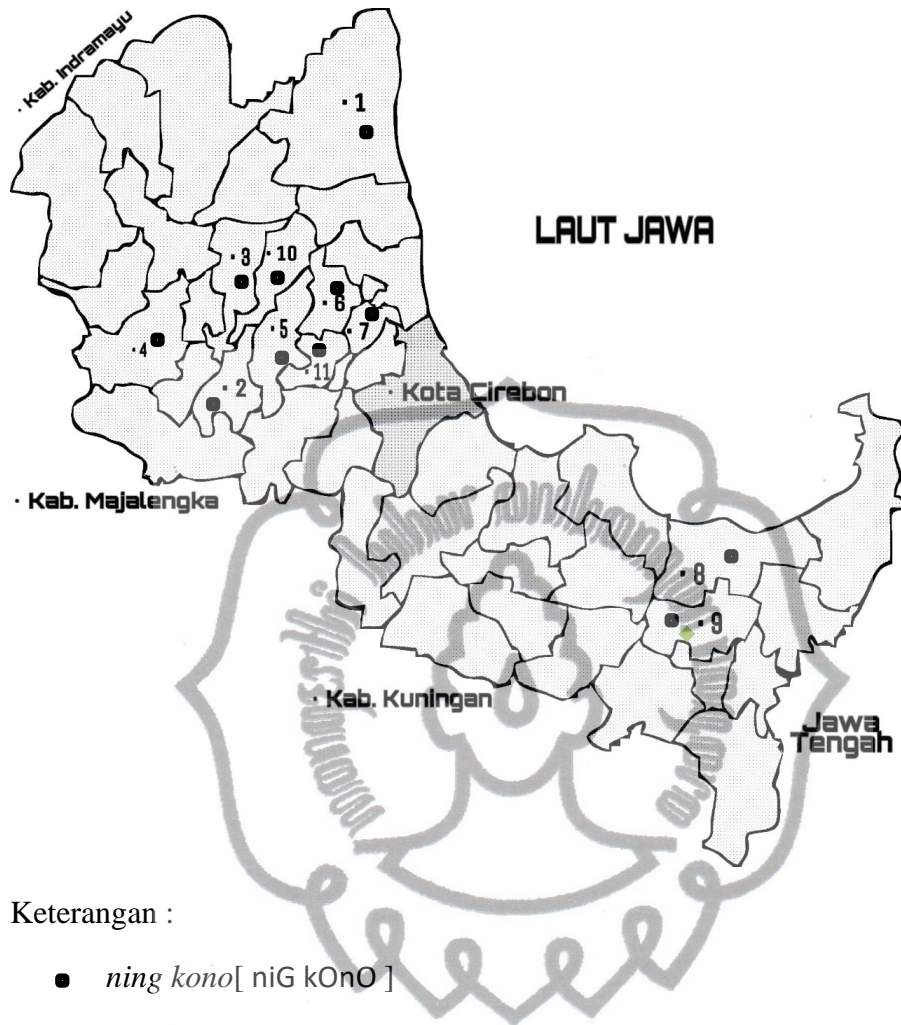
“Di mana”

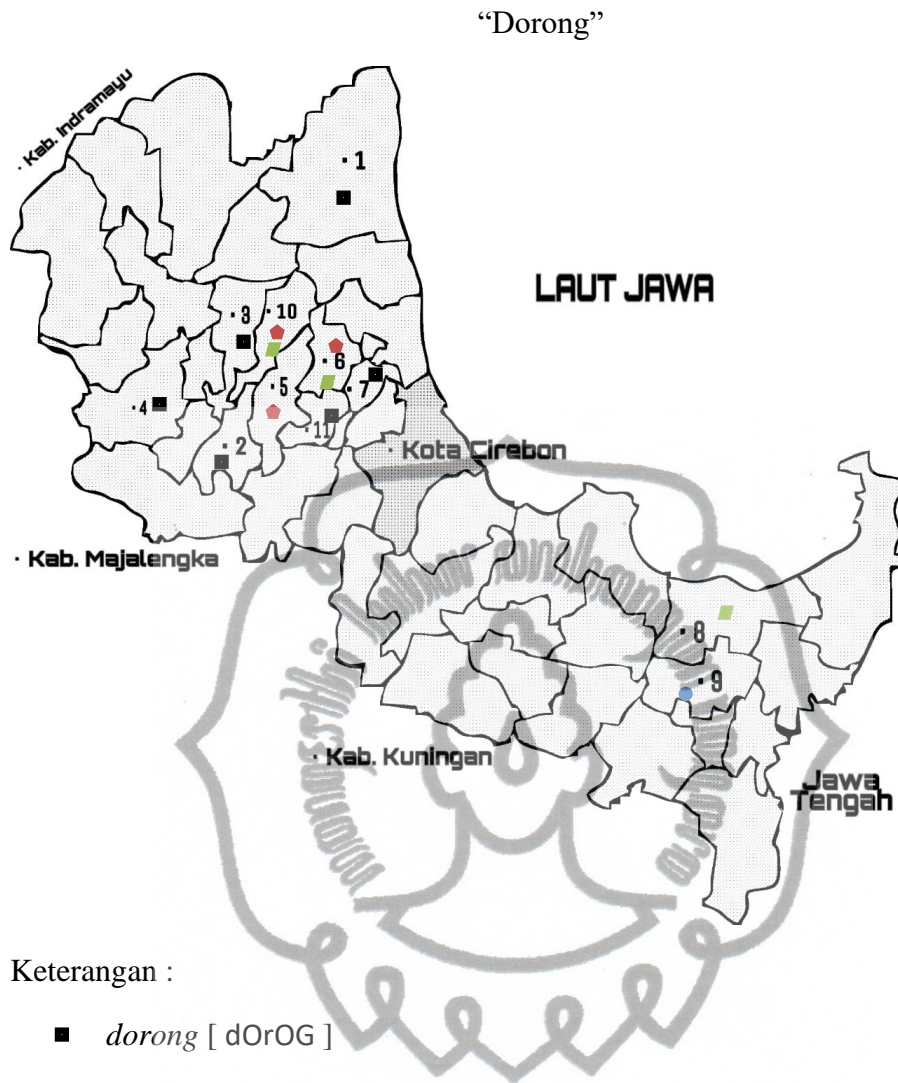

Keterangan :

- ◆ *ning endi* [niG | ndi]
- *ning ende* [niG | ndE]
- *ning ndi* [niG ndi]

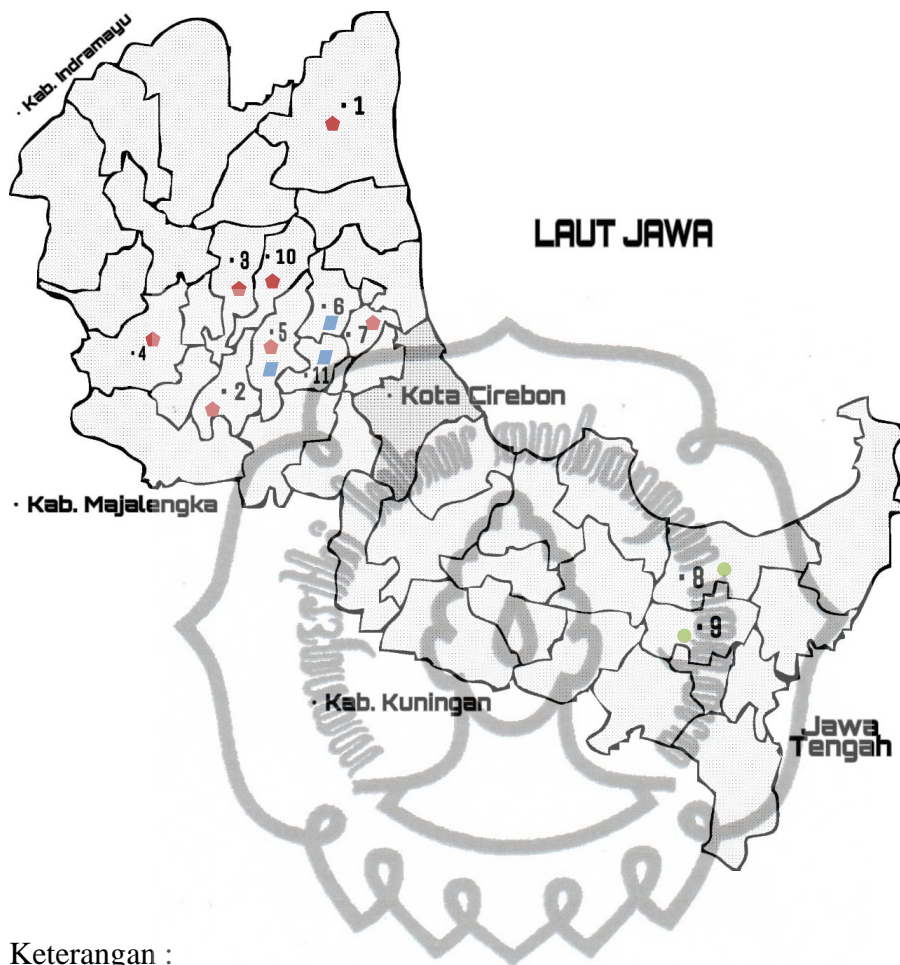
“Di situ”

Peta 86

“Garam”

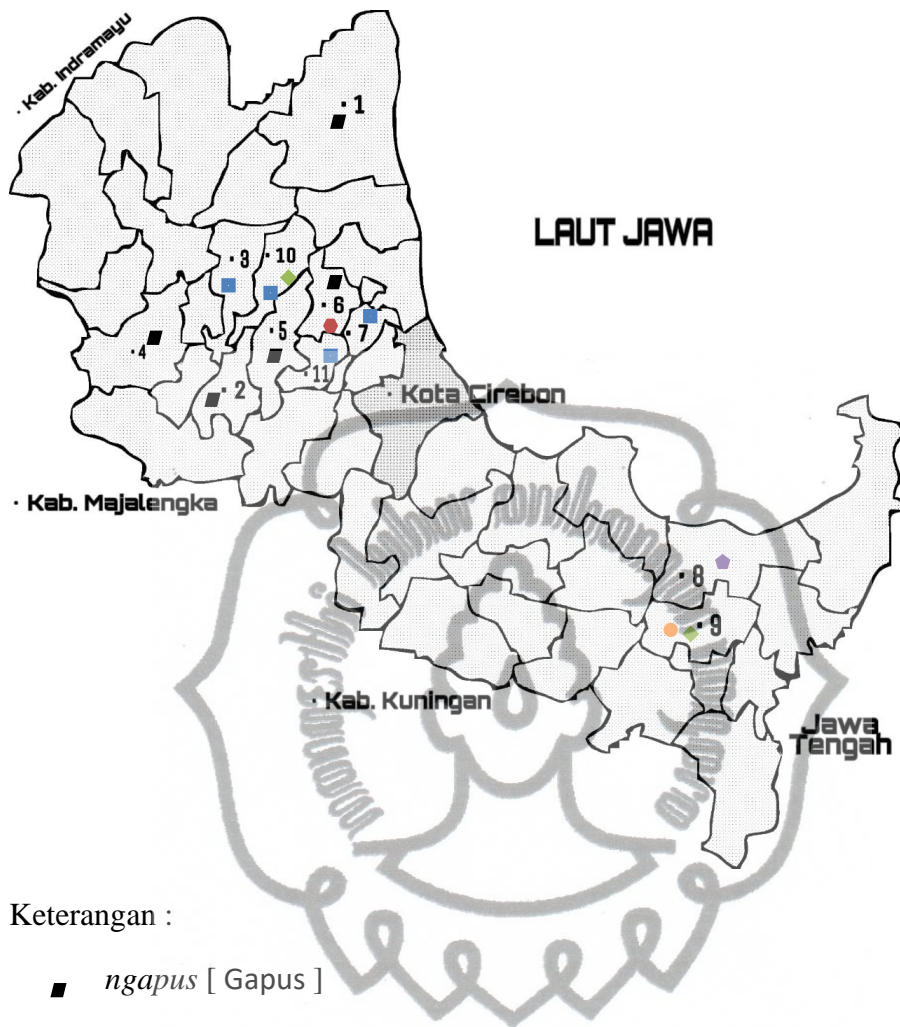
Keterangan :

- ◆ *uya* [uya]
- *uyah* [uyah]
- *uyo* [uyO]

commit to user

Peta 87

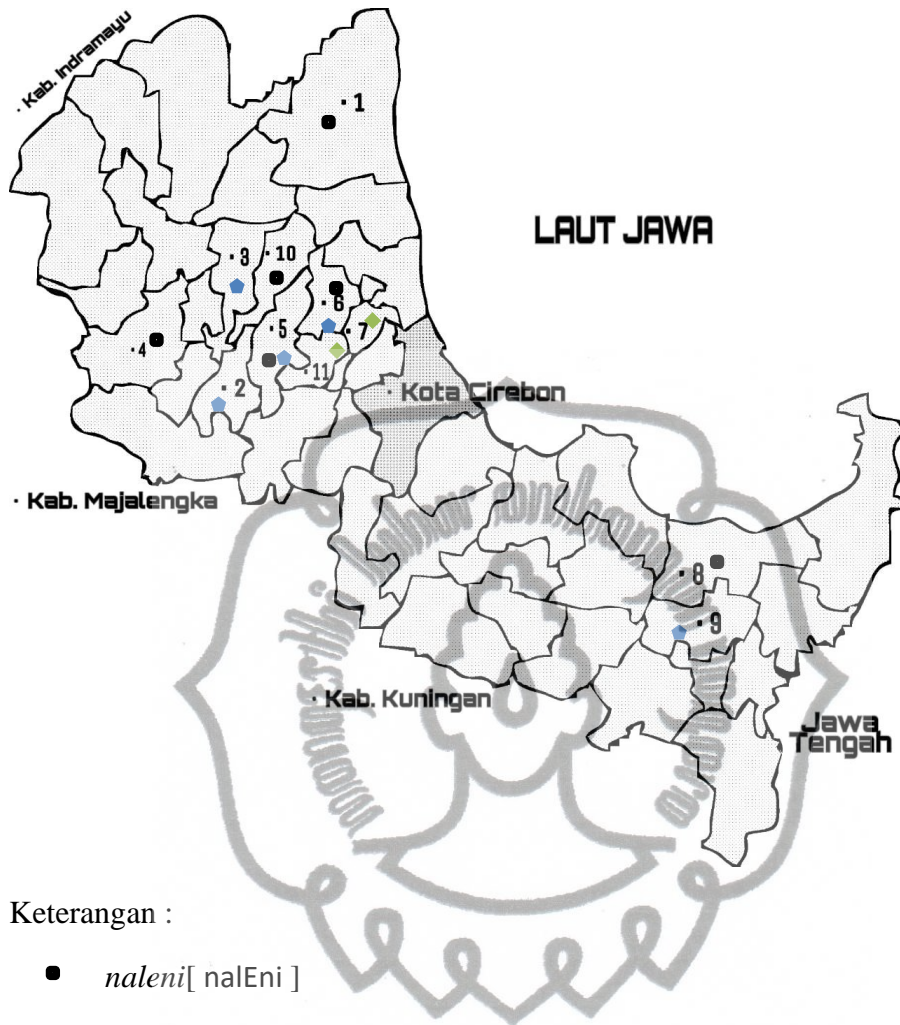
“Hapus”

Keterangan :

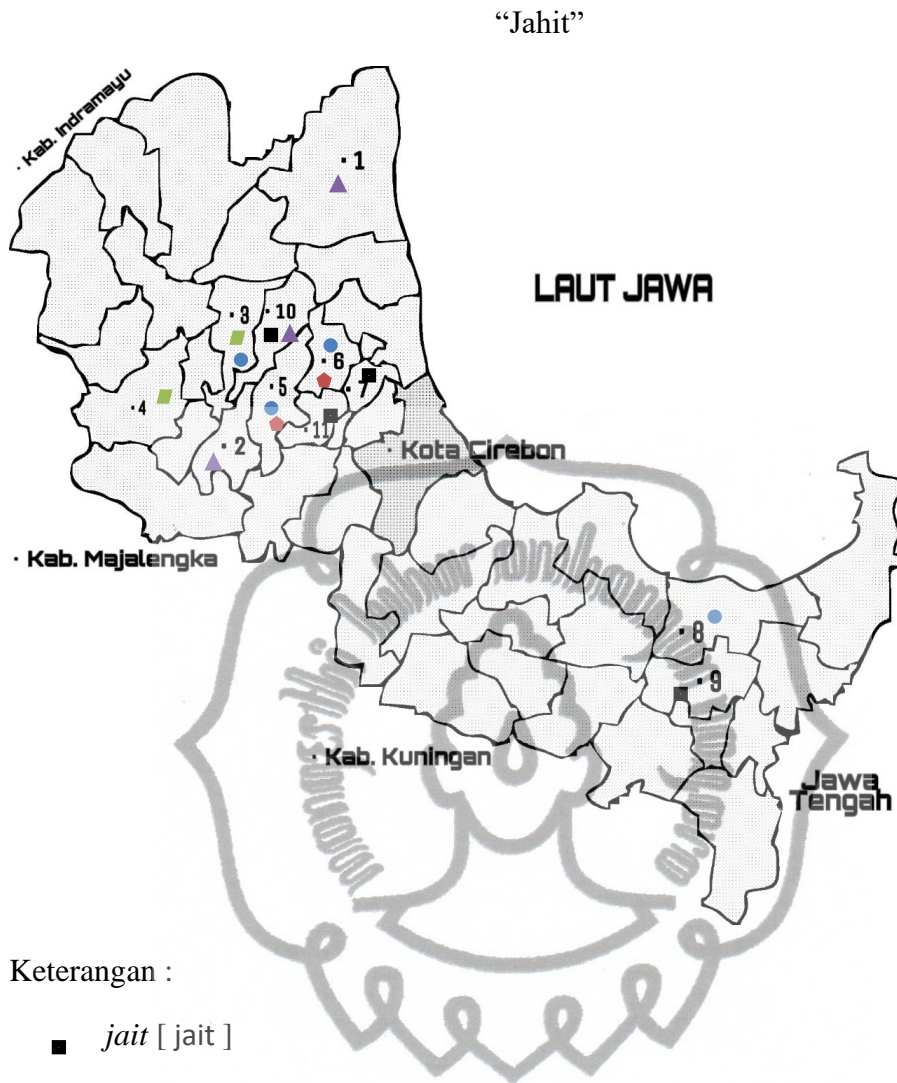
- *ngapus* [Gapus]
- *hapus* [hapus]
- *setip* [s|tip]
- ◆ *apus* [apus]
- *usek* [us|?]
- *dapus* [dapus]

“Ikat”

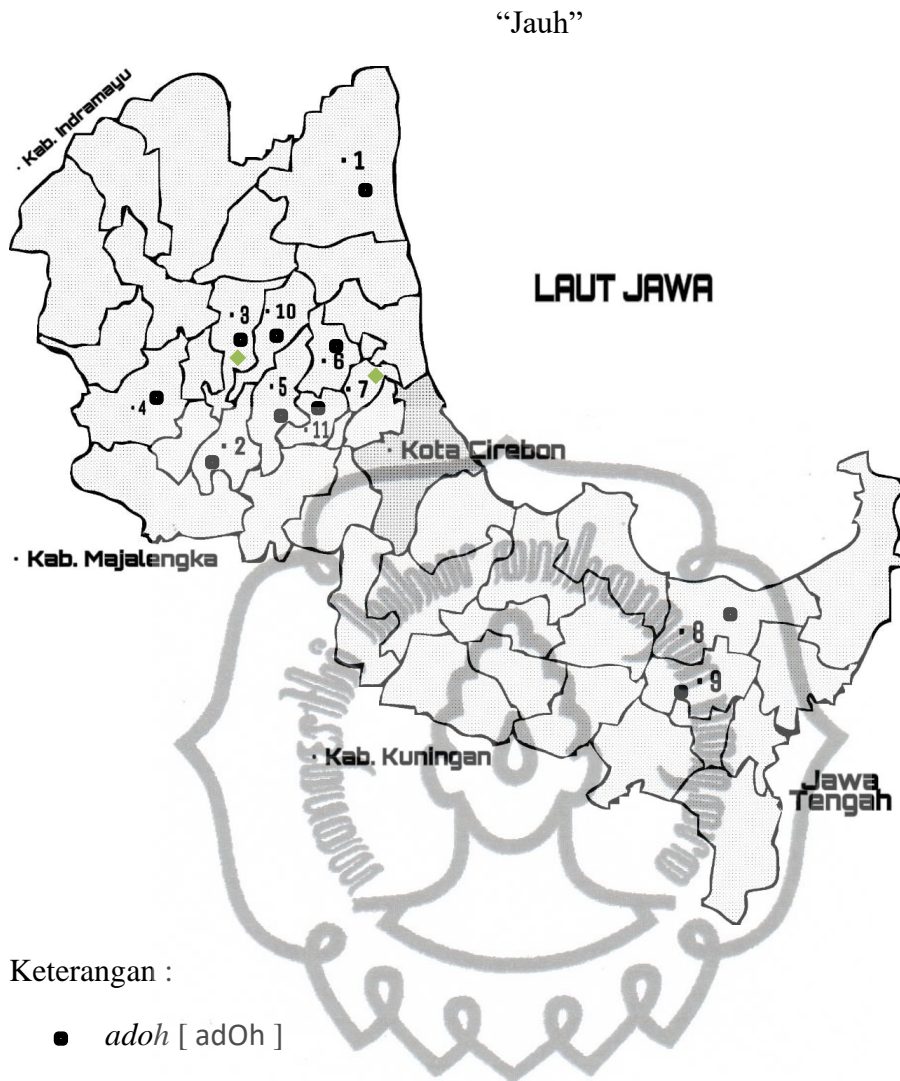
Keterangan :

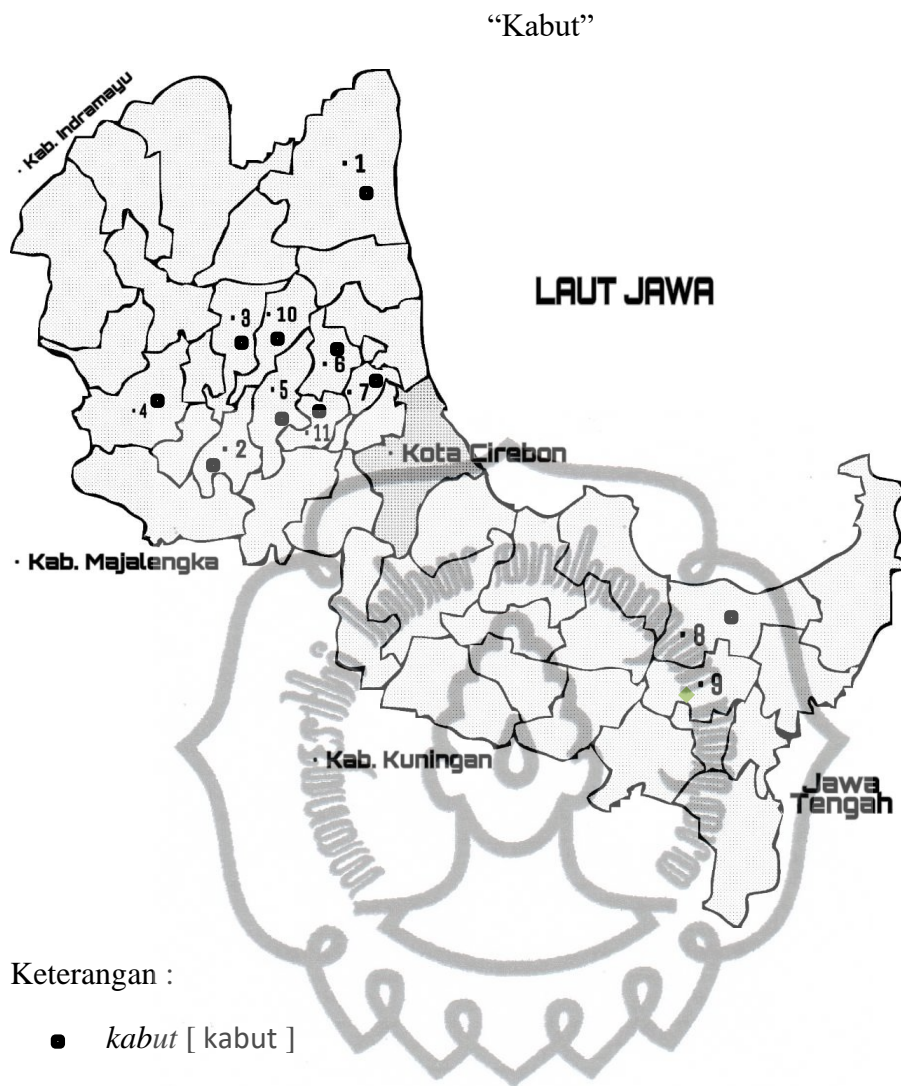
- *naleni* [nalEni]
- ◆ *taleni* [talEni]
- ◆ *iket* [ik|t]

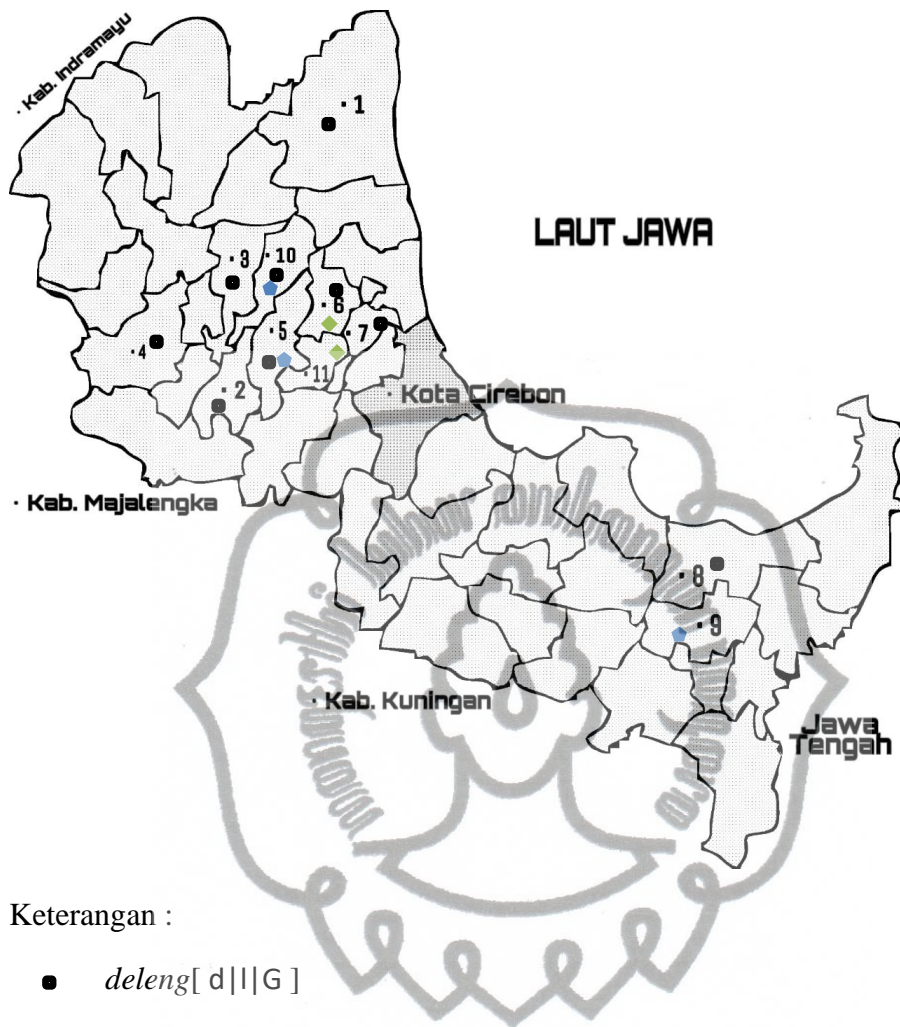
Keterangan :

- *jait* [jait]
- *njait* [njait]
- ◆ *nyait* [ñait]
- *dondom* [dOndOm]
- ▲ *jahit* [jahit]

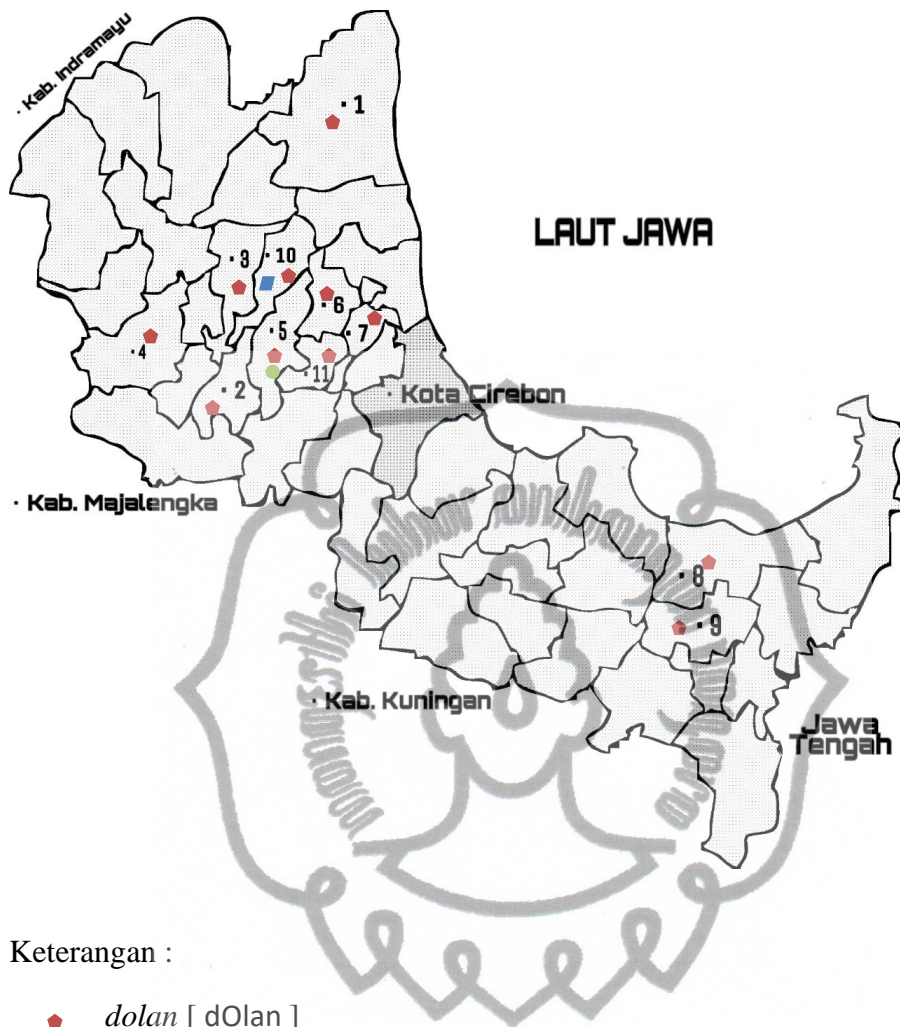
“Lihat”

Keterangan :

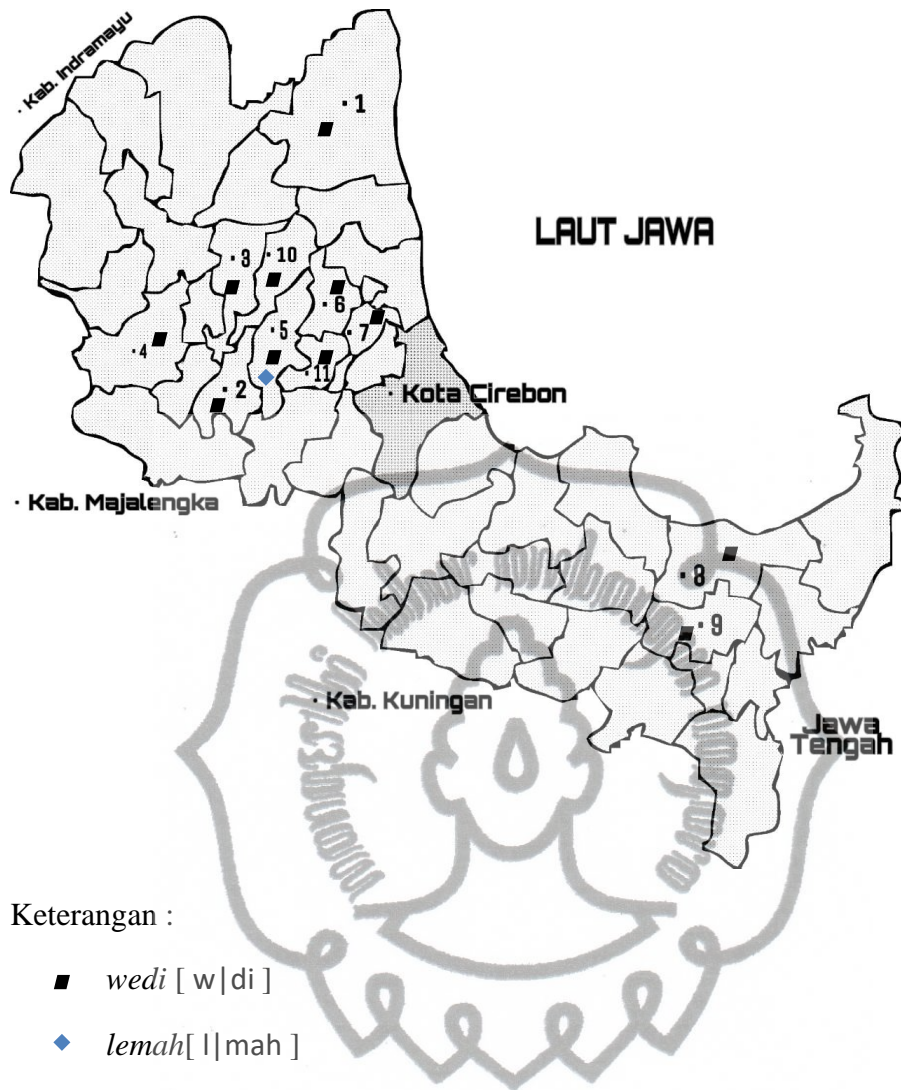
- *deleng* [d||G]
- ◆ *ndeleng* [nd||G]
- ◆ *mendelik* [m|nd|li?]

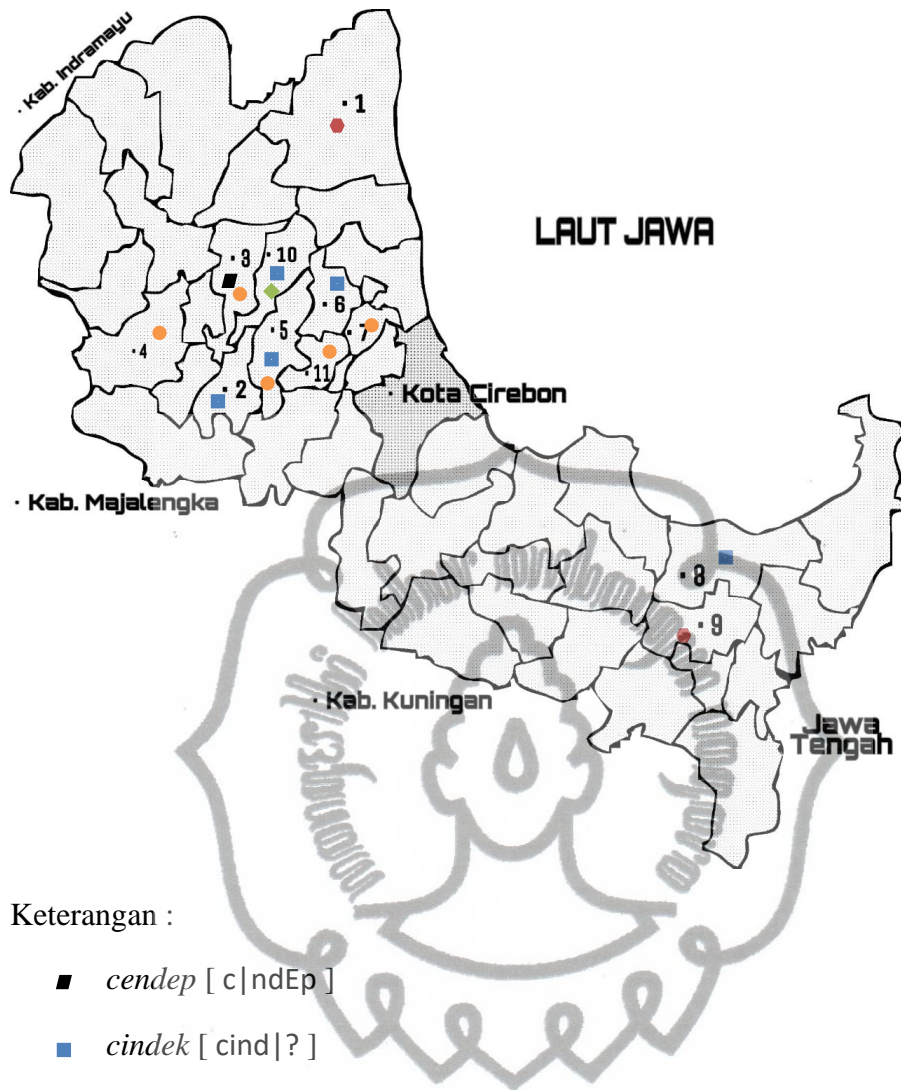
“Main”

Keterangan :

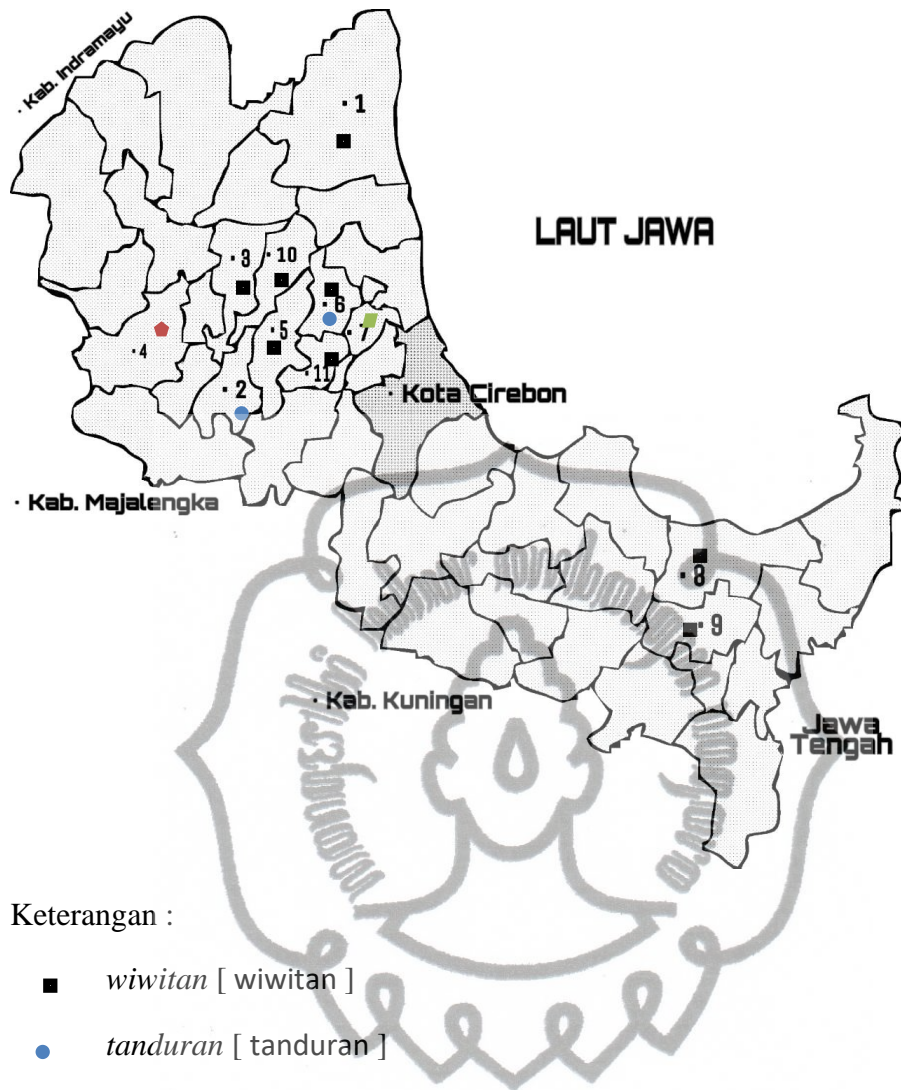
- ◆ *dolan* [dOlan]
- *dolan* [dOlanan]
- *anjaj* [anjal]

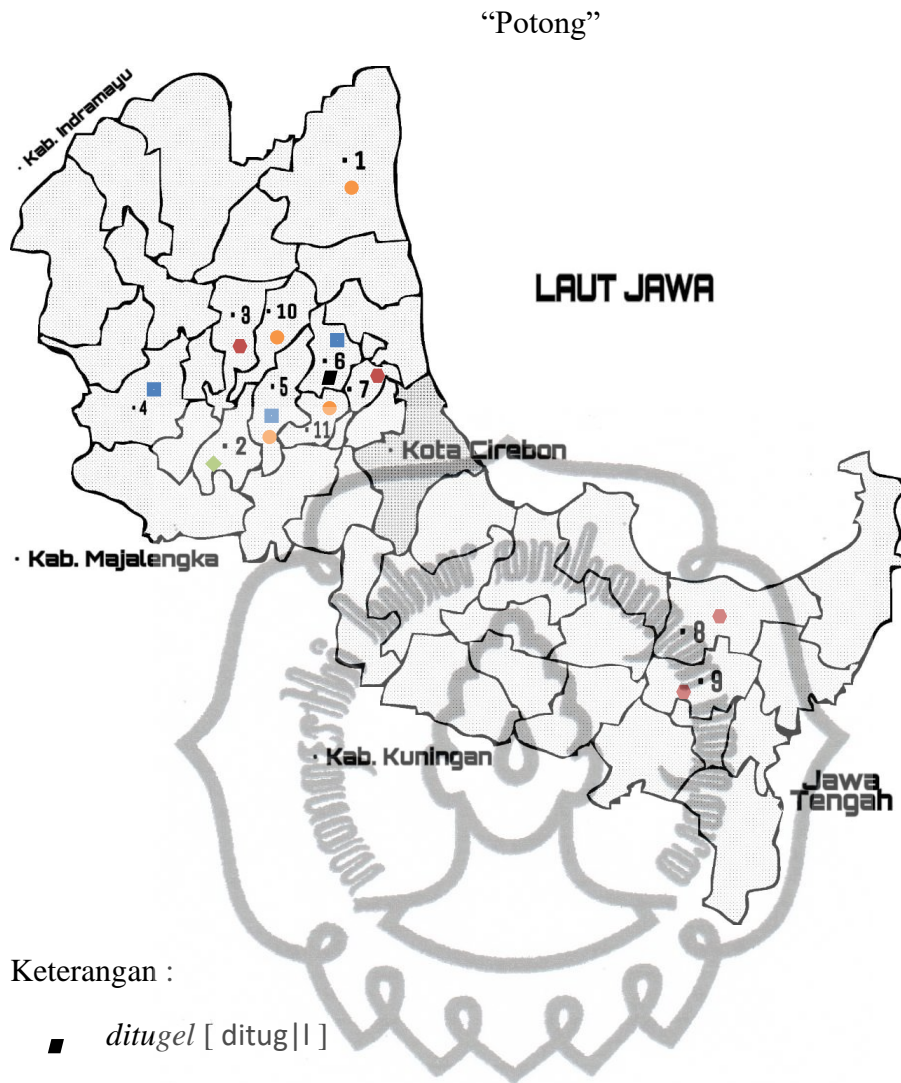
Keterangan :

- *cendep* [c|ndEp]
- *cindek* [cind|?]
- *cendek* [c|nd|?]
- ◆ *endep* [|ndEp]
- *pendek* [pende?]

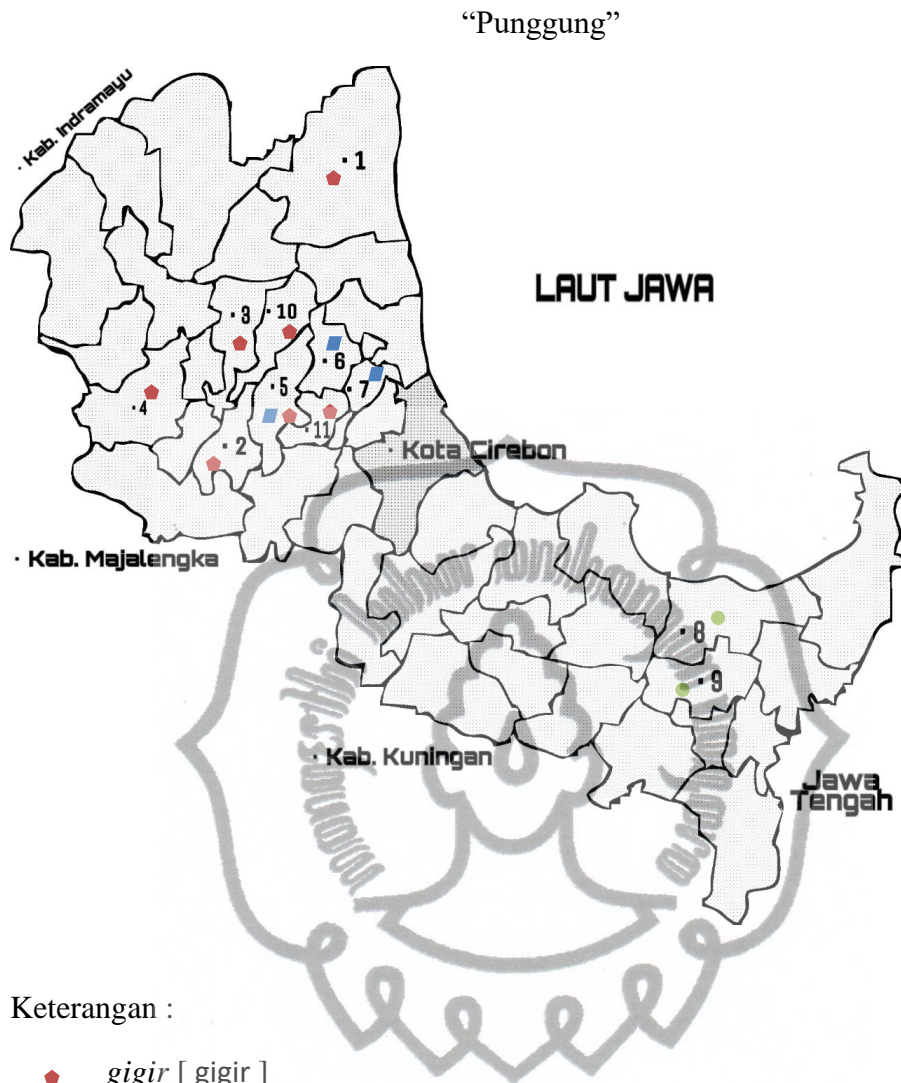
Keterangan :

- *wiwitan* [wiwitan]
- *tanduran* [tanduran]
- ◆ *wit* [wit]
- *witan* [witan]

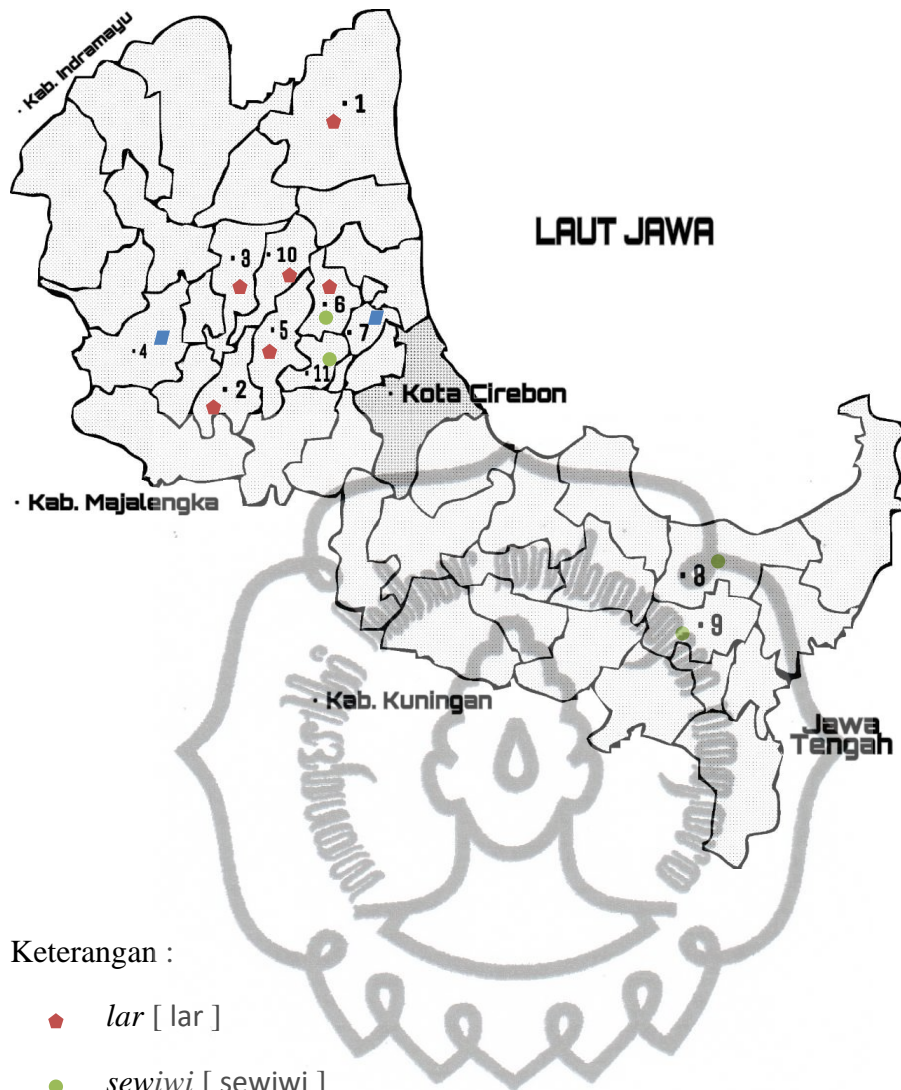
Keterangan :

- *ditugel* [ditug|l]
- *motong* [mOtOG]
- *tugel* [tug|l]
- ◆ *ngiris* [Giris]
- *nugel* [nug|l]

Keterangan :

- ◆ *gigir* [*gigir*]
- *pundak* [*punda?*]
- *boyok* [*bOyO?*]

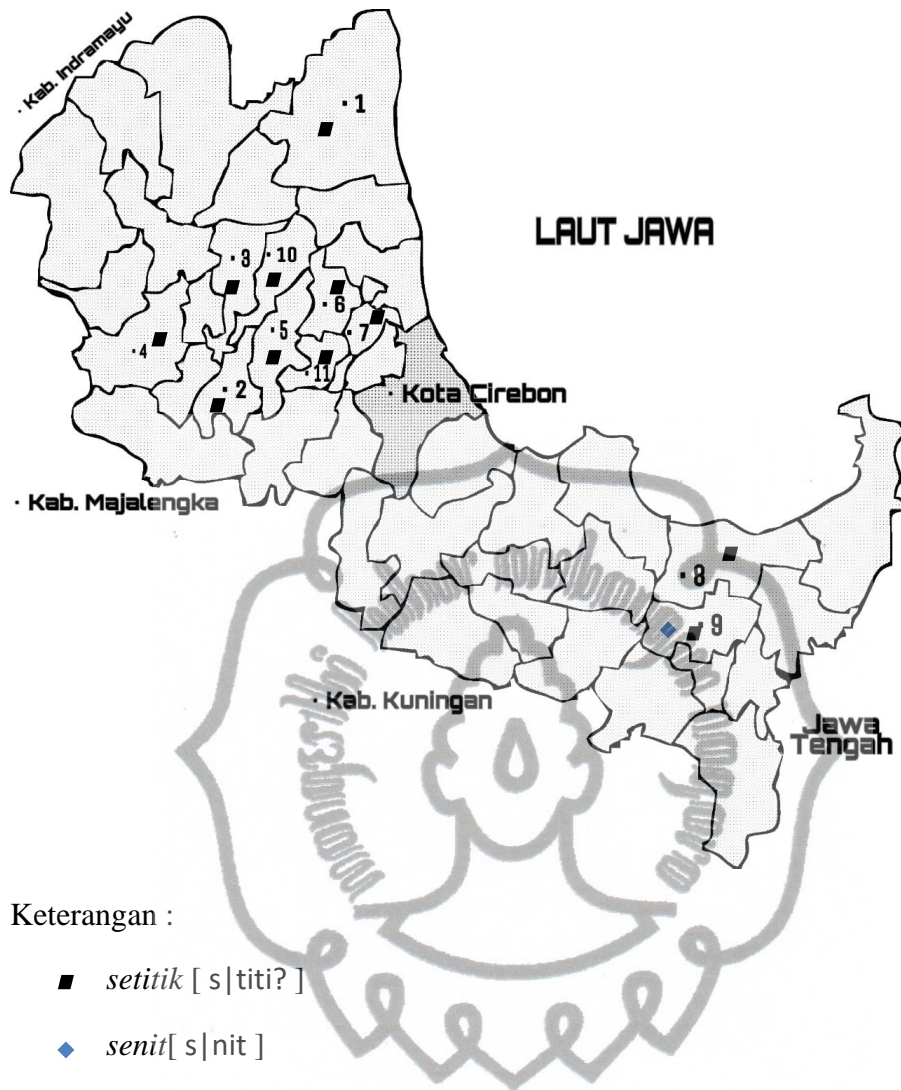
Keterangan :

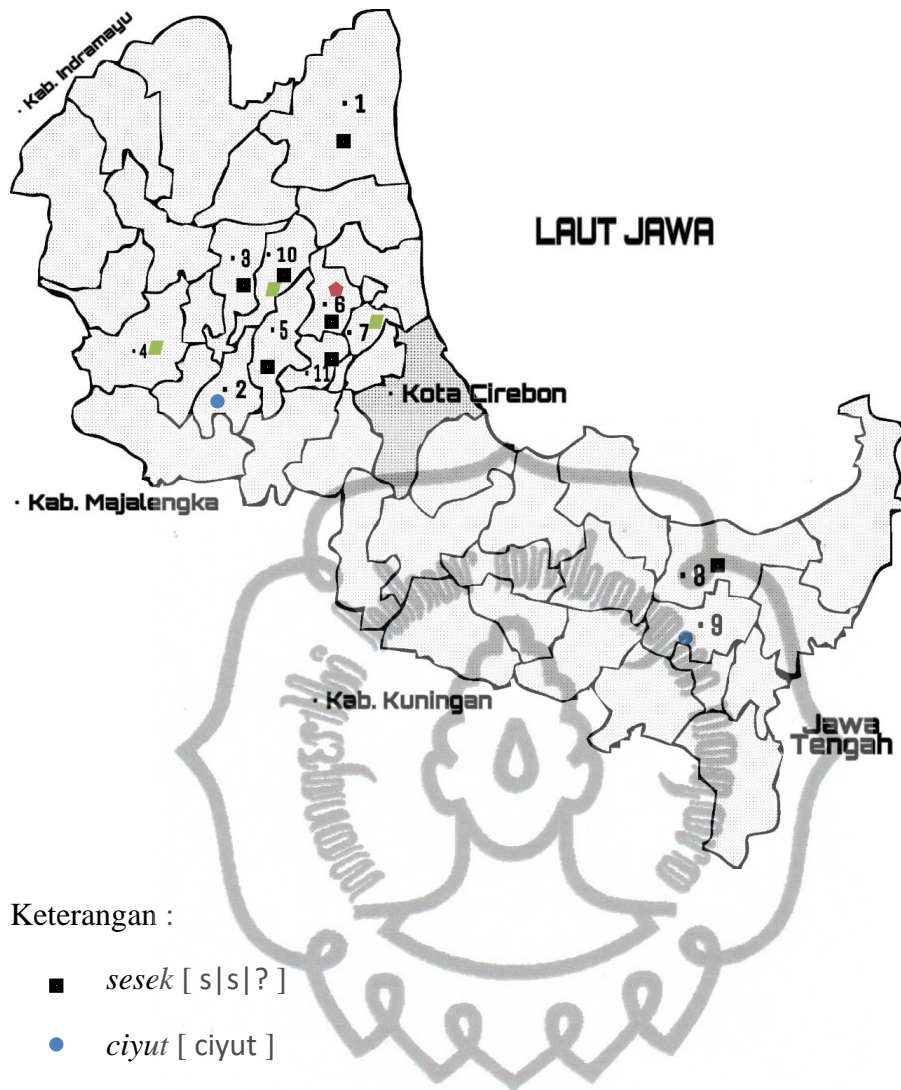
- ◆ *lar* [lar]
- *sewiwi* [sewiwi]
- *sayap* [sayap]

Peta 100

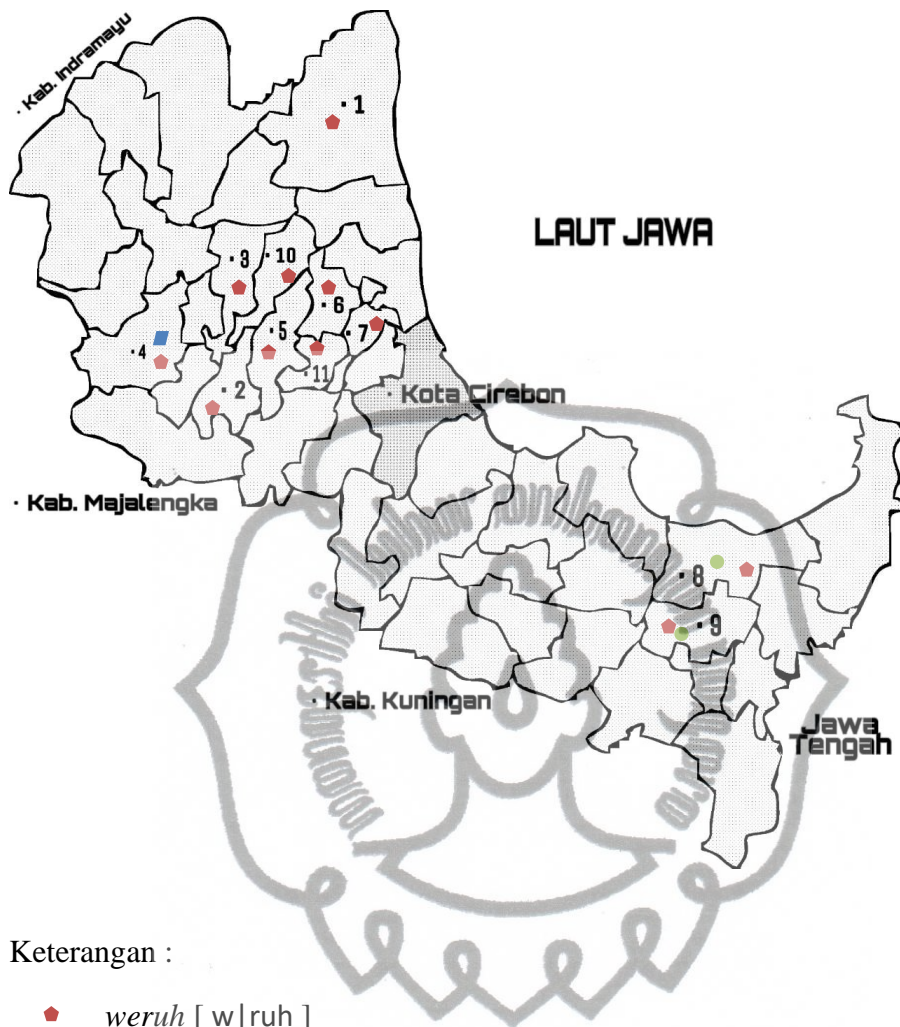
“Sedikit”

commit to user

“Tahu”

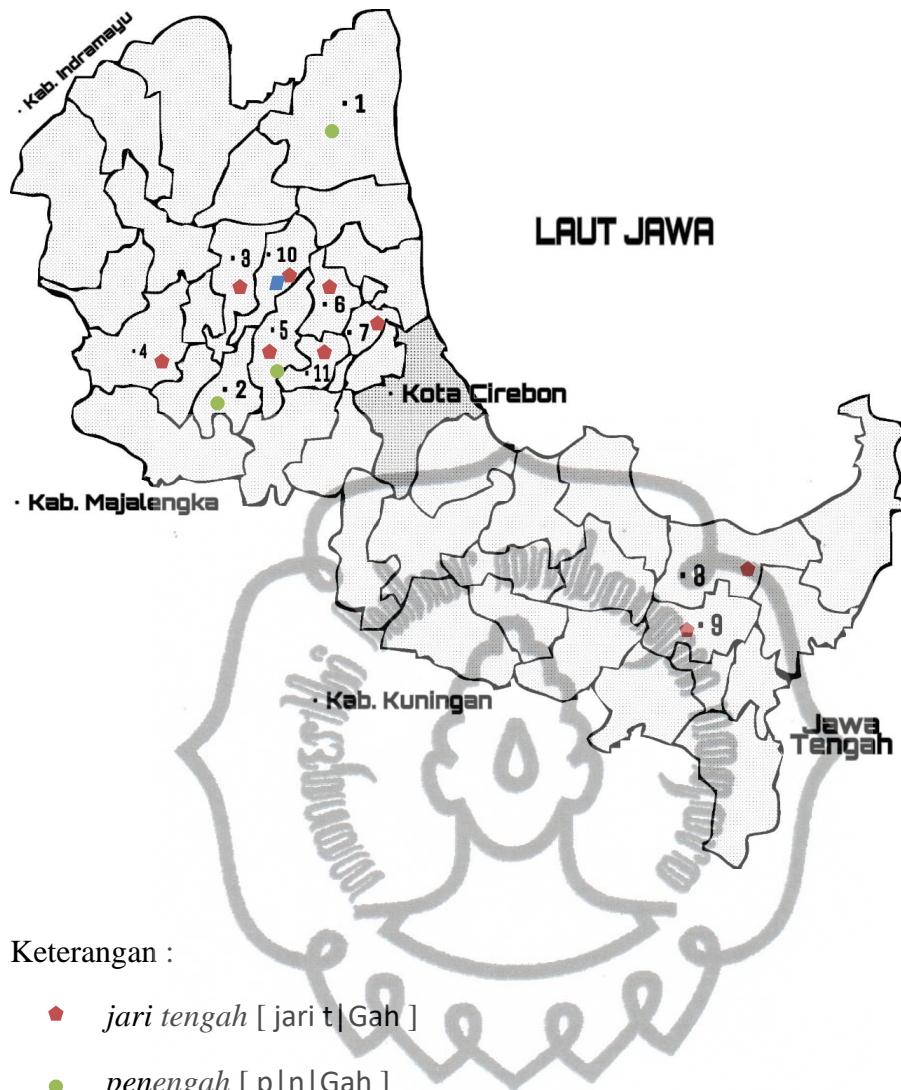

Keterangan :

◆ weruh [w | ruh]

● weru [w | ru]

■ ngerti [G | rti]

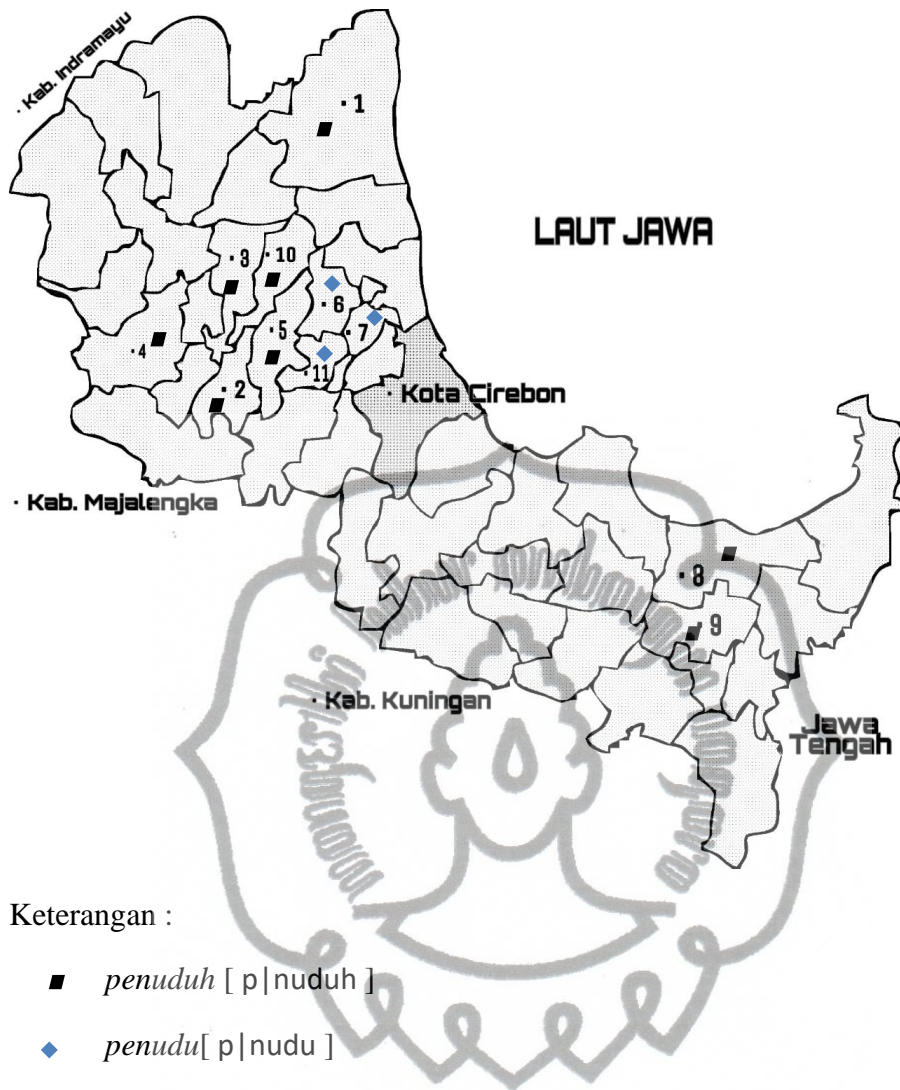
Keterangan :

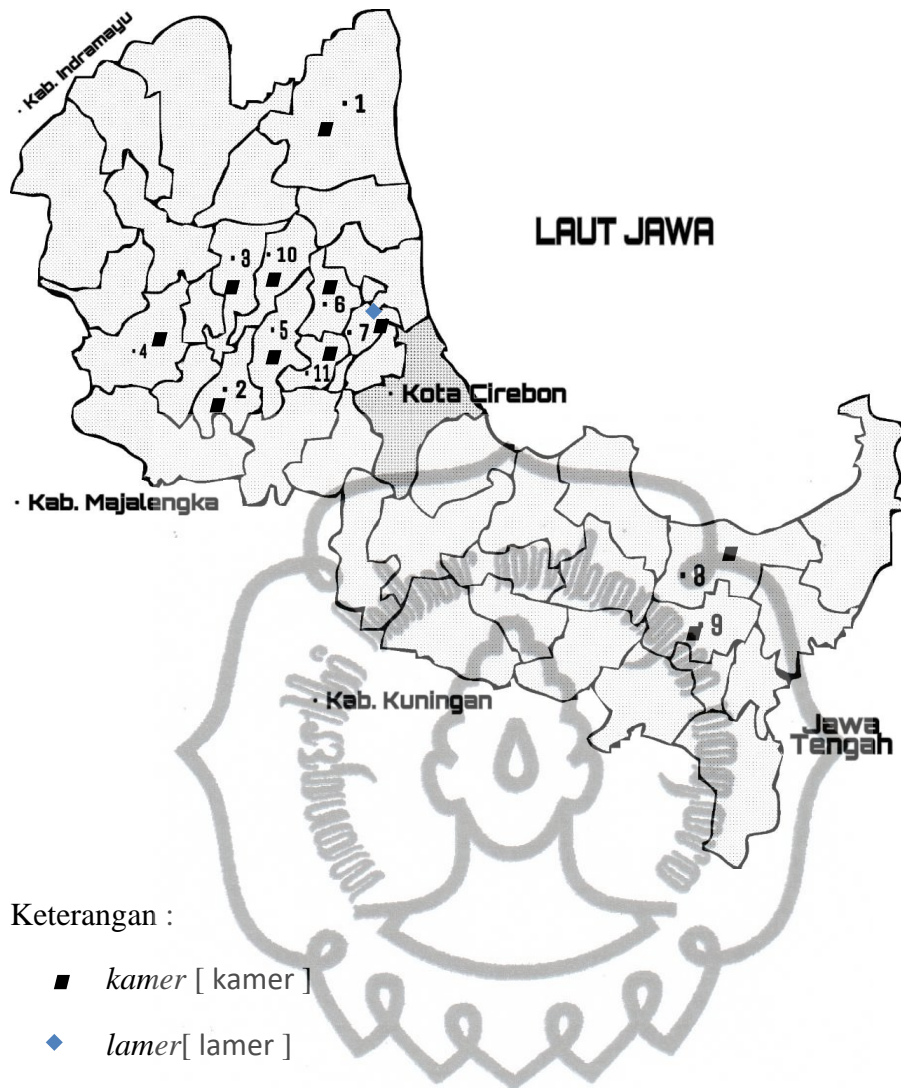
- ◆ *jari tengah* [jari t | Gah]
- *penengah* [p | n | Gah]
- *pertengah* [p | rt | Gah]

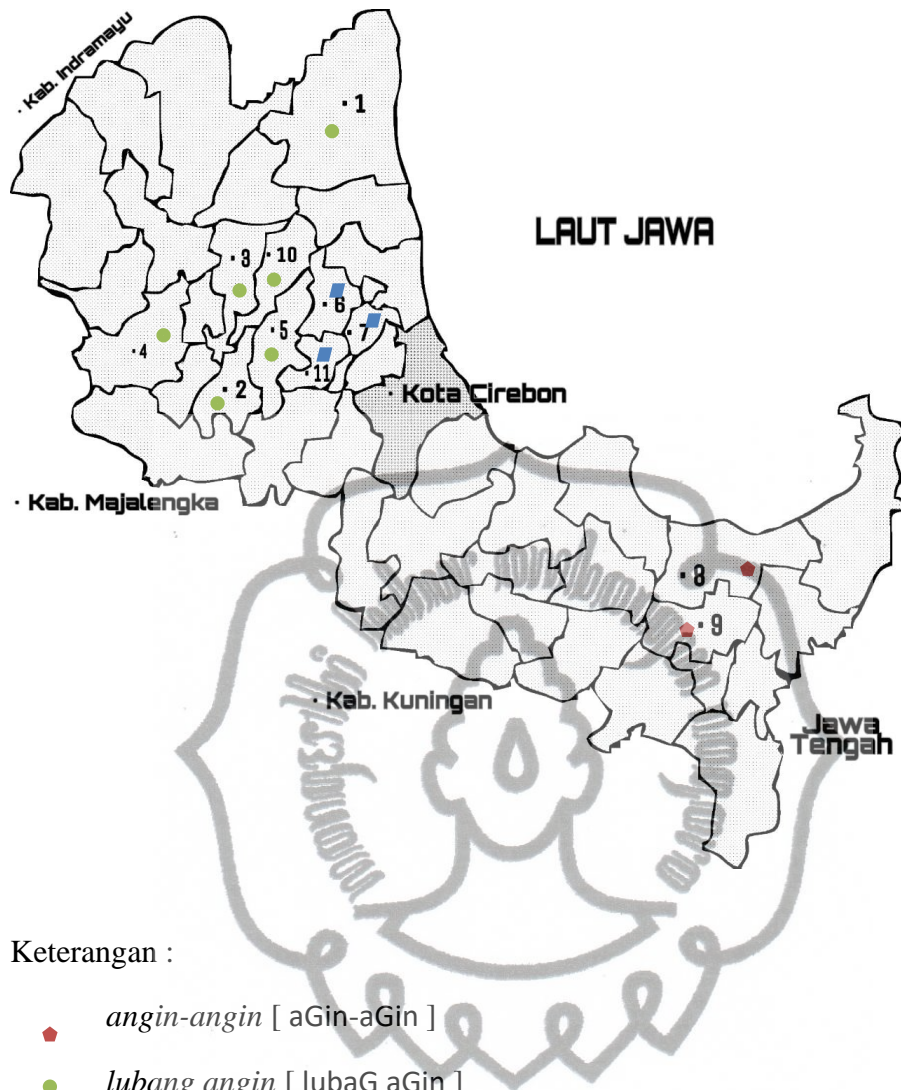
Peta 104

“Jari telunjuk”

commit to user

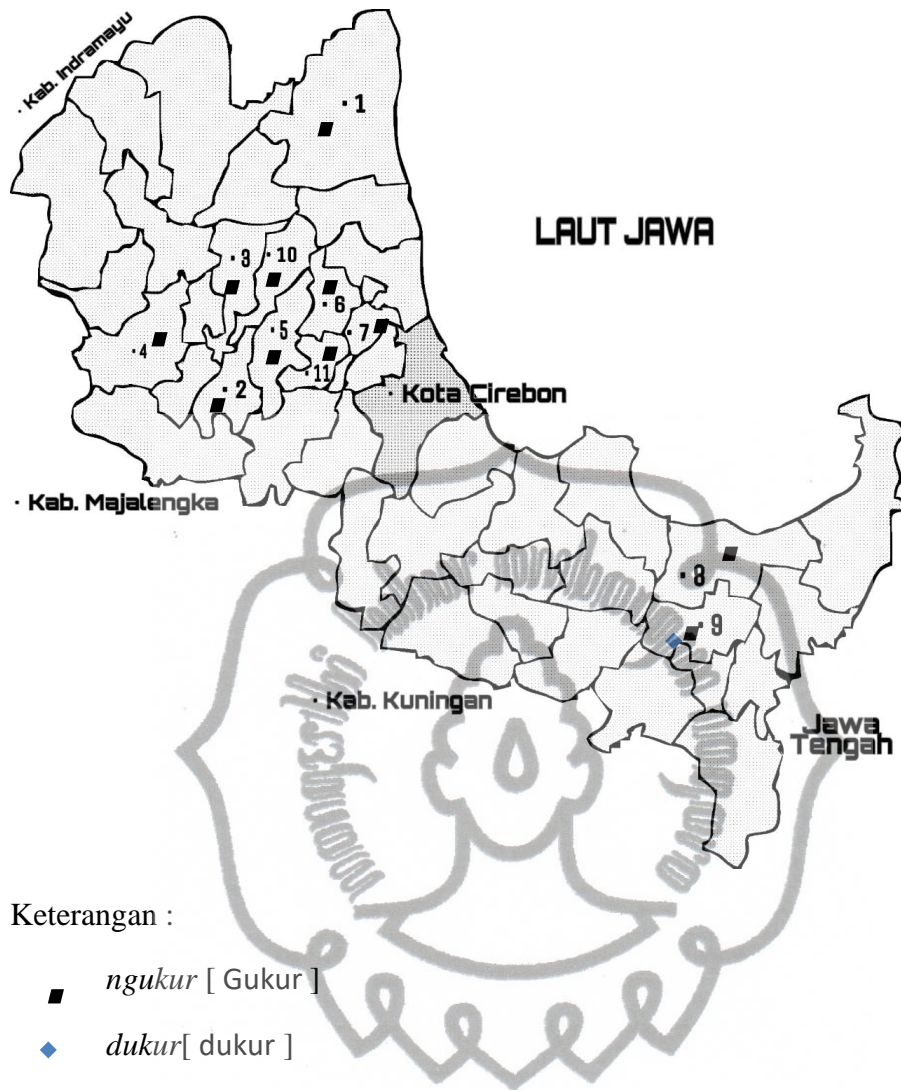
Keterangan :

- ◆ *angin-angin* [aGin-aGin]
- *lubang angin* [lubaG aGin]
- *bolongan* [bOlOGan]

Peta 107

“Mengukur”

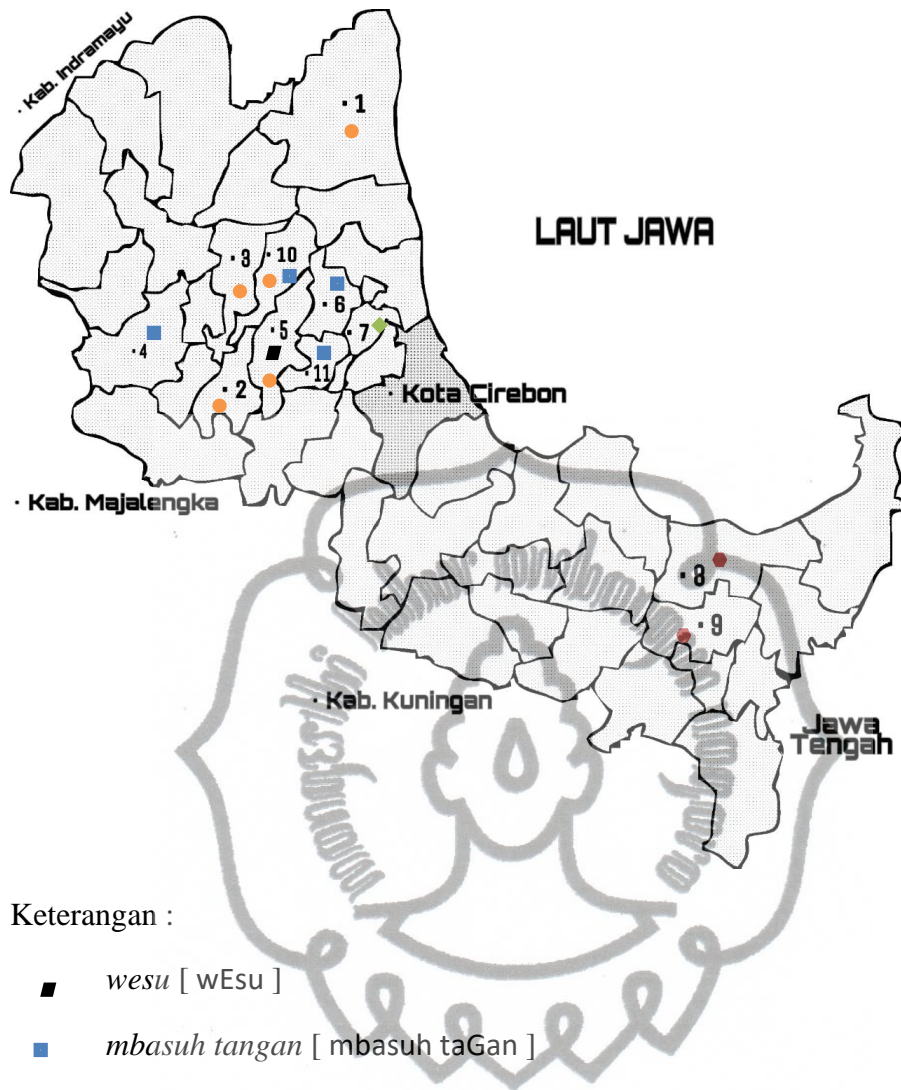
commit to user

Peta 108

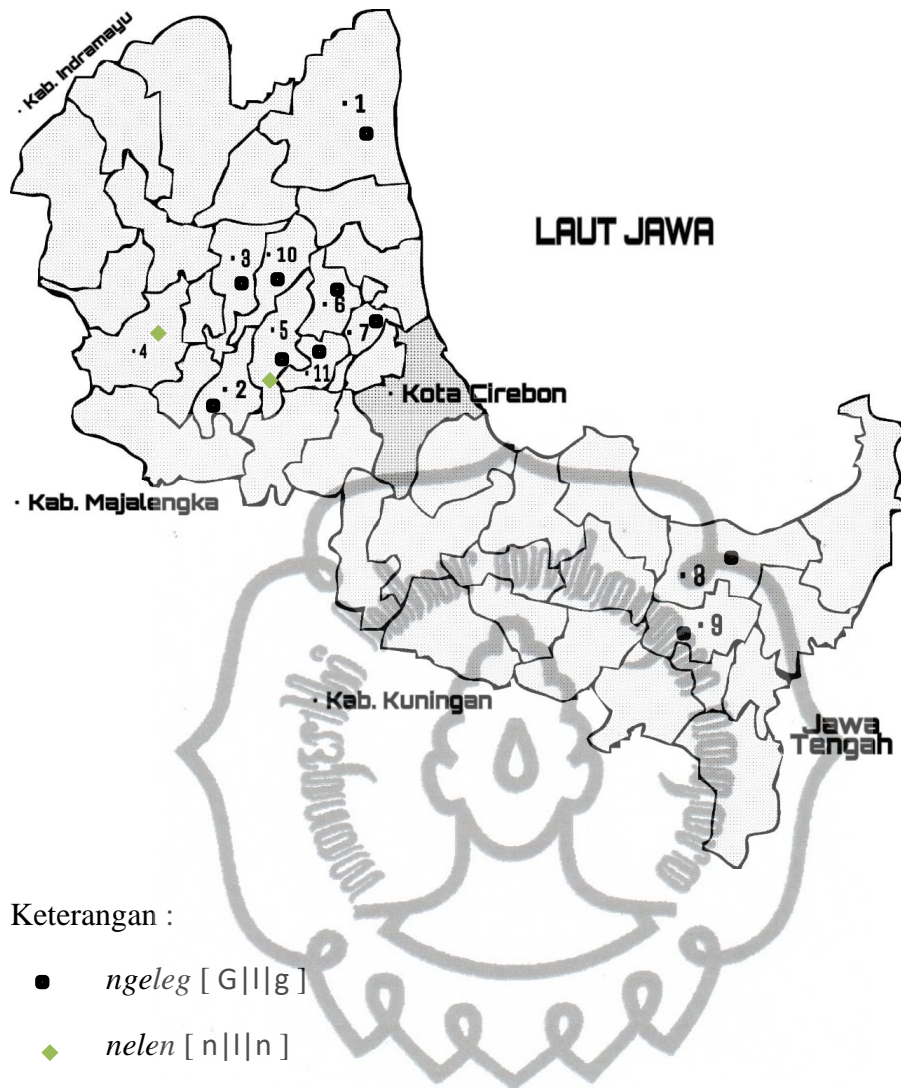
“Mencuci tangan”

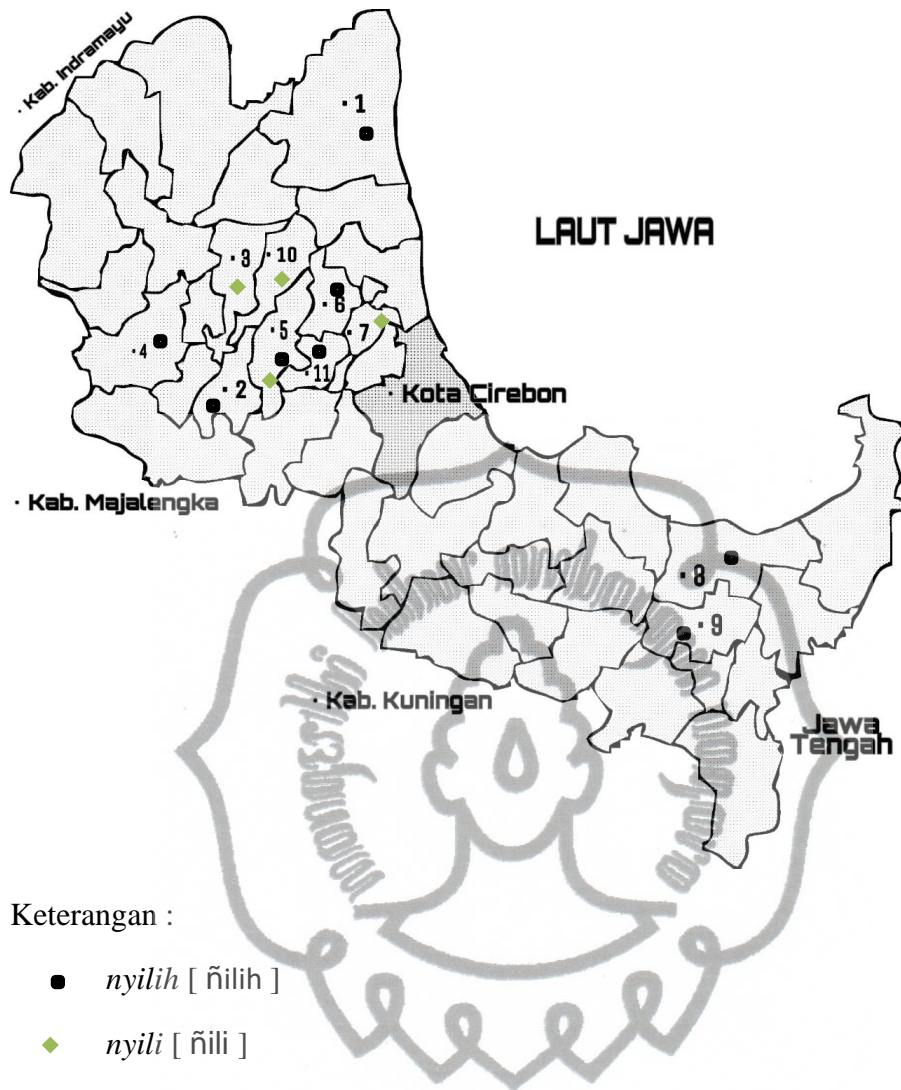
commit to user

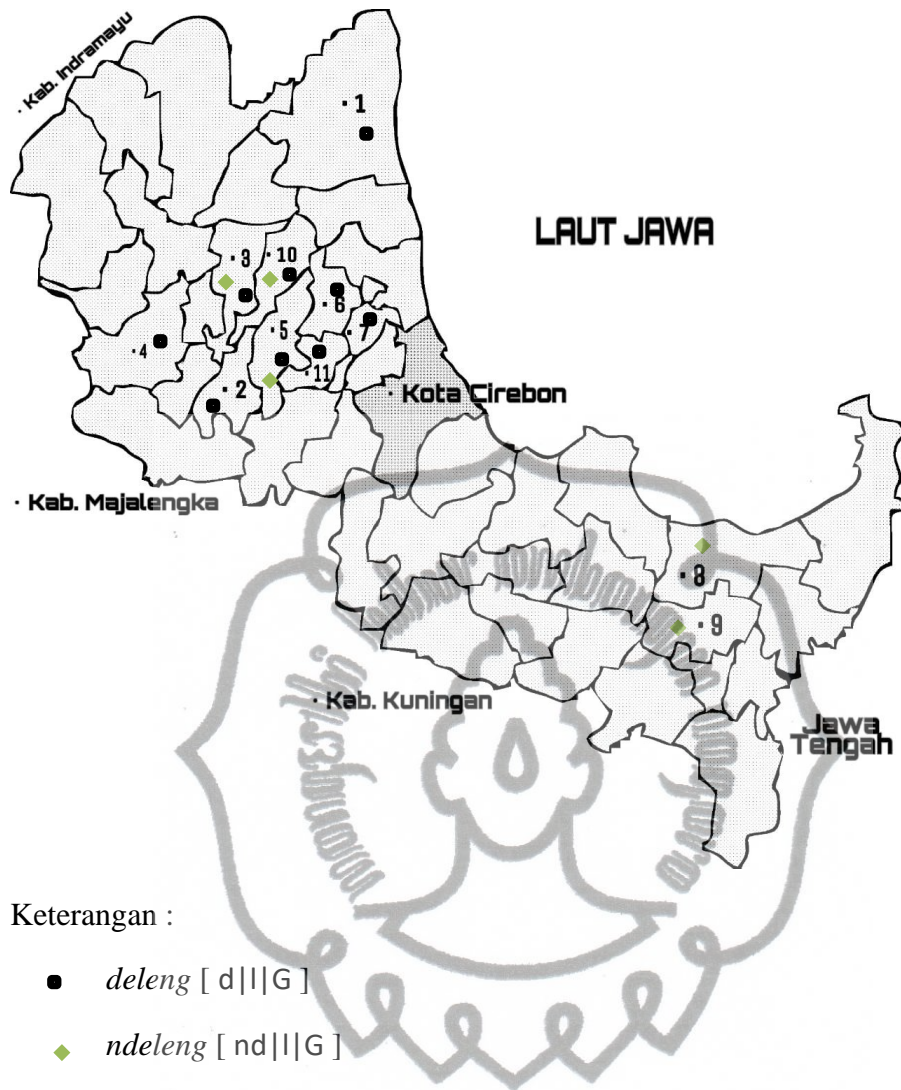

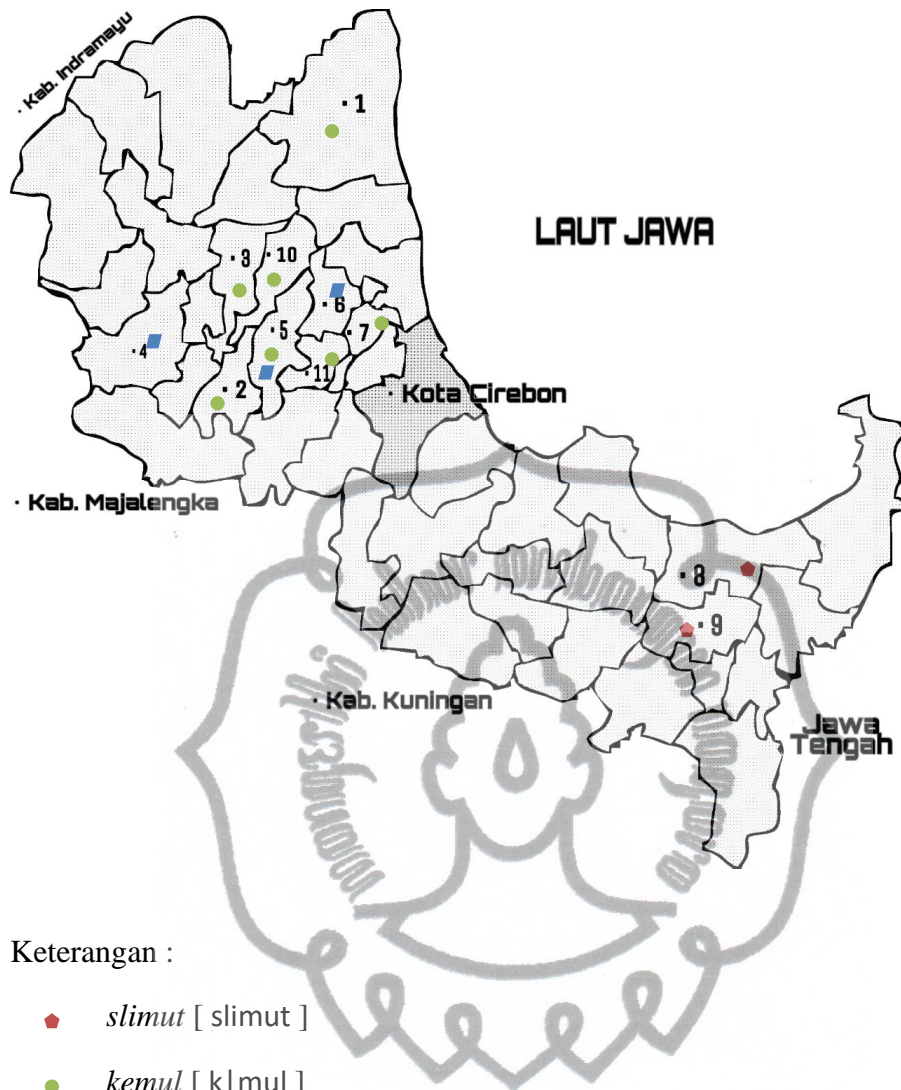
Keterangan :

- *wesu* [wEsu]
- *mbasuh tangan* [mbasuh taGan]
- *wisuh* [wisuh]
- ◆ *wesu tangan*[wEsu taGan]
- *wesuh* [wEguh]

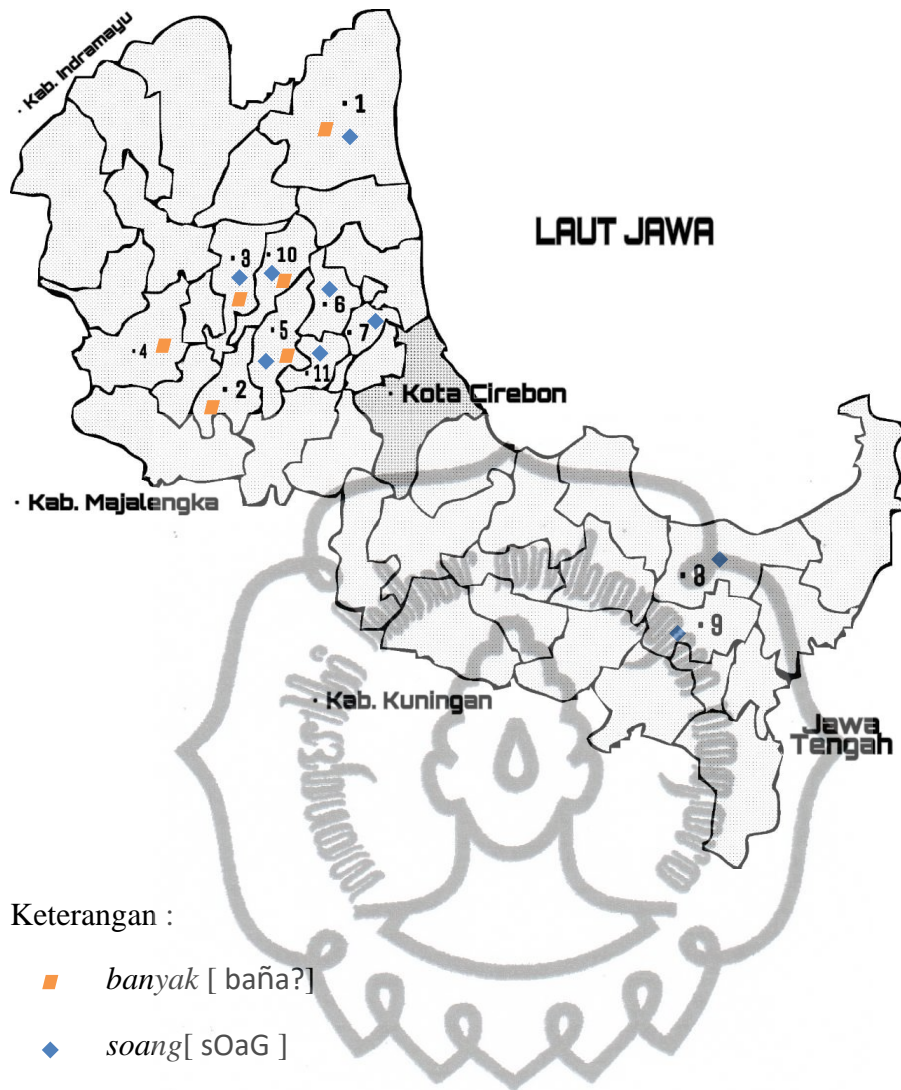

Peta 113

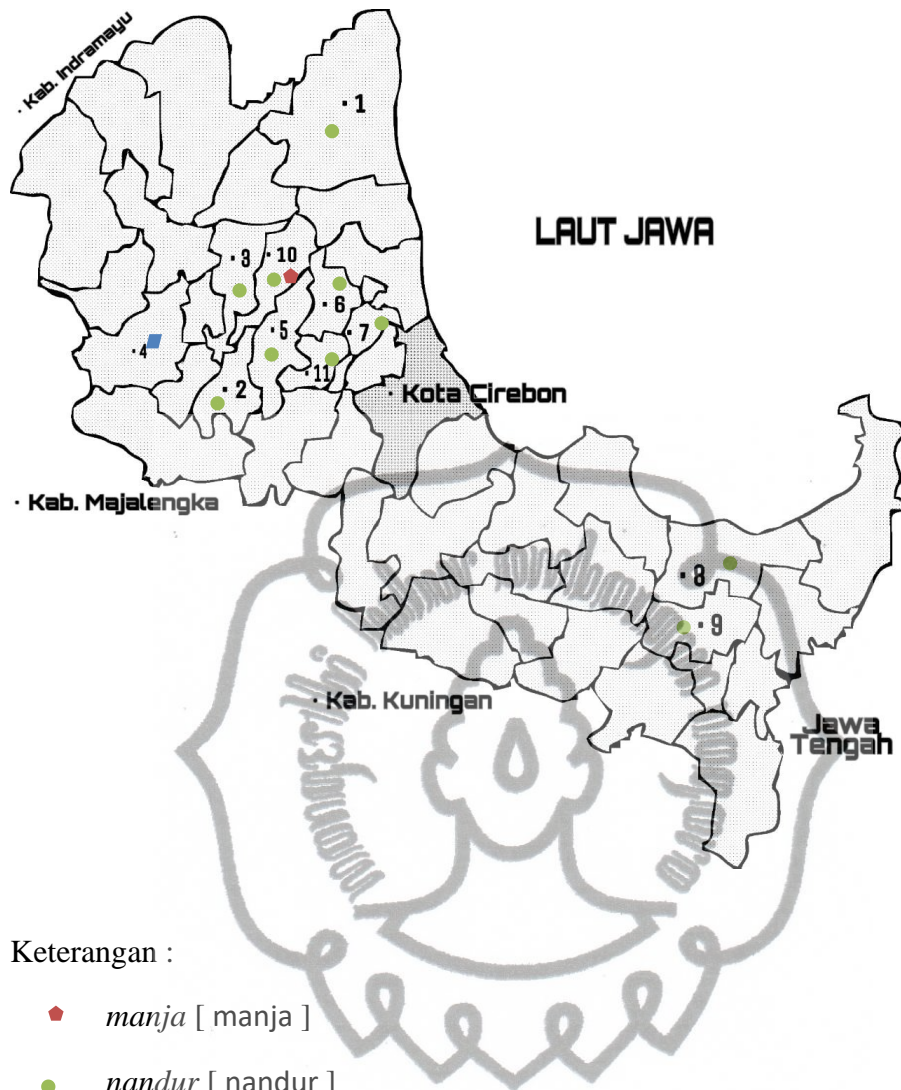
“Angsa”

commit to user

Peta 114

“Menanam”
commit to user

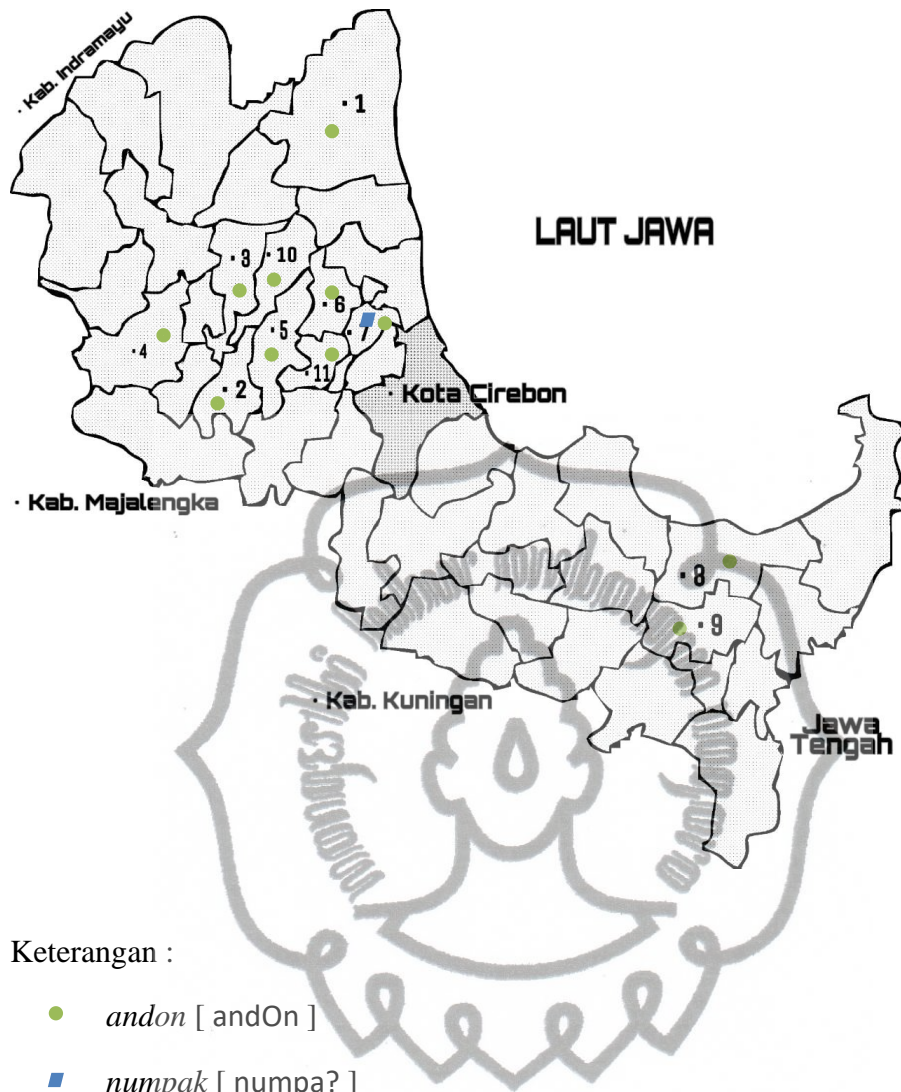

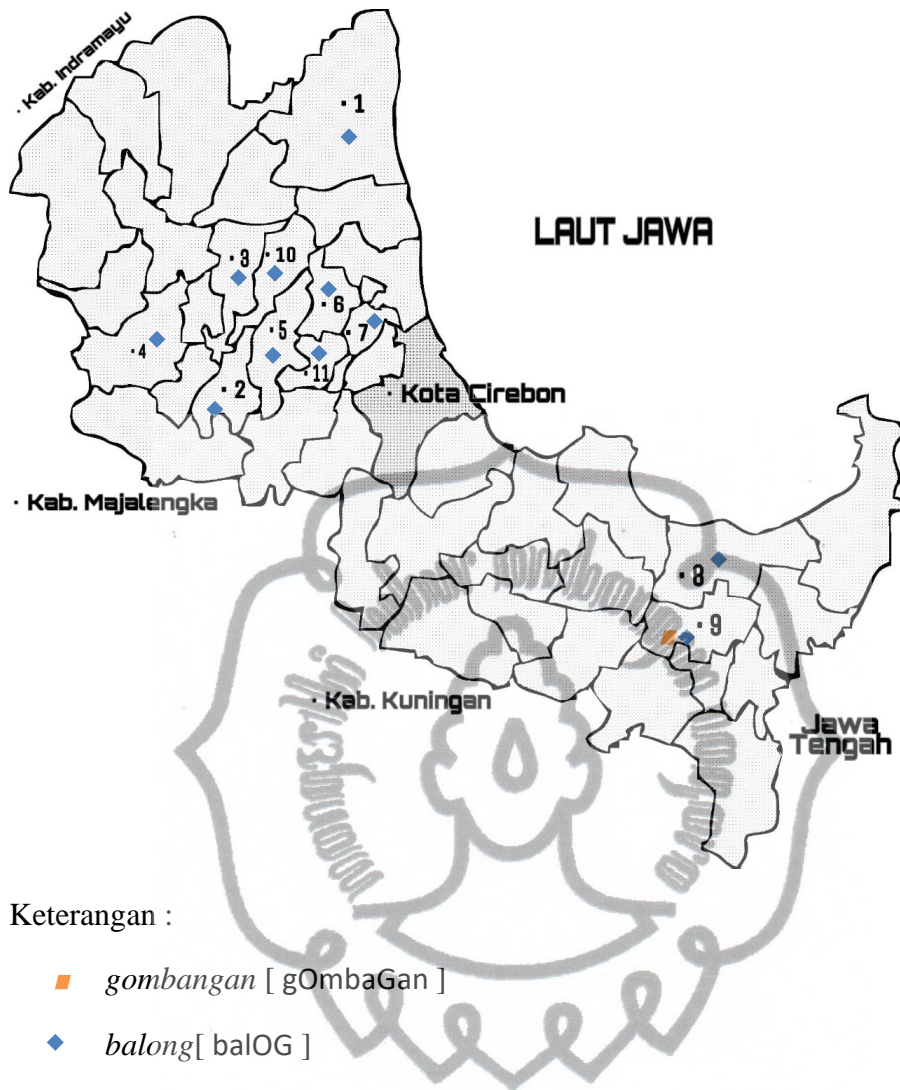
Keterangan :

- ◆ *manja* [manja]
- *nandur* [nandur]
- *nanem* [nan|m]

Peta 115

“Menumpang”
commit to user

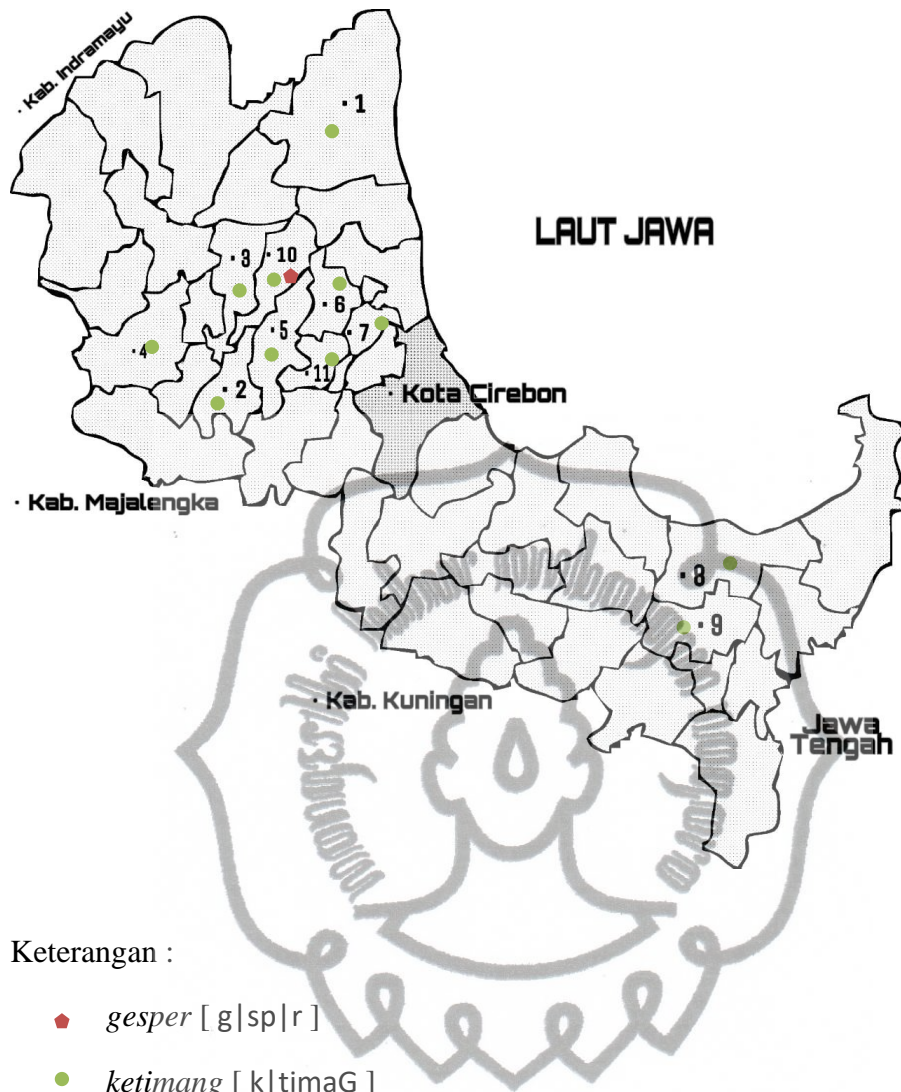

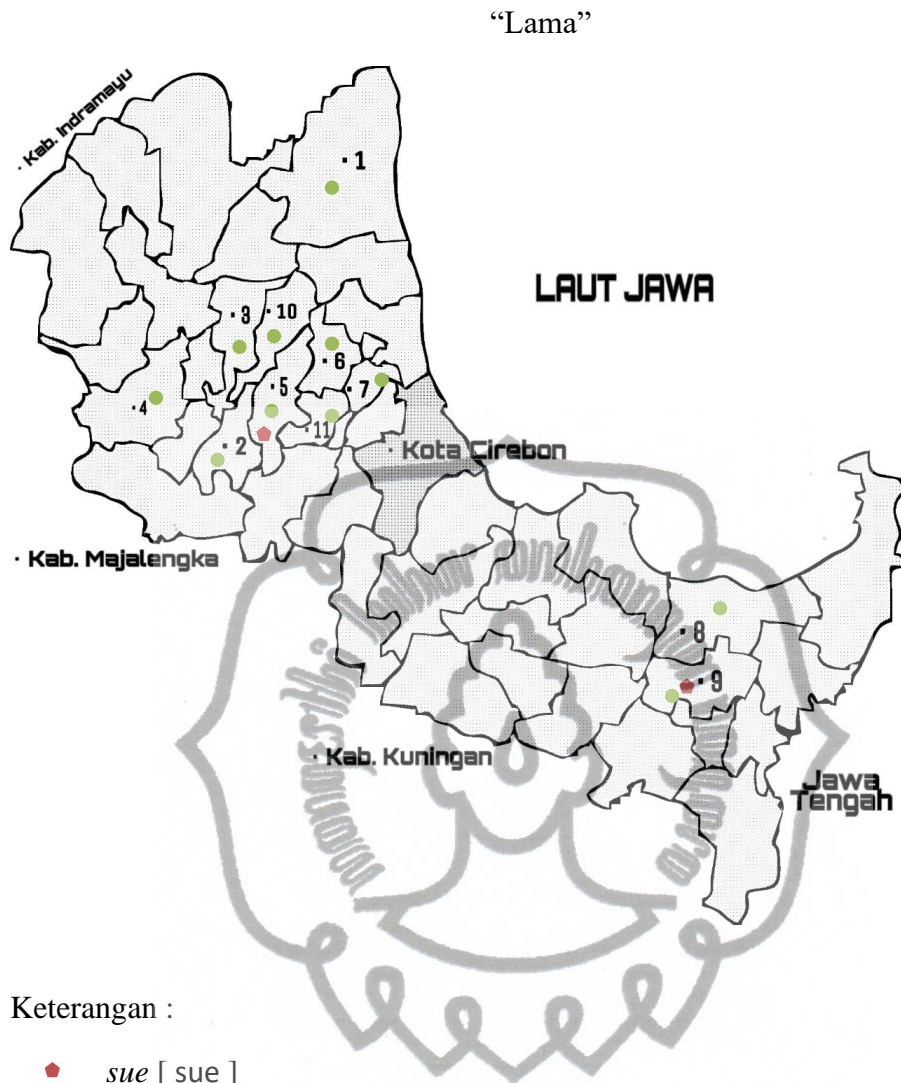

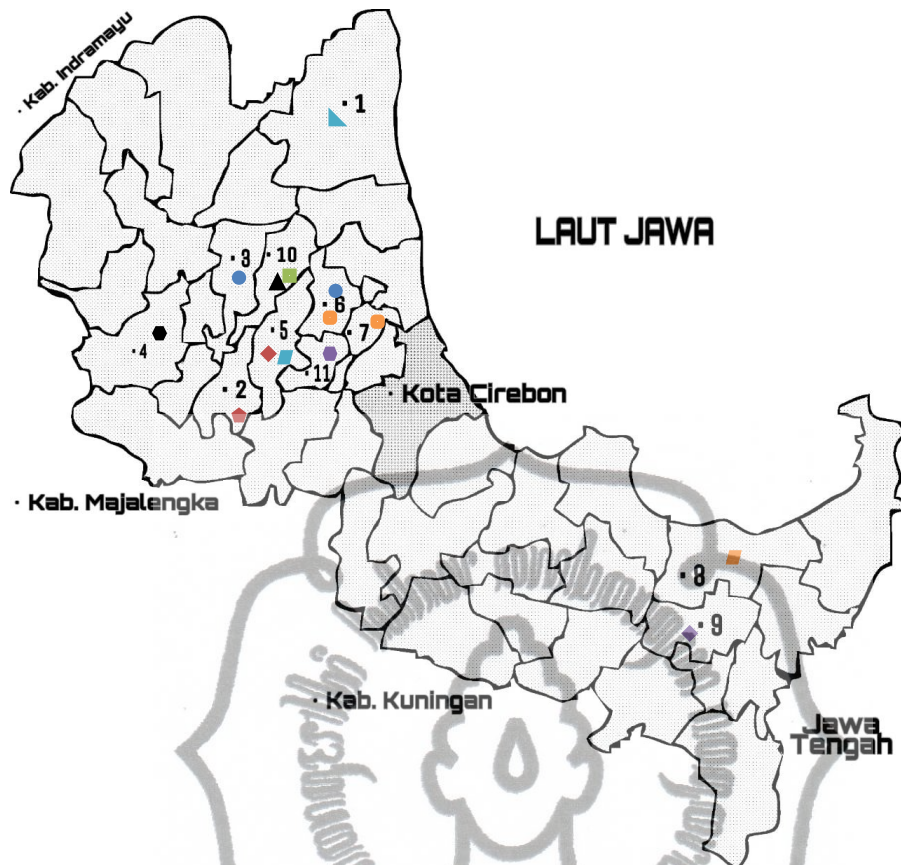
Peta 117

“Sabuk”

commit to user

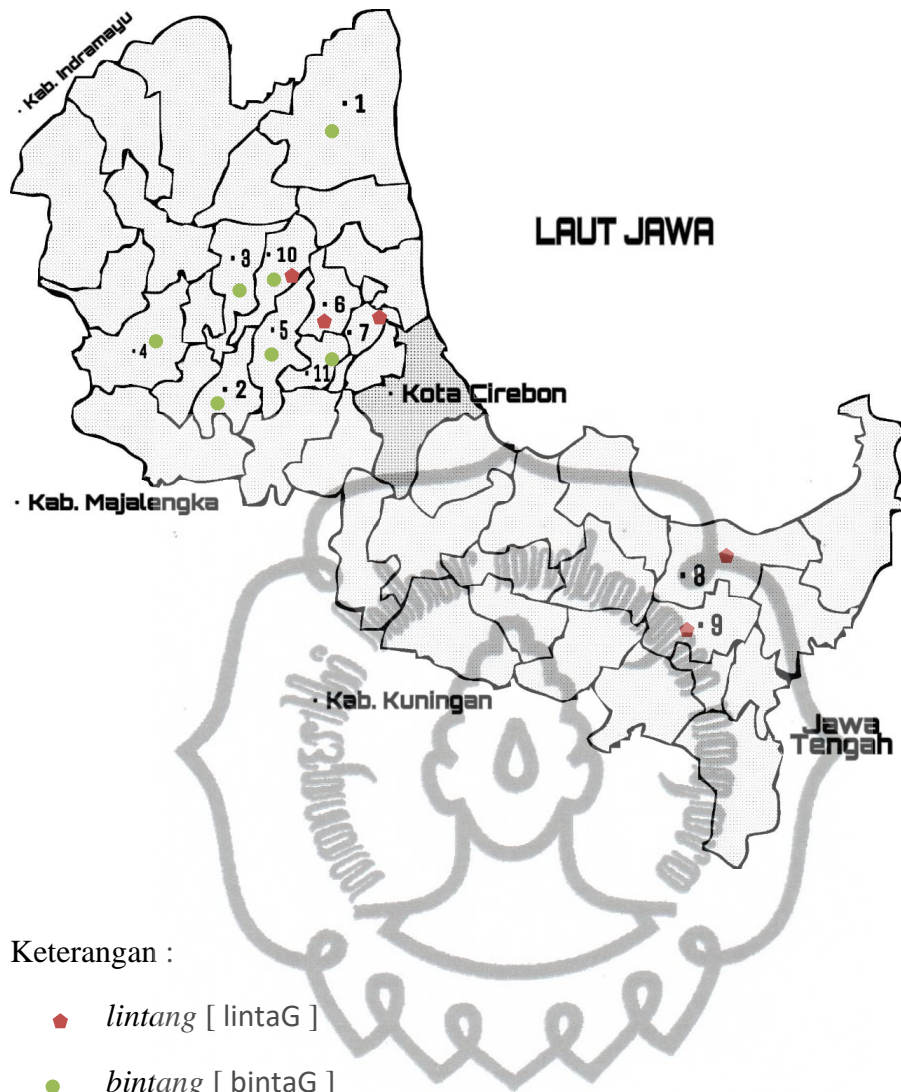
Keterangan :

● <i>Turu-turun</i> [turu-turuan]	▲ <i>nglumah</i> [Glumah]
◆ <i>turon</i> [turOn]	● <i>geleleng</i> [g G]
▲ <i>mlumah</i> [mlumah]	● <i>atang-atang</i> [ataG-ataG]
■ <i>lesoh</i> [l sOh]	■ <i>ngluma</i> [Gluma]
◆ <i>nglamrug</i> [Glamrug]	
● <i>leleson</i> [l l sOn]	
■ <i>lelesan</i> [l l san]	
◆ <i>turu</i> [turu]	

Peta 120

“Bintang”

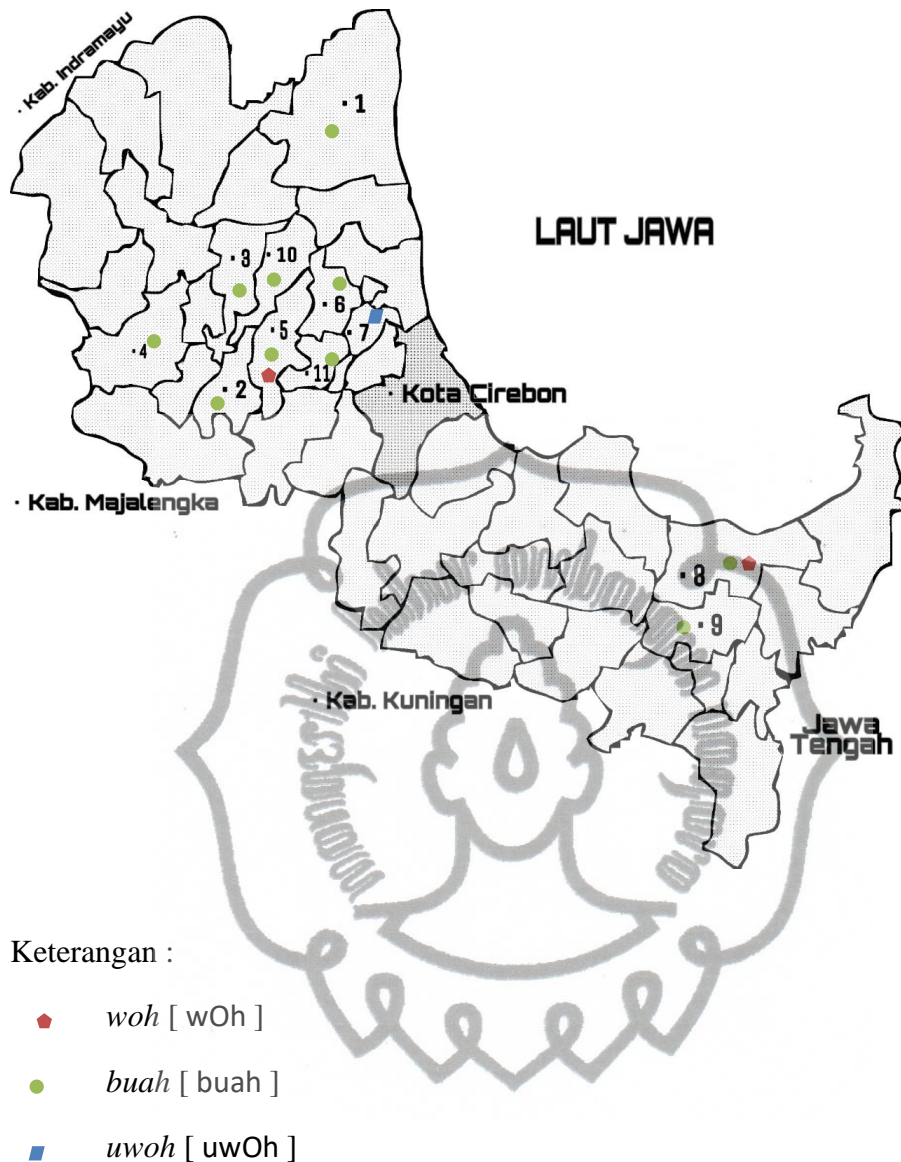
commit to user

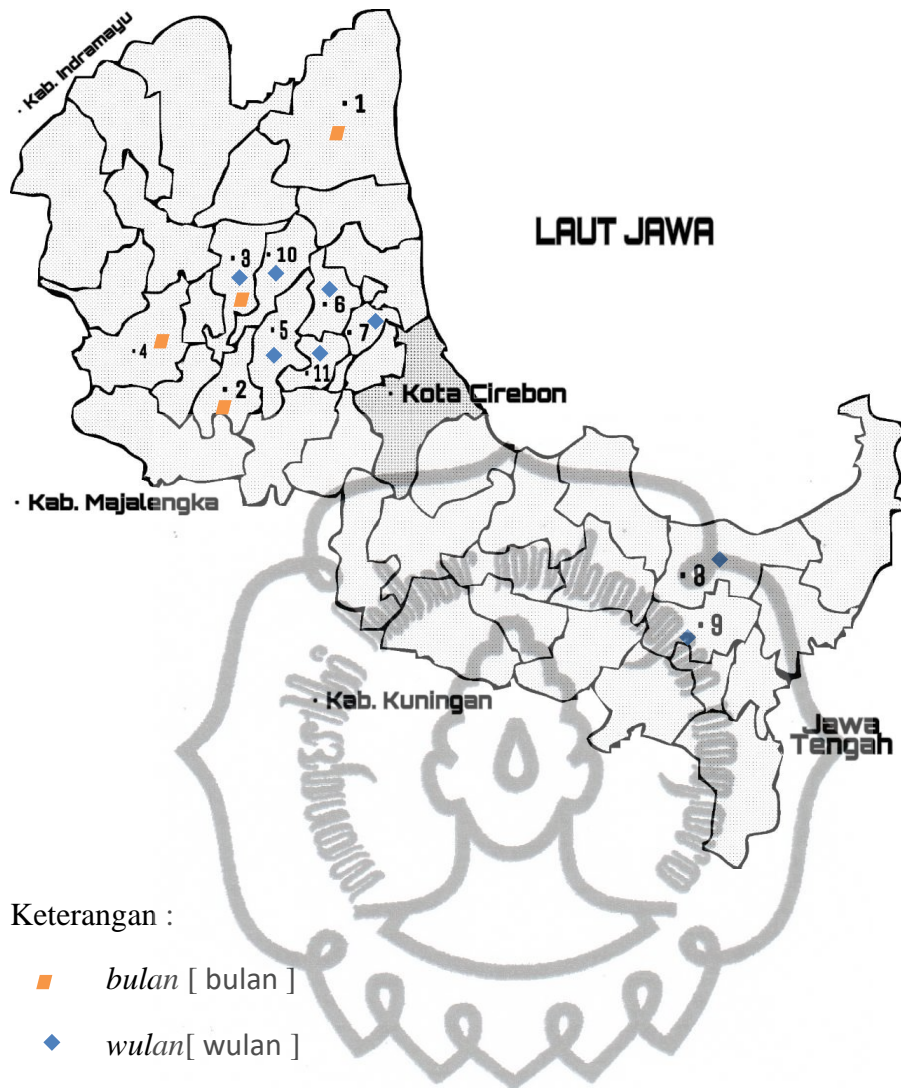

Peta 121

“Buah”

commit to user

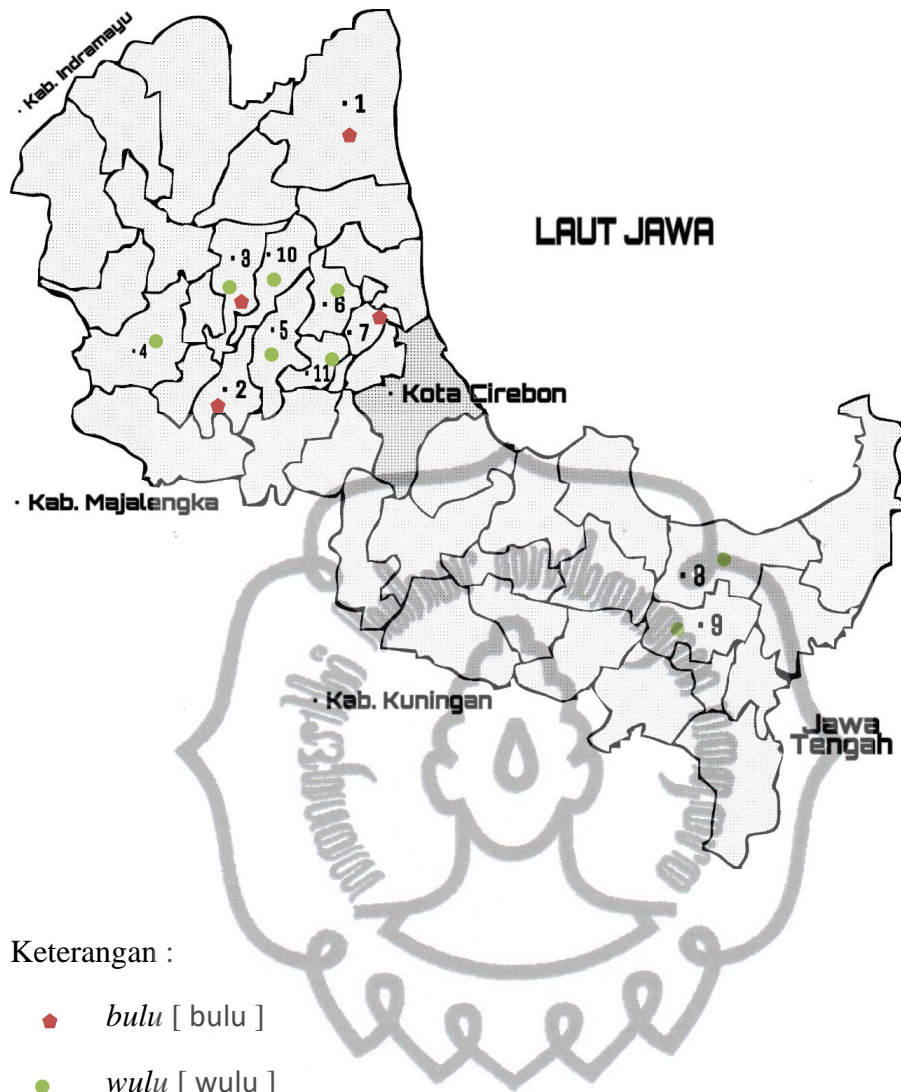

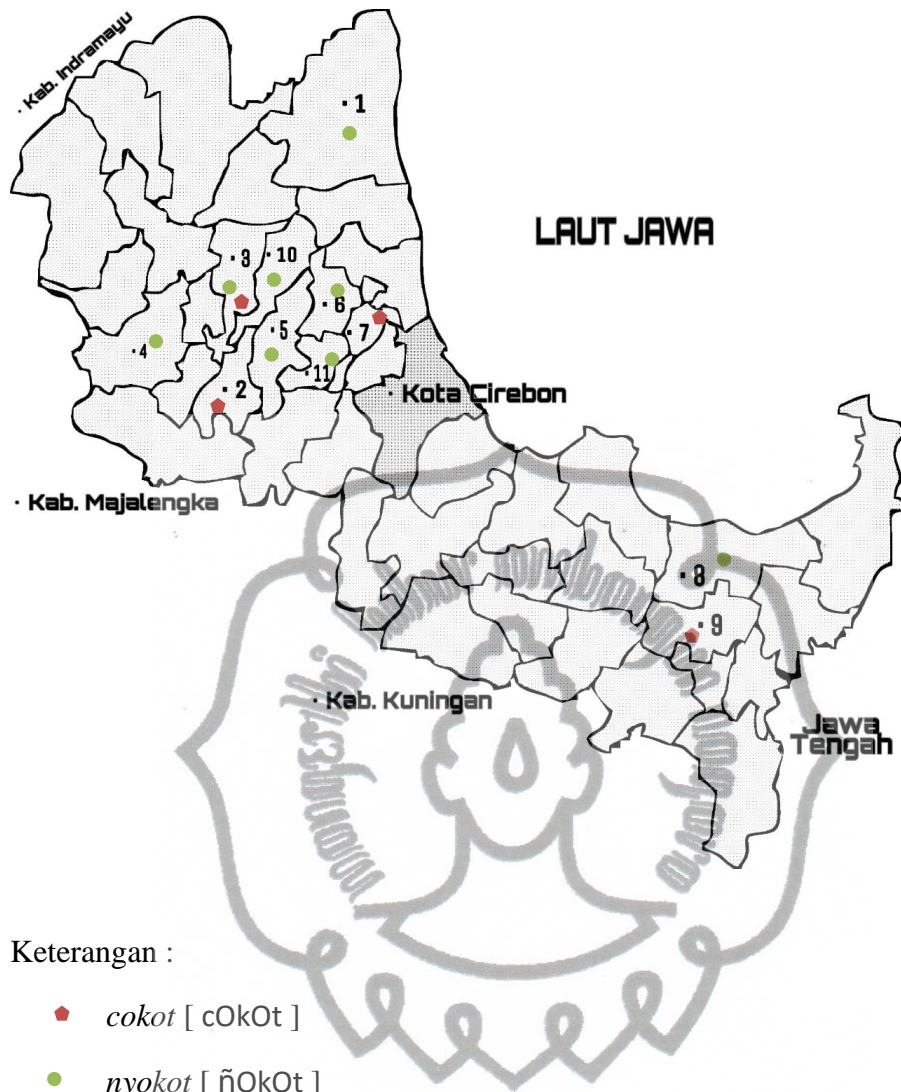

Peta 123

“Bulu”

commit to user

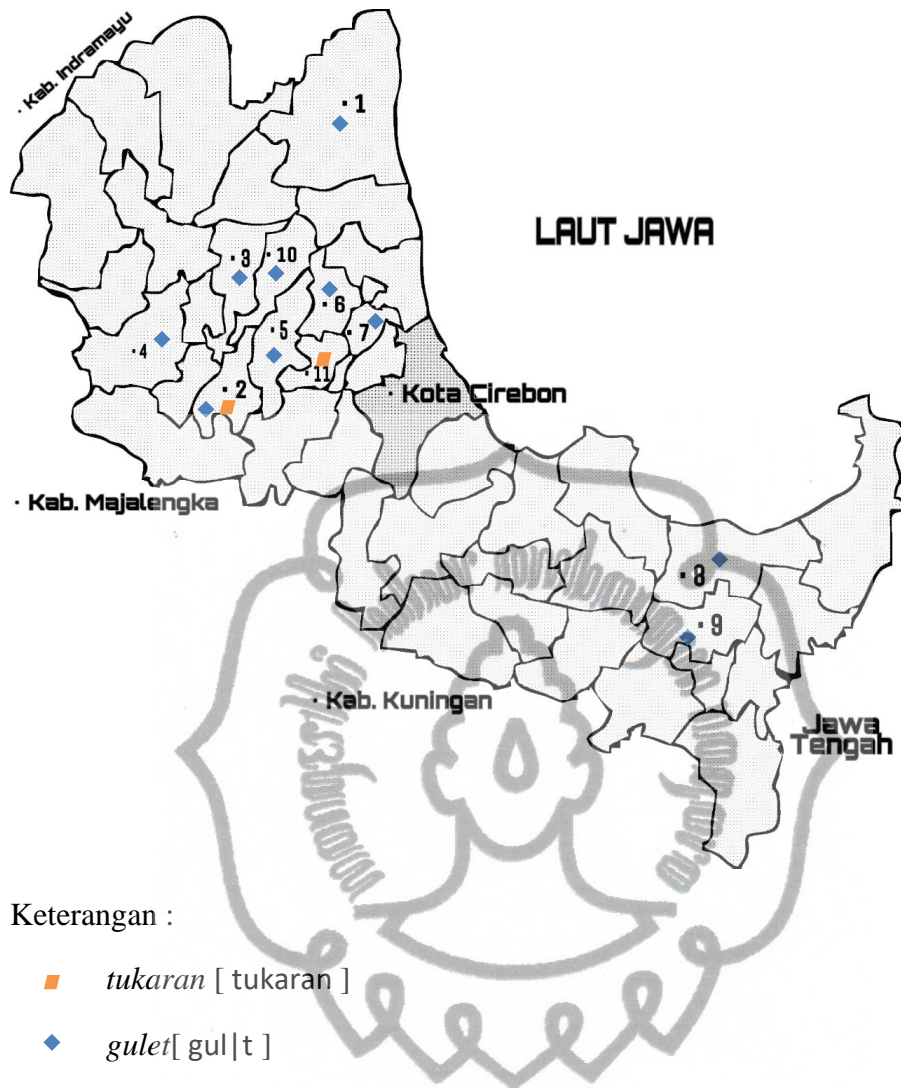

Peta 125

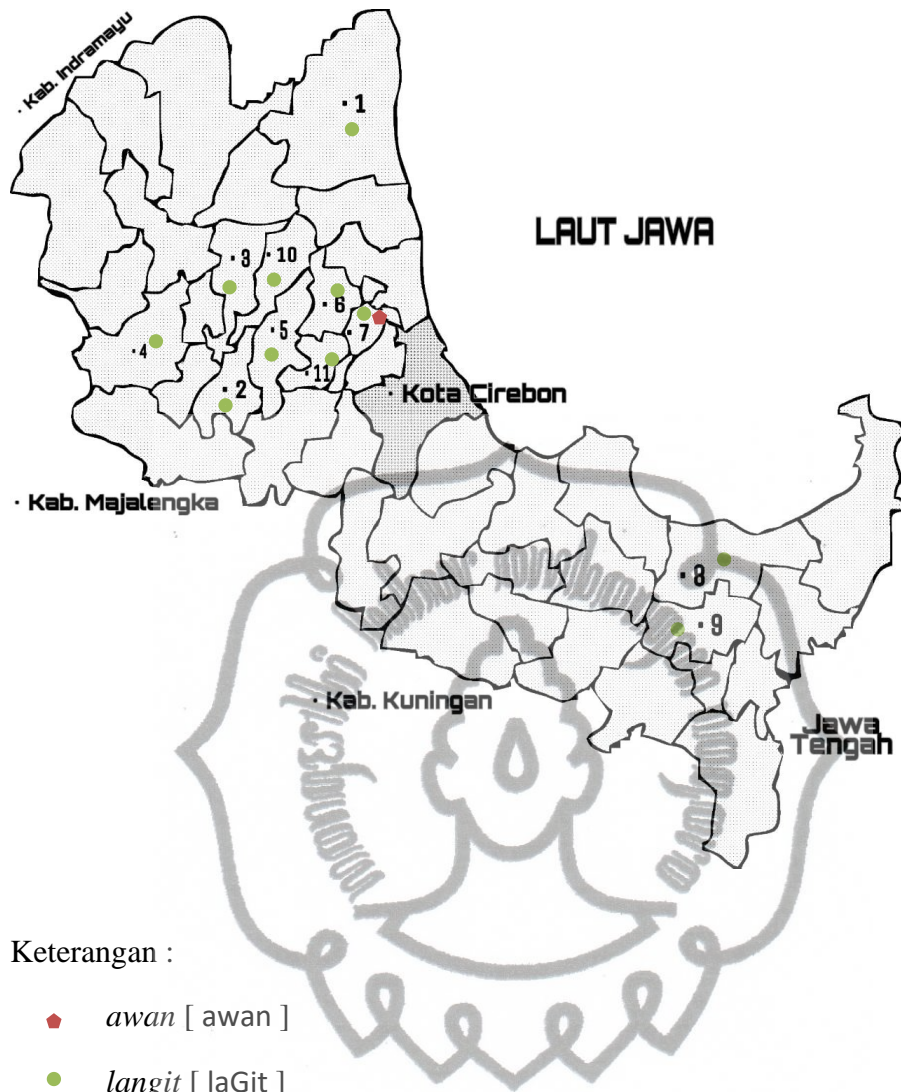
“Berkelahi”

commit to user

Peta 126

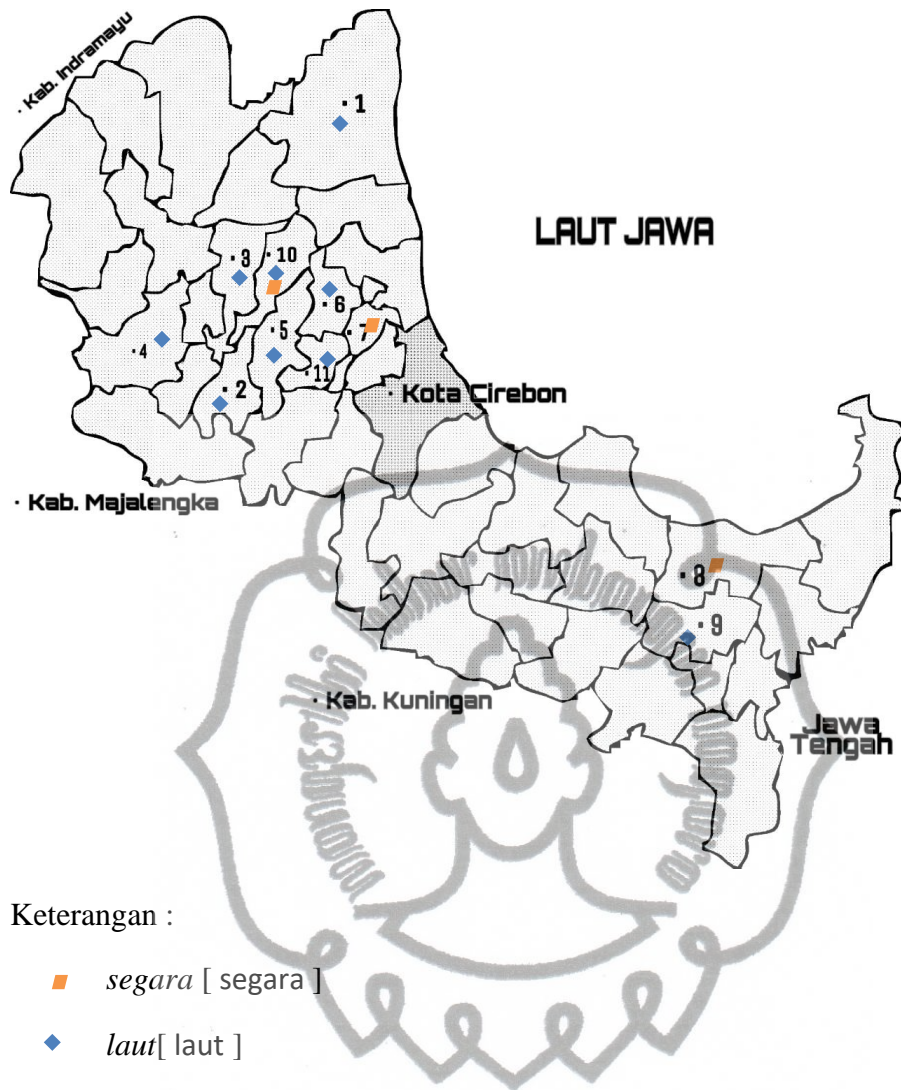
“Langit”
commit to user

Peta 127

“Laut”

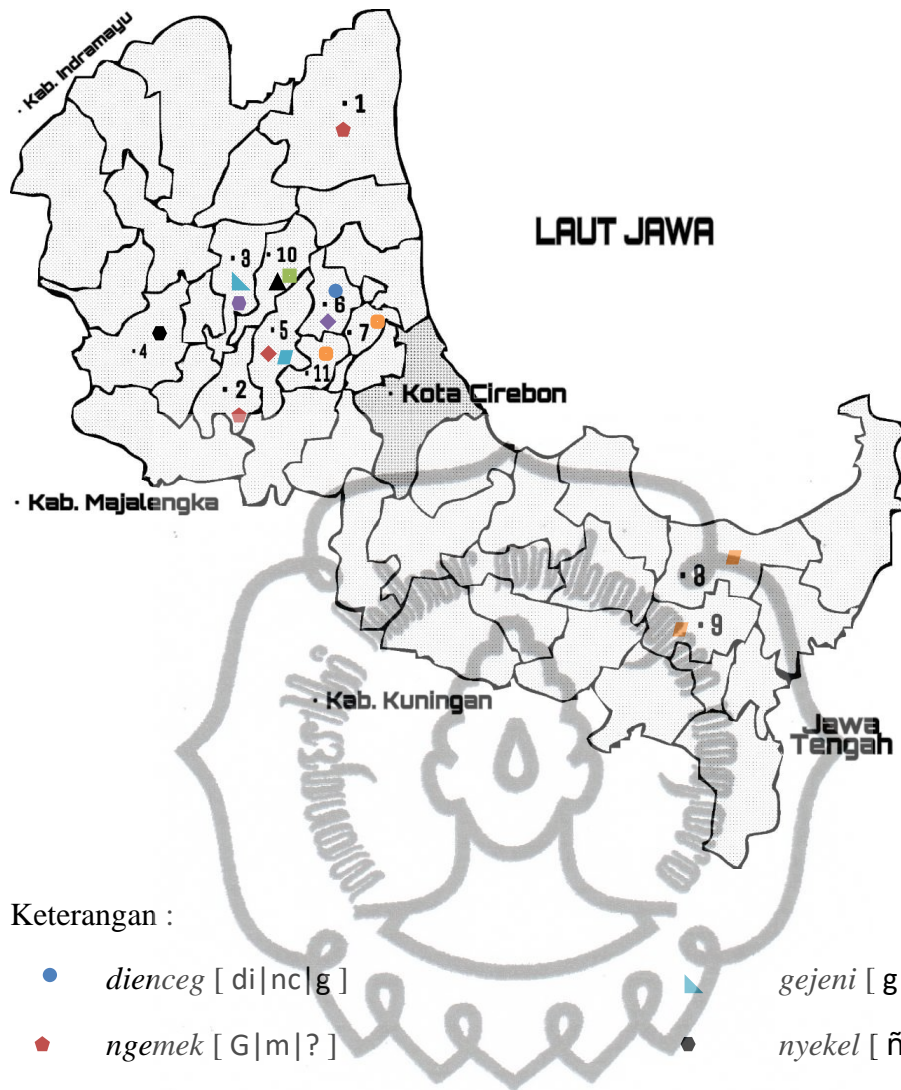
commit to user

Peta 128

“Pegang”

commit to user

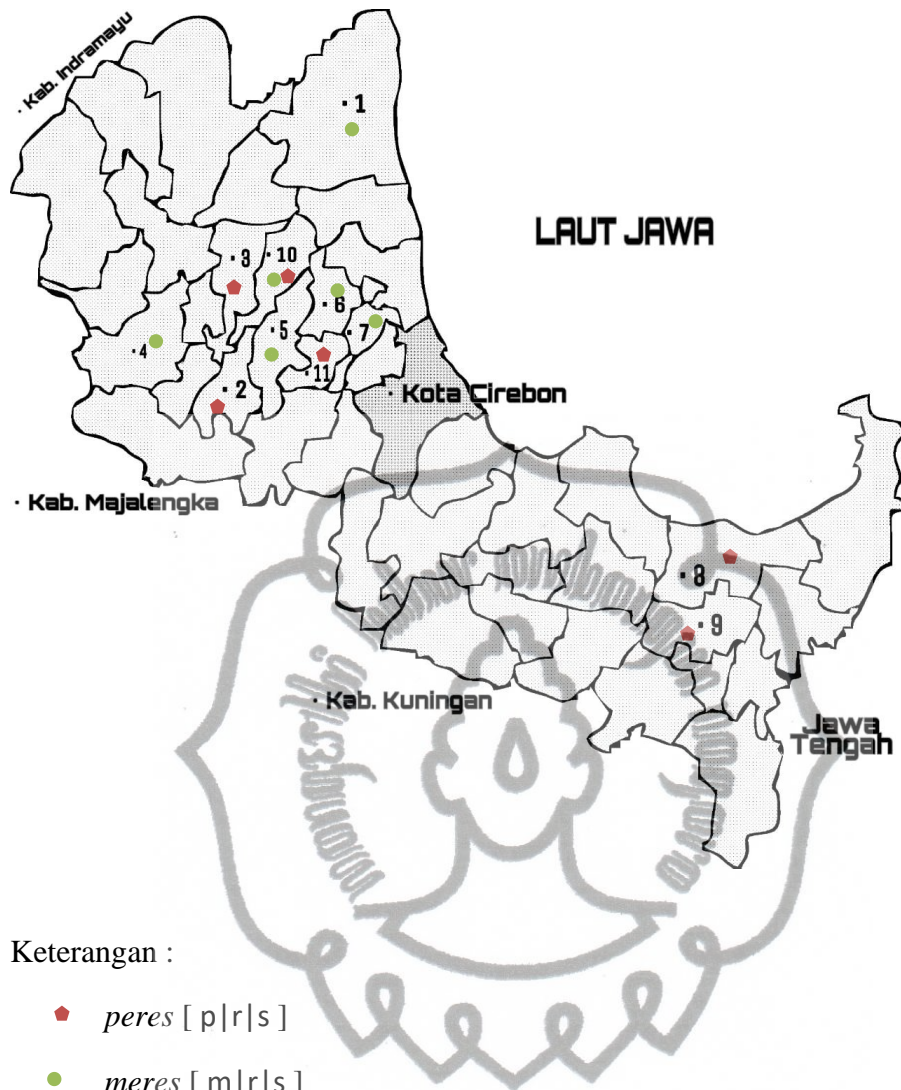
Keterangan :

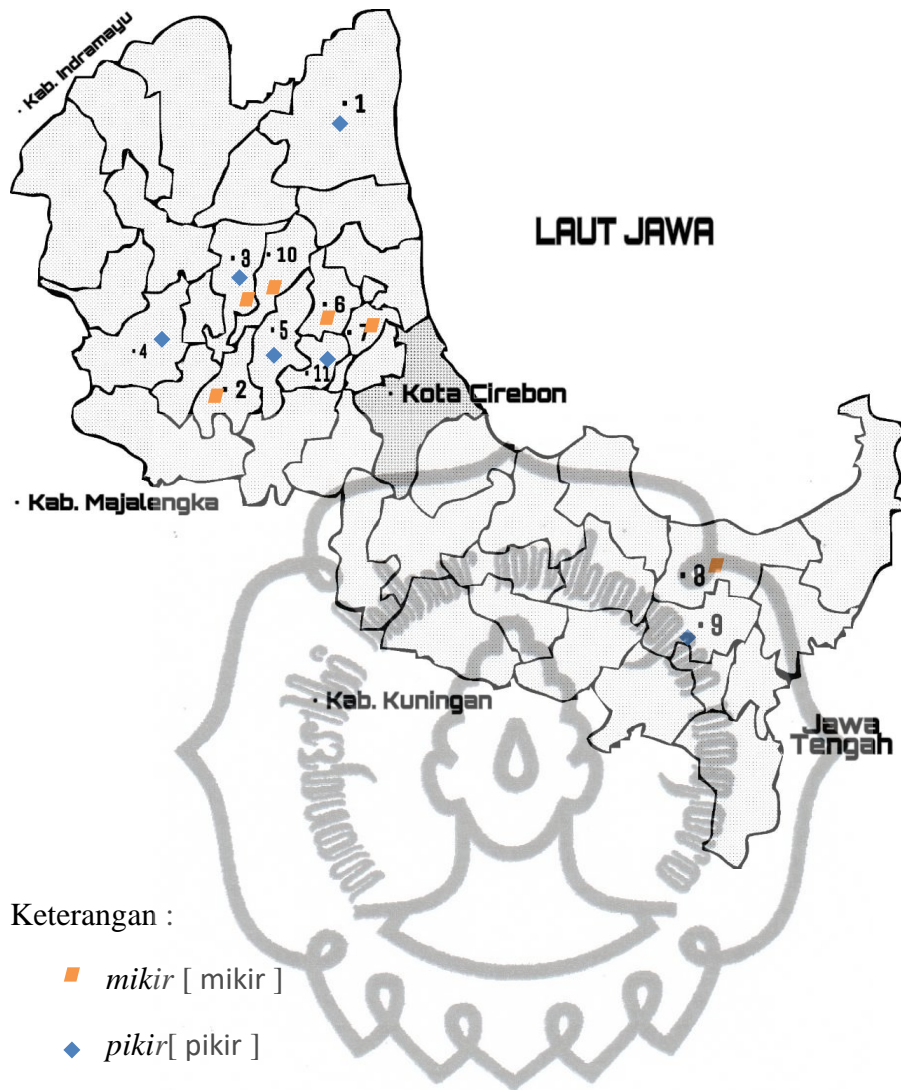
• <i>dienceg</i> [di nc g]	▲ <i>gejeni</i> [g j ni]
◆ <i>ngemek</i> [G m ?]	● <i>nyekel</i> [ñ k l]
▲ <i>ngeceg</i> [G c g]	◆ <i>jegeni</i> [j g ni]
■ <i>goceli</i> [gOc li]	■ <i>cekel</i> [c k l]
◆ <i>ngejengi</i> [G j Gi]	
● <i>ngenceg</i> [G nc g]	
▲ <i>jegenan</i> [j g nan]	
◆ <i>njegeni</i> [nj g ni]	

Peta 129

“Peras”

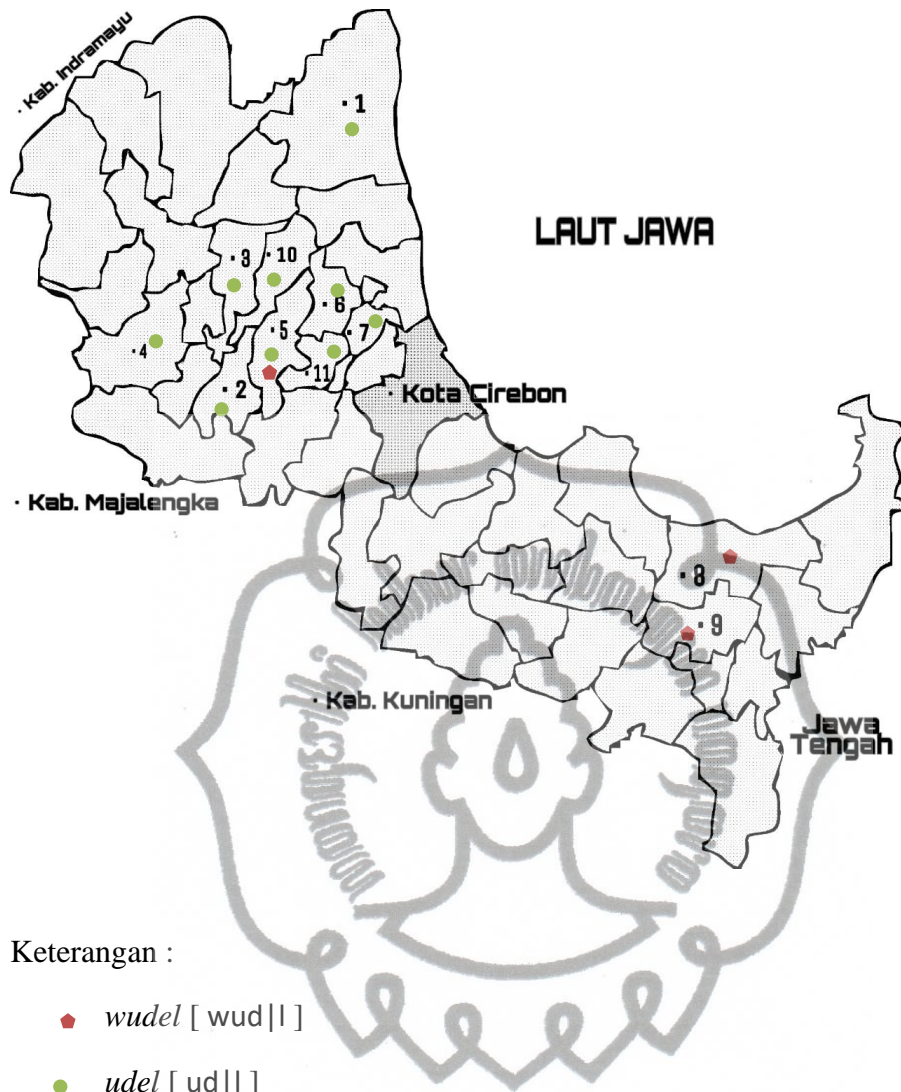
commit to user

Peta 131

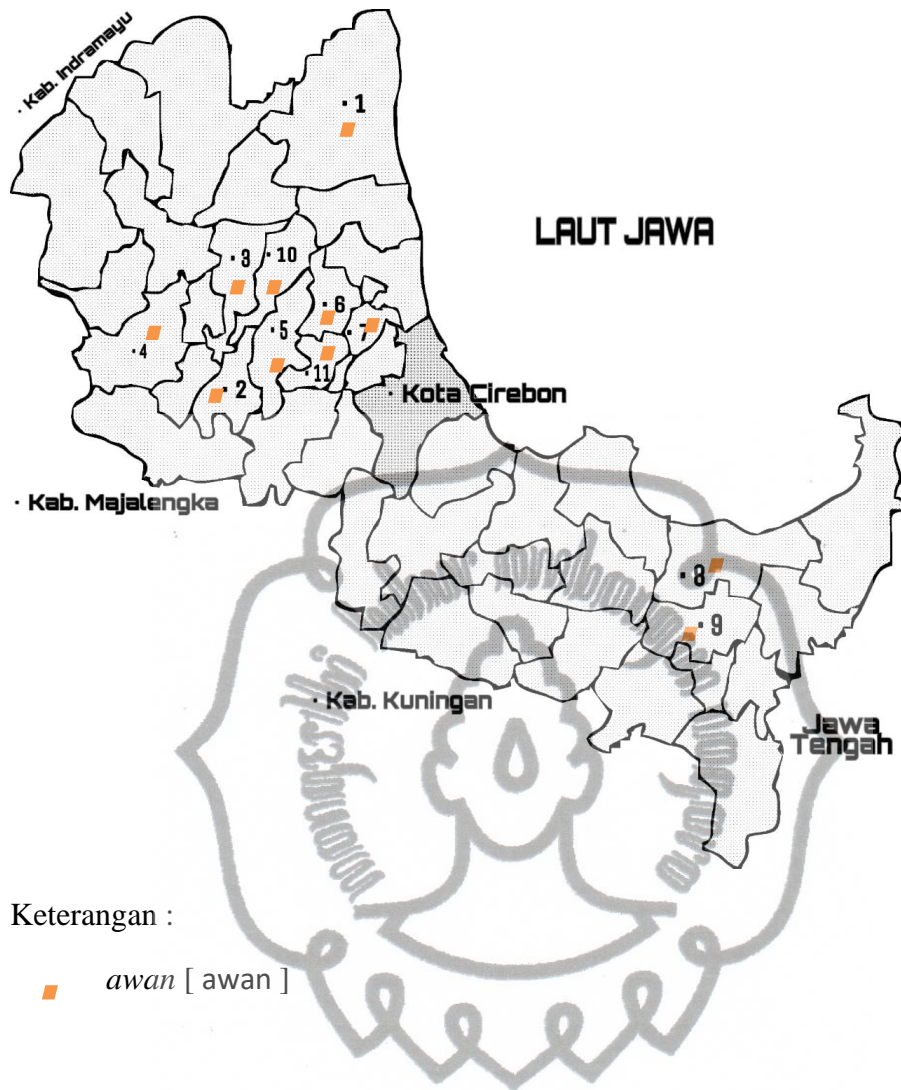
“Pusar”
commit to user

Peta 132

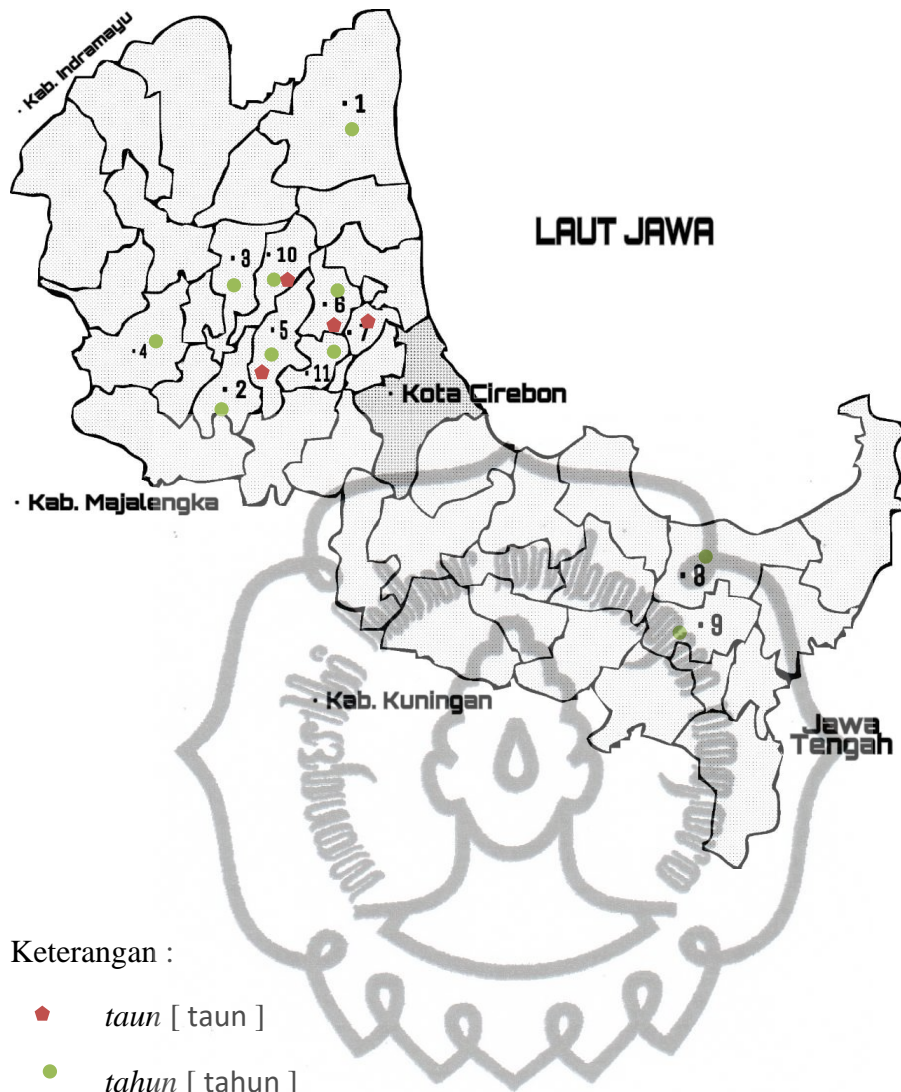
“Siang”

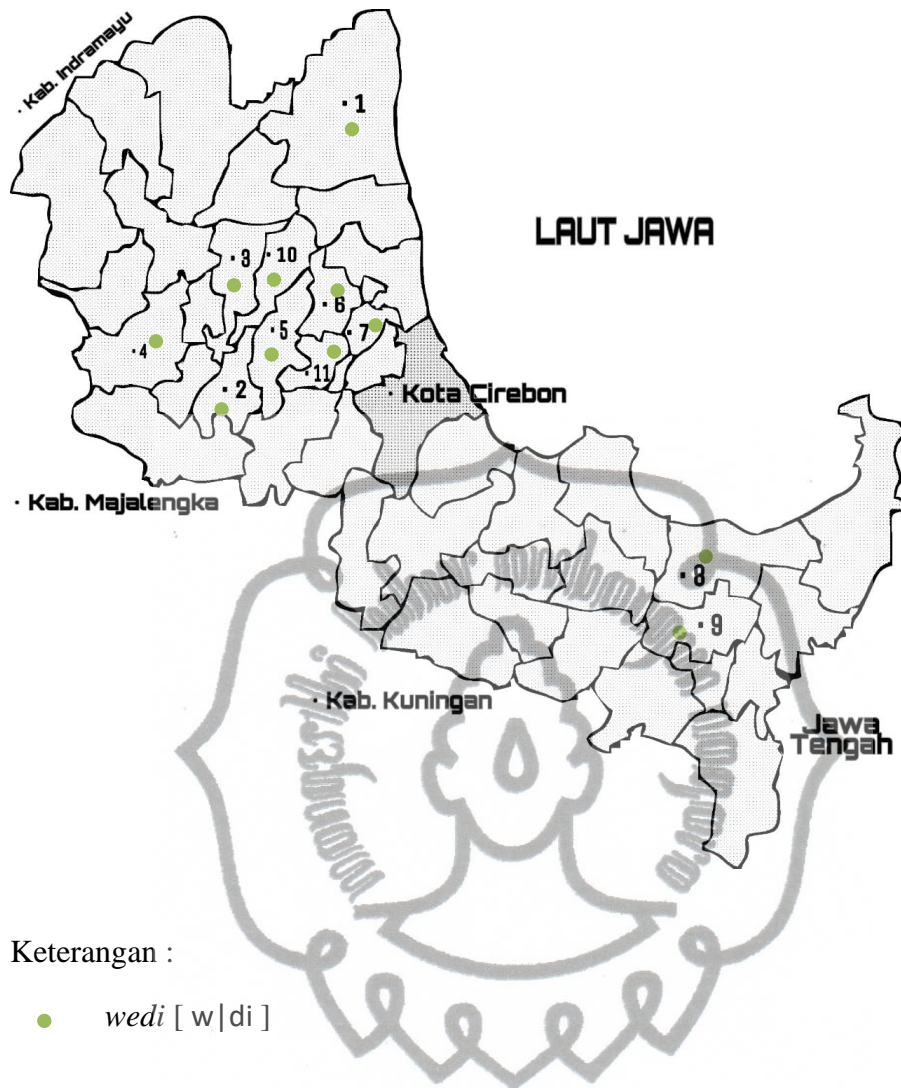
commit to user

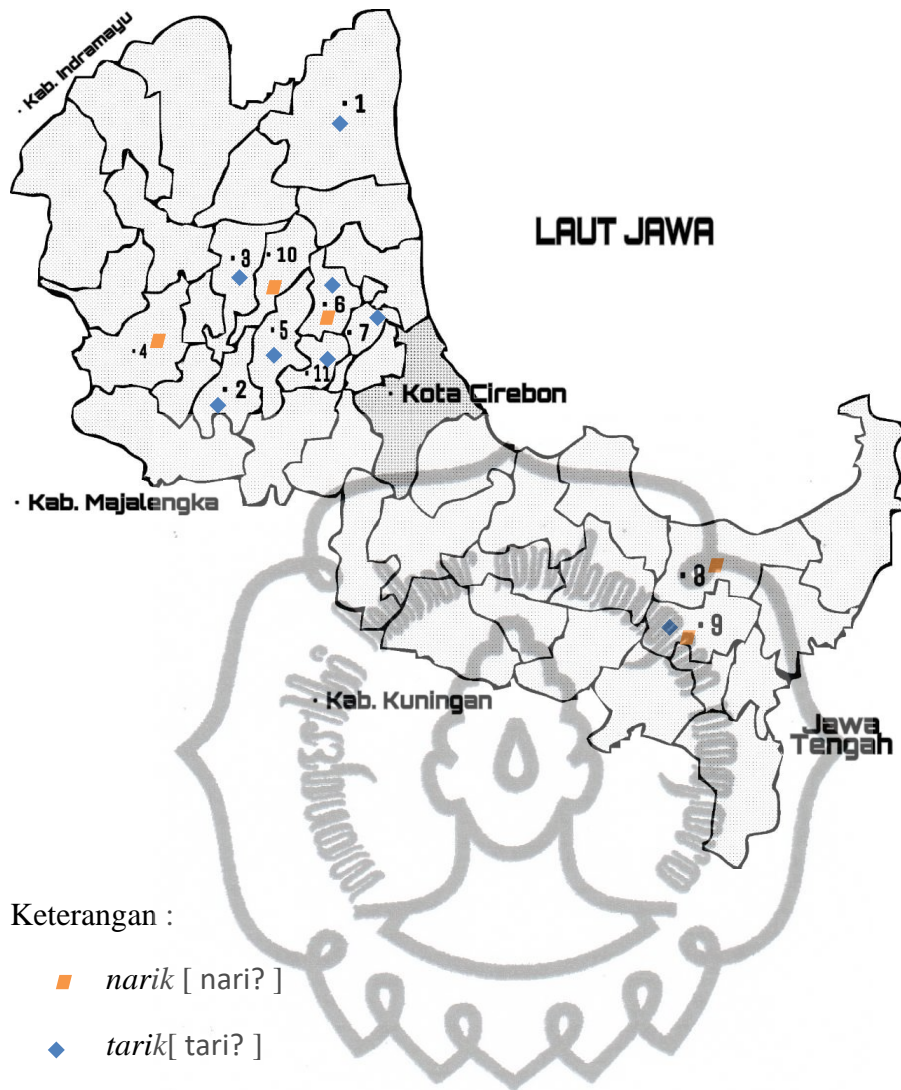

Peta 133

"Tahun"
community user

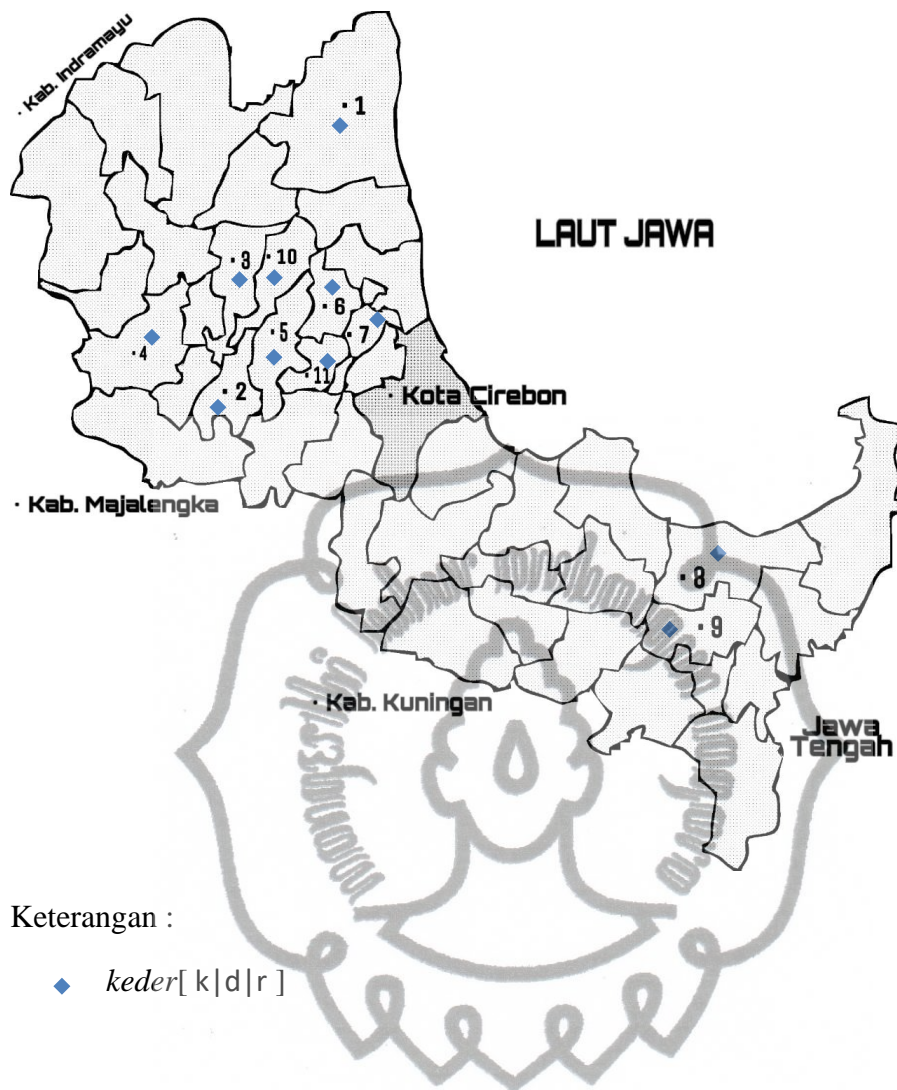

Peta 136

“Bingung”
commit to user

Berdasarkan peta variasi dialek tersebut dapat diketahui variasi BJC yang terdapat di TP 1 – TP 11. Selanjutnya untuk mengetahui jarak variasi antara TP 1 – TP 11 digunakan rumus dialektometri. Berdasarkan Multamia Lauder,

penghitungan dialektometri secara statistik didasarkan pada segitiga titik pengamatan (1993:41). Kriteria penghitungan dialektometri adalah sebagai berikut.

- 1) Titik pengamatan yang dibandingkan hanya titik-titik pengamatan yang berdasarkan letaknya masing-masing mungkin melakukan komunikasi secara langsung.
- 2) Setiap titik pengamatan yang mungkin berkomunikasi secara langsung dihubungkan dengan sebuah garis, sehingga diperoleh segitiga-segitiga yang beragam bentuknya.
- 3) Garis-garis pada segitiga dialektometri tidak boleh berpotongan, pilih salah satu kemungkinan saja dan sebaiknya dipilih yang letaknya lebih dekat satu sama lain.

Rumus dialektometri yang digunakan untuk mengetahui persentasi variasi dialektal BJC antar titik pengamatan sebagai berikut.

$$\left(\frac{S \times 100}{n} \right) = d\%$$

Keterangan :

S : jumlah beda yang terdapat diantara kedua titik pengamatan

n : jumlah peta yang dibandingkan

d : jarak (*distance*) dalam persentase antara kedua titik pengamatan

Penghitungan dialektometri variasi BJC menggunakan 136 buah peta. Jumlah 136 buah peta berdasarkan variasi dialektal yang ditemukan dalam BJC. Persentase hasil penghitungan dialektometri antartitik pengamatan dalam BJC dengan menggunakan 136 buah peta, hasilnya sebagai berikut.

Tabel 4

Hasil Penghitungan Dialektometri BJC

No	Titik Pengamatan	Persentase (%)	Keterangan
1.	TP 1 – 3	37,5	Perbedaan subdialek
2.	TP 1 – 6	50,73	Perbedaan subdialek
3.	TP 1 – 7	54,41	Perbedaan dialek
4.	TP 1 – 10	49,26	Perbedaan subdialek
5.	TP 2 – 3	36,02	Perbedaan subdialek
6.	TP 2 – 4	41,17	Perbedaan subdialek
7.	TP 2 – 5	50,73	Perbedaan subdialek
8.	TP 2 – 8	52,20	Perbedaan dialek
9.	TP 2 – 9	60,29	Perbedaan dialek
10.	TP 2 – 11	46,32	Perbedaan subdialek
11.	TP 3 – 4	44,85	Perbedaan subdialek
12.	TP 3 – 5	51,47	Perbedaan dialek
13.	TP 3 – 10	44,11	Perbedaan subdialek
14.	TP 5 – 6	56,61	Perbedaan dialek
15.	TP 5 – 10	54,41	Perbedaan dialek
16.	TP 5 – 11	52,20	Perbedaan dialek
17.	TP 6 – 7	52,20	Perbedaan dialek
18.	TP 6 – 10	60,29	Perbedaan dialek
19.	TP 6 – 11	38,97	Perbedaan subdialek
20.	TP 7 – 8	63,23	Perbedaan dialek
21.	TP 7 – 11	45,58	Perbedaan subdialek

22.	TP 8 – 9	30,88	Perbedaan wicara
23.	TP 8 - 11	55,14	Perbedaan dialek

Dari hasil penghitungan dialektometri tersebut dapat diketahui bahwa BJC memiliki perbedaan dialek, perbedaan subdialek dan perbedaan wicara, karena persentase perbedaan diatas 30 persen dari keseluruhan peta yang dibandingkan. Perbedaan dialek ditemukan di TP 1 – 7, TP 2 – 8, TP 2 – 9, TP 3 – 5, TP 5 – 6, TP 5 – 10, TP 5 – 11, TP 6 – 7, TP 6 – 10, TP 7 – 8, dan TP 8 – 11. Sedangkan perbedaan subdialek ditemukan di TP 1 – 3, TP 1 – 6, TP 1 – 10, TP 2 – 3, TP 2 – 4, TP 2 – 5, TP 2 – 11, TP 3 – 4, TP 3 – 10, TP 6 – 11, dan TP 7 – 11. Dan perbedaan wicara ditemukan di TP 8 – 9. Persentase yang ditemukan antara perbedaan dialek dan perbedaan subdialek adalah sama rata, karena dari 23 titik pengamatan yang dibandingkan terdapat 11 titik pengamatan yang menunjukkan perbedaan dialek, 11 titik pengamatan yang menunjukkan perbedaan subdialek, sedangkan 1 titik pengamatan menunjukkan perbedaan wicara.

Perbedaan yang dihasilkan berdasarkan penghitungan dialektometri dipengaruhi oleh faktor.

- 1) BJC di wilayah Kabupaten Cirebon bagian timur termasuk perbedaan wicara, karena berbatasan dengan daerah-daerah di Jawa Tengah yang menggunakan bahasa ngapak serta dimungkinkan mendapat pengaruh bahasa sunda karena ada beberapa daerah terdekatnya menggunakan bahasa sunda.
- 2) BJC di wilayah Kabupaten Cirebon bagian selatan, barat dan utara sama rata antara perbedaan dialek dengan subdialek dimungkinkan karena daerah yang menggunakan bahasa Jawa Cirebon itu sendiri.

